

Agłona (dawniej Wyszków czyli Ruszona) w powiecie
dynaburgskim, witebskiej gubern. archidyecezyi mohylewsk. dawniej w Księstwie Inflant
W Kościele przy Klasztorze Dominikanów fundowanym
r. 1700 d. 8 Kwietnia przez Ewę Justynę z Sielickich Szostowicką
skarbnikową witebską, pierwotnie drewnianym, r. 1800 wymu:
rowanym, za wielkim ołtarzem w kaplicy obok cudowny obraz Bogarodzicy
(Kopia trockiego) /: z dzieciątkiem na lewej ręce :/. Są ryciny nowsze
i medaliki. – Kościół drewniany konsekrował 1751 d. 10 Września Józef Dominik
Puzyna bisk. inflants. – Po pożarze 1768, wymurowano nowy Kościół konsekrował
Jan Benisławski sufragan – R. 1835 odnowiony. – Rycina wydana 1834.
– zaczyna się:
Pieśń do N. Maryi P. cudami słynącej w Aglońskim Kościele
„Najświętsza Panno w Aglońskim Kościele" i t. d.

Obacz: Szymak Grzegorz: Prerogatywa zakonu
Kaznodziejskiego. Wilno 1755 str. 444. – Teka
wileńska 1858 Nr 3 str. 243. – Tygodnik illustr.
II. V. 188. – Przegląd pozn. XXII. 514. – Pamiętn.
relig. moral. – Bączk. Rys dziejów zakonu
kaznodz. 1861 T. II. str. 339.
drzeworyt klisz. u x. Polkowskiego.
Chodźko Dominik: Agłona, Kościół i Klasztor
OO. Dominikanów w Inflantach. Wiadomość ze świa:
dectw wiarogodnych zebrana. Warszawa, druk. J. Ungra
1856. 8vo str. 77.

Babice miasteczko nad Sanem w obwodzie Sa=
nockim. Kościół wystawił Stanisław z Wiśnicza Kmi=
ta wojewoda ruski, starosta przemyski; który to Koś=
ciół Maciej Drzewicki biskup przemyski d. 15 Lutego
1508 poświęcił i zarazem probostwo z Stupnicy do tako=
wego przeniósł. W miejsce dawnego podupadłego Kościo=
ła r. 1794 Jerzy i Katarzyna hr. [illegible] Pinińscy wy=
murowali nowy Kościół w stylu odrodzenia, który
po r. 1860 Eustachy hr. Dembiński odnowił. W wiel=
kim ołtarzu znajduje się cudowny obraz Bogarodzicy
piastującej na prawej ręce dziecinę Chrystusa trzymającego
kulę świata. W lewej ręce trzyma Bogarodzica berło. Wi=
zyta biskupa Szembeka z d. 22 Sierpnia 1722 wylicza
już liczne wota zawieszone przy tym obrazie; wizyta
zaś biskupa Sierakowskiego z d. 8 Czerwca 1744 na=
zywa ten obraz cudownym i poleca spisywać cuda przy
takowym zdziałane, oraz wspomina iż r. 1743 Łazia
Stecinsiowa ociemniała, przy tymże obrazie, wzrok odzys=
kała. D. 17 Kwietnia 1886 przy pożarze miasteczka spalił
się ten Kościół, lubo był blachą i dachówką kryty. Wielki ołtarz
z obrazem jednak ocalał.

./.

06. Prośba o jałmużnę na spalony kościół (w Babicach). W drukarni Czasu w Krakowie 1888. 12mo kart 2 (z druk. wiadomością historyczną o kościele, oraz z 2 drzeworytami przedstawiającemi kościół w Babicach i „Cudowny obraz Matki Boskiej w Babicach.")

Bartniki-Borek czyli Bartny-Borek w. (dyec. płock.)

Za wsią Bartniki jest w przysiołku Bartny-Borek mały kościołek czyli raczej kaplica drewniana z 4 oknami i chorem dla pozytywu. W ołtarzu znajduje się obraz cudowny N. P. Maryi (kopia Częstochowskiego) malowany na płótnie wysoki 1 łokieć 7 cali, szeroki 1 łokieć 8 cali. Za Andrzeja Chryzostoma Załuskiego biskupa płockiego, otrzymała ta kaplica 2 papieskie odpusty z Rzymu: na poniedziałek Zielonych Świąt i na Narodzenie P. Maryi, w które to dnie od r. 1756 tutaj uroczyste msze się odprawiają. Józef Eustach Szembek biskup płocki w swej wizycie d. 14 czerwca 1756 wymienia ten obraz jako cudowny. (Rps.)

Bełchatów w. (w dyecezyi włocławskiej)

W kościele klasztoru Franciszkanów fundowanego r. 1617 przez Mikołaja Kowalewskiego miecznika sieradzkiego i jego żonę Zofiją z Bykowskich – suprymowanego r. 1864 – w kaplicy wystawionej przez Stanisława Rychłowskiego chorążego sieradzkiego, znajduje się cudowny obraz N. Maryi P.

Ob. Pamiętnik relig. moraln. VI. 56.
Catalogus ecclesiarum dioecesis Vladislaviensis a. 1874, pag. 107.

<u>Berdyczów</u> nad rzeką Gniłopiatem miasto powiato=
we dziś w gubernii Kijowsk. Według podania Janusz
Tyszkiewicz z Łohojska wojewoda Kijowski sta=
rosta żytomir. dostawszy się w bitwie do niewoli tatars=
kiej, ślubował iż po oswobodzeniu Kościół wystawi.
Gdy wśród tej myśli usnął, widział we śnie zakon=
ników modlących się do N. P. Maryi o jego oswobo=
dzenie; jakoż obudziwszy się ~~[illegible]~~ poznał, iż więzy
żelazne z nóg i rąk jego opadły. Powróciwszy do Ber=
dyczowa z niewoli Krymskiej † r. 1627 postanowił
zbudować kościół; a następnie r. 1630 sprowadził
z Lublina Karmelitów bosych, którym na klasztor od=
dał swój zamek warowny, przy którym r. 1634 wybu=
dowano kościół dolny pod tyt. Niepokalanego Poczęcia
N. P. Maryi. Do kościoła tego darował fundator Obraz
N. P. Maryi trzymającej na lewej ręce małego Jezusa,
malowany na płótnie i przybity na cyprysowej desz=
czce, który to obraz w kaplicy domowej Tyszkiewi=
czów wprzódy zostawał. Obraz ten słynący łaskami
podczas wojny Chmielnickiego r. 1648 wywieziono
do Kościoła Karmelitanek bosych we Lwowie, skąd
dopiero r. 1721 napowrót sprowadzony został. R.
1732 z powodu rozruchów na Ukrainie obraz pow=
tórnie do Lublina wywieziono, gdzie aż do r. 1736
w Kościele Karmelitanek bosych zostawał. R. 1739
zaczęli Karmelici w Berdyczowie na fundamentach dol=
nego Kościoła stawiać górny, który po ukończeniu

† gdy nad stawem zamkowi Berdy=
czowskiemu przyleg=
łym widywano świat=
ło i obraz w powietrzu
się zjawiający,

r. 1647 d. 23 czerwca
Stanisław Zaręba bisk
Kijowski uznał za
cudowny, następnie

r. 1754 przez Kajetana Sołtyka biskupa Koadjutora Ki=
jowsk. konsekrowany został. — Obraz powtórnie
Samuel Ozga biskup Kijowski r. 1724 przez umyśl=
ną Komisją za cudowny potwierdził. — Kajetan
Sołtyk biskup emaussenski Koadjutor Kijowski
po ~~...~~ przeprowadzeniu Komisyi urzędowej trze=
ciej, postarał się u Stolicy Apostolskiej o korona=
cyją, która gdy w r. 1754 Benedykt XIV z Rzymu
korony nadesłał, d. 16 lipca 1756 uroczyście
się odbyła.

Obrona Polskiej Korony od granic ukrain=
skich Marya w Berdyczowskim obrazie
od Benedykta XIV papieża koronami złotemi
.... uwieńczona, historycznym piórem krótko
opisana. W Berdyczowie w drukarni fortecy
N. P. Maryi 1760. 8º. k. 8.
(jest tu wiadomość krótka historyczna i 7 pieśni
polskich o N. Maryi P. w Berdyczowskim
obrazie cudami słynącej i 1 pieśń ruska)

Anioła z obronną ręką to iest Prześwietnego Województwa
Kijowskiego wprowadzającego Korony na ukoronowa=
nie obrazu N. P. Maryi do kościoła OO. Karmelitów
bosych konwentu Berdyczowskiego Relacya 1753.
fol. 10 ark. (w bibl. Ossol.)
Rok koronacyi przecudownego w Berdyczowie Maryi
Obrazu kaznodziejskim stylem podczas konkluzyi
anniwersarza tejże koronacyi w Berdyczowskim
kościele XX. Karmelitów bosych ogłoszony... przez
x. Grzegorza od Ducha S. Karmelitę bosego. Varsaviae,
typ. Schol. Piar. 1758 fol. 9 ark.
Pełność łaski i władzy Maryi kazaniem ogłoszona. (b. m.)
1766. fol.

R. 1820 skradziono korony i r. 1831 powtórnie.

R. 1844 sprawił (w Berlinie) nowe korony Józef Zdziechowski sędzia powiatu lipowieckiego, które Michał Piwnicki biskup łucko-żytomirski poświęcił (1844); gdy te zabrano (skradziono r. 18..) nadesłał 1853 r. Pius IX nowe korony, któremi w dzień Ś. Trójcy (6 czerwca 1854) Borowski biskup żytomirski i łucki, obraz na nowo ukoronował.

Ob. Przegląd poznański XXIX. 262. — Tygodnik illustr. (1861) IV. 217. (z ryciną obrazu podług Rankowskiego) Dodatek do Czasu VII — Pamiętnik religijno moralny. — Helleniusz. — Baliński: Starożytn. Polska II. 535. — Przyjaciel ludu Rok XV. I. str. 10.

Wiadomość o cudownym obrazie N. Maryi P. Berdyczowskiej przez Alexandra Grozę (wyjątek z Pamiętnika religijno moralnego Tom XXIII (r. 1852) str. 54–78.)

Ołtarzyk Berdyczowski ułożony przez A. Grozę. Kijów 1856. 8° str. 916. (od str. 890–916 jest Wiadomość o cudownym obrazie N. Maryi P. Berdyczowskiej i jej koronacyi — wyjęta z dzieła: Ozdoba i obrona)

2 1 7

Berdyczow kor. 1756.

Grzegorz III r. 732 koronowat w Rzymie obraz podczas prześladowania wiernych (Baronius T. IX p. 127) Grzegorz IV w kościele Kalista i Korneliusza dla uproszenia łask dla ludu oddał 2 Korony r. 848 (Baron. X. p. 6) i później często. (Pallavicini)

R. 1630 ~~[illegible]~~ hrabia Alexander Sforcya ustanowił fundusz na koronacyje cudownych obrazów Bogarodzicy, na co 7 / gór dziedzicznych górom rzymskim przy: ległych zapisał. Z dochodów tych sprawiano szczerozłote korony które papież z na- radą kapituły kardynałów cudownym obrazom rozsełał. Bywały także koronacyje gdzie pojedyncze osoby sprawiały korony. Obraz który miał bydz koronowany mu: siał być wprzody od miejscowego biskupa osobnym procesem za cudowny ~~[illegible]~~ uzna: ny. Proces ten wraz z listami panów możnych i króla upraszającemi o koronacyja posełano do Rzymu wraz z podobnym obrazem aby na jego miarę korony udziała- ne być mogły. Koronę odsyłał papież wraz z instrukcyją ceremonialną duchowni miejsca tego gdzie był cudowny obraz składali otrzymując korony przysięgę że tych koron strzedz będą i odbywał się osobny obrząd wprowadz~~enia~~ koron a potem w kilka lat obrządek sam koronacyi kosztem mecenasów. Zwyczaj koronow~~ania~~ rozpoczął się w Rzymie od r. 1631 gdzie d. 25 Sierpnia w Watykańskim kościele w Rzymie kosztem tegoż Sforcyi obraz Maryi Panny de Febribus był koronowany. następnie co roku aż do śmierci Sforcyi 1639 d. 30 Sierpnia odbywała się koronacyja a potem z jego funduszów czasem jednego roku kilka obrazów Bogarodzicy koronowano. Aże do r. 1760 ukoronowano obrazów 216 z tych w Rzymie samym 104 a w Polsce i Litwie 19 następujących:

Datum oznacza wydanie aktu koronacyi z kapituły Rzymskiej.

1717 d. 8 Września w Częstochowie na Jasnej Górze dyecezyi Krakowsk. w klasztorze Paulinów kosztem Rzymu

1719 d 8. Września w Trokach na Litwie w kościele katedralnym korony sprawione kosztem owego kościoła

1723 d 13 Czerwca w Kodniu tamże korony kosztem tamtejszego kościoła.

1724 d. 8 Września w Sokalu w Polsce w klasztorze Bernardynów w dyecezyi Chełmskiej korony sprawione kosztem kardynała Annibala Albani protektora królestwa polskiego

1725. d. 5 Listopada (7 / 13 Sierpnia) w Podkamieniu w Polsce w klasztorze Dominikanów kosztem klasztoru

1726 (1730 d. 29 Sept.) w Żyrowicy w kościele Bazylianów na Litwie kosztem kościoła

1732 d. 8 Września w Wilnie w klasztorze franciszkanek kosztem kościoła.

1749 d. 21 Czerwca w Łucku u Dominikanów w Polsce korony kosztem Michała Potockiego wojewody wołyńskiego

1749 d. 10 Grudnia w Lwowie u Dominikanów kosztem klasztoru.

1750 d. 7 Grudnia w Łękach u Reformatów między miastami Bratyanem a Nowym Miastem w Polsce w dye- cezyi Chełmińskiej kosztem klasztoru (Łąki)

1751 d. 8 Września w Leżajsku u Bernardynów dyec. Przemysk. ~~[illegible]~~ kosztem klasztoru,

1752 d. 4 Czerwca w Łąkowie w Prusach polskich u Reformatów koszt. klaszt.

1753 (1755) d. 8 Września statua w Jarosławiu u Jezuitów dyec. przem. kosztem Rzymu

1753. d. 5 Grudnia w Rzeszowie u Bernardynów ‑ ‑ kosztem Teodora Lubomirskiego jednak koro- nacyja odbyła się r. 1763. dopiero.

1754 d. 22 Maja w Chełmnie [miejsce] w Prusach polskich w Kościele farnym kosztem kościoła (obraz odr. 1496 cuda
1754 d. 4 Grudnia w miasteczku Skępe w dyecezyi Płockiej u Bernardynów kosztem klasztoru
1756 d. 13 Kwietnia w — Białynicy na Litwie dyecezyi Wileńskiej w kościele Karmelitów dawnej Obser-wancyi kosztem Radziwiłła wojewody Wileńsk. Hetmana W. X. Litewsk.
1756 d. 16 Lipca w Berdyczowie [miejsce] u Karmelitów Bosych dyecezyi Kijowskiej kosztem papieża Benedykta XIV. który korony przysłał z Rzymu zaś przysłał wyrok Koronacyi dany 28 Stycznia 1753. wraz z koronami.
1760 w Przemyślu u Dominikanów. (w Polsce i Litwie ukoronowano 27 obrazów, pierwszy w Częstochowie 1717 ostatni w Szydłowie na Żmudzi 1786)

W Berdyczowie założony klasztor Karmelitów Bosych r. 1627 przez Janusza Tyszkiewicza Wojewodę Kijowskiego i starostę żytomirskiego jest na Koronacyję drukowana osobna Historia obrazu tej Boga-rodzicy oprócz kazań. Koszt na obrząd Koronacyi łożyli Lubomirscy Xiężeta miecznik i podstoli Koronny

„Karta 133." „Gdy już ukoronowany był obraz rozrzucane były medale czyli numismata złote srebrne mosiężne z siedmiu stępli bite na których z jednej strony był wyobrażony obraz Najśw. Maryi P. Berdyczowskiej z wypisaniem dnia i roku Koronacyi (do koła: B. V. M. Berdiczoviâ Bened. Coro. Maryja z dzie-ciątkiem) z drugiej strony z szczególności Herby Ojca Św. (II dwie korony leżą na podusze nad niemi herb papieski do koła: Hinc fluunt gratiosa hic fulgent pretiosa) Królestwa polskiego z Wielkim Xięstwem Litewskim, naj-jaśniejszego Króla Jego Mości (I Orzeł polski nad którym Korona na kołogłowiu z jednej strony orła polskiego z dru-giej pogoń jedną łapą trzyma herb Karmelitów Krzyż z 3 gwiazdami drugą łapą zaś herb saski w środku na piersi ma cyfrę razem złączoną Maryja w tarczy okrągłej; do koła: Regno Poloniae, et Carmeli familiae) W. Koronatora (Kajetana Ign. [Radziwiłłow] Sołtyka bisk. Kijowskiego (VII Orzeł w herbie nad którym mitra Xiążęca do koła armatura: napis: Fortius in dies nuntiant famam) JJ WW. Tyszkiewiczów fundatorów miejsca tutejszego (III Orzeł z mieczem herb Leliwa z armaturą do koła: Crescit munificentia ad aras) JJ OO Xiążąt Radziwiłłów (Orzeł nad herbem kardynalski kapelusz napis do koła: Vincere et vincire nata) JJ OO Xiążąt Ich Mściów Lubo-mirskich (Szreniawa z armaturą do koła: Dum fluit unda fluunt et coronae) JJ WW Potockich (Piława z armaturą do koła: Deus et fortuna coronae) z przydanemi stosującemi się inskrypcyjami. Te numisma-ta przed Koronacyją benedykowane były od W. O. Prowincyała Karmelitów bosych który władzą sobie poz-woloną nadał im odpust zupełny na ostatni skonania moment służący tym wszystkim który by je mieli lub nosili przy sobie."" (rysunek tych medalów karta 134)

Theod. Rakowiecki sc. et excudit B(erdiczovia?) tablice cudów 8. korony 2 z Rzymu przysłane (k. 110) widok i plan szopy w której była Koronacyja k. 124. widok ołtarza w szopie (k. 125) medale 8 (k. 134) bramy tryumfalne 8 środek kościoła.

Theophilus Trockiewicz scu. robił 2 bramy, fasyatę kościoła, ołtarz wielki do tegoż dzieła

Koronacyja berdyczowska odbyła się kosztem Stan. Lubomirskiego podstol. Koronn. Stan. Potockiego wojew. Kijow. i Antoniego Lubomirskiego ~~miecz~~ka Koronnego, d. 16 lipca 1756 przez Kajetana Igna-cego Sołtyka bisk. Kijow. Gdy pierwotne korony około r. 1822 skradziono przysłał Pius IX nowe korony, którymi Kasper Borowski bisk. żytomirski r. 1854 d. 6 czerwca obraz na nowo uwieńczył.

XV Berdyczów (1756) (Lipiński 16) 8

Medale I F a) Matka boska do koła napis: B. V. M. Berdicov. a Benedicto XIV 1756. 16 Julii coronata – na b) stronie Orzeł polski trzymający 2 korony w środku Monogram Maryi oraz po bokach: Orzeł, Pogoń, herb Karmelitów i herb Sasów Król. z napisem do koła: Regno Poloniae et Carmeli familiae. wielk. dwuzłotówki.

II F a) Matka boska taka sama i z takimże napisem do koła b) na odwrocie dwie korony nad niemi herb papieża do koła napis: Hic fluunt gratiosa hic fulgent pretiosa. wielkości dwu złotówki

III F a) Matka boska taka sama i z takimże napisem do koła b) na odwrocie herb Sołtyka biskupa pod kapeluszem kardynalskim do koła napis: Vincire et vincere nata – wielkości dwu złotówki

IV F a) Matka boska taka sama i z takimże napisem do koła b) na odwrocie herb Pilawa w armaturze do koła napis: Decus et fortuna coronae – wielkości dwuzłotówki

V F a) Matka boska taka sama i z takimże napisem do koła b) herb Szreniawa pod mitrą i wśród płaszcza książęcego do koła napis: Gratiae de flumine manant – wielkości dwu złotówki

VI F a) Matka boska z takimże napisem b) herb Leliwa z armaturą i napis do koła: Crescit munificentia ad aras – wielk. dwuzłotówki.

VII F a) Matka boska z takimże napisem b) herb Trzy trąby z napisem do koła: Fortius in diis nuntiant famam – wielk dwuzłotówki.

VIII a) Matka boska z takimże napisem. b) herb Rawicz wśród armatury nad nim napis Decus castrorum a do koła napis: Pretium tulit virgo coronis – wielkości dwuzłotówk

Rycina cudownego obrazu Berdyczowskiego podług sztychu w Przyjaciel ludu XV. 2.

Obrona Polskiej Korony od granic Ukraińskich Marya w Berdyczowskim Obrazie od Benedykta XIV papieża Koronami złotemi, smaragdami ozdobionemi uwieńczona, historycznym piórem krótko opisana. W Berdyczowie 1762. 8º. (z rycina) k. 8. str. 120 (r[?]tu i pieśni, nabożeństwo, historya)

1 Propugnaculum regni Poloniae in summis Ukrainae finibus validissimum B. V. Maria in thaumaturga imagine Berdiczov. Berdiczoviae (1756) fol. (S. bibl. Ossol.)

Kościół Berdyczowski OO. Karmelitów przez Bolesława z Ukrainy w Tygodn. illustr. warszaw. 1861. Tom IV

2 Nº 115, z illustracyjami: 1) Kościół Karmelitów w Berdyczowie (podł. fotografii) 2) Wizerunek Matki Boskiej w Kościele OO. Karmelitów w Berdyczowie (podług sztychu Rakowieckiego) pag. 216. i 217.

Obrona Polskiej Korony od granic Ukraińskich Marya w Berdyczowskim obrazie od Benedykta XIV papieża Koronami złotemi, smaragdami ozdobionemi uwieńczona, historycznym

3 piórem krótko opisana. W Berdyczowie, w drukarni fortecy Najśw. P. Maryi 1760. 8º. k. 8. przedruk (Reimprimatur) (krótka wiadomość o obrazie, 7 pieśni polskich i 1 ruska oraz Modlitwa do N. P. Maryi Berdyczowskiej)

(–) toż tamże 1762. 8º. k. 8, z ryciną.

Ozdoba i obrona Ukraińskich Krajów, Przecudowna w Berdyczowskim Obrazie Marya, Watykańskiemi Koronami od Benedykta XIV... sporządzonemi przez Kaietana Ignacego Sołtyka Kijowskiego biskupa w r. 1756 d. 16 lipca ukoronowana, to jest Opisanie tejże odprawionej Koronacyi na dwie części rozdzielone przez X. Grzegorza od Ducha S. Karmelitów bosych Prowincyi polskiej definitora. W Berdyczowie w drukarni Karmel. 1765 fol. z rycinami 30.

– (toż).... rozdzielone..... przez XX. Karmelitów bosych Konwentu Berdyczowskiego do druku podane. Berdyczów w dr. Karmel. 1767 fol. (w bibl. uniw. Krak. teol. Ozdoba Teol. 4522) (autor Trześniewski Grzegorz)

Będków miasteczko (dyec. warszawsk.)

Kościół parafialny w Będkowie murowany gotycki zbudował r. 1466 czyli raczej 1462 x. Piotr Wspinek dziekan kielecki kanonik gnieznieński i poznański wraz z bratem dziedzic Będkowa herbu Prus 2go. (wyk. Wilcze kosy) Cudowny obraz N. Maryi P. w wielkim ołtarzu malowany na drzewie, wysoki 2 1/3 łokcia szeroki 1 3/4 łokci. Główne odpusty na Zielone Świątki i Narodzenie N. P. Maryi. Gabriel Jan Podoski arcybiskup gniezn. r. 1770 delegował do zbadania cudów Komisarzy: Antoniego Przedwojewskiego biskupa bolineńskiego, Filipa Rybińskiego kanonika łowick. i Marcina Chlewickiego proboszcza z Moszczenicy, którzy obraz za cudowny uznali i cuda w liczne w 2 księgach spisali. (Aps)

Ob. Dziekoński J.: Monografia Kościoła w Będkowie. Kraków, w druk. Związkowej 1893. 4to K. 4 i 6 tabl. architektonicznych fototyp.
Tygodnik illustr.
rycina sztych: Obraz Matki Boskiej w Będkowie cudami słynący. - Bonasse Lebel imp. edit. Paris, 8o. (około 1885, nowy).
rycina: Strachowsky sculp.

Ki:

Białe błota. w. w dyec. płock.

W Kościele filialnym należącym do parafii Prasnysz - jest cudowny obrazek N. Maryi P.

Wieś w powiecie ostrowskim, gubernii łomżyńsk. dyecez. Płock., paraf. Poręba. Obrazek mały kopią Częstochowskiej kupił w Częstochowie nowszemi czasy Paweł Ponichter gospodarz białobłocki; gdy w chacie kilka razy krople w kształcie łez na tym obrazie dostrzeżono, zbierały się tłu= my pielgrzymów. Na doniesienie władzy miejscowej ~~[illegible]~~ kazał Biskup płocki obraz ten przenieść do kaplicy Koś= cioła w Porębie. Jest mały owalny medalik bity z neusilberu z uszkiem mający z jednej strony popiersie N. Panny z napisem Matka Boska Białobłocka; na odwrotnej stronie krzyż z promieniami pod którym kotwica, miecz i dyscyplina z napi= sem: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

Wiadomość od x. Jabłonowskiego proboszcza w Porębie - Rewoliński str. 7. - Rycina in 8vo lichą litograf. w Warszawie u Keltera i 2 medaliki.
Pieśń o Matce Boskiej Białobłotnickiej (w Koz: Kolberg Oskar: Lud, pieśni, podania z Mazowsza Czerskiego. Warszawa 1867. str. 252.

11

w Prusach wschodnich

Białuty wieś 2 1/2 mil od Neidenburga, Kościół parafialny S. Jakuba założony 1610, odrestaurowany r. 1700 i Konsekrowany 1713 przez Ludwika Załuskiego biskupa płockiego – drewniany – W ołtarzu bocznym cudowny obraz P. Maryi. (Villa alba) przy tym Kościele mieszkali jakiś czas w XVII wieku Augustianie strictioris observantiae z Ciechano

Ob. Pieśń o NMP. Białutowskiej b. m. i r. 4to k. 2.

dziś w dyecezyi chełmińskiej – dawniej w płockiej.

Białynicze miasteczko (w dawnem województwie witebskiem powiecie orszańskim – dziś w dyecezyi mohi=lowskiej. Kościół tutejszy Wniebowzięcia N. Maryi P. fundował r. 1622 wraz z klasztorem Karmelitów dawnej obserwancyi Lew Sapieha wojew. wileń. Kościół pierwotnie drewniany, r. 1760 kosztem Radziwiłłów, Sapiehów i Ogińskich ~~[illegible]~~ wymurowany i 1765 konsekrowany. Po supresyi Karmelitów r. 1832 został para=fialnym. W wielkim ołtarzu cudowny obraz N. Maryi P. r. 1624 przez Lwa Sapiehę tutaj darowany, malowany na drzewie. R. 1859 spaliło się całe miasteczko z kościołem z którego obraz wyrato=wano. Kościół odbudował proboszcz miejscowy kanonik Lucyan Godlewski. R. 1832 po supresyi Karmelitów kościół został parafialnym. Najsławniejsze odpusty bywają tu na N. P. Maryję szkaplerzną i Narodzenie N. P. Maryi.

Według tradycyi Karmelici dawnej obserwancyi naprożno starali się o sprawienie odpowiedniego obrazu Matki Boskiej do kościoła w Białyniczach. R. 1634 zjawił się u fórty klasztornej nieznajomy malarz z oświadczeniem odmalowania brakującego obrazu, za=lecając zakonnikom odśpiewanie litanii loretańskiej. Zaled=wie zakonnicy skończyli śpiew litanii, malarz oddał im pięknie na drewnianej desce odmalowany obraz i bez wynagrodzenia zniknął. Gdy obraz ten zaczął się wsławiać cudami r. 1635 Krzysz=tof Zawisza marszałek W. X. Lit. ozdobił go srebrną szatą; przez co się spełniło słowo tajemniczego malarza, który oznajmił iż z umysłu sukienki nie odmalował, albowiem nim rok upłynie, posta=ra się sama Matka Boska o ubranie do swego obrazu. Podczas wojny szwedzkiej obraz ten z innemi kosztownościami wywieziony został do fortecy Lachowickiej w województwie nowogrodzkiem r. 1660 Za cudowną przyczyną tego obrazu Michał Judycki podkomorzy i ./.

marszałek rzeczycki odparł kilka razy szturmujących do fortecy Lachowickiej nieprzyjaciół, i pod Wilnem postrzelony zdrowie odzyskał wskutek czego jako wo= tum do Białynicz srebrną tablicę z wyobrażeniem Boga= rodzicy, Lachowickiej fortecy i wierszami ofiarował. Dopiero na początku XVIII wieku za staraniem Xiężny Sapieżyny Krajczyny litewskiej obraz z Lachowic do Białynicz uro= czyście nazad przeniesiony został.

Ob. Wiadomość o obrazie Matki Boskiej Tas= kowej w Kościele parafialnym Narodze= nia N. P. M. w Warszawie na Lesznie. — w Kalendarzu parafialnym na r. 1874. War= szawa w drukarni Czerwińskiego 1874. 12° str. 5–10)

R. 1876 d. 24 Kwietnia Klasztor i Kościół zabrano na cerkiew prawo= sławną, twierdząc że to obraz ruski, pochodzący z orszańskiego Kutejnskiego monasteru prawosławnego (?).

13

Białynicze

Majestas super omnes coronas dignissima omnibusco=
ronis gloriosissima in Virgine Maria in sua Biały=
nicensi imagine adorata. Vilnae 1761. fol. Kart 27
typis S. R. Mj. Vilnae

Addytament do Gazet, krótko zebra=
ny Aktu Koronacyi Obrazu Najś.
Maryi Panny w Kościele Biały=
nickim WW. OO. Karmelitów dawnej
obserwancyi, provincyi S. Jerzego
męczennika, roku 1761 d. 20
Septembra. 4to (b. m.) Kart 4

/: wspomina tu przy końcu: „Codzień
Medale i Numismata od Ojca S.
Benedykta XIV... benedykowane,
rozdawano.... Dalsze opisanie
wyjdzie z druku przy drukowa=
nych Koronacyjnych Kazaniach i
Cudach Matki Najśw.")

Białynicze (1761) (XVI.) (Lipiński 17) w województwie witebsk. pow. orszańsk. (dziś w dyecezyi mohilowsk. zamieniony na cerkiew)

W wojew. witebsk. powiecie orszańskim. Lew Sapieha kanclerz W. X. L. osadził tu Karmelitów dawnej obserwancyi (1623. i wybudował im klasztor — Papież wydał bullę coronationis 1756 — korony sprawiono ze składek mianowicie się przyczynił Michał Radziwił wojew. wileńsk. Hetm. W. Lit. i Ignacy Ogiński Marszałek W. L. z żoną Koronował obraz Jerzy Mikołaj Hilzen biskup smoleński 20 września 1761. za pozwoleniem Benedykta XIV. Medal wielkości dwu złotówki na a) stronie P. Maryja z P. Jezusem i napis do koła: B. V. Bialynicensis — na b) stronie na postumencie korona na wezgłowiu do koła napis: Regnum in manu ejus — Roma. — Koronacya odbyła się kosztem Ignacego i Heleny Ogińskich marszałków W. X. Lit. d. 20 Sept. 1761. (Cuda od r. 1623 — 1660)

Informacya krótka de origine obrazu Matki Najświętszej Biały=nickiej wielkiemi cudami słynącego, którego za wyszłą już bullą i dekretem Najwyższej Stolicy Apostolskiej w krótkim czasie ma nastąpić Koronacya. (b. m. i r.) (około 1756) 4o k. 2. (w bibl. warsz.)

~~Majestas super omnes~~ corona~~s dignissima~~... ~~in~~ Białyni~~censi~~ ima~~g~~ine. Vi~~l~~nae ~~1761~~.

Kościół w Białyniczach, ~~[illegible]~~ wiersz napisany z powodu pożaru tegoż Kościoła w sierpniu 1859 roku przez G(abryela) Ruzyniusa (isp.?). Wilno w drukarni A. H. Kirkora (1860. 8vo str. 4.

Obraz litograf. przez Fajansa w Warszawie przed r. 1870.

Przyjaciel ludu Rok XVI Nr 23.

Przegląd poznań. XXIX. 386.

Chodyniecki: Wiadomość o Klasztorach Karmelit.

(dzieciątko na lewej ręce)

to mówią zrobiony od siekiery. Wglądnijże w twoje modlitwy i sprawy, w twoje myśli i mowy — przypomnij zarazem co wiesz o Świętych Pańskich — i zapytaj własnego rozumu i sumienia, jaki z ciebie Chrześcijanin? doskonały czy niedoskonały? majster czy partacz?

Czy znasz ty jaką matkę, coby nie marzyła o tem i nie życzyła sobie, aby jej dziecko było urodziwe i jaknajurodziwsze, mądre i jaknajmędrsze, zdrowe i jaknajzdrowsze? A druga matka tak gorąco tego wszystkiego sobie życzy, że w końcu i wmawia jak w siebie tak w drugich, że chyba przez zazdrość ludzie nie chcą jej przyznać, że w całem sąsiedztwie niema dziecka, coby wyrównało jej pieszczotce. Zkądże w tej matce się bierze tyle życzliwości dla jej dziecka? Oh, bo ona je kocha, a kocha całem macierzyńskiem swem sercem, i dlatego chociaż krótkim swoim rozumem nie zawsze umie należycie pozornej od prawdziwej rozróżnić doskonałości, przecież radaby widzieć swoje dziecko pełnem wszelkiej doskonałości. Posłuchaj człowiecze! Więcej niż jakakolwiek matka swoje dziecię kochać może, owszem więcej jeszcze niż najświętsza z wszystkich matek przeczysta Bogarodzica rzeczywiście kochała najdoskonalszego ze wszystkich jedynego Boskiego Syna swego: więcej i nieskończenie więcej kocha Pan Jezus ca-

łem gorącem Sercem Swojem nas ludzi, i to nietylko bogatych, uczonych lub możnych, ale każdego z osobna i wszystkich wobec, by też najuboższych, najprostszych i najnędzniejszych, bo jako sam mówi przez proroka: „*Miłością wieczną umiłowałem cię.*“ I dla tego, że nas miłuje, z szczerego Serca życzy nam wszelkiej doskonałości, ale nie ułudnej, a tem mniej obłudnej, lecz prawdziwej i gruntownej t. j. takiej, coby się mogła ostać na sądzie Jego i wydać owoc niepojętej chwały na wieki. I jako w całem Piśmie św. nie znajdzie podobno słowa, coby równie bezpośrednio wynikało z Najsł. Serca Jezusowego, jak ono „*Miłością wieczną umiłowałem cię,*“ tak zdaje mi się niemasz obietnicy właściwszej temuż Sercu Najśw., i którejby ono chętniej udzielało i dotrzymywało, nad tę 8mą: „*Dusze gorliwe szybko dostąpią najwyższej doskonałości!*“ A jeźli ty prawdziwie uwielbiasz i kochasz Najsł. Serce Jezusowe, czemże się dzieje, że tak mało sobie cenisz, tak nijako podzielasz to najgorętsze pragnienie i tę najmilszą obietnicę Jego tyczącą się twojej doskonałości? czem to wytłómaczysz, że ani ty sam (choć na tem niewiele zależy), ani twoi domownicy (i to już gorsza) ani twój spowiednik (i to najsmutniejsza) nie mogą się dopatrzeć jakiegokolwiek skutku twojego do Serca Jezusowego nabożeństwa, i tej przywiązanej do niego ósmej obietnicy?

Trudność to niemała, a to tem więcej, że chociażby P. Jezus tej ósmej obietnicy wcale nie był objawił, to przecież z samej natury nabożeństwa do Serca Jezusowego koniecznieby wynikała. Bo rozważ:

Nabożeństwo do Serca Jezusowego polega na znajomości i uwielbieniu tego Serca, na ufności ku Niemu! na miłości, a z tego trojga wynika jako kwiat i owoc najlepszy naśladowanie Jego. Już zaś najprzód, kto jakkolwiek zna i uwielbia Najsł. Serce Jezusowe, ten koniecznie wie, jakto niema w Niem ani krzty miłości własnej, ale jak zupełnie pełne jest doskonałego zaparcia samego siebie aż do najszczytniejszego dla Boga i ludzi poświęcenia, ten też wie, że w tem Sercu nic niemasz obłudy, ale święta we wszystkiem prostota, wie wreszcie, że to Serce jest źródłem wszystkich najświętszych i najzbawienniejszych zamiarów i pragnień. Znać i uwielbiać Serce tak święte i ze wszechmiar doskonałe, a nie brzydzić się zarazem sercem własnem, pełnem miłości własnej, obłudy i brudnych pragnień i niecnych zamiarów, a nie starać się o odmianę swego serca na wzór tego Serca najzacniejszego, przypuszczam, że może to się komu udawać przez kilka lub w najgorszym razie kilkanaście dni, ale na długo się to udawać żadną miarą nie może. Kto powtóre ufa i polega na przesłodkiej łaskawości i wszechmocnej

potędze Najsł. Serca Jezusowego, wszak „ufność nie zawodzi,“ i sam P. Jezus zaręcza: *„proście a otrzymacie,“* toż niepodobna, aby nie miał często i szczerze prosić o potrzebne i obfite jak światło tak łaskę, aby umiał poznać, począć i dokonać wszelkiego upodobania Pańskiego. Kto potrzecie prawdziwie miłuje Najsł. Serce Jezusowe, toć chętnie i często do Niego się zbliża i z Niem przestaje, mówi zaś przysłowie, że „z jakim kto przestaje, takim się sam staje“ — i kto miłuje, ten dla przypodobania się umiłowanemu zdobywa się na niejedną ofiarę i poświęcenie, nic zaś tak nie pomaga do nabycia doskonałości i świątobliwości, ile duch ofiary i gotowość na poświęcenie. A jeźli kto poczwarte z uwielbienia ufności i miłości ku Najsł. Sercu Jezusowemu to Serce Święte naśladuje i choć potrosze staje się sercem własnem do Niego podobny, toć jak z dobrego skarbu, muszą z tego dobrego, bo na najlepszym wzorze ukształtowanego serca jego obfitować dobre słowa, i sprawiedliwe uczynki, i szlachetne zamiary i święta cierpliwość. Widzisz więc, jak prawdziwe Nabożeństwo do Najsł. Serca Jezusowego samo z siebie już dopomaga do otrzymania wszelkiej i największej doskonałości.

Gdzieś czytałem o jakiejś pani szeroko i daleko znanej dla swego bogactwa, ale więcej jeszcze znanèj dla swego szczerego na-

z Przemyśla; A. K. z Łańcuta; pewna osoba z Rogożna; M. L. z Tarnowa; J. G. z Cieszyna za 2 łaski; J. P., J. S., K. R. z Dabrotworu; T. K. z Nowego Sącza; P. Z. z Trzesniowa; S. K. z Budzanowa; J. i A. P. z Jarosławia; A. K., J. z Warszawy; A. F. z Łąki; N. M. z Janowa; S. z Georgenberg; P. F. z Limanowy; J. F., z B. z Ciężkowic; J. B. z Szamotuł; A. B. z Goli; J. N. M. S. ze Słómowa; J. S. z Kasicic; W. Cz. z Bielaw; J. D. z Poręby wielkiej; W. B. z Droszewa; W. M. z Warszawy; F. J., M. K. z Uścia; W. S. z Wojnowa; J. Z. z Trembowli; N. M. z Janowa; J. K. z Nastasowa; M. G. z Gorczyc; Dwie osoby z Gorozdowa; A. S. z Babina; M. K. z Kostrzewa; Jedno małżeństwo i pewien gospodarz z Harcowa; z pod Willamowic W. C.; A. M. dziękuje za wyzdrowienie męża i za różne łaski. K. S. J. Z. — Matki Miłosierdzia składają dzięki serdeczne za wyzdrowienie swej Przełożonej. A. L., L. K., J. L. — pewna osoba z Górnej Suchy; J. G. za kilka doznanych łask; S. A. z Sz., K. O. z B., M. P. i pewna osoba z Jasinia. A. M. z Krzeszowic.

V. Od Przewodnika krajowego.

1. Dyplom agregacyjny otrzymały *parafie* Jagielnica *w Archidyecezyi Lwowskiej*; Domaradz i Czukiew *w Dyecezyi Przemyskiej*; Nidek *w Dyecezyi Krakowskiej*.

2. Wyszły nowe karty wpisowe w języku niemieckim o 24 stronnicach, takie same jak polskie t. j. na pierwszej zapisuje się do Apostolstwa modlitwy, a na stronie 13 do Arcybractwa Serca P. Jezusa. Cena 2 centy (4 fenigi).

Cud. obr. M. Boskiej w Białyniczach kor. 20 Wrz. 1761.

VI. Krótka wiadomość o ukoronowanym obrazie M. Boskiej w Białyniczach.

Leon Sapiecha kanclerz Wiel. Litewski zbudował w majętności swej w Białyniczach na Białej Rusi kościółek wraz z klasztorem i tenże znacznie uposażywszy, oddał OO. Karmelitom r. 1622. W dwa lata później ofiarował tamże obraz Niepokalanej Dziewicy z Najśw. Dzieciątkiem, który wkrótce cudami zasłynął, tak dalece, że dla mnogich cudów, jakie tu wierni zwykli byli odbierać od Bogarodzicy: nazwano Białynicze białoruską Częstochową. To też niewielki kościółek później nie był w stanie objąć mnóstwa czcicielów, którzy tu winne hołdy złożyć pragnęli Najwiętszej Nieba Królowej. Roku 1760 postawiono wspaniały kościół kosztem zamożnych rodzin. W tym samem czasie przyłożono starania, aby cudowny wizerunek rzymskiemi koronami był ozdobiony. Korony złote sprawili pobożni obywatele, a biskup Smoleński ks. Jerzy Mikołaj Hulsen, na mocy bulli Papieskiej łaskawie od Benedykta XIV. udzielonej, dopełnił uroczystego aktu dnia 20 Września r. 1761. Dziś świątynia ta bezbożnie na cerkiew schyzmatycką jest zamieniona.

VII. Intencye szczególne Apostolstwa.

1. **P. 1 mieś.** Ś. Juliusza M. Odp. w Ap., (albo 3). *Podziękowanie za wysłucha-*

nie próśb od 4853 o., 952 r., 40 z. 25 spraw szczególnie poleconych. Za Ojca św. Leona XIII. O błogosł. i wysłuch. intencyi Członków Apost. z Drezna.

(Na tę intencyę odprawia się każdego 1 piątku miesiąca Msza św. w kośc. św. Józefa PP. Bernardynek w Krakowie).

2. **S.** *Nawiedzenie N. M. P.* Odp. wŻyw. Róż., w Szkapl. Karm. *O miłość S. P.* Jezusa *dla 798 o., 2689 r., 154 z.* PP. Wizytki, PP. Urszulanki. Za duszę ś. p. Najprz. ks. Bisk. Przem. Macieja.
3. **N. 1 mieś.** *(1 po Św.)* Ś. Alfreda. *O błogosław. S. P.* Jezusa *dla 28763 o., 2415 r., 1021 z.* Za Najj. Cesarza.
4. **P.** Ś. Teodora. *O opiekę S. P.* Jezusa *dla 23831 o., 2962 r., 244 z.* Int. Najp. ks. Biskupa krakowskiego.
5. **W.** ŚŚ. Cyryla i Metodego. *O rozszerz. czci S. P.* Jezusa *międ. 4311 o., w 2225 r., w 230 par.* Za kraje Słowiańskie i pielgrzymów do Stolicy świętej.
6. **S.** Ś. Izajasza. *Za 25865 grzesz., w 1893 r., w 74 p.*
7. **C.** Ś. Pulcheryi. *O nawróc. 6436 niedow., w 608 r., w 83 par.*
8. **P.** Ś. Elżbiety kr. *O nawrócenie 1732 pijaków, w 679 r., w 113 par.*
9. **S.** Ś. Anatolii. *Za dusze zmar. 23151 o., w 6314 r., w 122 zgrom.*

Białystok miasto (w dyec. wileńsk.)

W cerkwi monasteru Bazylianów unitów, zajętej obecnie na prawosławną jest cudowny obraz Bogarodzicy, piastującej dziecinę Chrystusa, tulącą się do matki." Jest polska pieśń do Bł. P. Maryi w monasterze Białostockim zakonu S. Bazylego łaskami słynącej — której początek: „Bogu wierni hołdownicy — Do Maryi łask krynicy — Bieżcie"... i t. d. (drukowana w Bogogłośniku)

Biechowo wieś (w dyec. poznań.)

W kościele jest cudowny obraz N. Maryi P.

Ob. Łukaszewicz: Opis kościołów I. 363.
Baliński: Staroż. Polska I. 178.

Bielica miasto (w dyec. mohylewsk.)

W kościele klasztoru Dominikanów fundowanego r. 1665 przez Annę Barbarę z Kopciów Sapieżynę wojewodzinę wileńską z synem Pawłem Sapiehą stolnikiem litewsk. był w wielkim ołtarzu cudowny obraz N. P. Maryi. Po supressyi Dominikanów, dziś ten kościół obrócony na kaplicę (w parafii Homel)

(Ob. Barącz: Rys dziejów, II. str. 401.
Teka wileńska 1858 Nr. III. str. 245.
Baliński: Starożytna Polska III. 263.)

Bielsk litewski miasto (w dyec. wileńsk.)

Klasztor Karmelitów dawnej obserwy założył r. 1649 Adam Kazanowski marszałek nadworny z żoną Elżbietą Słuszczanką, którą to fundacyją król Jan Kazimierz potwierdził (In curia Brunsbergensi, feria 2a post dominicam Misericordiae 1655). W kościele tegoż klasztoru (dziś kościół parafialny) jest cudowny obraz N. P. Maryi, przed którym złożono za Jana Kazimierza zdobyte w bitwie z Chowańskim moskiewskie proporce.

(Ob. Krasuski: Regina

<u>Blizanów</u> wieś (w dyecezyi włocławskiej)

Kościół parafialny drewniany erygowany około r. 1331 przez Przemysława Księcia wrocławskiego i kaliskiego, odbudowany r. 1532 i wreszcie r. 1622 odrestaurowany; w wielkim ołtarzu cudowny obraz N. P. Maryi (Kopia Częstochowskiego) z srebrną sukienką i koronami, które sprawiła Anna Mołska Kasztelanowa rogozińska, malowany na płótnie, wysoki 2 łokc. szeroki 1½ łokc. Obraz ten według relacyi proboszcza Macieja Gałęskiego r. 1655 d. 12 Maja płakał przez 5 godzin przed wojną szwedzką. Największy odpust bywa w święto Narodzenia P. Maryi. (Rps)

Błenna wieś (w dyec. włocławskiej.)

W kościele parafialnym istniejącym już r. 1517, odrestau-
rowanym przez Wojciecha Ruszkowskiego podstolego brzeskiego,
a wymurowanym r. 1861 przez parafian, jest cudowny obraz N.
Maryi P. słynny przez pątników zwiedzany.

Błotnica wieś w dzisiejszej dyecezyi sandomirsk. powiecie radomsk. – Kościół parafialny S. Piotra i Pawła erygowany r. 1403, pierwotnie drewniany, r. 1759 kosztem proboszcza Sebastiana Sarinsza Skórkowskiego wymurowany, a r. 1868 przez proboszcza Teofila Jakubowskiego odrestaurowany, i tegoż r. konsekrowany. W wielkim ołtarzu mieści się cudowny obraz Bogarodzicy Maryi malowany na drzewie, przedstawiający N. P. Maryę trzymającą dzieciną Chrystusa 2½ łokcia wysoki, 1¾ łokcia szeroki, ma pochodzić z sąsiedniej wsi Ryki. Roku 1700 posiadał 630 wotów cudownych, a w kościele była dawniej księga pisana cudów tego obrazu. Stanisław Andrzej Załuski bisk. krak. przybywszy tutaj odzyskał zdrowie. R. 1868 obraz cudowny z pobocznej kaplicy przeniesiono do wielkiego ołtarza.

(Ob. Wiadomość o kościele i o obrazie przez x. Józefa Kloczkowskiego w Przeglądzie Katolickim na r. 1868 (Warszawa) Nr. 47 str. 747–751 i Nr. 48 str. 763–764.)

Schmidt: Katechizm historyczny T. III str. 447.

Bochnia

Obraz N. Maryi P. na wzór Częstochowskiej, na tablicy drewnianej malowany, posiadał pierwotnie w domu swoim Krzysztof Bąkowski mieszczanin w Wieliczce ~~[illegible]~~; gdy przez takowy licznych łask doznawał, dał go do kościoła farnego w Wieliczce, aby był w ołtarz wstawiony. Lecz ponieważ pleban kazał go tylko przybić na ścianie wedle wielkiego ołtarza, odebrał go znowu tenże Bąkowski widząc że tamże ów obraz nie miał poszanowania. Gdy podczas pożaru całego miasta Wieliczki, dom Bąkowskiego, w którym tenże obraz zostawał, został ocalony; darował Bąkowski ów obraz do klasztoru Dominikanów w Bochni,*) gdzie w ołtarzu kaplicy Różańcowej został umieszczony. Doznano łaski tegoż obrazu podczas wielkiego powietrza w Bochni r. 1630. A. 1633 d. 28 lipca, i następnie r. 1638 d. ~~29~~ 15 maja obraz ten płakał łzami krwawemi (z czego x. Tom. Roscizewski wróżył iż się miasto zapadnie). Z powodu licznych cudów wyznaczył Erazm Kretkowski archidyakon i oficyał krakowski d. 29 Października 1637 komissyą duchowną dla zbadania cudów, po której przewiedzeniu obraz ten dekretem wydanym w Krakowie d. 6 Listopada 1637 obraz ten za cudowny ogłosił. Piotr Stadnicki kasztelan

*) założonego r. 1375 przez mieszczan i wybudowanego przez Królową Jadwigę, r. 1385, odrestaurowanego r. 1741,

wojnicki wystawił w tejże Kaplicy dla tego obrazu ołtarz mar=
murowy. Po zniesieniu klasztoru [w r. 1777 umieszczono
ten obraz w Kaplicy [P. Maryi] za Sądecką bramą na przedmieściu.
Dopiero r. 1860 d. 18 Grudnia po poprzedniem odczyszczeniu
przeniesiony został do Kościoła parafialnego w Bochni,
erygowanego r. 1253.

[po przeniesieniu za= Konników do Jarosła= wia]

Puklerz złoty na obronę obrazow Katholickich z Pis=
ma S., z Doktorów powszechnych i z wszechmocnych
Dziełów Bożkich wystawiony. Przytym Łza krwawa
Obrazu Bocheńskiego Naświętszey Panny wyrażona
przez wielebnego Oyca Brata Thomasza Rościszews=
kiego Praed. General. Przeora Bocheńskiego zakonu Kaz=
nodzieyskiego Dominika Swiętego. Z dozwoleniem Star=
szych. W Krakowie, w drukarni Chrysztopha Schedla
K. I. M. Typogr. Roku Pańskiego 1639. 4to kart niel.
8 i str. 55. – ded. Mikołajowi Odrowążowi na Chlewis=
kach ..... T. Rosciszewski.
(Cuda idą tu od r. 1621 – na końcu 2 Pieśni do tegoż obrazu)

(Czartor.)

Drzeworyt duży in fol. dawny z pieśnią (u Konopki w Mogilanach)

Ob. Prusza
Krasński
Gwarpenberg 485.
Siejkowski: Dni rozne
Bargcz: Rys II. 291.

Łza krwawa Obrazu Bocheńskiego Naświętszey Pan=
ny Maryey, albo Historya y Cuda o tymże obrazie
krwawemi łzami płaczącym w Kościele Bocheńskim
u OO. Dominikanów przed lat dwudziestą kilką wy=
dana, a teraz znowu przedrukowana z dozwoleniem
Starszych. W Krakowie, w Drukarni dziedziców Stanisł.
Bertutowica Typogr. Roku P. 1664. 4to kart 16 (bez wy=
mienienia autora.) – ded. Janowi z Pieskowey Skały Wie=
lopolskiemu Kasztelanowi wojnick., Staroście warszawsk.
Żup Koronnych Administratorowi. (z 2 drzeworytami Matki Boskiej)
(w bibl. Ossol.)

Historya o cudownym obrazie Najśw. Maryi Panny Bocheń=
skiej, cudami słynącej. (b. m. i r.) (w Bochni około 1846). 8o Kart 2.
(Na 1ej karcie Historya, jak się zdaje z Puszcza przedrukowana, gdzie
cytuje dzieło Thom. Rosikowski Puklerz z Part. c 1 i 4 wiersze polskie
i 4 łacińsk. – Na drugiej karcie: Pieśń o N. Maryi P. Bocheńskiej cudami słynącej.
i Hymn do Bogarodzicy Panny)

W Bochni na przedmieściu Murowianka jest cudowny obraz czyli raczej rzeźba z kamienia N. P. Maryi Anielskiej, w Kaplicy osobnej. Obraz ten od 800 lat tutaj słynie łaska=mi; zwany N. Marya P. Anielska Murowiańska czyli w Murowiance.

Pieśni o Najświętszej Maryi Pannie Aniels=kiej w Murowiance, z dodatkiem krót=kiego nabożeństwa i litanią. Bochnia, drukiem Wawrzyńca Pisza, 1860, nakła=dem fundatora. 8vo str. 22 i k. 1 (rejestr) (jest tu 12 Pieśni o N. Maryi P. ~~[illegible]~~ Anielskiej w Murowiance.)

Bogorya miasteczko (w dyec. sandomir.)

W Kościele parafialnym cudowny obraz N. Maryi P.

(Ob. Dyaryusz do wprowadzenia Szkaplerza S. do Kościoła Bogoryjskiego, przez X. S. K. [illegible] P. B. W Krakowie, w druk. Jak. Matyaszkiewicza, 1728. fol.

Bogucice wieś (w dyec. wrocławskiej)

W Bogucicach (Boguschitz) wsi na Szląsku pruskiem była już r. 1414 parafia; Kościół drewniany odbudował r. 1773 x. Zając proboszcz; Kościół ten rozebrano, a na jego miejsce wystawiono r. 1891 nowy murowany za staraniem proboszcza x. Ludwika Skowronka. W Kościele cudowny obraz N. P. Maryi (Kopia Częstochowskiego) malowany na drzewie, wysoki 125 cm. szeroki 75 cm. Matka Boska trzyma w lewej ręce berło. Cuda spisane od r. 1746. – Główny odpust na Matkę Boską Szkaplerzną.

(Ob. Matka Boska Łaskami słynąca w Bogucicach i krótka historya tejże parafii. Drukiem K. Miarki w Mikołowie, nakładem urzędu Kościelnego w Bogucicach (1893) 12mo str. 16, z drzeworyt. widokiem kościoła i na str. 6 drzeworytem: Obraz Matki Boskiej Łaskami słynącej w parafialnym Kościele w Bogucicach – i z pieśnią na końcu.

Boguszyce wieś (dyec. warszawska)

W kościele parafialnym cudowny obraz N. P. Maryi, za przyczyną którego Stefan Czarniecki otrzymał zwycięztwo nad Jedniorogrodzianami.

(Ob. Krasuski: Regina

Boleszyn wieś w dzisiejszej dyecezyi chełmińskiej w dekanacie lidzbarskim (Lautenburg), powiacie brodnickim. W kościele parafialnym jest w wielkim ołtarzu cudowny obraz N. Matki Boskiej Bolesnej trzymającej na łonie zmarłego Chrystusa. W tymże kościele przechowują pisaną książkę cudów przy obrazie boleszyńskim od r. 1727 począwszy zdziałanych (Liber miraculorum factorum ad imaginem B. V. M. Dolorosae in ecclesia parochiali Bolesinensi ab a. 1727 patratorum).

Fankidejski: Obrazy cudowne, str. 134–141.

Bołszowce miasteczko (w dyec. lwowskiej)

Bołszowce

Kazanie miane podczas uroczystego aktu Koronacyi N. Maryi P. w obrazie swoim cudownym w Bouszowcach w Kościele WWX. Karmelitow dawnej reguły obserwancyi, gdzie się ten akt odbywał przez W. X. Filipeckiego kanonika lwowskiego d. 15 Lipca 1777. Lwów, druk. S. Trojcy 1777. 8vo str. 33.

— Podczas uroczystego aktu koronacyi Najsw. Ma Najsw. Maryi P. w obrazie swoim cudownej Kazanie w Bouszowcu, w Kościele WW. XX. Karmelitów dawnej regularnej obserwancyi, gdzie się ten akt odprawował przez W. Jmci X. Andrzeja Filipeckiego kanonika lwow. dnia 15 Sierpnia r. 1777 miane. We Lwowie w druk. Bractwa S. Trojcy 1777. 8vo Kart 19.

ded. Konstancyi z Bekierskich Bielskiej Kasztelanowej halick... A. Filipecki.

(Korony przysłała kapituła watykańska, poświęcił je papież; Koronował obraz Kryspin Cieszkowski biskup nisseński; kustosz kapituły katedr. lwow. kosztem Antoniego Jabłonowskiego wojewody

~~[illegible]~~ poznań. – Miasteczko Borszo:
wiec na Rusi. Obraz znaleziony
w Wodzie podczas wyprawy Kazanow
skiego Hetmana poln. kor. Widziano świat:
ło. Cuda potwierdziła Komissya
Główny odpust 16 Czerwca.

Bołszowce (miasteczko w obwodzie brzeżańskim.) także Bołszowiec albo Bohuszowce

Cudowny obraz N. P. Maryi na płótnie malowany — według podania — miał pies wyciągnąć z rzeki Dniestru gdy płynął, i u stóp dziedzica tegoż miejsca Marcina Kazanowskiego kasztelana halick. i hetmana w. kor. złożyć; poczem ten obraz w namiocie wystawiono i gdy zaraz odniósł zwycięstwo nad Tatarami. Tenże Kazanowski wojewoda podolski wystawił tu r. 1624 Kościół i Klasztor dla Karmelitów dawnej obserwancyi w którym obraz umieszczono. Kościół odnowili Książęta Jabłonowscy. Z powodu licznych cudów Wacław Sierakowski arcyb. lwow. obraz ten za cudowny ogłosił, Koronacyi przysłanemi od Klemensa XIII. Koronami dopełnił d. ~~12~~ 15 Sierpnia 1777 Kryspin Cieszkowski sufragan lwowski.

Ob. Filipecki Jędrzej: Kazanie na Koronacyą 8o. Apostolstwo Serca Jezusowego. Wrzesień 1877 (Drzeworyty Obraz i Kościół.)

Są 2 medale na tę Koronacyą których Lipiński nie zna.

Przyjaciel domowy 1860 str. 81.
Chodynicki: Wiadomość hist. o fund. Klasz. Karmelitów str. 40.

Borek stary nad Tyczynem. (w dyecez. przemyskiej)

Obraz N. P. Maryi we wsi Borek stary między Tyczynem a Błażową począł słynąć około r. 1336 na wzgórzu; zbudowano dlań kaplicę drewnianą P. Maryi i S. Krzyża, którą r. 1418 (dominica post fest. Nativitatis Domini) Maciej bisk. przemyski poświęcił. Zbudowany następnie większy kościółek konsekrował Jan arcybiskup lwowski r. 1420 (fer. 2a post fest. Paschae). Szlachcic Imbram z żoną Elżbietą d. 12 Czerwca 1475 zrobił fundusz dla tego kościółka, który r. 1487 na nowo odbudowano. Podług wizyty z r. 1598 należał do parafii w Tyczynie także kościółek w Borku S. Krzyża, z kaplicą dobudowaną N. P. Maryi. – Dopiero r. 1667 x. Maciej z Kamnicy Iliwicki kanonik kollegiaty jarosławskiej, proboszcz tyczyński i pleban borecki założył przy tymże kościółku klasztor Dominikanów (dziedzicem Borku był wtedy Michał Działyński starosta nieszawski), których to Dominikanów r. 1670 uroczyście wprowadzono. Do fundacyi przyczynił się Jan Michał z Wojciechowa Łowiecki, który na wsi swej Hakle 6000 złp. zapisał. – Przeor miejscowy Rajmund Wojecki założył d. 16 września 1684 kamień węgielny pod nowy kościół murowany. – R. 1677 była dziedziczką Tyczyna i Borku Katarzyna Alexandra Branicka (z Czarnieckich) marszałkowa nadworn. Kor.

Wymurowany nowo Kościół Konsekrował d. 13 Maja 1736 Jędrzej Pruski dziekan sufragan przemyski biskup tarsenski: — R. 1668 Komissia złożona z x. Franciszka Falkowskiego scholastyka jaros=ławskiego proboszcza błażowskiego, Stanisława Kwiecisza proboszcza rzeszowskiego, Alberta Wesołowskiego proboszcza świleckiego, Stanis=ława Łęczewskiego proboszcza Krzemienickiego i Wacława Chrzanowskie=go proboszcza rymanowskiego, zesłana przez biskupa przemyskiego obraz ten za cudowny orzekła. — Miejsce to na którem stoi kościół, zowią Jasną Górą w Borku starym

(Ob. Obraz Neyświętszey Panny Maryey w Podgorskim Kraiu w Borku nad Tyczynem cudami i łaskami boskiemi sławny, na honor teyże Panny Przenayswiętszey Kazaniem ogłoszony przez xiędza Raymunda Moieckiego S. Th. B. zakonu Dominika Św. W Krakowie w drukarni Akademickiey (1701). 4to kart 2 i str. 25 ded. Kazimierzo=wi Napolskiemu przeorowi dominikanow w Krakowie. [(obejmuje kazanie historią i cuda od r. 1637)]
— Dzieje Borku starego z dodatkiem kilku pieśni nakładu O. Przeora. Rzeszow 1874. 8o kart 6. (jest to odbru=kowany wyjątek z dzieła: Siejkowski M. Dni roczne sług boskich zakonu Kaznodziejskiego wydał Jędrzej Gornisiewicz przeor w Borku. — Klasztor WW. OO. Dominikanow w Sta=rym Borku skreślił Ks. Sadok Barącz. Lwów, nakładem wydawcy, z drukarni „Gaz. narod." J. Dobrzańskiego i K. Gromana 1878. 8o. str. 116, obejmuje historyą klasztoru, oraz str. 17-36 przedruk dzieła Mojeckiego z opuszczeniem dedykacyi i textów łacińskich. (Geogr. 728) — Obrazki większe litograf. z wizerunkiem Matki Najśw. Boreckiej, kościołem i klasztorem (1000 exempl.) w r. 1875. — Medalik owalny: strona głowna wizerunek Matki Najśw. i napisem wokoło: Matka Boska w Starym Borku; z dru=giej strony wyobrażenie Kościoła z napisem wokoło: Pamiątka Jubileu=szu z r. 1875. Borek Stary.)

Dzieje Borku starego z Dni rocznych sług bos=
kich Zakonu Kaznodziejskiego przez W. X.
S. T. Dra Michała Siejkowskiego Dominika=
na, Kaznodzieję i Magistra nowicyuszów w
Krakowie r. 1743, a przez L. X. Jędrzeja
Górnisiewicza obecnego Przeora Borkows=
kiego dla wiadomości miłej ludu okolicz=
nego i wspomnienia w Borku Starym
1874 podane. Rzeszów, nakładem i czcion=
kami J. A. Pellara 1874. 8º str. 12.
(Obejmuje: Kościół w Borku t. j. historię str.
3-6 – dalej Pieśń do Matki Boskiej Rożań=
cowej cudownej w Klasztorze OO. Dominika=
now w Starym Borku (właściwie dotyczy w Borku pod Zdzieżem,
koło Krotoszyna w Księstwie Poznańskiem)
str. 7-9 i inne Pieśni)

Historya Jasnej Góry Maryi w Borku starym p. Tyczyn (toż) Rzeszów,
pod Rzeszowem. (Z „Dni rocznych sług Boskich Zakonu nakładem i drukiem
Kaznodziejskiego przez ś. p. X. Michała Siejkowskiego J. A. Pelara (H. Czerny) 1886. 8º
Dra S. T. Dominikana... w Krakowie r. 1743) przez X. Jędrzeja str. 13. 1.
Górnisiewicza obecnego Przeora Borkowskiego. Rzeszów,
nakładem i drukiem J. A. Pelara (H. Czerny) 1888. 8º str. 15. 1
(z drzeworytem cudownego obrazu)

R. 1886 podczas Missyi od 7-16 Sierpnia odprawiła się
Koronacya srebrna (prywatna) obrazu.

Barącz Sadok: Rys dziejów zakonu kaznodz. II. 210 i 292. – Jocher.

37

Obraz Nayśw. P. Maryey w Podgorskim kraju w Borku nad Tyczynem cudami i łaskami boskiemi sławny.... Kazaniem ogłoszony przez x. Rajmunda Moieckiego S. Th. B. zakonu Dominika św. W Krakowie w drukarni akademickiej (1701) 4º k. 2. ff. 25.

ded. Casimiro Napolski S. Th. M... R. Mojecki.

(Kazanie na uroczystości Nawiedzenia N. P. Maryi w którym przytoczone cuda od r. 1637 – na końcu wiadomości historyczne)

(Lawton
~~[illegible]~~)

40x.

(Obraz cudowny od r. 1336, Kościoł zbudowany r. 1420; Maciej Niwicki proboszcz ty czyżki wybudował 1669 przy nim klasztor dla dominikanow; Kościoł wymurowany r. 1684)

JASNA GÓRA MARYI.

PRAWDZIWE WYOBRAŻENIE MATKI BOSKIEJ RÓŻAŃCOWEJ w Borku Starym pod Rzeszowem.

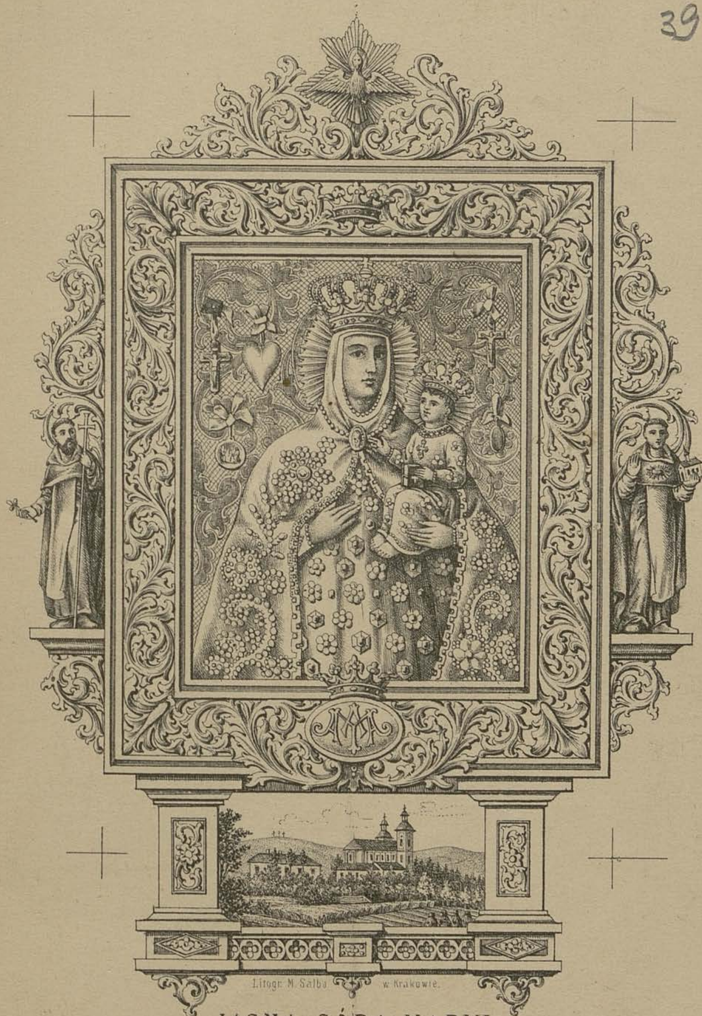
PAMIĄTKA z 15. SIERPNIA 1886.

MÓDLMY SIĘ. *)

O Przenajświętsza Panno Maryo! przed Majestatem Pana Najwyższego Orędowniczko nasza, wychwalając, dziękujemy Temu Najwyższemu Panu, że nam grzesznikom strapionym, raczył dać Ciebie za Patronkę i Obronicielkę naszę. Nie wątpiąc, że gdy swe miłosierne oczy obrócisz, na nas nędznych grzeszników, odwrócisz od nas poglądanie na te świata tego marności i Twoim wzrokiem zbawiennym nas rządzić i od złego bronić będziesz, albowiem pojrzenie oczu świętych Twoich ciemności grzechowe odpędza, tłumy czartów rozprasza, złych myśli nieprawości gubi, serca zatwardziałe miłości bożej ogniem zagrzewając miękczy i potém nas do królestwa niebieskiego prowadzi. Daj nam to o Przenajdostojniejsza Pani, abyśmy Cię przy tym świętym obrazie bez przestanku Różańcem świętym, wychwalając i mówiąc: „Zdrowaś Maryo, Łaskiś pełna, Pan z Tobą“ co ustami, toż i sercem wyrażali. Pomnij na nas o najszlachetniejszy Trójcy P. przybytku, racz wdzięcznie przyjmować westchnienia serc i ofiary ust i życzliwe a pobożne ku Tobie ucieczki, wszystkich tu do Ciebie z okolic tych, i zewsząd zgromadzających się, jako owieczek Twoich, a któremi tu napełniasz ten Twój kościół i jego wszystkie miejsca racz ich zgromadzić po tem doczesnem życiu, w wiecznej owczarni żywota wiecznego. Amen.

*) Modlitwa śp. X. Rajmunda Mojeckiego Ś. Teologii Bakałarza, Przeora na Jasnéj Górze Maryi w kazaniu r. 1701 wygłoszoną.

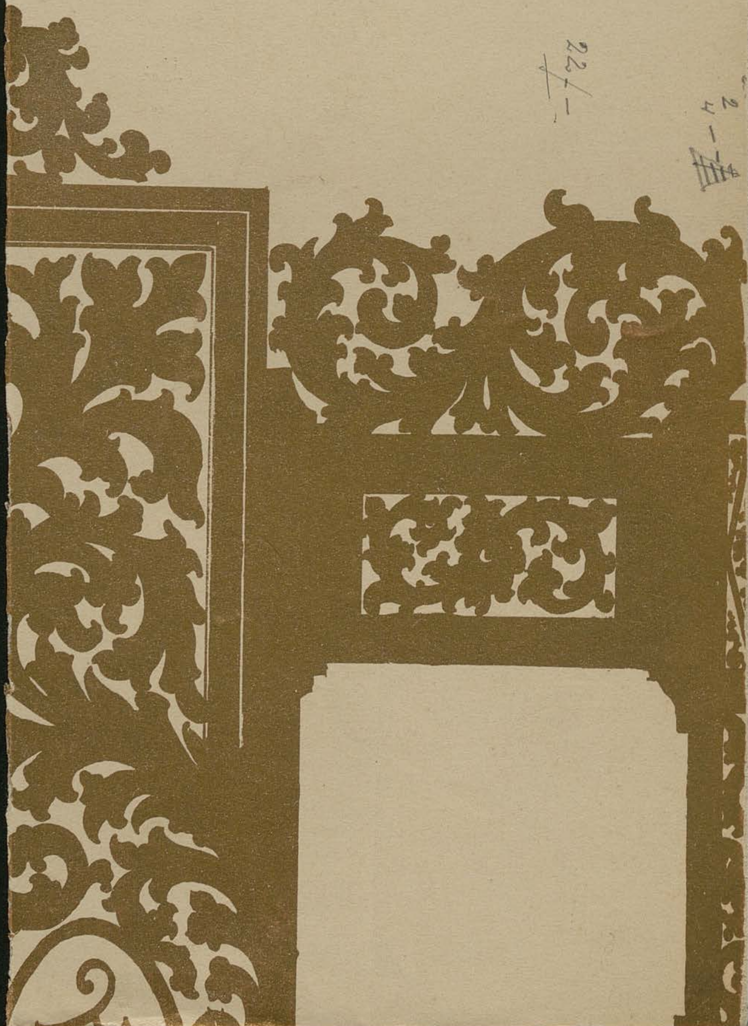
39

JASNA GÓRA MARYI.

PRAWDZIWE WYOBRAŻENIE MATKI BOSKIEJ RÓŻAŃCOWEJ w Borku Starym pod Rzeszowem.

PAMIĄTKA z 15. SIERPNIA 1886.

Borek na Zdzieżu.

Zdzież pod Borkiem (nad strugą Pogoną)

Pierwotny kościoł drewniany, zaczął od murować z cegły Felix Duranius ze Szremu (+1642 d. 2 Januar.) proboszcz w Borku r. 1604 założywszy fundamenta i wzniosłszy mury pod nawę. Prócz tego fundował przy tym kościele 7 mansyonarzy, organistę kantora i kościelnego, oraz zaprowadził 3 bractwa: S. Różańca, Imienia Jezus i Aniołów Stróżów. Później proboszcz Ławet Treter zaprowadził Bractwo S. Izydora. – Następca Duraniusa Adam Budziecki proboszcz borecki (+1663) który przy pomocy Anny z Bnina Przyjemskiej dziedziczki marszałkowej nadwornej Kor. chór kościoła w Zdzieżu zasklepił, kaplicę S. Józefa dobudował, 3 dzwony i argenterię sprawił oraz nowych 7 penitencyarzy ustanowił na co udzielili funduszu Wojciech Wycielski, Jadwiga Konarska i Przybysławski z którego zakupiono wioskę Strzyżewko na utrzymanie mansyonarzy. Branecki sufragan poznański fundował 2 altarie. Podczas wojny szwedzkiej (1656) wywieziono obraz do Klasztoru trzebnickiego na Szląsk, który dopero r. 1657 nowy proboszcz Jan Frzemiński nazad sprowadził. Stany na sejmie r. 1673 darowały na utrzymanie Księży w Zdzieżu wieś Rajsko w powiecie kaliskiem. – Czwarty proboszcz Stanisław Grudowicz były profesor akademii Krak. z Kongregacyi Filippinów osadził przy kościele w Zdzieżu Filipinów około r. 1682 Sukienkę srebrną na obraz sprawił Stanisław Przyjemski marszałek nadworny Koron. a żona jego Anna z Bnina dała 6000 złp. na fabrykę kościoła. Adam Olbracht Przyjemski oboźny w. Kor. zapisał 1500 złp. na lampę – a Piotr Przyjemski

Kasztelan Szremski wystawił wspaniałą Kaplicę dla obrazu
Maciej Treter sekretarz Król. wystawił 3 ołtarze S. Izydora,
Filipa Nereusza i Bł. Jana Kantego. – Kopie obrazu N.
Maryi Zdzieszowskiego są w Poznaniu u Franciszkanów,
w Trzebnicy w Klasztorze, w Szremie, Koźminie, Krotoszynie w Krakowie u Bernardynów (minores de Observantia)

Obraz ma 2 1/4 łokci wzdłuż (ulnas), a 2 stopy (cubitos) w szerz; ma na sobie sprawione suknie srebrne.
Cuda od r. 1603.

Obraz pierwotnie był w Kościołku parafialnym w Zdzieszu pod miasteczkiem Borkiem, który przez niejakiś czas zajmowali heretycy. Dopiero po ich ustąpieniu Grzegorz Duranius proboszcz kościoła w Borku, obraz ten piękny do pierwotnej ozdoby przywrócił. Roku 1619 Andrzej Opaliński biskup poznań. wyznaczył Komissyą która d. 6 Maja 1619 cuda spisała. Druga Komissia odbyła się r. 1645

Najświętsza Marya Panna Zdzieszewska

Winą nie tylko pisarzy historyków, ale upowszechnionym ludzi zwyczajem i przenoszeniem obrazu cudownego z miejsca na miejsce a może i takowymże do zapamiętania nazwiskiem stało się, – iż ~~obr~~ dwie miejscowości tuż obok siebie leżące Zdziesz i Borek za jedno brano, i obraz N.M.Panny w Zdzieszewskim wystawiony kościele Borkowskim często zwano.

Właściwie jednakże – ponieważ początek tego obrazu Zdzieszewskiego sięga kościoła w tym kościele był oddawna i dziś jest jeszcze, sądzimy przeto iż Zdzieszewskim zwać się powinien.

Początek, data zjawienia się i historya tego obrazu całkiem jest nieznana — nie opisał tego żaden z historyków; nie mogli się szczegółów żadnych dobadać nawet komissarze biskupi zesłani tu po dwa-kroć do zbadania cudów w roku 1619 i 1645, niepewnych więc i nieznanych rzeczy nie badając przyjrzyjmy się bliżej zbadanym i dowiedzionym.

W pięknej dolinie Wielkopolski, w archidyecezyi dziś Poznańskiej, tuż pod miastem Borkiem nad rzeczką Pogoną leży wieś Zdzież niegdyś „miasto ludne i bogate" jak piszą historycy,[1] dziś przedmieście zaledwo czy wieś z ośmiu składająca się domów. Co jednakże sławnem czyni

---

1) Treter Magnalia

to miejsce, to jeden z najpięk-
niejszych w całej okolicy ko-
ściół słynny cudownym
obrazem N. M. Panny.

O tym obrazie zanim opi-
szemy to co wiemy, zawadzi-
my cokolwiek o historyą miej-
sca tego.

Najdawniejszy ślad Zdzięcia
mamy zapisany pod rokiem
1371 a potem w 1399; w
pierwszej dacie dziedzicem
tej miejscowości był niejaki
Mikołaj de Zdzecz,[2] w dru-
giej Paweł i Andrzej Zim-
nowodzki [3] W roku 1423
miejscowość tę, straszny
nawiedził pożar, czy była
wówczas miastem czy
wsią nie ma na to pewnych

---

2) X Jabczyński Rys historyczny Dolska 65

3) Akta Pyzdrskie w Archiwum Po-
znańskiem fol 77.

dowodów. Według podania zniszczony Zdziesz przez ogień w roku 1423 pozostał wsią, a mieszkańcy ongi Zdziecia na innem pobudowali się miejscu i tak powstało miasto Borek, albo też poprostu odbudowane po pożarze miasto Zdziesz przezwano Borkiem. Tymczasem na dokumencie z roku 1435 czytamy że niejaki Albert dziedzic miasta i wsi Zdziecia zamienia te dobra z jakimś Tumigratą z ziemi Sieradzkiej [4] Roku 1445 ci Tumigratowie są dziedzicami Zdziecia i Borku[5], a 1450 roku obok Borku Zdziec uważany jest za miasto.[6]

---

4) l.c. Akta grodzkie fol 77

5) l.c. Inscriptio posnan. fol 69.

6) l.c. Resign. Posnaniens. fol 29, 30, 61.

Odtąd giną już ślady dokumentów Zdzięcia się tyczące, bo to co napisał ⌐ ~~[illegible]~~ 1) a za nim inni powtórzyli iż w kościele plesowskim pokazywana jest jakaś księga Zdzięciowska na żadnym nie jest oparte dowodzie, natomiast zaczyna się historya kościoła Zdzięciowskiego i cudownego obrazu.

⌐ Bezimienny jakiś autor 1)

Przed rokiem 1423, przed owym niezmiernym pożarem w Zdzięciu stała świątynia Pańska a w tej świątyni był cudowny obraz Matki Bożej to jest fakt, jak zobaczymy poniżej nie ulegający wątpliwości. Kiedy zaś był wystawiony ten kościół, od kiedy w tym kościele Obraz N. Maryi zasłynął cudami, ginie to

---

~~[illegible]~~ 1) Magnalia Deipara –

wszystko o pomniku nic wiadomości ludzkich. Pod czas tyle razy ponowionego pożaru, podanie niesie i historycy opiniują że pobożni mieszkańcy Zdzicia z płomieni palącego się kościółka, uratowali nienaruszony ogniem cudowny obraz Najświętszej Panny, i starożytną rycerskiej roboty statuę Matki Boskiej Bolesnej. Podanie dalej niesie, iż gdy pogorzelcy Zdzicia na innych budowali się siedliskach, i na innem miejscu chcąc wznieść kościół zwieźli uratowany z ognia obraz i statuę, te niewidzianą i niebu daną mocą same wracały

na zgliszcza spalonego ko-
ściola, a to gdy służyło po-
bożnym pogorzelcom za do-
wód, iż Matka Najświętsza
w swych cudownych obrazach
na dawnem chce spocząć
miejscu, zakrzątnęli się
prędko i na zrumowisku
spalonego kościoła, nowy
wystawili co prędzej w któ-
rym tak obraz jak stałe
ze czcią umieścili.
Z budową tego kościoła ku
czci Maryi Panny prze-
ślicznie pobożna łączy się
opowieść, umieszczona w
aktach komissarzy bisku-
pich pierwszej komisyi
z roku 1619. Oto gdy sposo-
biono materyały na budowę

kościoła, niewiadomo skąd przy-
były dwa konie- sądzono iż
zbłąkane, albo przyprowa-
dzone przez kogo tajemnie-
obwoływano, badano i do-
pytywano w bliższych i dal-
szych okolicach ale wszędzie
bez skutku, użyto więc tych
koni do fabryki kościoła,
i pracowano w nie aż do ukoń-
czenia Kościoła, a gdy już
świątynia Pańska zupełnie
skończoną była konie owe
nagle gdzieś zniknęły tak,
że o nie nikogo niemożna
było dopytać się, stąd było
powszechne ludzi mniema-
nie iż konie owe za zrządze-
niem Bożym jak były przysła-
ne do fabryki Kościoła, tak
też i po jej ukończeniu odebra-
ne zostały.

W tym nowo wystawionym kościele w pierwszej połowie XV wieku zasłynęła i wzmogła się chwała Maryi, i z obrazem w nich cały świeciła szczęśliwie. Co się stało potem, nie nam ją opowiemy słowy ale długim cytatem z poważnego autora „Wszakże zazdrościł ludziom", tak pisze[8] (Kronika Kościoła Żdżieszowskiego) „tego szczęścia, a Przenajświętszej Bogarodzicy Honoru wąż ów piekielny; który czując iż mu przewrotny łeb panieńska starła stopa, zawsze skryte zdrady i zasadzki knuje, aby ślady chwały jej zagubić, i z serc ludzkich wygladzić mógł. Przetoż jako tylko w Saskich jamach i Genewskiej Naturzy wylągł dwu zjadłych szczeniaczków Lutra i Kalwina: którzy Matkę Najwyższego z należytej czci złupić, wzywania Królowej Niebieskiej zabraniać, Ołtarze i Obrazy tej Pannie poświęcone

8) w dziele Cudotworne dzieła str 59 i następne.

wściekłym jadem walić i wytra-
cać śmieli i poczęli: nasze też
Polskę prędko takowąż zaraził
truciną, i one albo z przewoiny-
mi towarami (na które szkodliwa
Polaków mrze wytworność) wpro-
wadził; albo nieostrożnej a pło-
chej Młodzi, gdy Cudzoziemskie
dla nauk objeżdżali Kraje,
przez Kacerską Kompanią lub
instrukcyą, do serca zarzucił:
i tak raz zadany jad rozszedł
się powoli, i ciągnął potym
inszych spowinowaceniem, affek-
tem albo poddaństwem spólnie
obowiązanych. Z tych liczby
Dziedzic także Borkowski,
starożytne Katolickie spsykry-
wszy sobie obrzędy, nowej się
sekty chwycił; i równym
przeciw Boga Rodzicy Pannie
napuszony duchem, jako insi
Kościoła prawowiernego zbie-
gowie, następować na honor
jej począł: zaraz bowiem aby

darmo bez nagrody nie uchodziło wszystkie od prawdziwej wiary odstępstwo, pierwiastki nowej religii na świętokradztwie zasadził; prawa kościelne wprzód dobra i dochody wydarłszy /aby dowodów do odzyskania pobożnych funduszów nie było/ popalił, kapłany z całej swej włości wygnał; a kościół on wspaniały w którym chwała Prze: Panny słynęła, i gdzie przedtym z zbawiennym wchodzono strachem, zagnawszy tam bydlęta i trzodę owiec wpędził, ogromnie zelżył i sprofanował. 9) Nie opóźnił wprawdzie z sprawiedliwą pomstą Bóg, o zniewagę kochanej ująwszy się Matki; i [illegible] karanie od bydła, /takim jako się potym wypisze porządkiem/ dając zaślepionemu czas do upamiętania Pana; ale jako się

9) Łukaszewicz i t. d.

9) Łukaszewicz w Opisie Kościołów Dyecezyi Poznańskiej przy opisie Zdziechowic że w Opisie tym jest wszystko gdyż właściciele Borka, Bnińscy w czasie kiedy reformacya u nas szerzyć się zaczęła nie porzucili wiary ojców a zatem Obrazów świętych nie burzyli. Kierski znowu w opisie Obwodu Borkowskiego str 138 przypomina że inni mogli być dziedzice Borku razem z Bnińskiemi i ci palili obrazy ale nie Bnińscy – Nie stawiając dowodów i jednego i drugiego cała jest gadanina – my sądzimy że to prawda opisana bowiem rzecz ta tak szczegółowo na str 59-63 powtórzona z wyraźnem przytoczeniem „Bnińskiego" gdyby nie była prawdziwa, byłaby straszną to calumnią żyjącej familii

mają takowi obaczyć ludzie,
i rozumu po plagach nabyć,
którym gorzej bałamuctwami
swymi mózgi pomięszała he-
retycka swawola, niżli to-
warzystwa niekiedy Ulyssesa
przyprawnymi trunkami cza-
rownica Tyrce; tak iż po-
spolicie bardziej się srożą, i
furyą swywierają, gdy mści-
wą rękę Pańską, która ich
smaga, nad karkami czują.
Tymże nadęty duchem nędznik on,
żarł się w sobie i zgrzytał, iż tak
wiele mieszkańcy niebiescy z Kró-
lową swą nad nim władzy mieli; prze-
toż nową z niemi odważył się wojnę
zacząć, i o zburzeniu radził.
Naznaczywszy tedy dzień, gdy blu-
źnierca Predykant Kalwiński
pijany jadem, do boju przeciw
Obrazom (które oni papieskiemi
bałwanami zowią) na karanie
zatrąbił, zajuszeni na takowe blu-
źnierce Zarmo heretycy, za

podwodem i pobudką Pana, tumult zaczęli; a zanieciwszy ogień przed Dworem, rozlecieli się ci szaleni po mieście, i obrazy święte bezbożnym Ministrowskim dekretem na ogień skazane, z kościołów wyniosłszy, na zgotowany stos wrzucili. — Tam cud jawny Bóg uczynił, bo gdy insze Obrazy ogień pożarł, dwie najmniej nie tknął, jednego Prze-najświe: Bogarodzice, która dzieciątko z Chrystusa Syna na łonie piastowała, drugiego S. Barbary Panny i Męczennicy; albowiem za sprawą Boską, tak na powietrzu nad ogniem zawieszone zostawały, że im wznoszące się wkoło płomieniste języki, z wielkim samych heretyków podziwieniem szkodzić nie mogły, i tylko ich trochę okopciły. Trzeci ten Obraz, który mnie teraz kiery pióro, jakimby na ten czas kształtem szalony sekciarzów wrzawie uszedł furyi, prostacy obywatele zapisać zaniedbali: czyli niewiernego Pana,

nakształt Sodomitów Anioł
ślepotą dotknął, aby się na Obraz
Panie i Aniołów nie targał; czyli
sama Obrazu wspaniałość i strach
z niego wynikający, powściągał-e
go do zuchwałości swej przyrodzonej.
Spuścił jednak odtąd zawziętości
swej Pan, a przestawszy Gigan-
tów (którym kiedyś podobna z
niebem według poetów nie nada-
ła się wojna) naśladować, dare-
mnych zawodów poniechał, i już
się więcej naprzeciw Obrazom nie
armował; dosyć na tym mając,
iż Kościoły zawartszy jawnej
pozbawił je weneracyi, aby tak
powoli w zapomnienie poszły.
Atoli i na ten czas przemogło
katolickie nabożeństwo, że
się onymi kacerskiemi burza-
mi od uczciwości Obrazów świę-
tych, a mianowicie tego Kró-
lowej Wszystkich ŚŚ. oderwać
nie dało; lubo albowiem po

wygnaniu Kapłanów z miastecz-
ka Borku, pustkami kościoły
stały, i pewnych jednak czasów,
wielki tłum nabożnego ludu, z
pobliskich wsiów i miasteczek
zwykł się był schadzać, na od-
danie dzięk za otrzymane do-
brodziejstwa, których ofiarując
się na to miejsce doznawali;
albo będąc różnymi ściśnieni
przypadkami doznać pragnęli.
Ich pobożnej żarliwości dogadza-
jąc na ten czas Wielebny X.
Ignacy Pleban Jerowski,
zjeżdżał często z pobliska, i
Przenajświętszą Ofiarę przy ta-
kowych konkursach z wielką lu-
du zgromadzonego pociechą odpra-
wiał. Owszem częściej daleko
(chociaż grassujący żołnierze
wszelkiem staraniem dokazać
tego chcieli, aby nabożeństwo
ku P. Pannie bez pasterzów
którzy je wznosili, ostygło)

wydawały się płomienie ża-
rzystych affektów; ilekroć
bowiem albo przychodził
Kapłan trefunkiem, albo
obowiązany ślubem umyślnie
na to miejsce od N. Panny
szczególnie obrane przybył,
pospolita w sercach rosła ra-
dość; i jeden drugiemu nie
tylko w miasteczku znać da-
wali, ale też do pogranicznych
wsi oznajmując o bytności
Kapłana, i oraz na nabożeń-
stwo zapraszając rozsyłali;
a tak co żywo opuściwszy
polne prace i domowe za-
bawy, do społeczności i u-
czestnictwa chwały Pańień-
skiej kwapiło, i drugich
przyciągało. Zeznał to pod
przysięgą wspomniany wyżej
Wojciech Dziak Starzec około
sto lat mający, który oczywistym
takowej żarliwości był spektatorem.

Po długich, bo po trzydziestu latach ciężkich doświadczeń, przez jakie przechodził kościół Zdzieszowski, gdy nowatora herezyarchę i prześladowcę, dziedzica Zdzieszowa powołał Pan Bóg przed sąd swój sprawiedliwy, a ojcowiznę jego w inne oddał ręce, nadeszła chwila tryumfu i chwały Maryi w Zdzieszowskim wsławionym obrazie.

Było to przy końcu XVI wieku gdy Pan Bóg wzbudził kapłana „który za żywota swego dźwignął dom Boży, a za dni swoich umocnił Kościół; i od niego wyższość kościoła założona jest" 10) Tym kapłanem był X. Szczęsny Durainusz z Śremu, najprzód kaznodzieja i wikary, potem proboszcz Borkowski. On to poruszony obrzydliwością zgorszenia, wprowadzonego od he-

10.) Eccl 50.

zetyliów do domu Bożego, zabrał się gorliwie najprzód, do odnowienia przybytku Pańskiego, potem bacząc jak owo nowatorstwo potrafiło ostudzić serca pospolitego ludu, gorliwemi i poruszającemi kazaniami, ocucił z letargu uśpione umysły, a wtedy i Matka Najświętsza się nie uchyliła łaskawości swojej, „bo gdy przez przeciąg lat trzydziestu, chwała Rodzicielki Bożej chmurą była powleczona") takiemi teraz zajaśniała cudami, iż każdy pobożny mógł obaczyć, że dla tego w czasie herezyi i dopuszczenia Bożego ustały łaski i cuda, aby potem wyraźniej jeszcze i obficiej zajaśnieć mogła chwała Maryi Panny. Niebawem się stanął nowy o trzech wieżach kościół wzniesiony ~~staraniem~~ ze skła-

dch pobożnych staraniem X
Duraniusza. Temu sam po-
tem Kapłan, gdy widział
jak widocznie szerzyła się po-
bożność ludu, jak wiele cu-
dów doznawali ci, co się w
opiekę polecili N. M. Pannie
w Zdzieniewskim wstawionej
obrazie, obszerniejszy umyślił
zbudować murowany Kościół
ku chwale Maryi-Jednoczcicie
za zezwoleniem Władzy ducho-
wnej, siedmiu przy Kościele
Zdzieniewskim ustawił Ma-
syonarzy Kapłanów, odpowiedni
dla nich obmyśliwszy utrzyma-
nie, ~~Jednoczcicie~~ a także dla zachęcenia
pobożności ludu, do Zdzie-
niewskiego kościoła był wpro-
wadził bractwa: Różańca
S^o; Przenajświętszego Imieni
Jezus i Świętych Aniołów
Stróżów –

Potem ku chwale Maryi Panny
uprosił u Władzy Duchownej
a mianowicie u X Andrzeja
z Bnina Opalińskiego Bisku-
pa Poznańskiego, iż tenże roku
1619 naznaczył komisyą
do zbadania cudów doma-
nych za przyczyną N.M. Panny
w Zdzieszewskim kościele.
Prezesem tej Komisyi był:
Stanisław Kacper Happa
biskup Enneński suffragan
Poznański, jemu zaś przydani
byli: X Stanisław Kochanmz
dziekan Krobski pleban Pę-
powski; X Stanisław Szre-
mensz dziekan Nowomiejski
pleban Wilkowski, i Stani-
sław Staszewski pisarz kon-
systorza Poznańskiego.
Ci tedy zjechawszy na miejsce
podług przepisanej formy
Kościoła wyprowadzając
pod przysięgą śledztwa do-

znanych za przyczyną Maryi ad. 1603
cudów, spisali 12 nadzwyczaj-
nych zdarzeń w których umarli
ofiarowani do obrazu Zdzie-
szowskiego za cudowną sprawą
Bogarodzicy Panny do życia
przywróceni zostali, a 18 innych
cudów w których ślepi wzrok, nie-
mi mowę, chromi i kalecy,
zdrowie odzyskali. Podczas dru-
giej komisyi, naznaczonej przez
biskupa Poznańskiego ~~Mikołaja~~ Andrzeja Szołdrskiego w roku 1645.
~~Wojciecha Gorzeńskiego~~ ~~w roku 1644~~, komisarz
biskupi, spisali te tylko cuda
które się zdarzyły w kościele
Zdzieszowskim od roku 1619
do 1645. Wtedy, już nie żył X.
Duraninsz, trzema latami
przedtem zakończył był wie-
lebny i świątobliwy swój żywot [11])

---

11) Nagrobek X. Duraninsowi taki położono w Kościele Zdzieszowskim: „Wielebny w Chrystusie Ojciec Szczęsny Duraninsz z Szremu Pleban Borkowski Proboszcz Zdzieszowski. Zszedł z tego świata dnia 2 Stycznia roku 1642, w tym grobie spoczywa. Módlcie się synowie za fundatora i ojcze o sobie i Kościele Bożym.

Tych cudów które ludzie pobożni
pod przysięgą uznali przed komi-
sarzami biskupiemi, spisywać
ich nie będziemy, ciekawych odsyła-
my do dzieł w których są szczegóło-
wo opisane a szczególniej do dzieła
~~X. Trzcina~~, dodamy tylko że i
cuda ~~te~~ podobne i później jeszcze
miały miejsce, i dziś doznają ich
ci, którzy szczerze uciekają się
do przyczyny Maryi i zasługują
na łaskę Jej i miłosierdzie.
Za następcy X. Dusaminska
na probostwo Zdzienowskie X.
Adama Budzieckiego, który
równemi cnotami, staraniem
o chwałę Boża, przybytek Pański
i Obraz cudowny Maryi Panny,
jaśniał jak i poprzednik jego,
smutne dla polskiej korony
nastały czasy — Król szwedzki
Karol Gustaw od roku 1655
pladrował po Polsce całej odzie-

rał kościoły, i znieważał przybytki Pańskie, pustoszył zarówno świeckie jak i duchowne dobra. Obój X. Budziecki obawiając się rabunku Kościoła Idzienowskiego — najcenniejszy z niego skarb, cudowny obraz Matki Najświętszej, wraz z innemi kosztownościami wywiózł potajemnie do Trebnickiego klasztoru i oddał w opiekę Xięni Cysterskiego zakonu. Niedługo potem zakończył chwalebny swój żywot w dniu świętych Młodzianków roku 1657. Następca jego X. Jan ~~Trzeb~~ Trzemiński, który do ostatecznego ukończenia budowy kościoła Idzienowskiego, rozpoczętego przez X. Duraninem prowadzonego dalej przy jego poprzedniku X. Budzieckiego, wiele się przyłożył; widząc ukończony Przy-

bytek Pański, dały wiedząc iż
skoro już z Polski wygnany
Zdzieszowski obraz N.M.Panny
w Trzebnickim przechowywany
klasztorze, umyślił na swoje pro-
wadzić miejsce. Jakoż, w dzień
S. Jadwigi w roku 1658, z wielką
kosztowną uroczystością, zje-
chawszy do Trzebnicy w obecno-
ści licznego duchowieństwa
i tłumów pobożnego ludu,
z rąk Ksieni Zakonu Trzeb-
nickiego Doroty z Bnin Bnin-
skiej, obraz cudowny z uszano-
waniem odebrał, uroczyście
przewiózł do Borku, a gdy
jednocześnie biskup ~~Tolibow~~
Poznański Tolibowski, ukoń-
czony kościół Zdzieszowski
pokonsekrował, z pobożnością
wprowadził do Zdzieszow-
skiego kościoła i w wielkiem
umieścił ołtarzu.

Nieustały odtąd ale na nowo jakoby zaczęły się cuda świadczenie za przyczyną N. M. Panny Zdzieszowskiej, garnęła się ku do tego miejsca Wielkopolska cała - Panowie, Senatorowie, Dygnitarze, Duchowieństwo i lud pobożny, nieustannie zraszali tu łzami przybytek Pański; a doznając tak i dobrodziejstw, wedle możności wdzięczność swą okazywali w dobrowolnych ofiarach, znacznych zapisach i darowiznach i prelicznych wotach - Konstytucya nawet sejmu koronnego z roku 1673 za króla Michała Korybuta wiecznemi czasy kościołowi Zdzieszowskiemu wieś Raysko nadano.

Licznemi zapisami ubogacony kościół Zdzieszowski, aby w nim nigdy nie ustawała chwała Maryi, wymagał, aby przy tym kościele stale mogło być duchowieństwo – Otóż za wiedzą biskupa Poznańskiego Tolibowskiego i za jego approbatą urządował X. Trzemiński, z wikaryuszów Mansyonarzy i prebendarzy kościoła Zdzieszowskiego w ostatnich latach życia swego utworzył kongregacyą XX Maryanów, żyjących w wspólności według dóbr i dochodów kościelnych pod zwierzchnictwem miejscowego proboszcza – Piękne to jednak zgromadzenie nie długo trwało, nastąpiła bowiem

X. Trzemińskiego i Stani-
sław Grudowicz, mistrz wiedzy
i profesor Akademii Krakowskiej-
kapłan zgromadzenia S. Filipa
Nereusza, w miejsce XX.
Maryanów, towarzyszów
zgromadzenia swego spro-
wadził do kościoła Zdzi-
snowskiego i z nimi i
z dawnemi kapłanami
szerzył pobożnie chwałę
Maryi – ~~Stąd to lud~~
i to jednak zgromadzenie nie
długo się utrzymało – a kościół
Zdzisnowski do dawnego po-
wrócił stanu, i służbę
przy nim sprawowali
Proboszcz ze swymi wika-
ryuszami i mansyonarami
Wiem bo przy pamięci mej
XX Maryanie czy Filipini

lud do dziś kościół ten
klasztorem nazywa.
Jakiemi dalej fundacjami
wierni czciciele Maryi ubogacali Kościół Zdzieszowski –
jakiemi ozdobami stroili
przodkowie nasi tę świątynię
Boga Rodzicielki, i jak tu
gorliwością spełniano służbę
Bożą ku chwale Maryi –
jakiemi łaskami w kościele
darzyła Matka Boża synów
swoich i córy, za długo byłoby
mówić o tem, ogólnie więc
tylko wspomnimy, iż kościół ten znacznemi bardzo
fundacjami był tu udarowany. – Siedemnaście bogatych ołtarzy miała tu niegdyś
świątynia ta – liczne od pewnych
które gromadziły tłumy
pobożnych ludów, odprawiały

ta się z wielką uroczystością, z tych
odpust 2 Lipca w dzień Na-
wiedzenia N.M.Panny po dwa-
dzieścia i więcej tysięcy liczył
pobożnego ludu — przeliczne
nałożone vota zawieszone
na ołtarzu Maryi, i cztery w
prezbiteryum wielkie obrazy
na których były odmalowane
cuda, świadczyły iż jak dawniej
tak i w następnych wiekach
aż do dni naszych Najświętsza
Marya Panna w Zdzięciol-
skim wsławiona obrazie
łaski swe i dobrodziejstwa
zsyłała na wiernych swych
czcicieli.

Do roku 1683 cuda za przy-
czyną N.M.Panny doznane
w Zdzięciolskim Kościele
spisane są przez Księży ko-
ściola Zdzięciolskiego i ogło-
szone w dziele Cudotworne

dzieła Przenajświętszej Bogarodzi-
ce Panny. 12) Odtąd nie mamy
śladu aby dalej kiedy było
kiedy ogłoszone drukiem, wi-
nny zjednalić to jeszcze iż było
spisywane w jedne księgę aż
do roku 1800, potem zapomniano
zupełnie spisywać takowych

Cudotworne dzieła Przenayświętszey Bogarodzice Panny,
przy Obrazie iey Zdzieszewskim przed Borkiem, w
Diecesiey Poznańskiey, prawie niezliczonymi cudami
y Łaskami iaśniejące. Na znak wdzięczności od ied-
nego Przenayświętszey Pannie nabożnego Clienta
piórem wystawione, y do Druku podane. Roku
od porodzenia teyże Panny y Matkiey cudowney,
1683. W Krakowie, w drukar. Franciszka Cezarego
in 4to str. 307. i dedykacyi Zofii Przyjemskiej kart 4.
Jest to tłumaczenie z dzieła Tretera <u>Magnalia Deiparae</u> et
przez Księży kościoła Zdzieszowskiego (Bib. Jagiell.)
Dziełko to z approbatą Biskupią dzieli się na ~~trzy~~ cztery części. Część
I Rozdział 1 i 2 – O czci w ogóle obrazów – Część II Rozdział 3ci
O początku i dawności obrazu Zdzieszowskiego w Części III
od rozdziału 4 do 9. opisane są cuda – z tych umarłych wskrzeszonych
32, uleczonych z różnych chorób i innych cudów z górą sto; w osta-
tniej części opisany jest porządek Nabożeństwa w Zdzieszowskim kościele

sama zaś książka znajdująca
się przy Zdzieszowskim kościele jakiś
p. Sidzińskiego z Żyrkowa, na-
był, przyczym czy ksi zabrał. 13)
Cuda jednakże świadczą za przy-
czyną Maryi trwają i żyjąc
w pobożnym ludu tradycyi -
ciekawych ich czytelnika do
idź pobożna pielgrzymka
do Matki Boskiej Zdzie-
szowskiej, a tam Ci wiele
wiele z nich opowiedzą sta-
rzy i pobożni ludzie.
Co się tyczy starego cudownego
obrazu Zdzieszowskiego -
mówiliśmy że nieznany
i nigdzie nie wykryliśmy
początku obrazu - wiemy
tylko iż to jest malatura
dawna, a w Zdzieszowskim

13) wiadomość z listu przysłanego.

Kościele znajduje od XV conaj-
mniej wieku. Obraz sam ma-
lowany na drzewie cyprysowem
na tablicy szerokiej stóp 4 wy-
sokiej stóp 4½. Styl obrazu i spo-
sób wykonania przypomina
ślady pseudo bizantyjskiej czyli
romańskiej z XII wieku. ~~Wy-~~
~~konanie~~ Najświętsza Panna
w postaci siedzącej w płaszczu
pokrywającym głowę Pan Jezus
trzyma na lewej ręce – prawą
rączką Pan Jezus wznosi do
błogosławieństwa w lewej trzyma
książeczkę – Ryciny tego wi-
zerunku Najświętszej Panny
Zdzieszowskiej, trzy były
znany, najdawniejszy w
małej 8ce jest w dziele
Gumpenberga, w wydaniu
Ingolsztadzkiem z 1657 –

sztychował Küssel. Drugi obrazek jest przy dziele Tomana Tretera <u>Magnalia Deiparae</u> sztychowany przez Macieja Kazimierza Tretera. Trzeci który sztychowany przed niewielu laty wydaje się w Paryżu w małej ósemce i ma podpis taki: <u>Wizerunek N.P. Maryi łaskami słynącej</u> w Borku w W.Ks. Poznańskiem

Z dzieł oprócz podanego wyżej Cudotworne dzieła Przenajświętszey Bogarodzica Panny, najdawniejsze jest to które napisał Maciej Kazimierz Treter. 14)

---

14) Obrona y sława Królestwa Polskiego, Ozdoba Wielkiey Polskiey Cudowna Matka Boska, w Kościele Zdzieszewskim przy Borku wielkiemi darami z Nieba wsławiona: a krótko przez Macieia Kazimierza Tretera, nauk wyzwolonych y Philosophiey w sławney Akademiey Krak. Bakałarza. Ku wiadomości z dozwoleniem starszych podana R.P. 1647 w Krakowie w Drukarni Franciszka Cezarego in 4° kart D² Dedykowana Łukaszowi ze (sic) Bnina Opalińskiemu podkomorzemu Poznańskiemu. Czytałem w Bibliotece Sieniawskiej.

Łukaszewicz przy opisie Zdzięcioła[15] cytuje inne dzieło pod tytułem: „Opisanie obrazu Bogarodzicy Panny w kościele borkowskim na Zdzięciole będącego z roku 1678[16]" W dziele zaś „Cudotworna dzieła" zacytowane jest dziełko X. Stefana Damalewicza pod tytułem „Opisanie dostateczne obrazu N.M.Panny Borkowskiej" Oba jednakże tych dziełek tak cytowanego przez Łukaszewicza jak i Damalewicza nigdzie nie widziałem, natomiast znane mi jest dzieło ~~pod tytułem~~ wydane przez XX Kapu-

15) Krótki opis historyczny kościołów parochialnych .... w dawnej dyecezyi poznańskiej Poznań 1859 tom II str 331.

16) Str 70.

łanów kościoła Zdzieszowskiego Kaplicy S. Józefa – najprzód po Łacinie 17) a potem po Polsku. 18) Gumppenberg w swem dziele Atlas Marianus 19) krótko daje opis obrazu N. M. Panny Borkowskiej. Łukaszewicz w Opisie Kościołów 20) i Kierski w opisie obwodu Boreckiego 21) krótkie o tym miejscu zamieszczają wiadomości – Godzi się tu nakoniec przytoczyć słowa Za-

17) Magnalia Deiparae ad Imaginem Zdzieszoviensem gratiis et miraculis coruscantia discursu de cultu et antiquitate imaginum evulgata Cracoviae Typis Francisci Cezary 1682 in 4° 292. Jocher 9132 autora podaje X Tomasza Tretera, ale to omyłka, bo choć to jednakie dzieło pisał Treter tylko nie ten sławny Tomasz ale X Paweł Treter, który właśnie w tym czasie był kapelanem Kaplicy S. Józef. w Zdzieszu. Polska edycya tubo później wyszła, zdaje się że była wpierw napisana, bo data approbaty duchownej jest z roku 1678.

18) patrz wyżej notę 12.

19) Atlas Marianus sive de Imaginibus Deiparae per orbem Christianum miraculosis auctore Gulielmo Gumppenberg e S.J. Ingolstadii 1657. Pars II 200. ××

20) Opis Kościołów Tom II str. 331–340.

21.) W Rocznikach Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego Tom III 1865 w Artykule Opis statystyczny i historyczny obwodu Boreckiego. str 131–157.

×× Jest także o matce Boskiej w Zdzieszu w wydaniu większem Gumppenberga Monachijskiem

tutejszego z tyle razy wzmian-
kowanego dzieła jego:

„Zdzieszów, wieś blisko Borku w Wielkiej Polsce Obraz
Ten Maryi cudami słynie: Maciej Treter
Pod tytułem: Obrona opisał to miejsce,
Potem jakiś Anonym wydał Magnalia
Deipara i cuda wyliczył, przydawszy
Dyskurs o czci obrazów, lecz samo po polsku....

W kilka razy już wspomnianem ~~Załączamy tę monografię~~ dziele Cudotworne dzieła Przenaj-świętszej Bogarodzicy na str 71 ~~pieśnię jaką lud śpiewa~~ jest wzmianka że obrazu tego ~~w Zdzieszowskim kościele~~, N.M.Panny Zdzieszowskiej żaden ~~Do Najświętszej Maryi Panny.~~ malarz nie mógł przemalować „ani tak doskonale farb adoptować jako w obrazie" Tymczasem jest to fakt że kopie obrazu Zdzie-szowskiego znajdują się w Poznaniu w byłym kościele Franciszka-nów, w Trzebnicy pod Ślązkiem w Śremie, Kórnicu, Krotoszynie, i na Skałce u OO Bernardynów w Krakowie – ~~a~~ a i sam autor rzeczonego dzieła wzmiankę czyni i na str 302 i 303 dodaje że i te miejsca zasłynęły cudami.

Załączamy tę monografię pieśnię ~~jaką lud śpiewa~~ Do Najświętszej Panny jaką lud śpiewa w Zdzieszowskim kościele.

Statua Matki Boskiej bolesnej w Kościele Zdzieszowskim.

Przy opisie obrazu N.M.Panny Zdzieszowskiej przytoczyliśmy smutny szczegół że w czasie szerzącej się w polsce herezyi Lutra gdy tą herezyą splamił się Dziedzic Borku Bruiński, zburzono kościół Zdzieszowski i statuę Matki Boskiej bolesnej na przygotowany stos ognia rzucić kazał, razem z innemi obrazami, ale tu Bóg Wszechmogący jawny cud uczynił, bo gdy inne obrazy ogień pożarł Statuy Matki Boskiej bolesnej ale była ochroniona w niczem nie naruszona.

Statua ta do dziś istniejąca w Zdzieszowskim kościele uznana przez lud pobożny jako łaskami słynąca – starożytnością swoją odległych sięga wieków, początki jej giną w niepamięci ludzkiej – fakt jednak cudownego zachowania jej od ognia tak żywo przechował się w pobożnej ludu tradycji, zapisany jest we wszystkich książkach opisujących cuda N.M.Panny Zdzieszowskiej to więc i my dla tego nie mogliśmy pominąć tej statuy i choć krótko o niej czynimy tu wzmiankę –

Pieśń
o N. M. Pannie Borkowskiéj.

Panno i Matko bez wszelakiéj skazy, — Któraś Adama nie uznała zmazy, — Niech w moc piekielną przez grzech nie wpadniemy, — ciebie prosimy.

Nieba i ziemi jesteś Monarchinia — I Boskich skarbów wielka Podskarbinia, — Udziel nam, Matko, z wrodzonéj swéj cnoty — Łask swych szczodroty.

O Rodzicielko nad pannami Panna, — Królowaś Polski nie darmo nazwana, — Boś założyła w Polsce swą stolicę, — I łask skarbnicę.

Obrałaś sobie miejsce w Częstochowie, — W Poznaniu na polu, na piaskach w Krakowie, — Gdzie jako morze płyniesz bez wszéj tamy — Łask krynicami.

Tym trybem w Borku jest Maryi chwała, —

Gdzie się na Zdzieszu cudem lokowała, - Chcąc Borek
bronić, gdy przeciwnik przyjdzie, - Na pole wyjdzie.

O Borku, w którym kwitnie drzewo Boże, - Które
choroby ludzkie leczyć może, - Życie wróciwszy, zmar-
łym żyć pozwala, - Gdy śmierć oddala.

Na Zdzieszu Tobie, gdy kościół budują, - Niebały
końmi cudem opatrują, - Które się pracy fabryczney
podjęły, - Potem zginęły.

W ogień Cię ręka luterska wtrąciła, - Gdzie Cię aniel-
ska posługa broniła, - Z pożarów obraz Twój nienaruszo-
ny - Jest wyniesiony.

Niesławy Twojej obłoki się mściły, - W dom here-
tyka piorunami biły, - I w inwentarzu uczyniły
szkodę, - Wybiwszy trzodę.

Liczy się wiele z śmierci wybawionych, - Z kaleków
różnych cudem wyzwolonych, - Którzy Cię jednym u-
stem wychwalają, - Moc Twoję znają.

Ztąd równie w sercach ku Tobie ochota, - Przyjmij, Marya, serc sług twoich wrota; - Niechaj pod Twoją obroną będziemy, - A nie zginiemy.

Ty, która jesteś nad słońce wybrana, - W piękności swojej z księżycem zrównana, - Niech odpędzają od nas Twe promienie, - Grzechowe cienie.

A gdy nas będą ćmić śmiertelne oczy, - Twojego światła nam dodaj pomocy, - Dzień nam wiecznego szczęścia zapal w Niebie, - Prosimy Ciebie.

Amen.

Borek

Magnalia Deiparae ad Imaginem Zdzieszoviensem pe=
nes oppidum Borek celeberrimam, Dioecesis Posnaniensis
gratiis et miraculis innumeris corruscantia, praevio Discursu
de cultu et antiquitate Imaginum, gratitudinis ergo a quodam
Deiparae cliente ibidem multa beneficia experto evulgata.
A. 1682, Cracoviae, typis Francisci Cezary. 4to

na odwrocie tytułu piękna rycina in 8o: Imago miraculosa
B. Mariae V. in Zdziesz ante Borek Maioris Poloniae.
M. C. T. (Mathias Casimirus Treter)

(Fil. w Akad. Krak. Bak.)

Treter Maciej Kazmierz: Obrona i sława Królestwa Polskiego
cudowna Matka Boska w Kościele Zdzieszewskim przy Borku, wielkiemi darami z nieba wsławiona, a krót. ko przez ... ku wiadomości podana.
Kraków 1647. ~~..~~ w druk. Franc. Cezarego. 4to 3½ ark.

Dzieła Cudotworne Bogarodzicy Panny przy obrazie jej Zdzieszowskim przed Borkiem. Kraków 1683, w druk. Franc. Cezarego. 4to str. 307. Pamiętne od jednego Klienta piórem wystawione

Opisanie obrazu Bogarodzicy w Kościele Borkowskim na
Zdzieszu. przedrukowane Kalisz 1766. w druk. Soc. Jes. 4to k. 6 str. 120 przedruk edycyi: Poznań 1678.

Brandowski Alexander: Historya Matki Boskiej Boreckiej
na Zdzieżu (w Warcie 1889)

Pieśń (w Chowszewski: Pielgrzymka str. 176)

Brandowski Alexander (proboszcz borecki): Przy obrazy w Kościele Zdzieskim
pod Borkiem, napisał ... (Poznań), w Komisie i czcionkami Władysława Simona
(1878) 8o str. 11 (Odbitka z Warty 1878)

Tygodnik Katolicki (Prusinowskiego) str. [illegible] 448

Zdziesz

Opisanie obrazu Bogarodzice Panny w Kościele Borkowskim na Zdzieszu będącego, który Bóg od kilku wieków cudownemi łaskami wsławiać nie przesta=je. Dawniej do druku podane, a teraz świeżo nakładem pewnego Pana przedru=kowane. R. P. 1766 w Kaliszu w druk. Collegii Soc. Jes. 4to K. 6 i str. 120
(jak z approbaty widać [Posnaniae d. 4 Septembris 1678 – przedruk dawnej edycji: Opisanie Obrazu Bogarodzice Panny....)

Opisanie cudownego obrazu Bogarodzicy Panny w Koście=le Borkowskim na Zdzieszu będącego. Kalisz 1678 – approbowane przez Konsystorz Poznański dnia 4 Września 1678.

Boreml

W Boremlu miasteczku pod Łuckiem na Wołyniu w Cerkwi S. Trójcy jest Obraz Pana Jezusa dźwigającego Krzyż. Obraz ten malował Szymon Borzant malarz r. 1731 dla x. Bazylego Pomarzańskiego parocha w Boremlu i wisiał na ścianie w mieszkaniu tegoż parocha, gdzie dostrzeżono iż d. 30 Marca 1773 krwawemi łzami płakał. Uznany za cudowny przez x. Sylwestra Lubienieckiego Rudnickiego biskupa łuckiego przeniesiony został do cerkwi.

Ob: Nabożeństwo do Pana Jezusa Boremelskiego wielkiemi słynącego cudami dla udających się pobożnie do tego obrazu dostatecznie zebrane i do druku podane R. P. 1776. Powtórnie przedrukowane 1782. W Poczajowie w drukarni J. K. Mci u WW. OO. Bazylianów. 8o. K. nl. 38. i rycina sztych in 4o „Prawdziwy Wizerunek P. Jezusa Boremelskiego....” z herbami Sanguszków i Czackich — ded. Czackim Strażnikowstwu Koronnym... X. M. P. K. B.

6

Boreml (na Wołyniu)

(Upadek P. Jezusa)

Obraz cudowny P. Jezusa krzyż niosącego – w cerkwi w Boremlu – płakał krwawemi łzami w dzień wielkanocny 1773.

Ob: Pieśń ruska do tego obrazu w: Pieśni nabożnyja iz Boho-hlasnyka poczajewskoho peredrukowanyja. Peremyszl 1834. 8°.

Wizerunki: in fol. drzeworyt.
in 4°. Adam Goczemski sculp. Poczajoviae 1778.
in 8°. sztych.

Boruny w powiecie oszmiańskim, gubernii wileńskiej

Obraz ten był zjawiony w Borunach Jozafatowi Brażyc bazylianowi zmarłemu r. 1683. Cerkiew na miejscu zjawionego obrazu wybudował Mikołaj Pieślak r. 1691. Był tu monaster Bazylianów unitów (1744-1840) Monaster zbudowany r. 1692, skasowany r. 1874, dziś cerkiew tylko prawosławna. Obraz cudowny Bogarodzicy malowidła bizantyńskiego.

Ob: Morze łask w puszczy Borunskiej płynące, to jest Cuda Najśw. Panny Boruńskiej z 14 wia: tu ogłoszone. Supraśl 1712 (2) 4o (wydał Leon Kiszka) ded. Elżbiecie z Lubomirskich Sieniawskiej.

it: Supraśl. 1742. 4o

Obrazek sztych: in 8o J. F. Rein sc. Aug. Vind. (podług Tyszkiewicza.) MP ΘΥ IC XC na lewej ręce P. Jezus.

Żukiewicz: Lumina (summa?) philosophicarum veritatum. Vilnae 1705. fol. typis Academiae

Stebelski II. 230.

[Braniewo]

68

Brunsberg (Braunsberg, Braniewo) miasto (w dyec. warmińsk.)

Ob. Bierkowski Fab: Głos krwi. Kraków 1629.

n.

Brasław

Kazanie w dzień Wniebowzięcia N. Maryi P. przez x. Hieronima Nereziusza Bazyliana Opata Brasławskiego w Cerkwi swojej opatskiej r. 1777 miane i tejże Przenajdostojniejszej Bogarodzicy w jej cudownym obrazie monasterskim na oświadczenie powinnej czci... offiarowane. Wilno, w druk. x x. Bazylianów 1777. 12mo K. 3, str. 34. (r. 1838)

10 70

Brdow miasteczko (dyecez. włocławska)

n.

Brdow w dyjecezyj kujawskiej, obraz cudowny N. Maryi w kościele OO. Paulinów fundowanym r. 1436 przez Władysława Jagiełłę. Gdy obraz ten Szwedzi za Karola Gustawa króla z ozdób obdzierali, dzwon wielki sam dzwonił wzywając lud do obrony. – Brdów zwano małą Częstochową dla konkursu ludzi. R. 1748 Brdów się spalił z klasztorem; obraz wyratowano; r. 1758 odbudowano klasztor. – Klasztor skasowano 1818 a kościół oddano świeckiemu duchowieństwu. Obraz (kopia Częstochowskiego) wysoki 2½ łokci, szeroki 2 łokcie, malowany na drzewie. Największy odpust na Narodzenie Matki Boskiej.

Cuda opisał Gołdonowski Andrzej Paulin (+1660) w dziele Synopsis miraculosae imaginis Brdoviensis (podług Mikoł. Benger) które po polsku a może i po łacinie wyszło.

Catalogus Vladislav. dioec. pro a. 1876 str. 30.

Bruśnik wieś (dyecez. tarnowska)

W kościele parafialnym murowanym r. 1555, jest cudowny obraz N. P. Maryi starożytny.

Ob: Nowak Józef proboszcz w Bruśniku Nabożeństwo Szkaplerza P. Maryi – wydane bez tytułu obejmujące: drzeworyt cudownego obrazu rytowany przez A. J. Dudraka z pod: pisem: Orendowniczko Szkaplerza świętego, módl się za nami. – Modlitwa – Karta wpisowa do Bractwa Szkaplerza – Krótka nauka o nabożeństwie Szkaplerza Św. – Modlitwa. – W drukarni „Czasu" w Krakowie. Nakł. x. Józefa Nowaka prob. w Bruśniku. 8vo str. 4. (wydane około r. 1870.)

Brześć litewski miasto (dyecez. wileńska)

W kościele parafialnym dawniej klasztoru Dominikanów (który r. 1630 Magdalena Łoknickich Buchowiecka fundowała) supprymowanych, jest cudowny obraz N. P. Maryi. Obraz ten malowany przez Jana geometrę był najprzód w Szarawce; Świętosława z Rajeckich Prażmowska, fundując kościół w Brześciu, przeniosła do niego obraz.

(Ob. Bargcz: Rys dziejów II. 293 –
Kownacki: Sparta
Baliński: Staroż. Polska III. 734.

Brzezinki w. na Szlązku (dyec. wrocławska)
(czyli Brzezinka)

Ob. Addytament do Kronik, 83.

Brzeziny miasto (dyec. warszawska)

W kościele cudowny obraz N. P. Maryi

Ob. Addytament do Kronik 23. 33-106.

Brzeżany

Fraga

Cudowny obraz P. Maryi po suppresyi klasztoru Bernardynów, przeniesiony został do Brzeżan do kościoła Bernardynów, gdzie dotąd pozostaje. W Fradze r. 1682 fundował Stanisław Jabłonowski późniejszy Kasztel. Krak. rezydencyę dla Bernardynów tit. Assumptionis B. Mariae V. – a Jan Stanisław Jabłonowski wojewoda ruski fundował konwent, który supprymował cesarz Józef II. (Ob. Barącz S.: Dzieje Bernardynów Ob. Tygodnik Katolicki (Grodzisk) VI. 218.

Drugi cudowny obraz Bogarodzicy malowany na płycie metalowej w stylu bizantyjskim, znajduje się dziś w cerkwi grecko-katolickiej parafialnej w rynku w Brzeżanach, umieszczony w prawym ołtarzu bocznym. – Obraz ten został przywieziony z Rzymu znajdował się dawniej w kaplicy zamku brzeżańskiego, z kąd po jej spustoszeniu przeniesiony do cerkwi parafialnej. Na obrazie jest napis polski: „Obraz cudowny Matki Boskiej z kaplicy zamkowej w Brzeżanach." a w cerkwi przechowuje się breve papieskie z odpustami przywiązanemi do tego ~~[illegible]~~ obrazu.

/: Ob: Maciszewski M. Dr.: Pomniki Sieniawskich w Brzeżanach. (Odbitka z Gazety narodowej.) Lwów, z druk. Gaz. nar. 1882. 8vo str. 42

76

Brzozdowce

77

<u>Brzozie polskie</u> wieś w dzisiejszej dyecezyi chełmińskiej, w dekanacie górznieńskim (powiat brodnicki); w kościele parafialnym w wielkim ołtarzu jest łaskawy obraz Matki Boskiej trzymającej na łonie P. Jezusa malowany na płótnie, przeszło 3 stopy wysoki, sławny już r. 1593 w tutejszym kościele. Najgłówniejszy odpust bywa na Narodzenie N. Maryi P.

Fankidejski: Obrazy cudowne, str. 141-142.

Brzozow miasteczko (obw. sanocki, dyec. przemyśl.)

W kościele parafialnym (niegdyś Kollegiacie) w miasteczku Brzozowie znajduje się cudowny obraz N. Maryi P. zwanej Ognista czyli Pocieszenia, który po spaleniu kościoła przez Kozaków i Węgrów pod dowództwem Rakoczego d. 12 Marca 1657 wśród ognia znaleziono nic nieuszkodzony. Jako cudowny uroczyście umieszczony został d. 12 Sierpnia 1758 w ołtarzu osobnej kaplicy zmurowanej przez Wacława Sierakowskiego biskupa przemyśk. – Kościoł parafialny fundowany r. 1384 przez Marię córkę Ludwika Króla węgiersk. i polsk. pierwotnie stał na innym miejscu, dopiero w XVI w. przeniesiony na dzisiejsze, po zniszczeniu takowego r. 1657 przez Rakoczego, zaczął dzisiejszy, murowany stawiać Stanisław Sarnowski bisk. przemys.; poświęcony r. 1688 pod tytułem Przemienienia Pańskiego; zamieniony w Kollegiatę r. 1723

(Pieśń do N. Maryi P. Brzozowskiej, Ognistej (w dziele: Chata czasopismo ludowe ku nauce i rozrywce dla starszych i dzieci pod redakcyą X. O. Wołyńskiego. Lwów 1872. 8vo Tom VI Nr 14, str. 216-217.)

Buda czyli Budsław albo Buctaw, wieś (dyec: wileńska)

Buda (w województwie mińskiem)

W kościele xx. Bernardynów fundowanym przez króla Kazimierza Jagiellończyka (?) jest obraz cudowny N. P. Maryi. Obraz ten otrzymał w darze r. 1598 od papieża Klemensa VIII Jan Pac wojewoda miński, gdy przeszedł=szy na łono kościoła katolickiego był w Rzymie. Mając tenże obraz w wielkiej czci darował go Pac przez ka=pelana swego Izaaka Sołokaj do kościoła w Budzie. Opis cudów tegoż obrazu miał wyjść około r. 1650.

(Alb. Wijuk Kojałowicz: Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum in M. D. Litv. Vilnae 1650. 4°. pag. 35.)

Zielejewicz Eleutery bernardyn: Zwierzy=niec na ziemi niebieskiej to jest Pusz=cza Budzka łaskami boskiemi opływająca, których ludzie przy cudow=nym obrazie N. Maryi P. w koście=le OO. Bernardynów doznawają, wy=dana 1650.
4to K. 1 (tytuł) K. 3 (dedyk. Mikołajowi Dołmatowi Isaykowskiemu łowczemu W. X. L. Dzierżawcy Wilszups=kiemu.... W Klasztorze Budzkim N. Panny in Eremo 1650 maja d. 12. X. Eleuthery Zielejewicz Praesident Klasztoru Budzkiego) K. 5 (Przemowa do czytelnika) str. 1–38 (Opis, cuda, modlitwy) i K. 1 (Do [illegible] tej Książki – wiersz) (w tym exempl. bra=kowało tytułu i tabli=cy sztychów.)

Buda czyli Budsław

Buda czyli Budsław w województwie mińskim, (wołżmiańskim?) powiecie mińskim nad rzeką Serwecz wśród lasów Starostwa Markowskiego. Alexander Jagiellończyk nadał to miejsce r. 1504 Bernardynom wileńskim, którzy tu rezydencyję założyli zbudowawszy kościółek drewniany. Około r. 1560 z powodu rozterek religijnych opuścili Bernardyni to miejsce, jednak wkrótce znowu zajęli. R. 1643 wzniesiono na miejsce drewnianego murowany kościół, który r. 1783 odrestaurowano i rozszerzono. Konsekrował go Aloizy Growski biskup sufragan trocki. Jest tu obraz cudowny N. P. Maryi, który Jan Pac wojewoda miński od Klemensa VIII otrzymał, i r. 1598 do tutejszego klasztoru podarował. Obraz ten licznie bywa zwiedzany.

Zielejewicz Eleutery: Zwierzyniec na ziemi niebieski, to jest Puszcza Budzka łaskami boskiemi opływająca, których ludzie przy cudownym obrazie N. Maryi P. w Kościele OO. Bernardynów doznawają. 1650.

Lipiński i Baliński: Polska III p. 829.
Teka wileńska Nr. 4 str. 146. – Prusz. 57 – Gumpenberg 163.

Traktat I O położeniu, początku i nazwisku Puszczy i miejsca Budzkiego. – Puszcza Budzka leży w W. X. Lit. powiecie oszmiańskim, 16 mil od Oszmiany, otoczona miasteczkami: Krzywicze (2 mile), Wołkołata (3 mile), Parfrenow (2 mile), Dołhinow (2 mile), które leżą na ~~pomiędzy~~ gościńcach: wileńskim, Brasławskim, Połockim, Mińskim. Klasztor sam leży wśród błot i bagnisk nad samą rzeką Serwecz do której tu wpadają rzeczki Turek (od Wschodu) i Zuja (od Południa) „który to pas wodnych granic dostatecznie na tej Tablicy odrysowany widzieć każdy może" (str. 2). Kościół sam „jako na wyżej położonej Tablicy odrysowany widzisz" (str. 8) – Puszcza ta należała do Starostwa Markowskiego. Król Alexander kończąc fundacyją klasztoru Bernardynów w Wilnie (którą jego ojciec Król Kazmierz r. 1469 rozpoczął) darował r. 1504 temuż klasztorowi wileńskiemu szmat puszczy od Starostwa Markowskiego oderwaną. Bernardyni wystawili tu sobie Budki mieszkalne i Kaplicę, od czego miejsce dostało nazwę Puszczy Budzkiej. Zaraz z początku pokazała się tu w obłoku N. P. Bogarodzica dzieciątko Jezusa piastująca wśród Aniołów. Do r. 1530 należała Buda do Prowincyi Polskiej, potem do Prowincyi Litewskiej i Kustodyi Wileńskiej, aż znowu r. 1571 przyłączono Konwenty litewskie do prowincyi polskiej. Kościół drewniany stanął r. 1589 za staraniem xx. Mikołaja Koryzny, Marcellina Suchodolskiego kanoników wileńskich oraz pp. Wojciecha Staweckiego i Jana Podoskiego, poświęcił go 1591 pod tytułem Nawiedzenia N. P. Maryi x. Cypryan dominikan sufragan wileński. Nowy kościół murowany zaczęto stawiać r. 1633, dokończony r. 1643. Żyje w klasztorze 19 zakonników. Najznaczniejszy odpust bywa na Wniebowzięcie N. P. Maryi.

Traktat II: O cudownym obrazie Panny Przenajś. (ст. 9–11). Obraz wyobrażający N. P. Marią piastującą dzieciątko Jezus, darował w Rzymie papież Klemens VIII. Janowi Pacowi wojewodzie mińskiemu (nawróconemu z herezyi z Kalwinizmu) r. 1598; ten darował go swemu kapelanowi x. Izaakowi Sołokajowi komendarzowi Dołhinowskiemu, który go r. 1613 do kościołka w Budzie ofiarował, gdzie zostawał najprzód w pobocznym ołtarzu, później na wielki ołtarz przeniesiony.

Traktat III Cudowne łaski u tegoż obrazu pokazane (wyliczenie cudow 47 od r. 1617–1650 – pomiędzy temi: r. 1617 Jozafat Tyszkiewicz później Karmelita bosy (syn Pawła Tyszkiewicza sędziego ziemsk. trock. i Cecylii Osmolskiej) – r. 1617 Reginaldus Tyszkiewicz syn sędziego połockiego, później dominikan–)

Traktat IV Sposob nabożeństwa (Modlitwy)

Do dobrodzieja tej książki (wiersz – koszta łożył na druk jakiś kanonik wileński)

Mikołaj Dołmat Isajkowski łowczy w. x. lit. dzierżawca wirszupski (syn podkomorzego oszmiańskiego) ożeniony 1º voto z Zienowiczówną starościanką trabską, 2º voto z Konstancyą Galińską, miał braci r. 1650: a) Piotra łowczego w. x. lit. + przed 1650 ożenionego z Pacówną wojewodzianką trocką; b) x. Franciszka nominata biskupa smoleńskiego 1650.

Буцлавъ, мѣстечко, влад. (Оскерко), Виленской г., Вилейскаго у., въ 56 в. къ с.-в. отъ Вилейки, при р. Сервечѣ. Ч. ж. 485 д. об. п., 71 дв., евр. школа, католич. костелъ. *Буцлавъ* возникъ въ началѣ XVI в. Въ то время в. кн. Александръ Ягеллонъ подарилъ здѣсь землю Бернардинскимъ монахамъ, построившимъ на ней часовню, около которой образовалось поселеніе. Въ 1659 г. здѣсь построенъ костелъ; нынѣшній костелъ возникъ въ 1767 г. При немъ находится заштатный монастырь Бернардиновъ. Въ самомъ костелѣ замѣчательна икона Божіей Матери, подаренная въ 1598 г. папою Климентомъ VIII минскому воеводѣ Ивану Пацу. Буцлавъ сдѣлался мѣстечкомъ въ 1732 г., по привиллегіи короля Августа III.

82

(Коревъ, Вилен. г., стр. 569, 741; Город. посел., ч. I, стр. 183).

Близъ слободы находятся 2 минеральныхъ источника, сѣрнисто-соленыхъ. Въ слободѣ 5 ярмарокъ; въ 1860 г. на нихъ привезено товара на 42,933 р., продано на 30,020 р.; предметы торговли: различныя сельскія произведенія, деревянныя издѣлія, сырыя кожи, соленая рыба, пшеница, отправляемая въ Елецъ, скотъ, и т. д.

(В. Ст. Воронеж. г.; свѣд. спец., стр. 13; Ст. очер. Ворон. губ., кн. I, стр. 77, 95; Ворон. губ. вѣд. 1852 г., N 30; 1861, N 17; Köppen, Reis., S. 94).

Бутурскій улусъ якутовъ; см. *Батурскій улусъ*.

Бутырки: 1) село, Тамбовской г., Липецкаго у-да; см. *Богоявленское*.

2) Пристань, Ярославской губ., Рыбинскаго у., въ $1^1/_2$ вер. къ з. отъ г. Рыбинска, входитъ въ составъ главной Рыбинской пристани; здѣсь занимаются постройкою барокъ, числомъ

Budzieszyn

obacz Mąkobody.

Buszcze miasteczko, w obwodzie brzeżańskim w dyecezyi lwowskiej. W kościele parafialnym, murowanym gotyckim który ma erekcyjny przywilej z r. 1399 Jakuba Strepy arcybiskupa halickiego, i dotacyją z r. 1433 Jana Buszcza dziedzica i który z ciosowego kamienia wystawiła Katarzyna z Kostków żona Adama Sieniawskiego podczaszego koron. w XVI wieku – mieści się w wielkim ołtarzu cudowny obraz Najśw. P. Maryi wielkości 2 1/8 łokcia malowany pięknie na płótnie przybitym na lipowej desce. Obraz ten pędzla włoskiego przywiózł z Rzymu Alexander Sieniawski syn Adama podczaszego kor. i Katarzyny Kostczanki.

Ob. Kościół i twierdza w Buszczu przez x. Sebestyana Śmigielskiego – w piśmie Lwowianin wydawany przez Ludwika Zielińskiego. Lwów 1836. 4to. Tom III str. 59 – 61.

(dawniej w kujawskiej)

Byszewo wieś w dzisiejszej dyecezyi chełmińskiej (obwód Bydgoszcz) ma starożytny kościół parafialny Św. Trójcy, który r. 1250 d. 25 Lipca fundował Mikołaj Zbrożek podskarbi kujawski oddawszy na ten cel swój zamek, przy którym to kościele Cystersi założyli klasztor (którego pierwszym opatem był Mikołaj + 1253 – później r. 1288 klasztor ten przeniesiono do Koronowa). W kościele parafialnym w Byszewie jest w wielkim ołtarzu jest malowany na drzewie cudowny obraz N. Maryi P. trzymającej w jednem ręku dzieciątko Jezus a w drugiej berło. Według podania obraz ten znaleziono w XIII wieku w tamtejszem jeziorze zwanem Święte. W XVII wieku Cystersi obraz ten wzięli z Byszewa i przechowywali w klasztorze Koronowo (Polnisch Krone) w celi, z kąd go r. 1645 Stanisław Bagniewski przeor koronowski wywiózł do klasztoru w Obrze, lecz zaraz tegoż roku 1645 odnowiony, nazad do Byszewa odesłał. Cuda tego obrazu znajdują się w osobnej księdze rękopiśmiennej od r. 1690 spisane do r. 1760.

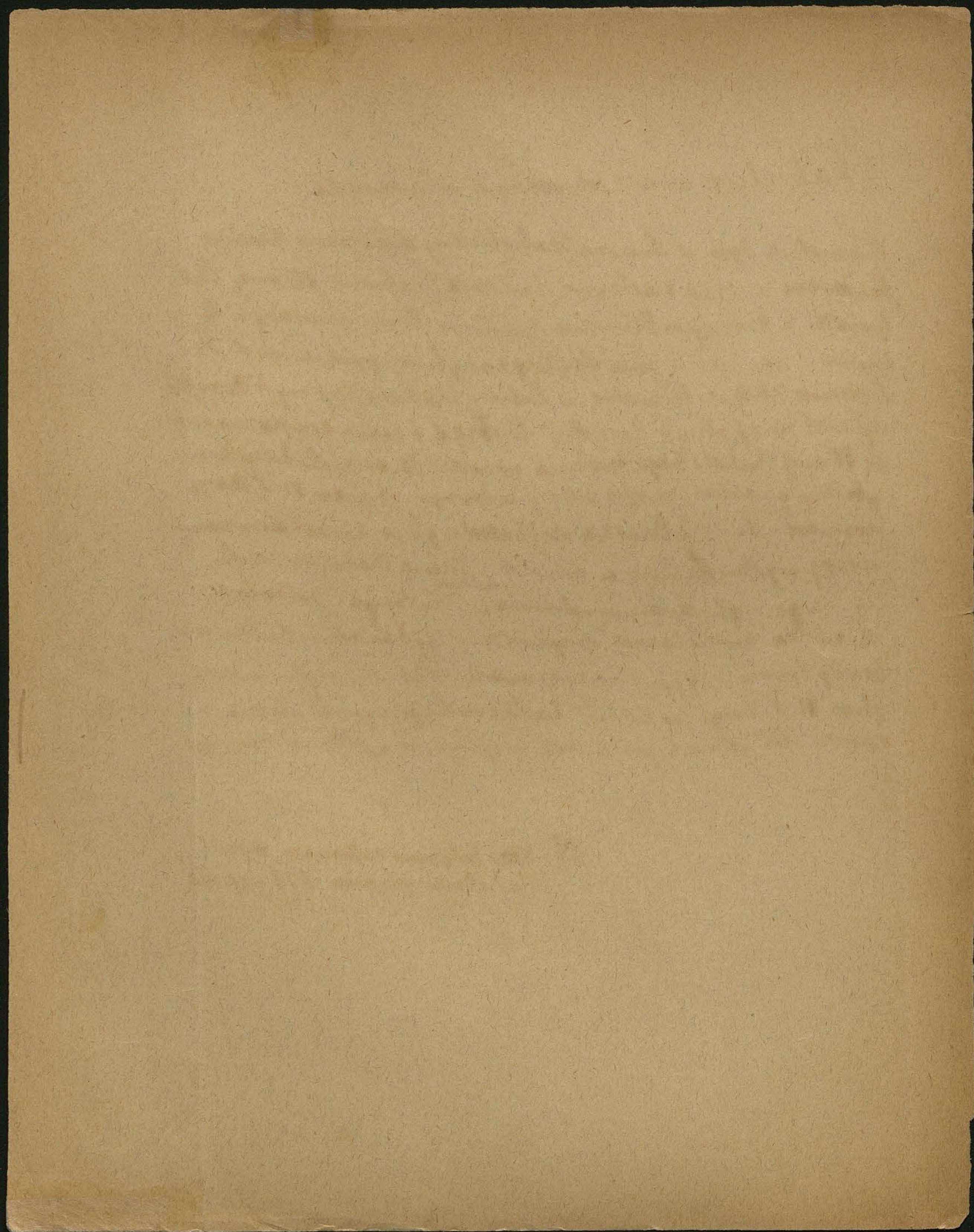
(Ob: Fankidejski: Obrazy cudowne, str. 83-92)

<u>Chabielice</u> wieś (dyecezya włocławska)

Pierwotnie była w Puszczy Chabielickiej drewniana kaplica fundowana r. 1459. Następnie dziedzic Chabielic Maciej Chabielski z Andrzejem Osińskim dziedzicem Osin uposażyli tę kaplicę i wyjednali u Jana Łaskiego arcybisk. gniezn. iż d. 24 Sierpnia 1529, iż tę kaplicę w Puszczy Chabielskiej czyli Osińskiej ogłosił parafialnym kościołem. R. 1649 d. 6 Października na prośbę Macieja Chabielskiego dziedzica, pozwolił Maciej Łubieński arcybiskup gnieźnień. parafię wraz z cudownym obrazem N. P. Maryi przenieść z Puszczy Osińskiej do Chabielic, gdzie kościół drewniany r. 1597 wystawili Andrzej, Ludwik i Maciej Chabielscy; restaurowała go, czyli raczej nowy drewniany wystawiła (Konstancya z Jordanów Walewska kasztelanowa spicymirska r. 1776 dziedziczka Chabielic, benedykowany r. 1777, konsekrowany 1803. Starożytny cudowny obraz N. P. Maryi (na kształt Częstochowskiego) wysoki 2 łokcie, a szeroki 1 łok. istniał już r. 1459, znajduje się w ołtarzu bocznym

—

Ob. ~~[illegible]~~ Catalogus ecclesiarum dioec. Vladislavien. pro anno 1878, pag. 113.

Charłupia mała wieś (dyecezya włocławska)

Istniał tu już dawniej kościół konsekrowany r. 1540; dzisiejszy kościół drewniany parafialny wystawił r. 1765 dziedzic Wojciech Walewski sędzia sieradzki. W wielkim ołtarzu cudowny obraz N. P. Maryi malowany na płótnie, wysoki 2 łokcie, szeroki 1¼ łokcia, w srebrnej sukience pokryty wotami. Komissyę duchowna złożona z Filipa Kłosowskiego kanonika sieradzkiego i Bogusławskiego dziekana warckiego, około r. 1780 i druga komissya która się odbyła d. 5 listopada 1830 przez x. Gawęczyka dziekana szadkowskiego z polecenia biskupa włocławsk. Józefa Stefana Koźmiana, egzaminowała cuda tego obrazu, na którym wyobrażona N. P. Maria ~~[illegible]~~ z berłem trzymająca małego Chrystusa. – Największy odpust bywa na Narodzenie N. P. M. d. 8 września.

Obacz. Catalogus ecclesiarum dioec. Vladislavien. pro a. 1877, pag. 41.

11 89

Chełm

Phoenix tertiato redivivus sive Imago longe ve=
tustissima Virginis Matris Chelmensis, gloria
gratiarum et miraculorum illustrata labore....
Jacobi Susza episcopi chelmensis et belzensis
ritus graeci, archimandritae zidicinensis, tertio
divulgata 1684, Zamoscii typis M. Stanis=
ławiewski Profes. in Acad. Zamos. 4º. k. 14. str. 382.
k. 6 (Index) — na odwrocie tyt. sztychowany obraz
N. P. Maryi Chełmskiej: Uniti Dei cum homine unica
Mater.... Alexander Tarasewicz fecit.

Ded. Bernardo Ignatio S. R. I. Comiti a Martinitz in
Smeczna, Slana, primario locumtenenti in R. Bohemiae
... J. Susza (z herbem sztych) (u niego bawił Susza
w drodze do Rzymu jadąc przez Pragę.) Phoenix redivivus

Pierwszy raz wydał to dzieło Susza po polsku r. 1646 i dedy=
kował Alexandrowi, Adamowi Sanguszce wojewodzie wołyń.
druk. w Zamościu in 4to — 2a edyc. po polsku 1653 we Lwowie
dedyk. Król. Janowi Kazmierzowi.

4to Sign. A–L. (Końca brak)

Obraz za cudowny ogłosił d. 22 lipca 1646 Paweł Owłuczymski
biskup ritus graec. samborski, koadjutor przemyski, archi=
mandryta kobryński na prośbę Metodego Terleckiego bisk.
chełmsk. — Jest tu cudów opisanych 704.

Susza Jakub: Phoenix tertiato redivivus albo Obraz
starożytny Chełmski P. Maryi Przenajświętszej.
1684. 4to. str. 524. (Dubl. wil. 3607.)

Phoenix tertiato redivivus albo Obraz starożytny Chełmski Panny i Matki Przenaswiętszey, sławeą cudownych swoich dzieł potrzecie ożyły, pracą Jaśnie Przewiel. J. M. X. Jakuba Suszy Episkopa Chełmskiego y Bełskiego, Archimandryty Żydiczyńskiego R. 1684 na Swiat wydany. W drukarni Akademiey Zamoyskiey. 4to K. 4 str. 524 i 1 Kart (Errata) Drukował Jan Jarmużewski (Tu cuda doprowadzone do r. 1683)

Szymański Paweł: Kazanie na przeniesienie cudownego obrazu Maryi P. z Kaplicy Bazyliańskiej do Katedry w Chełmie 1826.

O ikonie Chołmskoj Bożiej Matery (w Chołmskij greko-uniatskij Miesiacesłow na 1867 god. Warszawa. 8vo str. 87-99.)

Chołmskij narodnyj Kalendar na 1885 god. Izdanie Chołmskago prawosławnago Swiato-Bohorodyckago Bratstwa. Kijew, w typografii Kijewo-Peczerskoj Ławry, 1884. 4to z drzeworytem: (Czudotwornaja Ikona Matery Bożijej w Chołmie. 4to) artykuł: Gorod Chołm i jego swiatynia przez E. M. str. 65-85. – Na końcu dodane nuty (dyskant i bas) Pieśni presviatoj Bohorodycie: 1) Wzęłe Jeja Chołmskoj czudotwornoj ikony. Preczystaja Djewo Maty Russkaho Kraju..." 2) Presviatoj Bohorodyci czudotwornoj w Barje grade: „O wsepietaja Maty"... 3) Presviatoj Bohorodyci Poczajewskoj: „Pasły pastyri owcy na hori"... 4) Presviatoj Bohorodyci Poczajewskoj: „Preczystaja Djewo Maty russkaho Kraju..."

Historya cudownego obrazu Matki Najśw. Chełmskiej. Berdyczów 1780. fol. (ob. Koronacya)

Augustissima coelorum terrarumque regina Maria in effigie Chelmensi 1765.

Gumpenberg 206.

Baliński: Starożytna Polska T. II Część II str. 756

Przyjaciel domowy. Lwów 1854.

90

Istoriczeskija izwiestija o Chołmskoj czudotwornoj ikonie Bozijej Matery

(w Narodnyj Kalendar dla Chołmskoj Rusi na 1874 god. Warszawa 1873. 8°.

[: Kalendarz ten zaczął się z r. 1869:]

Matka Boska Chełmska.

W ziemi Lubelskiej nad rzeką Uher 4 mile od Krasnegostawu, na dość wysokim kredowym pagórku, wśród żyznej łąkami otoczonej okolicy, wznosi się miasto zwane Chełm, od wyrazu słowiańskiego chołm pagórek. Odwieczna to jest siedziba Słowiańska i od początków historyi Polskiej i Ruskiej, dobrze znajoma. Podług powieści kronikarskich kiedy trzej bracia Kij, Szczek i Chorew dzielili się ziemią Ruską, Szczekowi miał się dostać Chełm, skąd niedaleko na górze lasem porosłej, miał on wystawić pogańską świątynię. Po wielu i wielu latach gdy książę Włodzimierz W. zostawszy chrześcijaninem, wiarę Chrystusa na Rusi zaprowadził, na gruzach obalonej świątyni pogańskiej, na Chełmskiej górze, pierwszy wybudował chrześcijańską świątynię pod wezwaniem N. M. Panny. Było to około roku tysiącznego, a dowód daty tej, miał być wypisany ~~[illegible]~~ greckiemi ~~literami~~ głoskami na sklepieniu Chełmskiej cerkwi. W XIII wieku Chełm był stolicą udzielnych książąt, a między nimi jednego z najpotężniejszych, Daniela króla Halickiego. Książę ten w miejsce chylącej się ku starości

drewnianej świątyni Włodzimierza, wzniósł nowy mu-
rowany kościół, a przeniósłszy z Uhrowska, biskupstwo (do Chełma,)
Chełmskiem go nazwał, a nowy zaś wybudowany kościół
na katedrę zamienił. Po spustoszeniu przez Mongołów
pod wodzą Batego stolicy królestwa Halicza w roku 1233,
Daniel wraz z bratem Wasilkiem ~~przenieśli się do Cheł-~~
Chełm za siedzibę obrali sobie. W roku 1257 miasto spaliło
się do szczętu, i w gruzach legły wszystkie warownie, a
jedna katedra tylko cudem ocalała od powszechnego
zniszczenia. Po śmierci króla Daniela w roku 1264 Chełm
często zmieniając panów swoich, częstym ulegał zniszczeniu
i dopiero w roku 1377 przyłączony ostatecznie do Polski spo-
kojności zażywać zaczął. W tym też czasie w Cheł-
mie oprócz katedry już istniejącej obrządku wschodniego, Ludwik król
Polski i Węgierski stanowiąc na Rusi biskupstwa ła-
cińskie, w Chełmie (nie wzniósł, ale odnowił tylko) ~~odnowił~~ katedrę, są bowiem ślady iż
już przed tym czasem byli biskupi Chełmscy obrządku ła-
cińskiego – a między nimi Tomasz z Sienna konsekrator
kaplicy ś. Doroty w kościele ś. Katarzyny w Krakowie
w roku 1365. Stała jednakże erekcja katedry Chełmskiej,

dalszej ci dopiero od czasów Władysława Jagiełły od uwol-
nionemu 1417.

Następcy Jagiełły uszanując swobody miasta, zwłaszcza przyznane wolne 1473, zapewnili mu dobry byt przez długie lata ~~aż do wojen ko~~ (bo) przez całe dwa ~~[illegible]~~ wieki aż do nieszczęsnych wojen kozackich za Jana Kazimierza, Chełm spokojnie zażywał. Najcelniejszą budowlą ~~Ch~~ miasta Chełma była i jest katedra wystawiona przez Księcia Daniela. Według opisu kroniki Hipacego, budowa tej świątyni była następująca: sklepienia cztery z poprzecznikami od każdego boku, które stały na czterech kapitelach wyciosanych artystycznie w kształcie głów ludzkich. Trzy wielkie okna były ozdobione rzymskiemi szkłami. Przy prezbiteryum stały dwie kolumny z jednolitego kamienia, a na tych kolumnach opierało się wspaniałe sklepienie, ozdobione złotemi na błękicie gwiazdami. Pawiment wylany był z miedzi i czystego ołowiu co tak się błyszczało jak zwierciadło, w ścianach były na tle złotem wielokolorowe mozaiki, portal zakonnice, wyrobiony był artystycznie z ciosowego kamienia białego Halickiego i zielonego Chełmskiego, arty-

skutkiem tej pracy dokonać nie mieli Andyasz. Do roku 1640
kościół ten przetrwał w stanie niezmienionym, i dopiero
w roku następnym ówczesny biskup Chełmski Metodyusz
Terlecki wzniósł go i przebudował, a następca jego Józef
Suszki, pracy tej dokończył.

W roku ~~1738~~ 1735 Filip Wołodkowicz biskup Chełmski, idąc
wzorem poprzedników swoich, raz jeszcze umyślił wzniesieniu
~~katedr~~ i poświęceniu katedry Chełmskiej, gdy jednakże powiększenie
w gruzach upadłości murów i sklepień, poleciwszy ~~staro-~~ prastarą
~~świątynie~~ rozebrać katedrę, nową (w ciągu lat kilkunastu prawie z fundamentu
wybudował, (dalszą ozdobę domu Bożego następcy swemu
biskupowi Ryłło zlecając. [Ffff.])[1]

W roku 1802 gwałtowny pożar, w perzynę obracając
miasto całe zniszczył i katedrę niedawno z takim kosz-
tem wzniesioną. Niepomyślne wojenne czasy, ~~w~~ i brak
funduszów powodem były, iż katedra ta długie lata pustką
stała, a stąd i zniszczenie coraz bardziej, dopiero gdy z nadań
królestwa wyznaczono fundusz na odnowienie i odbudo-
wanie gruntowne ~~w roku 1827~~ spalonej katedry, ucieszyli
się wszyscy gdy w roku 1827 otworzono przez ćwierć wieku

zamkniętą świątynię, uroczysta zaś konsekracya nastąpiła dopiero
w roku 1839 dnia 8 Września. Zewnętrzna dziś postać katedry
kształtna jest i okazała. Na środku kopuła i dwie wieże na
czele, nie małych przydają ~~na~~ ozdób, nie tylko katedrze samej,
ale i miastu nad którem panuje ‡ wspaniale. Jak ze-
wnętrzna tak i wewnętrzna postać nie nosi jednak na sobie żadnego
piętna starożytności, natomiast w ołtarzu przechowuje ~~st~~
klejnot czasów apostolskich sięgający. Klejnotem tym jest obraz
Matki Bożej malowany ~~na~~ tak jak Częstochowski na drzewie
cyprysowem, według podania przez Łukasza Św., a według
drugiego podania, przez księcia Włodzimierza Wielkiego przywie-
ziony z Konstantynopola, i przez niego ofiarowany do wy-
budowanej w Chełmie świątyni.
Obraz ten na tablicy z ~~dr~~ trzech desek spojonych wysoki 1 metr
i ~~10~~ 13 centymetrów, szeroki 70 ~~centymetrów~~, a gruby 4 centymetry
podobny bardzo do obrazu Łukasza Św. znajdującego się w
Rzymie w bazylice N. Maryi Panny większej, (Santa Maria
Magiore) przedstawia N.M.Pannę piastującą na prawem
ręku Pana Jezusa. Twarz i ręce Matki najświętszej i Pana Jezusa
są koloru ciemnego. Zwierzchnia suknia Matki Bożej pur-

suknie kolorem ciemno czerwonym, ~~[illegible]~~ spodnia kolorem ciemno błękitnym namalowane były, podobnie były suknie i Pana Jezusa, były jakoby złotem przetykane, przy głowach, na blaszanym tle złotem promienne aureole; na tle obrazu nad głowami monogram grecki Najświętszej Panny ΜΡ ΘΥ (Meter-Theu = Matka Boska) i ΙΣ ΧΣ (Iesus-Christos. Jezus Chrystus) ~~Obity niegdyś złotemi blachami z tych blach przez Tatarów~~ ~~czy Mongołów w XIII wieku odarty~~ Niegdyś sukienki tak Matki Boskiej jak i Pana Jezusa obite były złotemi blachami, ale z bogactwa tego przez Tatarów obraz ten odarty, pokaleczony i poraniony ślady tego świętokradztwa dotąd przechowuje.[2] Porzucony przez tychże Tatarów ~~wiek cały z [illegible]~~ i gruzami przywalony, wiek cały w ukryciu spoczywał miejscu. Cudownym potem wydobyty zdarzeniem, z racią do katedry Chełmskiej wprowadzony został. Odtąd licznemi zasłynął cudami których doznali uciekający się pod przemożną przyczynę Boga Rodzicielki.

Lata i wieki płynęły spokojnie, i pod opieką duchowieństwa Unickiego obraz N.M.Panny czczony był i wystawiany aż do

roku 1648. W tym nieszczęsnym dla Polski roku, gdy na żółtych Wodach, jak mówią, ku Tatarom; pod Korsuniem na Ukrainie; pod Piławcami i Zbarażem na Wołyniu, wojska Polskie częścią zbite, częścią wyparte od Kozaków i Tatar, Bogdan Chmielnicki zawierając z Polską pokój w Perejasławiu między innemi warunkami wymógł na królu ~~w Perejasławiu~~ Janie Kazimierzu haniebny układ że biskupstwo Chełmskie unickie dyzunitom oddane będzie, co też i sejm roku 1650 potwierdził niebacznie.

Pod ten czas osierocona była ~~dyzunija~~ stolica unickiego w Chełmie biskupa, a zarządzał nią wtedy prawy administrator Ks Jakób Susza. Gorliwy ten kapłan, porozumiawszy się z mieszczanami Chełmskiemi, obraz cudowny Matki Bożej dnia 28 Stycznia roku 1650, wywiózł z katedry i w bezpieczne schował miejsce, w dwa tygodnie potem dyzunici odbierając unitom kościół Chełmski, gdy w nim nie znaleźli obrazu Matki Bożej, rok cały ~~szukali~~ śledząc za nim ~~obrazu~~, w czem im ~~pr~~ z pomocą przybyła zdrada jednego mieszczanina, 19 Marca 1651 odkrywszy miejsce gdzie był schowany, ~~wzięli~~ wzięli

do zajmowanej przez siebie
~~godo~~ (katedry i na dawne wstawili miejsce. Było to podczas nieobecności Ks. Jakóba Susy. Ten gdy przybył do Chełma i co się stało dowiedział, bezzwłocznie biegnie do króla, bawiącego wówczas w Lublinie, i ciężką swą żałość wylewa przed tronem. Żalami Susy poruszony monarcha, zbadawszy sprawę wysyła rozkaz królewski do Ks Jana Jaworskiego dziekana Łuckiego i Hieronima Dunina dworzanina swego – i poleca im „aby obraz N.M.Panny który Wielebni Ojcowie Unici mieszczanom Chełmskim do depozytu schować dali; a który ojcowie Schizmatycy tamże w Chełmie będący, gwałtownie z tego depozytu ze srebrem i apparatami zabrali. Przeto aby obraz ten jako klejnot koronny i cudami sławny nie zaginął, i w nieprzyjacielskie nie dostał się ręce, zlecamy Wiernościom Waszym – abyście czas i dzień sposobny upatrzywszy do Chełma zjechawszy obraz pomieniony wraz ze srebrem i apparatami od W. O. Balabana odebrali i do nas go przywieźli, który w depozycie naszym, aż do dalszej między stronami rozprawy lub deklaracji, zostawać będzie" (M2)
List ten królewski datowany był 25 kwietnia z Lublina

a 29 tegoż miesiąca, cudami słynący obraz Maryi Chełmskiej odebrany dyzunitom, do króla z tryumfem do Lublina odwieziony był (M2) Było to w owym czasie, gdy król Jan Kazimierz gotował się do wojny przeciw zastępom wiarołomnego Chmielnickiego, który złamawszy traktaty Perejasławskie, a zawarłszy przyjaźń z chanem Tatarów, stanął nad Styrem pod Beresteczkiem z niewidzianą dotąd potęgą liczącą kilkakroć pięćdziesiąt tysięcy zuchwałych i odważnych wojowników. Jan Kazimierz miał tylko sto tysięcy wojska polskiego i to powiększonej części pospolitego ruszenia; ufny jednak w pomoc bożą a opiekę Maryi Panny której obraz Chełmski wziął ze sobą do obozu swego, najpierw pod Sokal, a potem pod Beresteczko, w trzydniowej bitwie dnia 28 29 i 30 Czerwca rozbił i rozproszył olbrzymie hordy pohańców. Po tak wielkiem zwycięstwie z tryumfem przybywszy do Lwowa, w katedralnym kościele przed wystawionym obrazem Matki Boskiej Chełmskiej z duchowieństwem, ~~[illegible]~~ rycerstwem swojem i ludem publicznie i gorąco Panu Bogu złożył dzięki. Wyjeżdżając ze Lwowa, niechcąc się rozstać z cudownym

obrazem, wziął go z sobą do Warszawy, i w cichej w zamkowej umieścił kaplicy, straż tego obrazu Ks. Jakóbowi Susze powierzając. W tem bezpiecznem miejscu obraz Matki Boskiej Chełmskiej zostawał aż do końca Marca roku następnego, poczem obraz ten ~~swój~~ po wypędzeniu dyzunitów z Chełma, Jakóbowi Susze nowo mianowanemu biskupowi Chełmskiemu jako drogi powierzył klejnot, który też z tryumfem wielkim i radością wielką przywiózłszy do Chełma jak raz w rocznicę uwieńczenia onego, dnia 29 Kwietnia 1652 roku uroczyście w katedralnym zawiesił Kościele.

„Ale niedługo się z przytomności jego cieszyli," pisze Ks. Susza, „kiedy bowiem na Batohu krzywoprzysięzców Ukraińców rebelia ~~gęsta~~ gęsta pogańską uzbrojona zgrają na-garstkę tylko ludu Polskiego, niespodzianie wpadła, i kwiat przebrany szlachecki sam pogańskim miłosierdziem chciał okryć swojem, tedy tyrańsko zjadła Tymona Chmielnickiego zgraja pod miecz ów poddała: zaczem Król Jegomości, pod tą tarczą niebieską, żeby zaraz mógł z nią na nieprzyjaciół swojej sekretarza swego z takowym

do mnie przysłał listem:

„Chcąc obraz Najświętszej Panny, który Wierność Twoja przywiózł był do nas do Lublina, aby i teraz przy nas zostawić, posyłamy urodzonego Alexandra Jaraczewskiego sekretarza Naszego, aby go do nas przywiózł, który mu wyda Wierność Twoja, a potem czasu spokojnego... odbierzesz go." (Dd 2)

Spełniając ten rozkaz królewski ks. biskup Chełmski dnia 26 Czerwca 1652 roku obraz Chełmski wyprawił, „z assystencyą chorągwi Hetmana polnego koronnego, szlachty ziemi Chełmskiej i wielu obywatelów Wołyńskich Podolskich Ukraińskich, którzy natenczas szli nieprzyjacielskiej uchodząc pod miastem i w mieście Chełmie znajdowali się, nie bez lamentów jednak i wzdychania ludzi jakoby sierot po nim powrotu tyl." 2 Lipca przywieziony do Warszawy w kaplicy zamkowej umieszczony został.

Podczas czas król Jegomość „dotknięty ręką Najwyższego tak ciężko bolał iż już od Medyków jako bliski śmierci i żywota zdesperowany był. Przyłożony temu biskup

Wileński Jerzy Tyszkiewicz życie pańskie na włosku widząc wiszące, Matce go Boskiej Chełmskiej ofiarował. Tedy zaraz nieco lepiej mieć się począł, usnął i zaraz w doskonałe zdrowie polepszenie postąpił. Działo się to dnia 17 Lipca (P.p.)

Przyszedłszy król do zdrowia, gdy w Warszawie straszna morowa szerzyła się zaraza, za radą senatu ~~król~~ udał się najprzód do Łowicza, potem do Wielkiejwoli, a nakoniec do Wielkiego Księstwa Litewskiego, wszędzie i zawsze wioząc z sobą cudowny obraz Matki Bożej Chełmskiej. W Brześciu Litewskim odprawiwszy sejm walny roku 1653, „z tymże S. Obrazem do Lwowa na Gliniany pod Kamieniec i Żwaniec na nieprzyjaciela uzbrojony z wojskiem postąpił, i nad Dniestrem przeciw Chmielnickiemu obóz swój postawił." (Ec.)

W końcu Grudnia, zwijając obóz pod Żwańcem, obraz cudowny wręczył król Jakubowi biskupowi Suszy, który z podkanclerzem Litewskim Kazimierzem Sapiehą, nie bez wielu przygód przywiózł takowy szczęśliwie do Chełma w sam dzień nowego lata roku 1654.

W dwa lata potem, na wiosnę roku 1657 gdy Polska z czterema naraz walczyła wrogami, serdeczny opiekun obrazu, ~~uwiózł~~ ks. biskup Jan uwiózł go z Chełma, ukrywając się z nim po różnych miejscach przez lat całe. W czasie tułaczki tej opisuje cud za przyczyną Maryi którego sam doznał temi słowy:

„238. W tymże roku morowe powietrze Lublin Chełm i inne miasta także i wsi okoliczne opanowało: którego uchodząc do Kulemczyc obraz ś. około święta Wniebowzięcia wyprowadziłem. A sam we wsi biskupstwa Chełmskiego Białopolu, cerkiewki do obrazu ś. zbiegając, przemieszkiwałem. Tymczasem niektórzy z alumnów moich na pewne odemnie wysłani miejsca, zapowietrzeni do mnie wrócili; a za zdrowych siebie rozumiejąc pierwej sami zachorowali się, potem wioskę całą, czeladkę moją i mnie samego zapowietrzyli. W tak jawnem wszyscy niebezpieczeństwie życia znajdując się, do jedynej naszej ucieczki i obrazu już Chełmskiego wszyscy uciekliśmy się, od której tę niewypowiedzianą Łaskę niegodni otrzymaliśmy grzesznicy, iż wnet pierwsze

zdrowiem zostaliśmy obdarowani (Ww.)
W roku 1660 zaraz po nowem lecie ten S obraz na Wołyń do Monastyra Żydyczyńskiego, wywieziony jest; a to dla tego iż Moskwicin z Węgrzynem, Rusi Litewski opanowawszy excursye nieopodal od Chełma czynili. Ale znowu gdy te exkursye ustały ten S obraz do Chełma na początku postu wielkiego przyprowadzony jest. (Ww 2.)
Ile odtąd cudów, uciekających się do przemożnej przyczyny Maryi Panny, doznali, (to Bogu tylko wiadomo. Ile umierających lub już umarłych było ile) ~~umierający~~, chorych bez nadziei życia, ~~zdrowie~~, ile niewidomych wzrok ~~zdrowie~~, głuchych słuch, niemych mowę, chromych i innych kaleki uzdrowienie, obszernie to opisane mamy w księdze Korona cudownego obrazu Maryi Panny Chełmskiej, w której od karty Ec do Lll na 108 kartach spisanych i zaprzysiężonych jest cudów 699, z tym dodatkiem, iż wiele razy innych w milczeniu zostało, dla tego, iż ci którym są od tego świętego Matki Bożej obrazu wyświadczone, z prostoty swojej nie opowiedzieli, a drugie choć opowiedziane w zapomnieniu nie powpisywane zostały. (Lll)
W samym początku wieku XVIII ksiądz Józef Lewicki ...

przez klasztor Chełmskiego, tamże późniejszy biskup, dla wygody gromadnie przybywających pielgrzymów, ufny w pomoc Boża katedrę Chełmską powiększać zaczął i pobocznemi rozszerzać kaplicę. Największa protektorką tego kościelnego dzieła była pani Konstancya Potocka, Kamieńska z domu, Krasnostawska Starościna. Troskliwy o dom Boży bazylianin Lewicki, ilekroć wyczerpały mu się wszelkie fundusze na budowę domu Bożego, do niej udawał się ~~od~~ o pomoc, i odmownej odpowiedzi nie doznał nigdy. – Otóż gdy po zwykłą jałmużnę jechał do Krasnegostawu – dowiaduje się o śmierci w samem mieście, iż przemożna protektorka jego nie spodziewanie zeszła z tego świata. „Najświętszą ofiarę za duszę jej odprawiwszy, w wielkim smutku powraca do klasztoru, żadnej nie mając nadziei ażeby miał zapłacić licznych rzemieślników pracujących przy budowie świątyni. W tem gdy przejeżdżał przez most, spotyka niewiastę przystojnie, ale ubogo ubraną, która rzecze do niego: „Ojcze jesteś z Chełma i mocno frasujesz się, naści jałmużnę do Chełma

ją zawieść" Nieznajoma osoba zniknęła mu z oczu, a
mała suma pieniędzy w złocie mu dana wystar-
czyła przez długi czas na zbudowanie wszystkich kaplic.
Poznał tedy zakonnik ten iż Matka Boska sama
przybyła mu z pomocą w tak trudnym frasunku.
(B 6666)
Za panowania Augusta II gdy szwedzka wojna cały
naród Polski tak srodze niszczyła, iż ani świątynie
Pańskie, ani dwory zakonne, ani najskrytsze scho-
wania ocaleć nie mogły przed nieprzyjaciołmi
wiary i ojczyzny, gdy Szwedzi już do ziemi
Chełmskiej wkroczyli, Bazylianie chcąc się
ocalić drogiego klejnotu uwieźli go do fortecy
w Zamościu, skąd ~~dopiero~~ po ustąpieniu dopiero
nieprzyjaciół z kraju obraz cudowny sprowa-
dzono do Chełmskiej katedry.
Odtąd gdy mnóstwo niezliczone dobrodziejstw i cuda
i łaski spływały na uciekających się o pomoc Matki
Bożej książę biskup Chełmski Filip Wołodkiewicz
z obywatelami ziemi Chełmskiej i Bełzkiej i

całego województwa Lubelskiego, w roku 1738 pokornie podali prośbę do stolicy Apostolskiej, aby obraz Matki Bożej w Chełmie tylu niezliczonemi wsławiony cudami, za dekretem kapituły Watykańskiej koronowany być mógł. (Eeee)

Stolica Apostolska zbadawszy ściśle relacye cudów, do prośby podanej przychyliła się łaskawie - i w roku 1740 wydała dekret dozwalający koronacyi obrazu Matki Boskiej Chełmskiej. Dekret ten jednakże nie przyszedł do wykonania z powodu iż gdy ks. biskup Chełmski sprowadził katedrę do tej wielkiej okazałości rozszerzył ją i zamyślił, pokazało się iż murów i sklepienia, trzeba było na nowo przemurować tj. już od fundamentów kościołowi wznosić budowę. Roboty ~~rozpoczęte~~ około tej nowej budowy rozpoczęte roku 1738 dopiero w 1756 ukończono wtedy – ~~Krótko więc przed tym czasem~~ Więc niedługo potem, gdy pierwszy Dekret jako nie wykonany w swym czasie, upadł sam przez się, postarano się o nowy dekret Stolicy apostolskiej, który też ~~[illegible]~~ przez kapitułę Watykańską pod dniem 17 Stycznia roku 1765 wydany został.

Odebrawszy dekret apostolskiej stolicy, biskup Chełmski
ks. Maksymilian Ryło, w dniu 25 ogłosił list pasterski
w którym zapraszał wiernych na tę wielką uroczystość
temi słowy:
„Między darami niebios uszczęśliwiającemi naród
Polski i przyległe temuż państwu księstwa i prowincye,
ten jest prawie największy że Matka Boska w osobliw-
szej opiece i to królestwo trzymając, w obrazach swoich
cudami sławnych, uciekającym się łask wiele i obfi-
cie udziela. Za co powinny naród Polski, Matce Boskiej
odwdzięczając obrazy cudami ustawione, z osobliwem
nabożeństwem czcząc, u świętej stolicy Apostolskiej Rzym-
skiej mógł wyrazić publicznej koronacji obra-
zów takowych. W katedrze Chełmskiej obrządku Ruskiego
w jedności z kościołem Rzymskim zostającej, znajduje się
od wielu wieków cudowny obraz Matki Boskiej, który
ma być solennie ukoronowany, za dekretem świętej Apo-
stolskiej stolicy przy wielkim staraniu i wielkim
nakładzie JJWW Panów prześwietnej ziemi Chełmskiej
obywatelów, o pomnożeniu honoru Matki Boskiej

starania chwalebne czyniących. Koronacya ta roku te-
raźniejszego 1765 dnia 15go Września to jest w dzień Imie-
nia Maryi Panny ma być odprawiona.

„Obraz ten święty za Jana Kazimierza Monarchy Polskiego podczas wojny przy rebellizujących kozakach Polskiemu królowi zaczętej, gdy Chmielnickiego przetrzepały wojska Polskie pod Beresteczkiem, w obozie Polskim nabożnie był czczony, gdzie też zwycięstwo przy pomocy Matki Boskiej rycerstwo Polskie cudownie otrzymało. Akt Koronacyi przy wszystkiem odpuście od świętej stolicy Apostolskiej nadanym przez całą oktawę ma się odprawować, na który to odpust wszystkich prawowiernych, przesyłając nam pasterskie błogosławieństwo zgromadzamy i zapraszamy." (Fffff 2)

Gdy oznaczony uniwersały dzień koronacyi zbliżał się, ozdoby wszelkie kościoła jakie przy podobnym uroczystości potrzebuje rynsztunek Rycerski już były dokonane, gdy kościół cały przybrano bogato i bramy już wspaniałe tryumfalne wystawiono

brany, przez dni trzy poprzedzające uroczystość koro-
nacyjną, ~~[illegible]~~ hukiem armat i radośnem głosem
dzwonów po wszystkich kościołach i wyborną muzyką
ogłaszano uroczysty dzień koronacyi obrazu Maryi.
Poświęcone w Rzymie złote korony sprawione przez
Rzewuskich, a ozdobione klejnotami i drogiemi ka-
mieniami przez wojewodzinę Potocką, przywieźli
do katedry Chełmskiej kanclerz Chełmski Stefan
Kuniecki, i podkomorzy Chełmski Bałtowski, przyj-
mował je zaś uroczyście ks. biskup Chełmski Ryłło, i
złożył je w kaplicy S. Bazylego świetnie illuminowanej
solenną odprawiwszy wotywę. Było to w przededniu ko-
ronacyi. Nazajutrz wyznaczeni przez Rzym koronatorowie
Arcybiskup Smoleński i Sierakowski Heraklski [illegible]
przybywszy do katedry i oddawszy korony ojcom Bazy-
lianom, publicznie od nich odebrał przysięgę iż koron
tych ~~[illegible]~~ strzedz będą przez życie całe. (Numer 2) Potem
ogłosiwszy odpust zupełny przez całą oktawę i [illegible]
przez lat 10, korony z kaplicy S. Bazylego w ołtarz
W. [illegible] [illegible]. Wszyscy [illegible] [illegible] je

korony dla Matki Boskiej, Anna z Potockich Krasicka wo-
jewodzina Wołyńska, korony dla Pan. Jezusa, Zuzanna
z Rzewuskich Ledóchowska kasztelanowa Wołyńska.
Za koronami postępowali: koronator arcybiskup, w
asystencyi opatów pontificaliter ubranych. Korony zło-
żono na ołtarzu. Summę odprawił uroczystą koronator-
w czasie summy świętej powiedział kazanie scholast.
Chełmski Ks. Papowski. Po summie według ceremoniału
Rzymskiego dopełniona była ceremonia koronacyi obrazu
po odprawieniu której uroczyste Te deum przy biciu
dział, odgłosie dzwonów i tryumfalnej muzyce odśpie-
wane było. Potem rozdawane były medale Matki
Boskiej, złote, srebrne, mosiężne i cynowe,[3] których
obrazy na różnych materyałach i na papierze wybijane
większej i mniejszej miary.[4] Teraz z ukoronowanym
obrazem Matki Boskiej wyruszyła się uroczysta procesya.
W orszak duchowieństwa przed koronatorem, ~~[illegible]~~
~~Chełmscy~~ na wspaniałym bogatemi materyami przy-
branym „Tyatrum" pod złocistym baldachimem,
ziemianie Chełmscy nieśli otoczony mnóstwem świateł

ukoronowany obraz. Tu wspomnieć się godzi oczywistą łaskę Maryi, jakby dla wszystkich widoczny znak ~~[illegible]~~ cudu Bożego. W chwili bowiem w której procesya wyjść z kościoła, tak rzęsisty lunął deszcz że już zamyślano cofnąć się do katedry z obrazem, i kiedy słowem wydawano rozkazy, by nie zaniechać porządku, prałat Scholastyk ksiądz Paprocki przykładem i świątobliwością Matce Bożej wierną ufnością, donośnym głosem wyrzekł te słowa: „Niechaj tej Panny i Matki Obraz której syn Twórca i Bóg nasz odkupiciel wiatrom powietrznym i wodom rozkazywał ~~[illegible]~~ i pełną ~~[illegible]~~ otuchy miejmy nadzieję że deszcz ustanie i procesyę założonym sposobem [illegible]. O Matko Boża okaż nam łaskę swą!” Z tysiąca piersi ozwało się pobożne westchnienie, z tysiąca oczu polały się łzy obfite — a głos ufającego Bogu kapłana jeszcze był nie przebrzmiał, gdy deszcz ustał, zawisł w powietrzu jakby na rozkaz Boga i procesya bez przeszkody, wśród ciszy i pogody odbywać się dała. Przy pierwszej tryumfalnej bramie kasztelanii Chodorski Kajetan

Olędzki imieniem całej prześwietnej ziemi Chełmskiej powitał Obraz Matki Boskiej; i przy drugiej bramie Rzewuskich, podobne miał powitanie Chorąży Krasnostawski Franciszek Kamiński; a przy trzeciej Pokuckich, imieniem ziemi Chełmskiej witał wojszczyc Krasnostawski Liniewski.

Procesya solenne uświecana wśród wszystkich pieśni, muzyki, odgłosu dzwonów i huku dział na honor Maryi. Niezmordowany koronator tegoż jeszcze dnia wszystko odśpiewał nieszpory na których kazał wymowny Jezuit Ojciec Konarski, a noc cała świetna illuminacyą płonęła. Nazajutrz i przez całą oktawę codziennie bywały wszystkie sumy i nieszpory z kazaniami głoszonemi przez apostolskich mężów.

Dnia dwudziestego drugiego Września w solenną oktawę koronacyi Obrazu Matki Boskiej sumę odprawił biskup miejscowy ks Maxymilian Ryłło, a nieszpory solenne dnia tego dostojny koronator arcybiskup Smoleński. Ostatnie konkluzyjne kazanie wygłosił ksiądz Hajewski Bazylianin

Jedenm uwagite i benedykcya Apostolska zaświecajy
uwagity akt koronacji.
Opowiedziećby serca tuba dzieje stu lat - odkładam
odnoszące się do tej prastarej katedry odnoszące się
do cudownego oczami obrazu —
Zamknijmy je w kilku słowach. Jak niegdyś
praojcom i ojcom tak i w ciągu całego od koronacji
stulecia, wnukom i prawnukom Matka Boska w
Chełmskim obrazie, niezliczone cuda i łaski
świadczyła i twierdza wiary i Kościoła synów swoich
przez całe stulecie - dopiero w czasach ostatnich dopiero
w chwili gdy to piszemy - czy w ubolewaniu z-
gnębiony czy w doświadczeniu ciosów, cięższy ucisk
krzyżyk na wiernych tej Rusi, na wyznawców
Unii świętej - Czy na długo tylko czy też już na
zawsze - nie wiemy - ale ufać nam się godzi że Bóg
nie opuści owładki swej - a krew męczenników
za wiarę wołać będzie o zmiłowanie Pańskie.

14 Lutego 1876 roku

Bibliografia obrazu Chełmskiego.

Pierwszy który pisał o obrazie Chełmskim, był Ks Jakob Susza Bazylianin, późniejszy biskup Chełmski, który w roku 1646 napisał historyą obrazu Chełmskiego, i cuda które Marya Panna uciekającym się do niéj świadczyła łaskawie, Książeczkę wydał pod tytułem: Phoenix Redivivus. w Zamojskiéj drukarni roku 1646 dedykując takową Alexandrowi Sanguszce Wojewodzie Wołyńskiemu. Książeczka ta miała approbatę biskupa Chełmskiego Metodyusza Terleckiego i biskupa Samborskiego Pawła Owłuczymskiego. W którego approbacie czytamy że przed tymże biskupem Owłuczymskim, komisarzem nuncyusza apostolskiego Janem de Torres i Janem Wasilkiewiczem notaryuszem apostolskim Ks Jakob Susza uroczyście wyznał, iż to co napisał o obrazie a mianowicie o ranach zadanych od Tatarów słyszał to z tradycyi od ludzi godnych wiary, to co pisał o cudach, zeznawali pod przysięgą archiprezbiter Chełmski Andrzej Wawrzyszewicz Jerzy Sydorowicz kapłan S Mikołaja, Konrad Zabirowicz Rajca Chełmski Jerzy Martynkiewicz ławnik Chełmski i Hermolaus Babicz ośmdziesięcioletni starzec. Książeczki tej jednak w żadnéj nie napotkaliśmy bibliotece.

Tenże autor, pierwsze wydanie znacznie rozszerzony wydał powtórnie w roku 1653 pod tytułem:

Jakób Susza. Episcop Chełmski i Bełski. Phoenix iterato Redivivus albo Obraz starożytny Chełmski, Matki Bożéj przez cudowne oney przy nim dzieła, powtóre czyli w Roku Pańskim 1653 na świat wydany w Lwowie w Drukarni Michała Słoski. 4.

Przypisane Janowi Kazimierzowi Królowi Polskiemu. W pierwszej części historja tego obrazu a razem i historja zdarzeń w ziemi Chełmskiéj tyczących się tego obrazu, w drugiej cuda, które działy się przy tym obrazie (Jocher 8774 b).

Trzecie wydanie tegoż autora i tegoż dzieła wyszło w roku 1684 pod tytułem:

Phenix tertiato redivivus, albo obraz starożytny Chełmski Panny y Matki Przenayświętszey sławą cudownych nowo Odział po trzecie czyty, prace JWJMcX Jakuba Suszy biskupa Chełmskiego y Bełzkiego Opata Żydyczyńskiego z dozwoleniem Zwierzchności Roku MDCLXXXIV na świat wydany w Drukarni Akademii Zamoyskiey in 4° str 524. (Bibl. Siem.)

Wydanie to dedykowane było Janowi Sobieskiemu królowi Polskiemu.

Czwarte wydanie tego samego dzieła wyszło po łacinie pod tytułem:

Phoenix tertiato Redivivus sive imago longe vetustissima Virginis Matris Chelmensis gloria gratiarum et miraculorum illustrata. Labore Illustrissimi et Reverendissimi Jacobi Susza Episcopi Chelmensis et Belzensis Ritus Graeci Archimandritae Zidicinensis Tertio divulgata. Aera (sic) Divina M.DC.LXXXIV. Zamoscii Typis M. Stanislai Niewieski Professo. in Acade. Zamos. 4. 382. str. 14 kart nieliczb. na przodzie i 6 kart regestru na końcu.

Na odwrocie wizerunek N. P. Chełmskiej niezgrabnie ryty przez Alexandra Tarasewicza z podpisem: Uniti Dei cum homine unica Mater, Unitorum Thaumaturga Chelmensis, Tartarorum et Cosacorum ad Beresteckum gloriosa ac memoranda profligatrix. — Dedykacja: Bernardo Ignatio S.R.I. Comiti a Martinitz, Aurei Velleris Equiti S.C.R.M. Intimo et Actuali Consiliario, Camerario, Locumtenenti in Regno Bohemiae et Supremo Burgravio Pragae datowana z Chełma 9 Marca 1684. (Jocher 8774 c.) Bibl. Siem.

Piąte wydanie Suszy przedrukowane jest w dziele Kownackiego Cudownego obrazu o którym będzie niżej.

Oprócz dzieła Suszy są jeszcze inne wydane dwa kazania pod tytułem:

Wdzięczność Seraficzna przed Bogiem obowiązek Synów Franciszka S. przed Matką Boską przyrzeczenie nie zawodne przed świętemi pańskiemi y niebem JW. JM. Panu Franciszkowi Salezyuszowi Potockiemu Kawal. Orła Białego oraz JW. J. M Pani z Potockich Annie Potockiey Woiewodom Gtłom Ziem Kiiowskich Bełskim Rubieszowskim Jabłonowskim etc. Starostom Syndykom Apostolskim, Opiekunom protektorom, fundatorom y dobrodzieiom za wspaniałe fundusze hoyne łaski obfite dobrodzieystwa przepisana i t. d. Kazaniem Koronacyinym w Chełmie 1765, u WW. XX. Bazylianow przez X. Paulina Urbanowskiego Gwardyana Konwentu Sokolskiego y Prokurat. Kanoniz. B. Jana z Dukli mianym oświadczona, a pod czas Kapituły w Konwencie Chrystynopolskim sumptem Panskim zaszczyconey na prezent złożona R. P. 1766. w Druk. Akad. S. J. Coll. Lwowskiego fol.

Pełność łaski i władzy ukoronowany Maryi obraz w Kościele Katedr. Chełmskim obrzadku Greckiego zdobiąca kaznodzieyską mową ogłoszona przez X. Grzegorza od Ducha S. Karm. Bos. Konwentu Lubel. Przeora R. 1766. fol. 9 ark. (Jocher 8777.)

Augustissimae Coelorum Terrarumque Reginae Virgini D. Gr. Mariae in Effigie sua Chelmensi de Poloniae Regno quod illius salutem fortunam et dignitatem nefario olim ac acerbo Scythico bello fractam et afflictam stupenda vi restituisset: de Populo Christiano quod negris medicinam calamitate fractis levamen, moerore exanimatis solatium calamitosis praesidium praesentissimum tulerit semper et ferat de Unione Rutheno-Catholica quod Heterodoxorum vehementissimos in eam impetus identidem factos semper gloriose repulerit etc. — Studium Basilianum Vilnense — sub celeberrimum Coronationis suae triumphum humillima iusta debita officia — in expositis theologicis thesibus D. D. D. Vilnae typis S. R. M. Monachorum Basilianorum. 4. (Jocher 8778.)

Najlepszem jednakże dziełem tyczącem się historyi obrazu Chełmskiego jest dzieło zbiorowe niewiadomego autora pod tytułem:

Koronacya cudownego obrazu Nayświętszey Maryi Panny w Chełmskiey katedrze obrządku Greckiego, od samego światła wiary Chrześciańskiey, w tych kraiach nayprzód nabożnie chowanego y od prawowiernych za cudowny zawsze mianego odprawiona Roku 1765 dnia 15 miesiąca Września, a zaś do druku w Roku

1780 wydana w Berdyczowie w drukarni Forteczy Najświętszej Maryi Panny. Dzieło to nie liczbowane ma kart z sygnaturami od A do Rrrr i od A do Ffff razem kart 414 i sztychy 4 in folio. Składa się z trzech części — W pierwszej części jest dosłowny przedruk dzieła księdza Jakób. Rzeszy z roku 1684. W drugiej części jest opis solennej koronacyi cudownego obrazu — W trzeciej jest 16 kazań miewanych w czasie koronacyi tego obrazu. Dołączono tu także 10 rytowanych przez Rakowieckiego w Berdyczowie.
Na pierwszej widok Chełma fol. obl.
Na drugiej Wizerunek N. M. Panny Chełmskiej.
Na 3. 4 i 5 Tryumfalne bramy, na 5ciu ostatnich fajerwerki.

Z obrazków Matki Boskiej Chełmskiej znane mi są trzy tylko.
1. Pierwszego wydania dzieła Ks. Jakóba Susy obrazek in 4° rytowany przez Aleksandra Tarasewicza, bez korony z napisem pod obrazkiem „Unita Dei cum homine unica Mater Unitorum Thaumaturga Chelmensis Tartarorum et Cosacorum ad Beresteckum gloriosa ac memoranda profligatrix. (z. m. z.)
2. rycina in folio z dzieła Koronacyi cudownego obrazu etc. z napisem: Effigies Beatae Virginis Mariae apud PP Basilianos ad Cathedram Chełmensem residentes, miraculis clara solemniter aurea corona a Vaticana oblata coronata Anno 1765 die 15 Septembris. Jo. Christ Winkler sculp. Viennae.
3. Rycinka in 8° z napisem u góry In perpetuum coronata Triumphat, u dołu z podpisem: Effigies Beatae Virginis etc. jak na poprzedniej rycinie. (z. m. z.)
Z rycin które były wydawane podczas koronacyi żadnej nie znamy.

Medaliki Matki Boskiej Chełmskiej.

W opisie koronacyi jest podwaliny wzmianka fol. Nnnnn 2 i 2qqqq 2 verso. iż podczas koronacyi wydawano medale złote srebrne mosiężne i cynowe i niewątpliwie wydano ich wiele. tymczasem obecnie, znajduje się jedyny exemplarz tego koronacyjnego medaliku w zbiorze Wilanowskim

Na Str. G. Matk. Boże z panem Jezusem, w otoku napis S. M. Chelmensis. Na S. O. Korona a w otoku napis CORONAT. Anno 1765 die 15 7 bris. Lipinski Wiadomości historyczne. str. 27.

1) Kustosz zamieszczone obok ~~wa~~ odnoszą się do dzieła Koronacji cudownego obrazu.
2) Takie rany jakie są na oryginale znajdują się też i na naszej rycinie.
3) Jest to taki sam medalik jak opisaliśmy
4) Rycina ta nie jest nam znana.

12 107

Chełm.

Koronacya cudownego obrazu N. Maryi P. w Chełmskiej katedrze obrządku greckiego.. odprawiona r. 1765 d. 15 m. Wrześ: nia a zaś do druku w r. 1780 podana. W Berdyczowie w druk. Fortecy Najśw. Maryi P. fol. (zebrał i wydał Maxymilian Ryłło bisk. chełmski, jak widać z approbaty 1780.)

K. 2 (tytuł, przedmowa i approbata)

K. 174. Część pierwsza historyi obrazu cudów N. P. Maryi Chełmskiej przez ś. p. J. W. Jakuba Suszy biskupa chełmsk. z Opisaniem ziemi Chełmskiej, miasta i wojny (jest to przedruk dzieła: Phenix tertiato redivivus albo Obraz starożytny Chełmski Panny i Matki Przenajświętszej sławą cudownych swoich dzieł po trzecie ożyły J. W. Jmc. Jakuba Suszy biskupa chełmsk. i bełsk. opata żydyczyńskiego... R. 1684 na świat wydany w drukarni Akademii Zamoyskiej – z dedyk. Janowi III J. Suszy, z Przedmową J. Suszy, z approbatą: Chelmae d. 6 Martii 1646, Leopoli d. 8 Augusti 1653, Leopoli d. 10 Novembr. 1682 – Opis: Historia Chełma i cuda po r. 1685) (K. 3a – c. A – LLL.)

K. 33. Część druga Akt koronacyi obrazu Matki Boskiej cudami w Chełmskiej katedrze wsławionego opisująca (Cuda od r. 1696 – Opis koronacyi) (Sign. Aaaaa – Rrrrr.)

K. 205. (Część trzecia: Kazania podczas aktu koronacyi miane jest to 16. Kazań przez xx. Michała Pisarskiego Soc. Jes. Wawrzyńca Rymaszewskiego bazyliana, Pawła Laprockiego kanon. chełmsk. Tac. Piotra Przewoskiego dominikana, Dydaka Tarszeńskiego reformata, Epifaniego Garbowskiego Reformata, Paulina Urbanowskiego bernardyna, Auxentego Buczyńskiego Bernardyna, Heraklinsa Lisańskiego arcyb. smoleńsk. rusk. Andrzeja Zawadzkiego augustianina, Teodora Witoszewskiego księdza rusk. Wawrzyńca Mysłowskiego piara, Antoniego Chojnackiego piara, Gedeona Hayewskiego bazyliana, Hieronima Ortackiego bazyliana, Grzegorza od Ducha Św. karmelity bosego, prepozyta lubelsk.)

Kościół katedralny ruski miał stawiać Włodzimierz W. r. 1001 który
to rok wymalowany był literami ruskiemi na sklepieniu zbutwiałem.
w którym to czasie cerkiew ta leżała w obrębie zamkowem. Metodius
Terlecki bisk. ~~[illegible]~~ chełmski cerkiew tę przebudował r. 1640 zburzywszy
filary; na nowo znowu odbudował ją Lewicki biskup chełmski;
lecz dla porysowania się sklepienia rozebrał całą Filip Wołodkowicz
biskup chełmski i w kształcie dzisiejszym od r. 1735 do 1756 z gruntu wymuro:
wał na nowo. Na cmentarzu była też i druga cerkiew S. Bazylego
przed r. 1640 przy której były zakonnice. – Xiążę Lew Wasilkiewicz
synowiec Króla Daniela około r. 1262 wioskę Pokrowę z cerkiewką S. Spa=
sa darował katedrze chełmskiej. – Były też cudowne obrazy na Rusi:
Smoleńsk, Nowogródek litewski, Pińsk, Wilno, Mińsk, Grodno, Żyrowice,
Włodzimierz, Dermań obrazy Bogarodzicy cudowne w ruskich cerkwiach.
Malowanie obrazu chełmskiego starożytne S. Łukasza, twarz czarniawa mier:
nie przedłużowata, malowanie miejscami wyjedzone od wapna wzdłuż ma
obraz 1 łokieć i blisko 3/4; w szerz F łokieć i połćwierci; tablica spojona z 3
F jakoby złotem przetykaną, desek w miąższ na 2 palce grubych. Matka Boska piastuje na prawej ręce
dziecię ubrane w ciemnoczerwoną sukienkę zwierzchnią a ciemnobłękitną
wnętrzną; sama odziana w suknię ciemno czerwoną zwierzchnią
a ciemnobłękitną wnętrzną. Obraz obity był dawniej szczerozłotemi blachami
Później dodano do obrazu szaty srebrne i korony złote.
Andrzejowski Arsenius biskup chełmski + 1619 w lipcu.
R. 1650 cerkiew Chełmie katedralną odebrali dysunici. – R. 1651 Jan Kazimierz
Król przez Komisarzy odebrał dyzunitom cudowny obraz i do obozu swego pod
Γ i Warszawy Sokalem zawieźć, woził go z sobą pod Beresteczko i do Lwowa Γ. Gdy r. 1657
biskupstwo Chełmskie napowrót unicie Jakubowi Suszy oddano, powrócono
obraz nazad do Chełma – Cudów 699 do r. 1684 opisanych.
1416 biskup Chełmski Charytonius (zapisany w Ewangelii starej)
1576 został biskupem Bazyli Baka
W części drugiej opis 11 cudów od r. 1696 – 1752.

Podług pisarzy nieunickich cudowny obraz Bogarodzicy ma pochodzić z monas=
teru Feodorowskiego w Kijowie i miała go do Chełma darować Teodora siostra
Daniela Króla halickiego; podług innych zaś pochodzi ten obraz z Owrucza
na Wołyniu i darowany do Chełma przez Włodzimierza Wielkiego.

Chełm[xx] rusk. (Kor. 1765.) ~~XVII~~ (Lipiński 21) (Lipiński nazywa mylnie Chełmnem)

13 108

Koronacya cudownego obrazu Najświętszej Maryi Panny w Chełmskiej Katedrze obrządku
greckiego od samego początku wiary chrześcijańskiej w krajach naszych nabożnie chowanego i od
prawowiernych za cudowny zawsze mianego odprawiona roku 1765 dnia 15 miesiąca Września
a zaś do druku w roku 1780 podana. W Berdyczowie w drukarni fortecy Najświętszej Maryi
Panny. fol. K. 2. 174. 33. 205. potem od A – Rrrr Część III obejmuje Kazania podczas Koronacyi
od A – Fffff. 2. sątu ryciny: widok Chełmu Civitas Chelmensis in Russia (fol. obl.) J. Rako
wiecki sc. Ber. – Effigies Beatae Virginis Mariae apud PP. Basilianos ad Cathedram Chelmensem Resi-
dentes, miraculis clarae, solemni ritu aurea Corona a Vaticano oblata coronatae Anno 1765. die 15
Septembris. Jo. Christ. Winkler sc. Viennae fol. – Ubranie fasyaty Katedralnej, 3 bramy tryum-
falne i Fajerwerk na 5 tabl. rytowane przez Rakowieckiego w Berdyczowie.
Rozpoczyna dzieło przedruk: Phenix Tertiato redivivus albo obraz starożytny Chełmski Panny
Matki Przenajświętszej sławą cudownych swoich dzieł po trzecie ożytyprała X. Jakuba Susy
biskupa Chełmskiego i Bełskiego Opata Żydyczyńskiego R. 1684 na świat wydany w drukarni Aka-
demii Zamojskiej.

Koło Chełma są 2 wieże albo słupy (z cegieł i gliny niegdyś 3 sążni prostokątnych na 4 stopy szerokich) (20 łokci wysoki wewnątrz mnóstwo okien okienek.) (jeden pod Chełmem drugi milę od Chełma we wsi Stołpie (słup stołp)
o tym ostatnim mówią że było 4 takie w Stołpiu słupy a na nich pałacyk. Niedaleko stamtąd między Were-
sieckiemi a Stołpskiemi polami są wały na górze dwa wały obszerne jeden w drugim z głazu i ziemi mchem
i drzewem porosłe idą w cyrkuł w nich odwieczne dęby, na chłopa wysokie te wały, pod niemi nisko wypada
źródło. – Słupy podług podania są zabytkiem bałwochwalni – podług innego podania Ruski Xiążę Szczek
wystawił kapliczkę pogańską która potem w monaster S. Spasa obrócono. Góra ta zwie się Szczekotem
albo Szczekawica

Cerkiew katedralną wystawił Włodzimierz Wielki ~~r. 988 czyli~~ r. 1001.) Obraz malowany Ł. Maryi od S.
Łukasza ofiarował cerkwi Włodzimierz W. Po paktach Zborowskich cerkiew ta oddana Dyzunitom, równie jak
cerkiew w Lublinie, monaster S. Spasa za Przemyślem z którego dyzunici Atanazego Krupeckiego biskupa przemyskiego gwałtem wyrzucili; oraz monaster Żydyczyński i Mielnicki; lecz r. 1652 na nowo unitom oddane. (obraz ten miał z sobą Jan Kazimierz pod Beresteczkiem)
Część II Opis Koronacyi solennej. R. 1646 Paweł Ostoczyński biskup Samborski Opat Kobryński d. 22
Lipca obraz za cudowny ogłosił po komisyi – R. 1738 d. 11 Septembra Felician Filip Wołodkiewicz biskup
Chełmski i bełski opat Dermański Dubieński i S. Krzyża wraz z szlachtą podali do Rzymu prośbę o Koronacyą
lecz z powodu przebudowania kościoła i śmierci Klemensa XII przeciągnęła się Koronacyja do r. 1765. W Rzymie
r. 1765 d. 17 Stycznia z Rzymu drugi nowy wydano dekret Koronacyi i Korony Koronował obraz d. 15 Septembra 1766 (Herakliusz Lisański
arcybiskup smoleński i sewierski opat Onufrejski w przytomności Maxymiliana Rylło biskupa chełmskiego
i bełskiego) rozdawano medale Matki Boskiej złote srebrne mosiężne i cynowe tudzież obrazy na różnych
materyjach i papierze odbijane większej i mniejszej miary (opisu niema) była po obiedzie z teologii dysputa trwało do 22 Septembris; Koszt to (czyli Koszt. Stanisław. Potockiego i obywateli.
pomienioni dwaj biskupi i ze składek – Była to 12ta Koronacyja obrazu w Polsce. Rozpoczęta się uro-
czystość 14 Września.

Trzy lata po potrzebie Beresteckiej była w Ładyżynie dziewka wrożka u niej mieszkał djabeł zwany
Piórkowski, słychać go było po gwizdaniu i chleptaniu mleka.

(~~medali nie zna Lipiński~~)

medal strona a) N. P. Maryja z P. Jezusem popiersie: S. M. Chelmensis napis do koła – na odwro-
cie b) Korona do koła napis: Coronata Anno 1765 die 15. 7bris. (wielkości piecio
złotowki rysunek w Lipińskiego rozprawie) (medal w Raczyńskim)

Koronacyje (do r. 1793 było w Polsce 20 koron. a Lipiński pisze że 23)

1717 d. 8 września Koronacyja P. Maryj Częstochowskiej przez Szembeka Krzysztofa bisk. chełmskiego dwoma złotemi Koronami od papieża przysłanemi ~~[illegible]~~ do Drezna Królowi w skutek poselstwa Królewskiego do Papieża.

1718 Konstanty Brzostowski bisk. wileński Koronował obraz cudowny w Trokach w Kośc. paraf.

1723 Stefan Rupniewski bisk. łucki w Kodniu Kosztem Jana Fryderyka hr. Sapiehy Kaszt. trock.

1724 d. 8 Września Jan Skarbek arcyb. lwow. w Sokalu u Bernardynów Kosztem Michała Potockiego wojew. wołyńsk. Korona sama Kosztowała 120,000 złp.

1727 d. 15 Sierpnia Stefan Rupniewski bisk. łucki w Podkamieniu u Dominikanów.

1730 w Żyrowicach u Bazylianów

1749 Franc. Kobielski bisk. łucki u Dominikanów w Łucku

1751 d. 2 Lipca Mikoł. Wyżycki arcyb. lwowski u Dominikanów w Lwowie

1755 d. 8 Września Wacław Sierakowski bisk. przemyski w Jarosławiu u Jezuitów Kosztem Potockich o tą Koronacyją 1731 Królewicz Jakób Sobieski się starał.

1756 d. 16 Lipca Kajetan Ignacy Sołtyk bisk. Kijowski w Berdyczowie u Karmelit. bosych nakładem Ant. Lubomirskiego miecznika K.

1767 d. 7 Czerwca Ign. Krasicki bisk. warmiński w Miedniewicach u Reformatów Korony sprawiła Izabella z hr. Flemingów Czartoryska J. Z. L., Alexandra z Xiąż. Czartoryskich Ogińska H. W. L.

1773 d. 8 Września w Poczajowie u Bazylianów Sylwester Lubieniecki Rudnicki biskup łucki i Ostrogski

Klasztor Karmelitów fundował Sapieha

1761 w Białyniczach u Karmelitów Jerzy Hilzen biskup smoleński Kosztem Ogińskiego marszałka W. X. L.

1777 d. 12 Sierpnia w Bołszowcach ~~[illegible]~~ u Karmelitów Kryspin Cieszkowski sufragan lwowski

1765 d. 15 Września Herakl. Lisański arcybisk. smoleński w Chełmie w Katedrze ruskiej (12a Koronacyja)

w Przemyślu

1786 Szydłów

w Skępem ?

w ~~[illegible]~~ Rzeszowie

(Leżajsku ?)

Wooszczec – Kopaczew –

109

Unici Dei cum homine unica Mater. Unitorum Thaumaturga Chelmensis......

4to Alexander Tarasewicz fecit

(tylko rylcem.) Supra: Phoenix 1684. 4o

Cudowny Obraz Matki Boskiej Chełmskiej.

Chełmno ~~w stolicy~~ województwa chełmińsk.

Obraz ~~Koronowany~~ d. 22 Maja 1754 (Ob. Lipiński 13)

Kościół farny gotycki w Chełmnie pod tyt. Wniebowzięcia N. P. Maryi ma największy odpust w dzień Nawiedzenia N. P. Maryi d. 2 lipca. Według podania Kościół ten założony około r. 965 czyli 980 przez Mieczysława I (który tu miał założyć Katedrę której podług Miechowity 1-y bis-kup Octavianus – Cromer mówi że to pierwsze biskupstwo przez Krzyżaków zniszczone i potem na nowo jako sufragania płocka zaprowadzone) podług innych kościół ten z miastem r. 1233 założył Herman de Salza wielki mistrz krzyżacki. Budowa gotycka z XIII w. (Kościół katedralny S. Trójcy w Chełmży z. 1251 biskup Heidenreich) – R. 1675 osadził missionarzy przy nim biskup Małachowski i seminarium im oddał (pierwszy superior: Paweł Godquin z Pikardyi przyjęty od S. Wincentego de Paula do zakonu, przybył do Polski 1667 i z Warszawy do Chełmna + 11 kwiet. 1712 mając 85 lat w Chełmnie – Klasztory mieli w Warszawie, Krakowie, Chełmnie, Radomiu, Przemyślu, Łowiczu i Wilnie). – Kaplica po lewej ręce Kościoła ma cudowny Obraz N. P. Maryi Bolesnej ~~leży~~ przeszytej mieczem, trzymającej na łonie zdjętego z Krzyża Chrystusa. Kaplicę tę ~~wystawił~~ odbudował i funduszem opatrzył r. 1560 ~~Maciej~~ Niemojewski z Łowieńka, ozdobił ją r. 1656 proboszcz Jan Schmack Obraz cudowny pokryty blachami srebrnemi. – W Kościele Walter Forbes kupiec (syn Jana dziedzica w Roundlikret koło Aberdeen i Małgorzaty Blak) z synem 1721 pocho.

wany (Szkoci wskutek rewolucyi za Jakuba II r. 1688 uchodzili) – Kościół Miłosiernych Panien w Chełmnie był wprzód Klasztorem Benedyktynek które do Byszewka pod Tucholą przeniesiono.

Klasztor franciszkanów fund. 1255 (supr. 1806 dziś gimnazyalny) Klasztor Benedyktynek (Chełmianek supr. 1821 dziś Siostr Miłosierdzia)

W Chełmnie były kościoły prócz tego S. Ducha, S. Marcina, S. Jerzego i Kaplica S. Agnieszki oraz Klasztor Dominikanów i Benedyktynek. – Biskupstwo chełmińskie założył 1214 lub 1222 Konrad Xiążę Mazowiecki; biskupi mieszkali do r. 1317 w Chełmnie, potem w zamku Frydek pod Wąbrzeznem, w Lubawie i Starogrodzie pod Chełmnem. – Kapituła i Katedra była później w Chełmży, skąd r. 1824 przeniesiona do Pelplina.

Ob: Die Culmer Pfarrkirche. Eine geschichtliche Abhandlung vom Gymnasial Oberlehrer Dr. Johannes Seemann str. 1–32 z widokiem i planem litogr. in fol. w Jahresbericht über das Königl. kathol. Gymnasium zu Culm für das Schuljahr 1855–1856 vom Director Dr. Adalbert Łożyński Voran Eine geschichtliche Abhandlung des Oberlehrers Dr. Seemann: „Die Culmer Pfarrkirche" nebst einer Abbildung derselben gezeichnet von dem Gymnasial-Zeichenlehrer Długosz ~~[illegible]~~ lithographirt von C. A. Mann in Thorn XVIII. Culm Druck der Lohdeschen Buchdruckerei 1856. 4º. – Sprawozdanie Król. Gimnazyum Katolickiego w Chełmnie z roku szkoln. 1855–1856 Poprzedza: Rozprawa historyczna Dr. Seemann o Kościele farnym w Chełmnie z ryciną. Chełmno czcionkami drukarni Lohdego 1856. 4to.

Tygodnik illustr. IX. 132.
Fankidejski 42

Matka Najśw. Chełmińska czyli Oswobodzenie Chełmna, podanie święte przez Sierp Polaczka (Preissa). Toruń 1849. brosz.
— (toż) Chełmińska Najśw. Panna. Chełmno 1848.

Obraz cudowny Matki Boskiej Bolesnej Chełmińskiej kazał około r. 1656 wymalować Jan Szmak proboszcz chełmiński z powodu cudownego uzdrowienia swego w podróży; jest on kopią cudownego obrazu znajdującego się w kaplicy nad bramą grudziądzką.

Kościół farny w Chełmnie (Katolik, pismo religijno-obrazkowe dla oświaty ludu. Redakt. Józef Chociszewski. Rok I. 1868. Tom I. Chełmno 4to Nr 1. 2 (z widokiem kościoła katedr. w Nr 1) — tamże [redacted] Rok II 1869 [redacted] Chełmno (opis miasta) Nr 1 (z widokiem miasta), Nr 2 (z widokiem kościoła pofranciszkańskiego), Nr 3 (Matka boska Chełmińska drzeworyt.*) pag. 18), Nr 4 (z drzeworyt. Bramka chełmińska, Gimnazyum.)

*) ten sam drzeworyt w Chociszewski Józ. Żywoty świętych Patronów narodu polskiego. Poznań 1874. 12o, str. 9. i w piśmie: Przyjaciel ludu, red. Józef Chociszewski. Rok III Nr 19 Chełmno drukiem W. T. Lohdego, nakład Józefa Gołkowskiego 1863. 4to Nr 19: Matka Boska Chełmińska z drzeworytem.

Matka Boska Chełmińska objawiła się najprzód pewnemu pastuszkowi za bramą grudziądzką na tarasie, gdzie się dziś kapliczka z źródłem znajduje.

Nad bramą grudziądzką jest posąg Matki Boskiej Bolesnej trzymającej Chrystusa zdjętego z krzyża, wykuty z kamienia. Z tego to posągu jest kopia malowana na płótnie w kościele farnym, cudowna.

Obraz cudowny Matki Boskiej Bolesnej malowany na drze=
wie, 3 stop 8 cali wysoki i szeroki, przedstawia Matkę Boską
siedzącą trzymającą na łonie ciało zdjętego z Krzyża Chrystusa.
Obraz ten umieszczony w farnym Kościele w bocznej kaplicy† po le=
wej stronie prezbiterium, pokryty sukienką srebrną. Obraz
ten pierwotnie zjawił się najprzód w domu mieszczki Stołows=
kiej na przedmieściu Rybaki, skąd przeniesiony i umieszczony
nad Bramą Grubińską. R. 1649 proboszcz chełmiński Jan Szmak
przeniósł ten obraz do Kościoła farnego, gdzie dlań w kaplicy r.
1699 Mikołaj Marszewski dzierżawca lipiński ołtarz wystawił.
Nad Bramą Grubińską zaś gdzie wprzód był obraz umieszczony F
rzeźbę kamienną, przedstawiającą kopię obrazu. Za staraniem
Missyonarzy którzy r. 1680 przy farze osiedli, obraz w farze
przed r. 1720 przez Komisyą duchowną za cudowny ogłoszony
został, a papież Benedykt XIV udzielił pozwolenie na koro=
nacyą, która się odbyła r. 1754 (szczegóły jej nieznane). Głów=
ny odpust odbywa się na Nawiedzenie N. P. Maryi.

† fundowanej r. 1560 przez Macieja Niemo=jewskiego na Łowien=ku, odbudowanej r. 1649 przez x. Jana Szmak

F w kapliczce.

Ob: Prawdziwy Abrys Matki Boskiej na górach
chełmińskich spieszno ratującej† (Kazanie miane
d. 2 Lipca 1721 w Chełmnie). (Chełmno 1721) wyda=
ne bezimiennie) przytem (Rytm) (Pieśń) o N. Pannie Chełmińskiej.
— Fankidejski: Obrazy cudowne str. 42–62. —
Sława Matki Boskiej na bramce. (?)

† grzesznika przez pewnego kapłana świeckiego stylem kaznodziejskim r. 1721 d. 2 lipca wyrobiony. (b. m.) 4to k. 16; ded. Fr. Ig. Wysockiemu prob. kat. chełmiń.... x. M. A. Donadzki Th. [illegible] K. S. W. P. (w tym kazaniu opisane cuda od r. 1632.

113

Chełmno Ob. Tygodn. illustr. 1864 Nr. 237.

Chełmno miasto powiat w regencyi Kwidzińsk – ziemia i Kasztelania Krak. 1058–1079, od r. 1214 pod względem rządu Kościel. odłączona od Mazowsza – a od r. 1228 w posiadaniu Krzyżaków. Miasto 1466 wrócone Polsce r. 1505 darowane biskupom, od 1772 przyłączone do Prus od 1807–1815 do Xięstwa Warszaw.

Chełmonie wieś w dzisiejszej dyecezyi chełmińskiej w dekanacie gołubskim (powiecie toruńskim); w kościele parafialnym w wielkim ołtarzu jest obraz Łaskawy Niepokalanie poczętej Śr. Maryi P. malowany na płótnie w małych rozmiarach. Kościół ten ma odpusty nadane r. 1757 przez Benedykta XIV. Obraz ten miał znaleść pastuch w lesie.

Fankidejski: Obrazy cudowne str. 157–159.

Chłopice

Wieś Chłopice pod Jarosławiem w dyecezyi prze=
myskiej, posiada w kościele drewnianym leżącym
wierć mili za wsią w lesie cudowny obraz Boga=
rodzicy bizantyński†. Przedstawia Bogarodzicę trzy=
mającą na lewej ręce dziecię siedzące, którego rączkę
prawicą trzyma. Koło twarzy Bogarodzicy nachylo=
nej ku lewej do dzieciątka jest napis grecki
ΜΡ ΘΥ i ΙΣ ΧΣ. Kościółek ten był najprzód
cerkwią ruską, która r. 1786 oddana została ob=
rządkowi łacińskiemu; lubo tu już od r. 1688 miała
się znajdować kaplica łacińska.

† malowany na blasze miedzianej z srebrzystą sukienką, wysoki 1 1/2 łokc. szeroki 1 1/4 łokcia

(Ob. Wizerunek obrazu N. Maryi P. w Cerkwi parochial=
nej Chłopickiej pod Jarosławiem łaskami słynącego, dekretem
J.W. Jmci X. Atanazego Szeptyckiego biskupa przemysl. sambor. sa=
nock. approbowany 1763. Joseph Gorzemski sculpsit Praemisl. 12° miedzioryt.)

(Ob. Wizerunek obrazu N. Maryi P.
w Kościele parafialnym w Chłopicach
pod Jarosławiem łaskami słynącej.
- lith. u P. Pillera we Lwowie. 8°)

We wsi Chłopicach wystawił około r. 1663 kaplicę pewny Greczyn z Jarosławia w miejscu gdzie znalazł cudowny obraz Bogarodzicy na gruszce i gdzie odzyskał zdrowie oraz stracone swe konie. R. 1731 Jan Ostrowski cześnik sieradzki rotmistrz król. dziedzic Chłopic na miejsce kaplicy, wystawił cerkiew *) (oraz z żoną swą Teresą z Drohiszewskich (uposażył ją na nowo i w całości). Z powodu licznych cudów r. 1761 Zofia z Markowskich Rzymowska wdowa stolnikowa owrucka wystawiła nową ozdobną drewnianą cerkiew, którą d. 1 Paźdz. 1763 Atanazy Szeptycki władyka przemyski poświęcił i zapisała fundusz na utrzymanie 2 księży ruskich 6000 złp. Obraz ten r. 1778 miał srebrną sukienkę i liczne wota; sukienkę tę sprawił Alexander Liskiewicz z Jarosławia. R. 1788 d. 23 Grudnia (na rozkaz rządu zniesiono tu parafię ruską, którą do Boratyna wcielono, a ~~[illegible]~~ cerkiew wraz z obrazem oddano na kościół Łacinnikom **). Cerkiew ta miała tytuł Wniebowzięcia N. Maryi P. Z powodu cudów odprawiono d. 23 Listopada 1760 komissyę †, poczem Atanazy Szeptycki biskup przemyski ruski r. 1763 dekretem swym obraz za cudowny ogłosił.

*) podług miejscowych notat cerkiew ta wystawiona r. 1688

**) podług notaty r. 1786

† przez komisarzy Bazylego Hanaczkowskiego dziekana próchnickiego i Jana Obrna, Kiewicza dziekana jarosławskiego poczem ten obraz Onufry Szumlański episkop przemyski ~~[illegible]~~ uznał za cudowny

Kościół stoi w lesie. Odpusty bywają w łacińskie i ruskie święta N. P. Maryi.

(Ob. Schimatism wseho Klyra rusko-katolyčes-koho eparchii Peremyszlskoj na hod 1878 i 1879. Peremyszl. 1878-1879. 8°. pag. 323 i 452-456.)

Ks. Wojciech z Chłopic: Historya o cudownym obrazie N. P. Maryi w Chłopicach. Lwów w drukarni Ludowej 1880. 8°.
(w bibl. Ossolińsk.)

Bączcz: Cudowne obrazy. str. 50.

116

(mylnie – powinno być Chełm)

?
Chocim m. (dyecezya kamieniecka) ?

W cerkwi monasteru Bazylianów obraz cudowny N. P. Maryi.

Ob. rycina: Effigies B. Virg. Mariae apud P.P. Basilianos ad Cathedram Chotinensem residentes etc. – Baltzer sc. (w Grabowski Ambr. Początek ikonografii naszej, str. 20 – jest to widocznie mylka Grabowskiego, bo na rycinie stoi: ad Cathedram Chelmensem.) W Chocimiu tureckim, nie było Bazylianów ani Katedry. ?

Choćz miasteczko (dyecez. włocławska)

W kościele parafialnym dawniej Kollegiaty supprymowanej r. 1818, jest cudowny obraz N. Maryi P. Szkaplerznej — (może w kościele po Reformatach?)

(Ob. Cathalogus ecclesiarum dioec. Vladislav. pro anno 1873 pag. 43 — item pro anno 1875, pag. 55. — item pro anno 1874 pag. 109. — Addytament do Kronik 14.)

16

118

n.

Chodel w. (w dyecezyi lubelskiej)

Thaumaturgae in sua aede prope oppidum Chodel Virgini Lauretanae in monte variis infirmitatibus sospitrici, in peste, hostilitate et periculis praesidi Collegii Lublinensis Soc. Jes. domesticae tutelari et omnium ad se confugientium communi matri trien: nalem cursus laborem dedicat a. 1735 iuratum honoris mariani mancipium. Lublini typ. Soc. Jes. 1735 fol. k. 24. (w Bibl. Ossolinsk.)
(autor anonim Bystrzonowski Wojciech jezuita)

Origo et miracula imaginis B. V. M. Laure: tanae prope oppidum Chodel Collegii Lubli: nensis Societatis Jesu celeberrimae. (b. m. i r.) fol. k. 3. (około 1746 wyszło)

Na miejscu tym gdzie stoi Kościołek Lore: tański niedaleko miasta Chodel, r. 1616 przez Jezuitów zbudowany — widywał właściciel Chodla Bernat Maciejowski chorąży koronny w nocy światło z dworu (który dwór stał podle Kościoła Chodelskiego) i tam często, stokroć w nocy wychodząc się modlić na tym wzgórzu. Później zostawszy bisku: pem krakow. arcybisk. gniezn. i kardynałem, fun: dowawszy Kollegium dla Jezuitów w Lublinie, temuż Kollegium Chodel miasteczko w województw. lu: belsk. zapisał. Jezuici założyli na owym wzgórzu Kościół loretański — Cuda drukowane idą od r. 1652–1746.

i wybudował tamże figurę. tylko, mając zamiar wystawić kaplicę

Divinae sapientiae Matri in Lauretana icone gratiis clarissima propositae humana scientia sub Celsissimi Collegii saecularis ad Tribunal Regni Judicum deputatorum auspiciis in Philosophicis Thesibus consecrata a Nicolao Wybranowski Thesauraride Lublinensi.. Lublini 1746. fol.

K. 1 tytuł

K. 1 rycina sztych in fol: Thaumaturga in Chodeliensi Icone Collegii Lublin. S. Jesu Beatissima Virgo Lauretana singularis ad se confugientium mater. — Nigli.. fec. (Statua ~~[illegible]~~ N. Maryi ~~[illegible]~~ w tyarze papieskiej, trzymającej dziecię Jezus: i z amorki:)

K. 3. Origo et miracula imaginis B. V. M. Lauretanae prope oppidum Chodel Collegii Lublinensis Soc. Jes. celeberrimae.

K. 4 dedykacyja

K. 7 Conclusiones (Nicolai Wybranowski)

Po kasacie Jezuitów w Chodlu przeniesiony został cudowny obraz do Kościoła parafialnego.

Ob. Tygodnik illustrowany XV. 4.

Cholawszczyzna pod miastem Mińskiem (15 wiorst od Mińska)

Kościół filialny (fundowany 1715 przez Jezuitów mińskich) z cudownym obrazem N. P. Maryi;

1880 r. zamieniony na cerkiew prawosławną. –

Są medaliki mosiężne z wizerunkiem N. Maryi P. Cholawskiej. (Kościół ten zwany Krzyżogorskim leżał w dawnej dyecezyi wileńskiej – potem w dyecezyi mińskiej – dziś znów w dyecezyi wileńskiej)

Kościół w Cholawszczyźnie (wsi) drewniany odbudowały za staraniem biskupa mińsk. Jakóba Ignacego Dederki na miejscu dawnego spalonego. W tym kościele jest cudowny obraz N. P. Maryi Karmiącej, malowany na blasze miedzianej (wysok. 5½ szerok. 4¾ wierszków). Obraz ten podczas inkursyi szwedzkiej zjawił się na tem samem miejscu w lesie na sośnie, ukrywającemu się tutaj szlachcicowi Łukaszowi Cholewie, który tu kaplicę zbudował; tę z czasem w kościółek drewniany zamieniono. R. 1844 należało do tego kościółka filialnego 1404 dusz katolickich.

Rewoliński: Katalog religijnych medali str. 12.

n. 120

Chynow lub Chinow (wieś (w dawnéj dyecezyi poznańskiéj, archi-dyakonacie warszawskim) nad rzeką Czarną w dawnéj ziemi czerskiéj. Kościół tutejszy parafialny S. Trójcy założył i uposażył r. 1434 Piotr Pilik ze Skut herbu Rogala wojewoda mazowiecki. Jest tu cudowny obraz N. P. Maryi (przedstawiający Bogarodzicę zwróconą na lewo, do któréj się tuli dziecina Jezus siedząca na lewém ręku Bogarodzicy. (Ob. drzeworyt: Obraz N. M. P. w kościele chynowskim – w Tygodniku illustr. warszaw. 1885. Serya IV. Nr 142 z d. 19 Września 1885, str. 192 i Artykuł w N^rze^ 141.)

Ciężkowice

Obraz P. Jezusa miłosiernego, (Ecce homo) przywieziony został z Rzymu darowany od Urbana VIII *) jednemu prałatowi polskiemu. **) Początkowo umieszczony był w Ciężkowicach w dworskiej kaplicy. Gdy pani Kurdybanowska przyjechawszy doznała przy tymże obrazie (zostającym w dworze u starosciny Laskowskiej) cudownego uzdrowienia, sprawiła dla niego ołtarz w kościele Ciężkowickim (wystawionym r. 1336 przez Kazmierza W.), dokąd przeniesiony został za probostwa x. Toporskiego kanonika katedr. krak. r. 1720 Z powodu licznego gromadzenia się ludu nakazał konsystorz krak. ten obraz przysłać do Krakowa, gdzie aż do r. 1753 zostawał w kościele P. Maryi, skąd na wstawienie się x. Jana Słowińskiego rodem z Ciężkowic wikarego zamk. r. 1753 obraz ten przeniesiono do kaplicy Mansyonarzy na zamku krak. R. 1795 d. 20 Kwietn. za staraniem Floriana Amanda Janowskiego biskupa tarnowsk. został ten obraz odebrany przez x. Szymona Połaczewskiego proboszcza i syndyka miejskiego Waj z Ciężkowic i w kościele farnym d. 2 Maja 1795 na nowo umieszczony (a od r. 1798) w wielkim ołtarzu. R. 1830 w sam S. Szczepan podczas pożaru połowy miasta Ciężkowic i kościoła parafialnego został obraz wyratowany. Grzegorz XVI r. 1844 nadał 6 dorocznych odpustów. R. 1893 d. 4 Kwietnia runęła wieża z częścią kościoła, przeto postanowiono zbudować nowy kościół.

*) podług innych zaś r. 1683 od Innocentego XI

**) Równocześnie darował tenże papież drugiemu kapłanowi polskiemu obraz P. Jezusa na Krzyżu, który dziś jest w Kobylance.

Josch Franc. x. Wiadomość o P. Jezusie Miłosiernym w Ciężkowicach z przydatkiem pieśni z modlitwą. Tarnów nakładem i drukiem Anastazego Rusinowskiego 1858. 8o. str. 24. Cena 10 Kr. M. K.

(Josch Franc. x.): Wiadomość o P. Jezusie Miłosiernym w Ciężkowicach, z przydatkiem pieśni, modlitw i litanii. Nakład drugi. Tarnów, drukiem Anastazego Rusinowskiego, 1858. 8vo. str. 30. (str. 3–20 Wiadomość o P. Jezusie miłosiernym w Ciężkowicach – str. 21–30: Pieśń, Modlitwy, Litania) (Wydanie pomnożone.)

Historya cudownego obrazu i kościoła w Ciężkowicach Kraków, w drukarni A. Koziańskiego 1895 (Wydane staraniem Komitetu obywatelskiego do zbierania składek na budowę kościoła rzym. kat. w Ciężkowicach) 8vo str. 25.

— (toż). Wydanie drugie. Kraków (drukiem A. Koziańskiego) 1895. 12o. str. 48 (z drzeworytem: Obraz cudownego Pana Jezusa w Ciężkowicach).

122

Historya cudownego obrazu i Kościoła w Ciężkowicach. W drukarni A. Koziańskiego w Krakowie 1895. 8ce str. 25

Wydane staraniem Komitetu obywatelskiego do zbierania składek na budowę Kościoła rzym. kat. w Ciężkowicach.

123

Wiadomości o Panu Jezusie w Ciężkowicach z przydatkiem pieśni, modlitw i litanij. Nakład drugi. Tarnów druk Anastazego Rusinowskiego 1858. 8. str. 30.

Czarny Ostrów w. (dyecezya Kamieniecka)

W kościele parafialnym w wielkim ołtarzu jest cudowny obraz Bogarodzicy, przeniesiony tutaj r. 1807 z drewnianego kościołka.

Ob: Przezdziecki Alex. Podole
Marczyński: Opis gubern. Podolsk.

<u>Czeczelnik</u> miasteczko (dyecezya Kamieniecka)
(powiat olgopolski)

W Kościele parafialnym jest cudowny obraz N. Maryi P.
(Kopia Częstochowskiego) malowany na płótnie z szatą srebrną
pozłacaną i Koronami wysoki 1¼ arszyna, szeroki ¾ arszyna. Ob=
raz ten przyniósł jakiś pielgrzym z Częstochowy i darował go
d. 2 Lipca 1747 Franciszkowi Skorupskiemu pisarzowi prowen=
towemu w Pohrebyszczach, który go ofiarował później księciu
Józefowi Lubomirskiemu ~~[illegible]~~ dziedzicowi Czeczelnika; ten
zaś oddał go do Kościoła w Czeczelniku. Kościół ~~tutejszy~~ pier=
wotnie drewniany spalił się r. 1751, przyczem obraz ocalał.
Nowy Kościół r. 1784 wymurowany Kosztem Księcia Józefa Lubo=
mirskiego, Konsekrowany został 1824 przez biskupa Franciszka
Borgiasza Mackiewicza. - Główny odpust 15 Sierpnia. (Rps)

Czereja (miasteczko w województwie witebskim, powiecie orszańskim)

Tradycia o starodawnym Czerejskim obrazie N. Panny. Królewiec 1767. 4°. (?)

Obraz z Grecyi dostał się do Nowogrodu wielkiego; za napadu Tatarów pod Batym wystawiony na mury miasta odwrócił nieprzyjaciół; r. 1611 gdy przez wojsko polskie został opanowany Nowogród w., pewny żołnierz Grzegorz uniósł go i darował Lwu Sapieże, kanclerzowi W. X. Lit., którego syn Kazimierz marszałek litewski przeniósł go do kościoła ~~[illegible]~~ w Zdroju, a następnie ~~go~~ Bazylianom w Czerei oddał, gdzie zaczął słynąć cudami. (teraz monaster prawosławny)
— R. 1654 Moskwa zrabowała Czereję.

Tradycya nowa o starodawnym obrazie Czerejskim N. Maryi P. z Księgi W. X. Gwilhelma Gumpenberga S. J. pod tytułem: Atlas Marianus i z różnych manuskryptów wyjęta a w r. 1764 do druku podana za staraniem x. Theodora Chrapkowicza Superiora tegoż Klasztoru zakonu S. Bazylego [illegible] w Królewcu 1764. 4to. str. 16.

Stebelski: Dwa Światła. Tom II str. 52.

Obraz cudowny przeniesiony ze Smoleńska za Zygmunta III

Klasztor Bazylianów w Czerei fund. 1476 Mizael Pstrucki metropolita Rusi arcybisk. smoleński: Dotował go Bohdan Sapieha. — Obraz cudowny N. P. Maryi, zabrany r. 1611 przez wojsko polskie z Moskwy, darowany został Leonowi Sapieże kanclerzowi W. X. Lit.; — syn tegoż Kazimierz hetman w. lit. ofiarował go do cerkwi S. Trójcy w Czerei, którą fundował Bazylianom unitom.

Gumpenberg (z ryciną) — Baliński: Starożyt. Polska III str. 718.

127

(dawniej w powiecie Orszańskim)
Czereja miasteczko dziś w Mohilewskiej gubernii, powie- (t. j. nad jeziorem Hołowlem)
cie Siennowskim. Monaster Św. Trojcy na Hołowli fundo-
wał r. 1454 Misaił władyka smoleński (a od r. 1474 Me-
tropolita Kijowski) z bratem swym rodzonym Michałem
Iwanowiczem Księciem Potruczem czyli Pestruckim (Druckim?) który
temuż monasterowi nadał majętność Czereję. Książęta Druccy-
Sokolińscy nadali temuż monasterowi włość Rydoml. Po
opustoszeniu wymurował przed r. 1599 Iwan Sapieha cerkiew
i monaster, któremu syn jego Lew Iwanowicz Sapieha kanclerz
w. x. lit. roku 1599 d. 20 Stycznia (w Orszy) darował wsie: Obrzy-
na-Monastyr, Biedytowo, Pleskacze, Hłubinicze, Rydoml.
Monaster ten później był w ręku Unitów. – Cudowny Obraz Bo-
garodzicy (Niepokal. Poczęcia) przedstawiający Bogarodzicę z
wzniesionemi do góry rękami i mającą poniżej piersi w okrąg-
łym medalionie (diskos) dziecię Chrystusa (wypłoszonego), według podania ma pocho-
dzić z Wielkiego Nowgorodu, a podług Stebelskiego (str.
52 not. u.) z Smoleńska.

Ob. Mohilewskije Gubernskije Wiedomosti
1849 No 10

128

Czermińsko (na Rusi w dyec. przemysk.?)

R. 1654 d. 24 Maja niesłychany mróz zniszczył
zboża w Małopolsce i Rusi – za przyczyną
N. M. P. w Czermińsku lud ocalony od głodu.
("Krasuski" Regina 192)

Czerwińsk

„Obraz Cudami wielkimi słynący Panny Mariey Matki Jezusa na Jasney Gorze Czerwienskiey w Kościele Canonicorum Regul. Lateran." (Pod tym napisem wizerunek P. Maryi piastującej dziecinę Jezusa – po bokach 10 scen cudów ~~[illegible]~~ i 18 wotów od r. 1647 do r. 1672 – U dołu: Widok klasztoru w Czerwińsku; – po bokach 2 wizerunki: S. Augustinus Episcopus Canoni Regular. – S. Antonius de Padva Canonicus Regularis. – U spodu:) Krótka Historya Obrazu y Mieysca tego Czerwinskiego w Xięstwie Mazowieckim w powiecie Wyszogrodzkim dawnymi czasy słynącego. Jako Annales świadczą od Roku Pańskiego 1410 die 2 Julii, abowiem tego Roku za Panowania Władysława Jagiellona Króla Polskiego który wyprawiając się przeciwko Krzyżakom na tym mieyscu ofiarował się z wszystkiem swoim, zkąd ruszywszy się znaczne zwycięstwo otrzymał i powracając na tym mieyscu dzięki oddał P. Bogu. Zkąd ludzie różnych stanów od tych czas ze wszystkich stron to mieysce z nabożeństwem wielkim nawiedzali i do niego się w potrzebach swoich jako do Asyllum uciekali. Chcący tedy Bóg wszechmogący mieysca tego od postronnych narodów w zapomnienie puścić, nowymi cudami Obraz Matki swoiey Pan. Naśw. dawnych czasów

Kopia tej ryciny w Tygodniku Illustrowanym warszaw. 1894 Nr 6 (215) „Obraz Matki Boskiej Czerwińskiej."

w iednym zchowaniu będący potym w Ołtarz wielki ostawiony, swiattem i ogniem po kilka razy przez siedm swiec w nocy cudownie zapalonych goraiących obiasnił Ktory ogien namniey nie palił i swiec w goraniu nie uby:wało. Se się Cuda poczęły R. P. 1647 die 5ta Augusti za Rządzenia Stolice Apostolskiey Innocentiusza X za pano:wania szczęśliwego Władysława IV Króla Polskiego i dotych czas wielkimy codziennymi cudami słynie, albowiem do tego Obrazu ucieKaiący się wielkie w potrzebach swoich skutki odbieraią. Umarli żywot, Paralizem ruszeni, Powietrzem morowym i rożnymi ciężkiemi chorobami złożeni zdrowie, ślepi wzrok, głuszy słuch niemowiący mowę, chromi chód, tonący ratunek, więźniowie uwolnienie, Pożarem ognie:nym nawiedzeni ratunek obrony biorą: zKąd Bogu nay:wyższemu y Matce iego Przenas. za takie szczodrobli:we łaski niech będzie wieczna chwała. Amen.

O Gwiazdo Wschodu w Zachod wchodząca
W Xięstwie Mazowszu cudy słynąca
Do ciebie prośby swoie oddaiem
Niech w twey opiece prosiem zostaiem
Tys Matka Synow zgodnych w Koronie
Zechciey mieć Polskę w swoiey obronie."

S. A. Ł. Pr. C. — TAG Exsculptin Cānon Czēruēn Anno/1672 die quinta Augusti.

Wysok. 38 Cent., Szerok. 29 Cent.

Pomiędzy cudami: Władysław IV zdrowie odzyskał 1647 – Za westchnieniem Macieja Łubieńskiego arcyb. gniezn. ogień ustał w Skierniewicach.

19

130

Czerwińsk miasteczko

Tron Najjaśniejszej Nieba i Ziemi Królowej N. Maryi P. przecudownej w obrazie Jasnej Góry Czerwińskiej pod pilną strażą JMXX. Kanoników regularnych Lateranenskich zostającym wielkiemi cudami i niezliczonemi łaskami … z krótkiem nabożeństwem wystawiony. Warszawa w druk. Schol. Piar. 1752. 8vo ark. 11.

ded. Janowi Fabianowi Zdzieborskiemu opatowi czerwińsk. kanon. lateran.

ob. Łukasz Paprocki 1650. – Gawarecki w Przeglądzie nauk.

Czerwińsk wraz z opactwem Księży Kanoników regularnych lateraneńskich przez X. Józefa Osieckiego. (Wiek Rok 1875 w Warszawie Nr. 46. 47.

W malowniczem położeniu nad Wisłą. – Około r. 1060 Alexander biskup płocki fundował tu klasztorek kanoników regul. lateraneńskich, do którego sprowadził z Francyi 2 zakonników Jakolda i Gwidona. R. 1117 Piotr Dunin hrabia na Skrzynnie wielkorządca wystawił z kamienia wspaniały kościół z obszernym klasztorem, [który Bolesław IV Kędzierzawy lepiej uposażył] środkową nawę przebudował r. 1633 Mikołaj Szyszkowski bisk. warmij. opat czerwiński. Obraz N. Matki Pocieszenia cudowny w wielkim ołtarzu malowany [na płótnie przyklejonem do tablicy drewn. w XVI w. przez Łukasza malarza z Łowicza, przykryty srebrną sukienką i koronami wysadzanemi drogiemi kamieniami; zaczął się wsławiać cudami od r. 1647 d. 4 Sierpnia, w którym to dniu jaśniał światłem w wieczór. [na wzór S. Mariae majoris w Rzymie) – Obraz ten królewicz Karol Ferdynand bisk. płock. bisk. płock. d. 1 Lutego 1648 po przeprowadzonej komissyi przez Wojciecha Tolibowskiego biskupa lacedemon. oficyała płock. Ryszewskiego audytora i Mateusza Jagodowicza kanon. pułtusk. jako cudowny zatwierdził. – Klasztor supr. 1819 (dziś fara) i oddany Norbertankom. Było to opactwo komendataryjne. – W kościele tym modlił się r. 1410 Władysław Jagiełło, r. 1593 Zygmunt III i r. 1648 Jan Kazmierz.

Cudowny obraz N. P. Maryi w Czerwińsku rytowany [illegible] i klasztoru [illegible] in fol. z wyobrażeniem cudów (w zbiorze Mihałowskiego w Krakowie.)

Laprocki Łukasz J. Z.: (Opisanie cudów w Czerwińsku 1650.): O Łaskach i cudach które się działy w Kościele N. P. Maryi Czerwińskiej. Warszawa 1650. 4to (ob. Jocher 8282)

—(toż) Warszawa 1682. 4to (podług Przyłęckiego)

Baliński: Starożytna Polska T. I. str. 499.

Prusz: Morze. 40.

Święcicki Stan. Hiacynt x.: Cudowny w stajni Betlejemskiej śpiewaczek w Kościele Czerwińskim Najś. Panny wystawiony, przez.... W Warszawie, w druk. Piotra Elerta 1645. 4to

131

Pieśń do najświętszej Maryi Panny w Czerwińsku cudami słynącej. Warszawa w drukarni F. Czerwińskiego i S. Niemiery, 1879. 12mo str. 2.

(utwór z zeszłego wieku – obraz ukoronowany.)

Chwała Częstochowskiéj Maryi Panny w książkach, obrazach, rycinach i medalikach religijnych – skreślił Ks. J. Polkowski.

napisał

Kiedy w roku bieżącym święci Częstochowa a z nią Polska cała pięciowiekową rocznicę wprowadzenia wizerunku Matki Bożéj na Jasną górę, godzi się i z téj jeszcze strony poznać ową cześć jaką od wieków składał Najświętszéj Pannie naród nasz w pomnikach i zabytkach drukiem ogłaszanych. To mając na uwadze w pobieżnem opowiadaniu bibliograficznem spisuję szereg książek i książeczek, ~~polskich druków~~, w których kreślona była historya Częstochowskiego obrazu. Pierwotnie zamiarem moim było dać rzecz czysto bibliograficzną a całkowitą, ale niemogąc na żaden sposób kompletnego zebrać materyału, ograniczyłem się na tym, który mi znany lub który mam pod ręką, w téj nadziei że w przyszłości rzecz ta na każdy raz interesująca uzupełni się dokładniéj.

Wielkiéj pamięci mąż i najzacniejszy bibliograf Józef Andrzej Załuski pierwszy był spisał odnośne dzieła Częstochowskiego dotyczące obrazu i kościoła temi słowy:

„Świątnicę tę opisali różni pisarze
Łaciną Gołdonowski Jerzy paulin
Diva Claromontana jest tytuł tej księgi,
Tłumaczona jest także niemieckim językiem
Roku sześćset pięćdziesiąt cztery (1655) Burchard Meller
Generał Szwedzki szturmem chciał zdobyć świątnicę,
Lecz się zapędu nie udał śmiały świętokradcy.
Opisał to ex voto Augustyn Kordecki
Wydawny pod tytułem Gigantomachia
Dzieło pracy którego trzy są edycye (1655, 1694, 1717)
Oryginał we srebro widziałem oprawny.
Toż samo oblężenie także też opisał
Kobierzycki Stanisław Wojewoda pomorski.
Niesporkowicz Ambroży Paulin, anonyme
Stylo lapidario pod tytułem Rubus
Incombustus, opisał ten obraz cudowny,
Który jak krzak Mojżeszów w ogniu był nieogorzały
Tenże też Analecta mensae Reginali
Dał; całą tu historyę mam opisaną.
Podał ją i po polsku, pięć jest edycyj (1681, 83, 86, 1700, 1733)
Jedna od drugiej lepsza bowiem powiększona.
Pierwszą onże sam wydał, onej tłumaczywszy
Z tytułem: Odrobiny także drugą, trzecią,
Czwartą mój Jmość, wielce mój przyjaciel Pokorski,
Piątą Paweł Doliński (Paulini) najlepszą.
Chełstowski Dyonizy jeszcze paulin Stylo
wydał lapidario, Scrutinium, czyli
Elogia, w nich cuda opisał Częstochowskie
Nowakowski Antoni także Paulin zebrał
pod tytułem: Korona Nowa te szesnaście koron
Które tam miane przez oktawę były,
Gdy obraz Watykańskie korony uwieńczyły
Lanckoroński Mikołaj starosta Dobrzycki
Za Zygmunta pierwszego żyjący ze wszystkich
Był pierwszy co opisał Loret Częstochowski,
Ale ta książka nigdy nie poszła do druku.

W bibliografii Jochera od № 8783 do 8821 mamy opisanych 50 odmiennych druków – że ich jest znacznie więcej, zobaczymy to w opisie moim, w którym starać się będę nie być niedbałym, co tak nieuchronne, przy wielkich bibliograficznych spisach.

Pierwsza książka drukowana o obrazie i cudach Matki Boskiej Częstochowskiej, wyszła w Krakowie 1523 pod tytułem: I Historia pulchra et stupendis miraculis referta... (I)[1] Poniżej tytułu, wizerunek Matki Boskiej, na odwrotnej zaś stronie karty tytułowej, dedykacya biskupowi Przemyskiemu Andrzejowi Krzyckiemu podpisana przez Piotra Rysińskiego, który ponieważ oświadcza, że to co napisał czerpał ze starych nadniszczonych kodeksów rękopiśmiennych, prawdopodobnie jest jej autorem. Jedyny dotąd znany exemplarz tej książki jest w bibliotece Ossolińskich we Lwowie.

Drugie dziełko z XVI wieku, według Jochera 8784 wydał Akademik Krakowski Piotr Rospna: II Tytuł tej książeczki ma być Origo, Gratiae, Magnalia Divae Claromontanae (II) xxx ~~Jocher 8784~~

Trzecia książeczka bezimiennego pisana z 1596 III Conclusiones salutares factae in Claro ~~monte~~ Monte supra oppidum Częstochowa – (III) znajduje się w bibliotece Ossolińskich. (Jocher 8785).

W drugiej połowie XVI wieku, książeczkę Piotra Rysińskiego przełożył na język polski niewiadomy tłumacz i drukiem ogłosił. Z jedynego [exemplarza ~~książki tej~~ znajdującego się w bibliotece Jagiellońskiej ~~we~~ niestety bez ostatniej

[1] Liczba rzymska po tytule oznaczać będzie porządkowy poczet odmiennych tu ~~książeczek~~ Dzieł wraz z ich wydaniami

xxx Ale to mylka prawdopodobnie – i z jednej książki dwie są zrobione, gdyż Piotr Rysiński a Piotr Rospna a właściwie de Rospna jest jedna osoba.

Zdaje się że poemat ten (na cześć Maryi Panny) ~~poetyczny~~ napisał Grzegorz z Samborna profesor Akademii Krakowskiej, gdyż o nim wyraźnie mówi Niesporkowicz „Gregorius Samboritanus.... culta poesi Sacra Imaginis Magnalia cecinit."

[NB

Fwiołe 1882 z 3

kartki, mamy zrobiony w kilku ~~exemplarz~~ okazach przerys fotograficzny, tytuł tej książki taki: ~~III~~ Historya o obrazie w Częstochowie Panny Maryey y o cudach rozmaitych tey wielebney Tablice (IV) poniżej drzeworyt obrazu Matki Bożej Częstochowskiej, tak jak przy dziełku Łacińskiem. (z mego zbioru)

Ostatnia książeczka z XVI stulecia znana w jednym tylko exemplarzu w bibliotece Czartoryskich ~~VI~~ Odpowiedź Chrześciańska!..... skrócona przez Księdza Hieronima Powodowskiego, poucza nas że ~~miejali Behemot~~ istniała jakaś książeczka ~~„kanclerz Lucipera księcia piekielnego"~~ ~~wydał broszurkę~~ w formie listu „do mnichów Częstochowskich" ~~w której~~ autor akatolik powstał przeciw obrazowi Częstochowskiemu rzekomo malowanemu przez S. Łukasza, przeciw cudowności obrazu i w ogólności przeciw czczeniu świętych. X. Powodowski dał mu znakomitą odprawę a w książeczce o 172 kartkach in 12° zbił wszystkie jego zarzuty, a autora zaś porównał do bestyi Apokaliptycznej.

Jra list który pod Tytułem Matki Bożey do mnichów Częstochowskich napisał Behemot kancler Lucipera księcia piekielnego przez podpiski swoie...... ~~III~~ (V)

~~Wiek XVII rozpoczyna książeczka wydana w Krakowie 1617 u Marcina Horteryna pod tytułem: III Historya obrazu Panny Maryi Częstochowskiey (V) Cytuje ją Jocher 8786 wedle Bandtkiego Historyi Drukarń I 298. my jej nigdzie nie widzieliśmy i o niej nie wiemy~~

Wiek XVII rozpoczyna książka wydana w Krakowie 1617 u Marcina Horteryna pod tytułem: Historya obrazu Panny Maryi Częstochowskiej (VI) Dziełko to podług Bandtkiego Historya Drukarń I 298 cytuje Jocher — my tej książki nigdzie nie widzieliśmy, ale nam się zdaje że to będzie ta o której wspomina Niesporkowicz a napisał ja miał idiomate patrio Nicolaus Wilkowiecko

2 134

(Ziemicki)

W roku 1618 Andrzej Zymiczyusz profes konwentu Częstochowskiego, znalazłszy w bibliotece klasztornej rękopis skreślony przez „Szlachcica Mikołaja Lanckorońskiego," o obrazie Panny Maryi Częstochowskiej, który ofiarował był Zygmuntowi pierwszemu a tenże „Król pobożny przyjąwszy z wdzięcznie, Kościołowi Częstochowskiemu darował;" podług tego rękopisu i innych źródeł napisał książkę i wydał pod tytułem: ~~VII~~ „Skarbnica kościoła Jasney Gory Częstochowskiego w którey się zamyka Historya o cudownym obrazie Panny Maryey z dawnych Historiy pilniey niż przedtym zebrana, y do druku znów podana" (VII) in 4to str. 78 druk gocki (2 m 2) Książka ta dedykowana Janowi Ostrogskiemu w części pierwszej odbiorczy wiernym Matki Boskiej Częstochowskiej jest historya Obrazu, w drugiej spisane są cuda - trzeciej ~~[illegible]~~ Modlitwy Litanie pieśni.

W tym samym czasie Abraham Bzowski znany historyograf wydał obszerne ascetyczne dzieło pod tytułem: Monile Gemmeum w którem auktor wśród mało się mieści szczegółów dotyczących obrazu cudami wsławionego, a więcej uwag i rozmyślań pobożnych wcielał nie jedną ciekawą odnaleźć można wiadomość - pierwsz. edycya tej książki

w kontynuacyi Baroniusza przez Bzowskiego T. XIV. Colonia 1618 jest rycina M.B. Częstoch. z odpowiednim napisem (ob. Bibl. Jagiell.) (K)

wyszła w Wenecyi 1614. druga w Kolonii 1615 a trzecia znowu w Wenecyi 1624. z tych jedną tylko ~~widzi~~ czytałem z biblioteki Jagiellońskiej i to pierwszą —

W 1623 X Stanisław Zakrzewski ogłosił drukiem w Poznaniu książkę pod tytułem: ~~(XI)~~ Droga Częstochowska albo karania podróżnu o Najś Pannie,(XI) i dedykował tę książkę królowej Konstancyi żonie Zygmunta III Jocher 8788 zalicza ją do nieznanych nadlicz.
i nam także takowej nigdzie nie udało się widzieć nawet.

X Szymon Starowolski w roku 1640 wydał obszerny in folio panegiryk ~~(XIII)~~ Diva Claromontana(XII) w którym znachodzi się kilka historycznych danych dotyczących cudami wsławionego obrazu (z m.r.)

Roku 1642 królowa Cecylia Renata poraz pierwszy zwiedzając Jasną górę, z zajęciem słuchała opowiadania ówczesnego prowincyała Paulinów Ks Gołdonowskiego, o cudami
NB
To w opowiadał Przeor już był napisał.
wsławionym obrazie ~~które~~ Praca ~~już~~ była przygotowana do druku, więc dedykował ~~ując~~ takową królowej i wydał pod tytułem: ~~(XIII)~~ „Diva Claromontana seu Imaginis eius Origo, Translatio, Miracula.(XIII) Załuski wspomina że dzieło to wyszło także i w języku Niemieckim my tego tłumaczenia nigdzie niewidzieliśmy.

W tym samym czasie kiedy ~~prymas Lubieński~~ ~~staraj~~ do nowo wybudowanej kaplicy kosztem prymasa Lubieńskiego przeniesiono obraz Matki Boskiej, obszerny opis całej tej uroczystości ~~po~~ drukiem ogłosił w osobnej książce Ks Jan Dyonizy Łobżyński pod tytułem: ~~Triumphus~~ ~~(XIV)~~ Przeniesienie tryumfalne obrazu Panny Maryi na Jasnej górze Częstochowskiej - Kraków 1644. (2 mz) (XIV) i toż dzieło po łacinie ~~(XV)~~ Triumphus quem Diva sua Częstochoviensi Caenobium Claromontanum ..... pia... deductione .... exhibuit Cracoviae 1644 (2 mz) (XV) ~~i druga jes~~ Inne dzieło tegoż autora z tej samej okoliczności wydane ~~ma~~ tytuł: ~~(XVI)~~ Analecta elogiorum ..... Cracoviae 1644. (2 mz) (XVI) w którem wszystkie napisy na cześć fundatora kaplicy zamieszczone są. Tu także należy kazanie X Sebastyana Stawickiego, miane przy umieszczeniu obrazu w ołtarzu kaplicy, wzniesionym kosztem Jerzego Ossolińskiego, tytuł tego kazania taki: ~~(XVII)~~ Ołtarz według wizerunku od Boga Mojżeszowi podanego delineowany... (XVII) Kraków 1650. (2 mz)

Z chwili pamiętnego przez Szwedów oblężenia Częstochowy, Ks Augustyn Kordecki wydał sławny pamiętnik pod tytułem: Nova Gigantomachia Contra Sacram Imaginem Deiparae Virginis..... per Suecos et

alios Haereticos excitata..... (XVIII) dzieło to miało 3 edycye 1ma bez roku (z mz) 2a z 1694 (z mz) 3a z 1711. Jocher 8795 jako 1ma edycyę cytuje z roku 1651. 2a z 1655, lecz to być niemoże, gdyż X. Kordecki ~~skończył~~ napisał ten pamiętnik dopiero w roku 1657. z tego też roku jest approbata i z tego roku jest pierwsza edycya tego dzieła. Pamiętnik ten na język polski przetłumaczył profesor Józef Łepkowski i wydał w Warszawie 1858 - w 8vo z trzema rycinami pod tytułem

(XXI) Nowa Gigantomachia Pamiętnik oblężenia Częstochowy.... (XXI) (z mz) M. Jagielski w drugim tomie Biblioteki ludowej przedrukował to tłumaczenie i wydał w Poznaniu b. r. zataiwszy nazwisko tłumacza. (z mz.) Trzeci przedruk zamieszczono w 14 i 15 tomiku biblioteki ludowej polskiej wydawanej w Paryżu u księgarni Luxemburskiej, tu przynajmniej na końcu przedmowy wspomniony jest tłumacz profesor Łepkowski (z mz) W bibliografii Polskiej wspomina Estreicher II 431. iż tego pamiętnika miało wyjść tłumaczenie w Paryżu 1844 roku nadto w rękopisie ma być tłumaczenie Gallego z 1848 i Jelskiego z 1588, a w końcu że ~~nadto~~ streszczono ten pamiętnik w Athenaeum Kraszewskiego. Wślad za Kordeckim oblężenie Częstochowy opisał Stanisław Kobierzycki Wojewoda Pomorski

i wydał wspaniale w Gdańsku u Forstera w 1659 pod tytułem: ~~(XXVIII)~~ Obsidio Clari Montis Częstochoviensis Deiparae Imagine (XXVII. .... źródło-wa ta praca stwierdza we wszystkich szczegółach szacowne dzieło Kordeckiego. (2 mr)

W roku 1671. Jan Wannowicz z relacyi Gwilhelma Gumppenberga, ogłosił w języku włoskim szacowną pracę pod tytułem: ~~(XXVIII)~~ Breve Relatione della prodigiosa Imagine della Madre di Dio di Chiaromonte Cestecoviense in Polonia.... In Roma 1671. (XXVIII) (2 mr.) Broszura ta bardzo jest dokładna.

W roku 1682 obchodzono w Częstochowie trzecie stulecie sprowadzenia cudownego obrazu Maryi, z uroczystością tą złączono inną a mianowicie: tryumfalne wprowadzenie do Częstochowy relikwii świętych męczenników Honorata i Kandyda; z tej okoliczności X. Ambroży Nieporkowicz wydał książkę pod tytułem: ~~Tri~~ ~~(XXIX)~~ Triumphales honores Candidi et Candoris Honorati conned .... sub tempus festivorum celebritatis anni tertii saecularis.... (XXIX) Cracoviae 1682 (2 mr) Tenże na tę uroczystość wydał obszerne dzieło pod tytułem: ~~(XXX)~~ Analecta mensae regionalis seu historia ~~[illegible]~~ imaginis... Divae Virginis Claromontanae Mariae.. (XXX) jednocześnie dzieło to przetłumaczył na język polski i wydał pod tytułem: ~~(XXXI)~~ Ozdoby stołu Królewskiego albo historya o cudownym obrazie N.P. Maryey Częstochowskiey. (XXXI) Ponowne wydanie wyszło

(mam Analecta (łacińskie) z r. 1681 z obrazkiem druk. księga K.)

Pierwszą edycyą z dedykacyą Maryi Kazimierze Królowy Polskiej od Klasztoru Jasnej góry Częstochowskiej, z approbatą roku 1681. wydał ks Ambroży Niesporkowicz pod tytułem bardzo długim, powtarzanym potem przy innych wydaniach. Nie jest to dosłowne tłumaczenie ~~dzieł~~ z dzieła łacińskiego Analecta ale skrócenie tylko popularne. (z m. z) Taka sama jest i druga edycya w 8vo z 1686 (z m. z) Trzecia ma być z roku 1706 powiększona i wydana przez X Innocentego Pokorskiego. Czwarta tegoż wydana b. r między 1706 a 1720 rokiem. W roku zaczerwonym 1720 X Paweł Doliński paulin, przerobiwszy znacznie dzieło X Niesporkowicza, ⨎ i X Pokorskiego pod imieniem pierwszego autora wydał w Częstochowie 1720 in 4to z rycinami w tekście, w jedenastu księgach, oprócz regestru stronic 468. (z m. z) (XXXVI) Druga edycya tak powiększonego dzieła a szósta z porządku wyszła w Częstochowie 1733 - (XXXVII) jest w bibliot. X^ćia Czartoryskiego - z temi samemi rycinami co poprzednia. Siódma edycya jest z roku 1757 z takiemi samemi rycinami co poprzednie ale odbitemi z innych blach in 4° str 484 (z m. z.) (XXXVIII) Ósmą edycyą nam nieznaną z roku 1759 według katalogu pijarskiego cytuje Jocher 8798 g. (XXXIX) Nalewnice Baliński w Pielgrzymce swej do Jasnej Góry w Częstochowie str 368 wspomina o edycyi z 1751. „Ochrobiny z złota króla ... skiego i td przez X Ambrożego Niesporkowicza w drukarni Jasnej góry Częstochowskiej r. p. 1751. str 468 - 75. wydanie porobione i poprawione po śmierci autora. Ale tu snać myłka jakaś - Niesporkowicz umarł 1703 roku, za jego życia dwie były

edycye Odrobin z 1681 i 1686 a po jego śmierci trzy jeszcze znacznie odmienionych i przerobionych przez X. Pokorskiego najprzód a potem przez X. Dolińskiego. Jeżeliby więc czytywać edycyę z 1751 to byłaby siódma z porządku a nie powtórna, i w takim razie w polskim języku byłoby ich aż 9. Dwie pierwsze edycye łacińskich są tłumaczone z Analectów ale są skróceniem tylko - następne zaś w znacznie podobne. W ogóle Analecta są bardzo źródłowe i jest w nich wiele szczegółów jakie się nie znachodzą w żadnem polskiem wydaniu - Odrobin a zwłaszcza są na nich wymienieni i opisani Autorowie którzy pisali o cudownym Obrazie Matki Boży. Analecta na język niemiecki przełożył Franciszek Ksawery Rotter po i wydał w Wrocławiu pod tytułem: Gnad und wundervolle Brosamen - 1750 in 4° str 583 (bib. X.X. Czartor.)

W lipcu 1690 zgorzał klasztor Jasnogórski. Wielki czciciel Maryi Panny a znany historyograf Polski Wespazyan Kochowski, który obszerny poemat p. t. Rubus incombustus (krzak niegorejący) W poemacie tym opisując niesłychany wypadek nawias wspomina o cudownem ocaleniu kaplicy i obrazu Matki Boży - ogłosił go zaś drukiem dopiero w r 1693 w Sandomierzu a pierwszy owego exemplarz wraz z listem oryginalnym przesłał do prowincyała Jasnogórskiego. Na to dzieło pierwszy zwrócił uwagę w Pielgrzymce swej Baliński. str 324 ale szczegółowo zapoznał nas z niem w wybornej rozprawie Dr Wisłocki. Rozprawa ta zamieszczona jest w Sprawozdaniach Biblioteki Ossolińskich.

Kiedy w roku 1690 w czasie niesnasnego pożaru O.O. Paulini ratując obraz Maryi Panny przenieśli takowy szczęśliwie do kościoła S. Barbary a potem 1 Listopada t. r. do ocalonej wrócili kaplicy, z tej okoliczności X. Stanisław Makolski miał kazanie które z drukiem ogłosił pod tytułem: Szczęśliwy powrót nieba i ziemi Monarchini Maryey w cudownym obrazie (XLI)(z nr). Jest to ostatnie znane nam dzieło o Częstochowie z XVII stulecia.

Wiek XVIII rozpoczyna dzieło o Matce Boskiej Częstochowskiej wydane przez X. Dyonizego Chełstowskiego Scrutinium vitae intaminatae. Typis Clari Montis Czestochoviensis A. D. 1710 (XLII)(z nr).

Dzieło znaczne bo o 217 stronicach dedykowane arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu Szembekowi, historyi w nim jednak bardzo mało za to panegiryków, pochwał i wierszy, bardzo wiele.
W tym czasie zajaśniał dla Częstochowy i Częstochowskiego obrazu dzień pełen chwały. Dekretem Klemensa XI obraz cudami słynący miał być ukoronowany złotemi Watykańskiemi koronami. Był to pierwszy obraz w Polsce ukoronowany. Aktu dopełnił biskup Chełmski Szembek dnia 8 Września 1717 roku. Szereg dzieł książeczek odnoszących się do tej koronacyi liczny jest i interesujący wielce. A najpierw wyszła

mowa pochwalna o szczęśliwie ~~doko~~ dopełnionej koronacyi napisana i odczytana przez X. Remigiusza Ściborskiego pod tytułem Homagium Augustissimae .... Poloniarum Reginae.... a Sanctissimo... Pontifice coronatae... (XLIII) (z m. c.) Podobną tejże oracyą kaznodziejska X. Dyonizego Chełstowskiego ukazała się w druku pod tytułem: Maiestas sacra Claromontanae Thaumaturgae Imaginis... trino diademate..... coronata.... (XLIV) (z m. c.) panegiryk prozą i krótkiemi adnotacyami historycznemi na marginesach.
Inny panegiryk tejże samej treści wydają Pijarzy Piotrkowscy z tytułem: Corona coronarum.... Beatissima Virgo Maria coronata. (XLV) (z m. c.) Konwent zaś Paulinów u S. Barbary w Częstochowie — wierszem napisany przez Mikołaja Zaniewicza wydaje z tytułem: Splendor korony z dwunastu gwiazd Najwyższej Nieba i ziemie Królowej przy tryumfalnej cudownego obrazu tejże.... koronacyi in fol. kart 22. (XLVI) (z m. c.)
Następuje teraz szereg kazań ogłaszanych kazań z mianych podczas ośmiodniowej uroczystości pod wyszukanemi tytułami jak X. Atanazego Kiersnickiego: Monarchini Polska Głowa swoją korony a sercem głowy koronująca .... ukoronowana (XLVII) X. Cypryana Sapeckiego, Oracya kaznodziejska z cudnej głowy koncepta na przywitanie nowonarodzonej Królowej, w cudownym obrazie.... ~~ny~~ ukoronowanej... wyktentatowana. (XLVIII) (z m. c.) X. Dominika Frydrychowicza

Dominikana. Koronacya Bogarodzicy Panny Maryi nowonadroney, w przecudownym obrazie Częstochowskim... wystawiona y odprawiona... in 4° kart 126 (XLIX). Czy to kazanie mogło być wygłoszone w całości, którego odczytaćby nawet nie można przez 6 godzin, godzi się powątpiewać a miało aż 12 części – to najdłuższe i najinteresujące kazanie. X Innocentego Pękorskiego Facyata kościelna dwiema złotemi koronami ozdobiona... (2)

Te potem inne jescze kazania miane podczas ośmiodniowej uroczystości koronacyjnej zebrał X Antoni Nowakowski i wydał na Jasnej Górze Częstochowskiej 1718 roku pod tytułem: Nowa Korona chwały Najwyższej Monarchini Nieba i ziemie:.. w przecudownym Portrecie ukoronowana – dołużając przy każdem kazaniu osobny tytuł: Chleb duchowny z stolika Nazareyskiego – Monarchini Polska – prezent z 12 kosztownych kamieni – Korona powinszowania – Oracya Karmodziejska – Nowa koronacya – Dystrybuta wakansów duchownych – Mowa od tronu – Koronacya Bogarodzice – Facyata Kościelna – Uniwersał zawołanej nominacyi – Korona dwiema niż złota – Korona na głowie ......

Z tych najważniejsze X Fryderykowicza, Koronacya Bogarodzice, ~~wiem~~ w wielu innych, bardzo wiele płaskich konceptów.

Do najważniejszych książek ku odnowionych były relacye koronacyi, z tych: Relatio coronationis Thaumaturgae Claromontanae (LII) in folio kart 11 wymienia Lipiński – str. Relatio de solemnissimo et triumphali Actu coronationis..... (LIII) podaje Jocher 8801. Druga edycya tej książki wyszła w Brunsberga 1730 in 4° str 36. (LIV) Jocher 8805 – Sobolewski powiada że Relacye te widział wydane i w polskim języku nam nigdzie nie udało się widzieć ani łacińskiej ani polskiej edycyi.

Po koronacyi Matki Bożej przychodzi nam zaznaczyć panegiryk X Mikołaja Karola Juniewicza. Augurium fortis Virginis Mariae Claromontanae 1718 kart 14 (LVI)

Vera et perfecta claritas Clari Montis Częstochoviensis Olomucii 1720 fol. k. 21. (LVII) Raj nowy Nayświętsza Marya..... przez Izydora Sobańskiego 1720 in 4° arkuszy 9½ Jocher 8804) LVII) – Ścistowski Remigiusz napisał: Scabellum scholasticum per sexennium in Rupella fabricatum, ad thronum Polonum et Polonorum Reginae a Clemente Papa XI in Claro Montana imagine coronatae in publica disputatione accomodatum Cracoviae in folio 1725. (LVIII)

Animadversiones super cultu immemorabili..... Brunsberg 1730. ~~Jocher (LIX~~ Jocher 8806 (LIX)

Responsio ad animadversiones. Jocher 8807 (LX)

Responsio ad oppositiones super dubio Jocher 8808 (LXI)

~~Wszys~~ Te ~~ostatnie~~ ~~książki~~ trzy ostatnie dziełka jednej dotyczą okoliczności kultu N Panny w Częstochowskim obrazie.

W roku 1725 X. Michał Krassowski do kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej podarował jakieś bogate apparaty kościelne – z tego powodu wydane zostały dwie książki jedna po łacinie ~~od~~ Explicatio Sacri apparatus ad Clarum montem Częstochoviensem oblati. Jocher 8818 (LXII) druga po polsku Wytłumaczenie ofiarowanego apparatu do Jasnej góry Częstochowskiej danego b m i r fol. Jocher 8819 (LXIII.) Jednocześnie takie aparaty dał tenże Krassowski papieżowi Benedyktowi XIII i one objaśnił w dwóch broszurach – Explicatio sacri apparatus in honorem Matris Mariae inventiosa manufactura elaborati ad usum Benedicti XIII Pont. Max. in folio (LXIV) Wytłumaczenie albo opisanie ornatów Benedyktowi XIII Papieżowi y do Częstochowy danych. Warszawa fol 1726. Jocher 8809. (LXV).

W roku 1749 Franciszek Xawery Rotter Paulin napisał niewielką książeczkę pod tytułem: Refugium peccatorum seu devotus afflictorum recursus ad Thaumaturgam Censtochoviensem Matrem.... Vratislaviae 1749. Jocher 8810. (bib. X. Czartor.) (LXVI) Edycya druga tamże 1767 (LXVII (2 ml) Po polsku pod tytułem Ucieczka grzeszników jest wydań 7 z 1756, 1811, 1824, 1830, 1841, 1844 i 1872 (LXVIII – LXXIV) Po czesku wydano w Pradze pod tytułem: Utiecka Hřessniků 1800 – Jocher 8820.

5 140

Idąc dalej porządkiem lat wspominamy tu na-
stępujące dzieła i wiadomości drobniejsze:
Tron Najjaśniejszej Nieba i Ziemi Królowej w obrazie
Jasnej Góry Częstochowskiej. Warszawa 1752. 8° (LXXVI)
Radliński Paweł Jakób generał XX Paulinów w
Częstochowie, wierszem miarowym łacińskim
podług Analectów Niesporkowicza, skreślił histo-
ryą obrazu Częstochowskiego i opisał cuda dozna-
ne na Jasnej Górze pod tytułem: Imago Thau-
maturga..... seu historia Sacerrimae Imaginis
BVM..... innumeris miraculis... celeberrimae
Cracoviae 1756 in 4° str 358. Jocher 8811. (2 m.) LXXVII
Kiedrzyński Anastazy Paulin napisał Mensa
Nazarea... seu historia Imaginis Divae Cla-
romontanae. typis Claromontanis 1763. in
4° 386. Jocher 8812 LXXVIII (2 m.) Drugie
wydanie z roku 1769. LXXIX (2 m.) ale tu
tylko tytuł odmienny i dedykacya zresztą jest
ten sam druk co poprzedniej edycyi.
W 1782. Na czwarte stulecie wprowadzenia
obrazu na Jasną Górę

Częstochowa.

(Historia imaginis B. Mariae V. in Claromonte)
Rękopis papierowy in fol. z końca 16go [lub początku 17go] wieku kart nieliczb. 11 z 6 kolorowanemi obrazkami wodnemi farbami wykonanemi (licho). Na pierwszej stronicy obraz: Król siedzący na tronie otoczony senatorami, któremu osoba młoda w niebieskiej sukni ze złotemi kwiatami, z łańcuchem złotym na piersiach, oddaje książkę; pod tą osobą herb Zadora (widocznie Lanckoroński) – nad tronem herb Orzeł biały. (Początek) str. 2: 1) Illustrissimo, christianissimo, invictissimo Principi et Domino Dno Sigismundo D. G. Regi Pol. M. D. L. Russiae, Prussiae Masoviaeque Domino et haeredi Nicolaus Lanckoronski Majestatis tuae et Regni militaris minimus sincere fidelis et subjectus salutem et promptum obsequium. – Illustrissime, christianissime invictissime Princeps et Domine graciosissime. Non humanae quidem conditionis mortalis quidem censerem hominem immutabilem posse conspicari.... Cum mihi quondam a Majestate tua in mandatis commissum invisere et perlustrare... exteras... regiones, specialiter Bisantium... longeque ante suscitabar... a Fratribus Eremitis S. Pauli primi eremitae in Claro monte Częstochowa de ortu imaginis B. V. M. ... in Bisantia ab annosis monachis graeci ritus: requirens... ab uno eorum veterano ausultavi originem imaginis, quae de verbo ad verbum simplici stylo annotavi. Hoc offero Majestati tuae. (Obrazek na str. 3: Kobiety 3 modlące się i młodzieniec siedzący czyta) – (str. 4) 2) Beatissimus Lucas, quatuor Evangelistarum ut non inferior... pictor, de quo Damascenus inquit... quae caeteri Evangelistae subticuerunt conscripsit. – 3) Origo igitur venerandae imaginis Imaginis B. Mariae Virginis quae in Claro et amaeno monte Regni Poloniae Częstochowae nuncupato in magna veneratione habetur antiqua relatio Graeci ritus hominum qui se novisse annales historias Graecorum et Gallatarum praetendebant ad nostram usque aetatem ita tradita est. (pag 5) Posquam Dominus noster cruci affixus matrem suam moestissimam Joanni commendavit... 3) Quomodo haec tabula sacra venustissima Imagine et pictura Virginis Mariae sit decorata videamus et per pictorem... 4) Quomodo ipsa imago in praedicta domo de Jerusalem

(Lanckoroński Mikołaj syn Stanisława i Anny z Kurozwęk, podkomorzy podolski † 1580, napisał to dzieło około r. 1517)

in Constantinopolim cum cruce Domini et aliis plurimis
reliquiis transfertur. (Święta Helena obraz ten z ziemi
świętej do Carogrodu przywiozła) — 5) Hic jam ex ordine conside-
randum est quomodo divina volente et disponente clementia
post multorum spatia annorum de uno eodem fonte et the-
sauro Imperatorum Graeciae tam preciosa salutis insignia
diversis temporibus in diversa loca translata et distributa sunt,
Narratio horum sequitur. (Za Karola Wielkiego przeniesiono wiele
relikwij z Grecyj do Włoch). — 6) De victoriosa recuperatione
terrae Sanctae a Saracenis per Carolum Magnum et S. (Karo-
lowi Wielkiemu powracającemu z Krucyaty cesarz Grecki daro-
wał wiele relikwii N. L. Maryi) — 7) sequitur narratio quo-
modo ipsa venerabilis imago de Constantinopoli in Russiam vici-
nam Poloniae transfertur. (Lew książę ruski założyciel Lwowa
pomagający w Krucyacie Karolowi W. otrzymał od tegoż w darze
w Carogrodzie Obraz N. Maryi, który zawiózł do zamku swego
Bełz na Rusi oddając go w opiekę popom ruskim. Po śmierci
Króla Kazimierza Władysław Xiążę Opolski gubernator otrzymawszy
za cudowną łaską obrazu zwycięstwo nad Litwinami i Tatarami oble-
gającemi Bełz, chciał obraz cudowny przewieść z Bełza do Opola
na Szląsku.) — 8) Quomodo ipsa sacerrima imago de Russia in
amoenissimum locum Clari Montis supra oppidum Czenstocho-
wa transfertur, ubi maxima veneratione in honore Dei Genitricis
colitur ob mirandarum virtutum prodigia et quomodo ipsa
non modica pars Silesiae in sortem Regni Poloniae cessit
cum ipso Sacro Monte. (Władysław Xiążę Opolski zawiózł obraz
do Częstochowy koło zamku Olsztyna gdzie fundował klasztor
dla Paulinów sprowadzonych z Węgier). — 9) Narratio de violen-
tia tabulae venerabilis ac stigmatibus vulnerum imaginis ap-
parentium. (Husyci napadli klasztor Częstochowski, porąbali obraz.
Dopiero Władysław Jagiełło kazał obraz w Krakowie przez malarzy
zreparować i zakonnikom do Częstochowy odesłał) Koniec...
reverenter conduxerunt, Virgini benedictae se devote commendantes.
Quorum posteritatem una cum vita functis Virgo benedicta suis
meritis in aeternum dirigat, protegat et salvet. Amen." (ostatnia stron. vacat)
(właściwie str. 20.) |: Rękopis ten jest własnością p. Gejsztora w Warszawie.)

Nieszporkowitz Ambrosius Analecta mensae regia[illegible]lis seu Historia imaginis Odigitriae Divae Virginis Claromontanae Mariae. Cracoviae 1681. 4to w wstępie na karcie [illegible] 10) pisze: §. VI „Nicolaus Lanckoronski.... a Poloniae Rege Sigismundo Augusto in Graeciam Legatus... Constantinopoli ab annosis ritus Graeci Sacerdotibus circa hanc Imaginem notitiam se accepisse scribit, quam... in membrana cum insertis rerum gestarum imaginibus, quae et hodie in thesauro Domus Marianae servatur eidem Serenissimo Regi Sigismundo Primo dedicavit." (Widać, że powyższy papierowy rękopis jest kopią z pergaminowego manuskryptu, jeszcze r. 1681 w Częstochowie przechowywanego – a dziś już nieistniejącego. Rękopis Lanckorońskiego nie był drukowany)(Wyjątki z niego cytuje Nieszporkowicz str. 9–16)

Dawniej jeszcze r. 1524 wydał (jak pisze Nieszporkowicz) „Petrus de Rozprza Cracoviensis Academiae Alumnus: ~~[illegible]~~ Originem, gratias et complura scripsit latino stylo magnalia, quae Andreae Krycki episcopo Praemysliensi dedicavit. Haec ex antiquissimo codice transumpsisse fatetur." (jest to właściwie: Historia imaginis Mariae in Claro Monte Czestochoviae. Cracoviae impr. Flor. Ungler, 1523. 8vo dedic. Andreae Krycki ep. premisl.... Petrus Rivinius (vel Ricinius) Gracchoviae 10 Augusti 1524 (w bibliotece Ossolińskich) – /: Wyjątek prozą z dzieła Petri de Rozprza jest w Nieszporkowicza Analecta str. 306–309 cudów 34 opisanie.:/

Następnie wyszło: Historya o Obrazie w Częstochowie Panny Maryey y o Cudach rozmaitych tey wielebnej Tablice. 8vo k. 20 /: autor na końcu: Andrzej Pograbius – druk. około r. 1568 w Krakowie u Mikołaja Szarffenbergera:/ (Są tu cuda odmienne od Piotra z Rozprzy.)

We Włoszech na górze Monte della Guardia położonej przy Casaglia (w dyecezyi Bologna) czyli raczej pod miastem Bologna, jest kościół S. Łukasza założony r. 1143 przez Azzolinę córkę Rambertina di Guezi z Bolonii. W tym kościele znajduje się obraz N. P. Maryi (podobny do Częstochowskiego) na drzewie malowany przez S. Łukasza, koronowany r. 1603 przez Alfonsa Paleotti arcybiskupa bolońskiego w Bolonii, koronami złotemi. Obraz ten miał z Grecyi r. 1160 przynieść z Konstantynopola eremita grecki zwany Theoclys Kmnia (Eutymius?) i darować do kaplicy fundo-

waną przez Azzolinę.
Że Św. Łukasz ewangelista malował, świadczy Theodorus Lector (r. 520), Germanus episcopus (r. 724), S. Theodorus Abbas Studita (r. 806), Niephorus Patriarcha (r. 814) lib. XV. cap. 14)
Obraz B. Maryi malowany przez S. Łukasza darowała r. 437 Eudoxia Pulcherii.

Niektórzy sądzą, iż Św. Łukasz Ewangelista nie był malarzem, tylko niejaki mnich Łukasz malarz zwany Świętym, (Santo) który żył około XV. wieku. Pierwszy tę wątpliwość ogłosił D. M. Manni, który wydał: 1) Del vero pittore Luca S. e del tempo del suo fiorire; Lezione do Domenico Maria Manni. Firenze 1764. 4to 2) Dell'errore che persiste di attribuirsi le pitture al Santo Evangelista. Firenze 1766. 4to. ~~Cde~~ To ostatnie pismo zbijał Crespi: Dissertatio anticritica sopra due lezioni del Manni 1766 – także zbijał P. dell'Aquila, w Dizionario portatile della Bibbia. – Lanzi pisze iż w XV wieku żył w Florencyi malarz Łukasz, dla swych cnót zwany Świętym (Luca santo): ten malował Madonny, które uchodzą za dzieło S. Łukasza Ewang., między innemi: Madonna del'Imprunata – w Florencyi.

N. P. Maryą z dzieciątkiem zaczęto malować dopiero w V. wieku po Chr. (albowiem pierwotnie nie umieszczano obrazów świętych w kościołach)
Obrazy mające monogram MP – ΘΥ są pochodzenia greckiego (n. p. w Chełmie) – bez monogramu są pochodzenia rzymskiego (obraz Częstochowski)

Justinus Miechoviensis (Discursus in Litanias Deiparae) pisze: iż Św. Łukasz Ewang. wymalował 14 obrazów N. Maryi P.
Obrazy N. Maryi P. przez S. Łukasza malowane: 1) w Rzymie: Ara Coeli (bez dziecięcia), S. Maria nuova, S. Maria maggiore (w kaplicy Borghese) S. Agostino. 2) w Grota Ferrata. 3) w Florencyi (Madona del Imprunetta) 4) w Bologna (Monte della Guardia) 5) na Górze Libanon. 6) w Król. Galeryi w Schleisheim (z Regensburga 7) w Katedrze w Freising. 8) w Bernie u Augustyjanów (z r. 1356). 9) w Polsce: Częstochowa, Lwów (u Dominikanów) Chełm (w cerkwi sobornej) i t. d.
Kopie obrazu Częstochowskiego 1) w Górnym Głogowie na Szląsku (u Paulinów in Bratis). 2) w Sokalu z r. 1392 (?). 3) w Neustadt w Austryi (u Paulinów). 4) w Uchaniach (w zamku). 5) w Oporowie (u Paulinów). 6) w Motowie. 7) w Krakowie (u P. Maryi w rynku). 8) w Rzymie u Paulinów. 9) w Opolu na Szląsku (u Jezuitów.)

(F. Obraz N. M. P. Częstochowski otoczony świętemi z zakonu Paulinów i 42 scenami cudów) Romae fol.

Ryciny: 1) Exemplar imaginis B. V. Mariae a S. Luca depictae :: in Monte Claro Częstochow. Romae A. Jubilaei 1600. Author: Martinus Baronius Jarostaviensis Polonus Sacri Ordinis B. Joannis Dei Lusitani Congregationis Bonorum Fratrum curantium infirmos edidit... ded. Sigismundo III :: Jacobus Laurus Romanus fol. (Obraz M. P. Częstochowski otoczony patronami Polski i Szwecyi. 2) Ecclesia et monasterium S. Mariae Częstochoviensis 1626. fol. ded. Cosmo de Torres Cardinali Protectori R. P.... Jacobus Laurus. F

4

Kopie cudowne obrazu N. P. Marji Częstochowsk.

143

Głogów wyższy na Szląsku w kościele Paulinów in pratis Mariens, w wielkim ołtarzu od r. 1386 cięty przez Husytów. — O nim pisał Stanisław Wesołowski paulin.

Sokal u Bernardynów, Kopia r. 1392 malowana przez Jakóba Wężyka malarza Królewskiego

Topolno od r. 1500 przyniesiony falami Wisły, był najprzód w dworze Konarskich, cudownie podczas pożaru ocalony przeniesiony do kaplicy, na której miejscu ~~[illegible]~~ Samuel Konarski z żoną Heleną Konopacką drewniany kościółek wystawił; r. 1680 Zygmunt Konarski proboszcz warmijski wymurował kościół i klasztor przy którym Paulinów osadził.

Ukanie. Kopia kupiona w Częstochowie zostawała najprzód w dworze gdzie dla niej Mikołaj Daniłowicz podskarbi w. Kor. ozdobną kaplicę wystawił.

Oporow (w Łęczyckim). Tu leży pochowany Stanisław Oporowius prowincyał.

Mstów. Kopia zostawała najprzód we wsi Strzelcach u Zofii z Zamojskich żony Baltazara Wężyka Widawskiego; przeniesiona do wsi Biały, od r. 1647 pozostaje w Kościele Kanoników lateran. w Mstowie.

Kraków. W Kościele P. Marji w rynku w kaplicy żebraków.

Neustadt (Wienerisch) w Austryi w Klasztorze Paulinów przywieziona z Klasztoru Thall w Węgrzech r. 1688.

Opole na Szląsku w Kościele Jezuitów sprowadzona przez Wacława ~~[illegible]~~ Schwerser jezuitę r. 1673.

w Istryi w Klasztorze S. Petri in Sylvis.

w Węgrzech w Klasztorach Paulinów Bondorff i Nosider.

Stary-Rusinow na Morawie, Kopia kupiona około r. 1720 w Częstochowie przez Kraliszka mieszczanina Hulczyńskiego i do Kościoła darowana.

Topczow (w Łuckiej dyecezyi) w Kościele parafialnym w kaplicy Łyszkowskich ~~[illegible]~~ na płótnie (w XVII wieku) porżnięty przez Szwedów.

Nastaszew (na Podolu) Kopia na płótnie ~~[illegible]~~ kupiona 1701 przez Barbarę z Rybińskich Łabęcką, Stefaninę Kisińską w Częstochowie, zostawał w dworze Żurawlewicza administratora dóbr gdzie płakał obraz przez Komissarzy arcybiskupa lwowskiego za cudowny uzna-ny.

Brzym w Kościele Paulinów przez Jana Wanowicza sprawiony.

Kiedrzyński Anastas.: Mensa Nazaraea 1763. pag. 57–66.

Petrus de Rosprza (Prof. Univ. Crac.) Historia divae Claromontanae ~~[illegible]~~ 1524 (wierszem) Codex.

Pieniązek Prokop h. Odrowąż Eques militiae Jerosolymitanae SS. Laurentii et Lazari, był przy zdobyciu Goletty za Jana z Austryi pomiędzy kawalerami

Roter Xaverius Augustinus Szlązak kształcił się w Uniwersyt. wrocław. wstąpił 1727 do Paulinów w Częstochowy, S. Theol. Dr. przeor w Częstochowie 1739.

Częstochowa

Nowa Korona chwały Najwyższej Monarchini Nieba i
ziemie Naiaśnieyszej Krolowey Polskiej Maryi
Pannie Wielkiej Zbawiciela naszego Matce w przecu=
downym Rytrakcie na Jasnej Górze Częstochowskiej
z woli Ojca S. Klemensa XI. R. P. 1717 dnia 7 Sep:
tembra przez JW. J. M. X. Krzysztofa z Słupowa
Szembeka biskupa na ten czas chełmskiego ukoro=
nowana, Przez tryumfalną szczęśliwej inauguracyi
oktawę drogimi perłami panegirycznych kazań, od
najprzewielebniejszych i przewielebnych prałatów i
godnych enkomiastów przybrana i akkomodowana.
... Na Jasnej Górze Częstochowskiej pod prasę i
prasę drukarską podana R. 1718. 4º kart 4. str. 520
(mylnie właściwie str. 430) k. 8 Aprobata, Rejestra i Errata)
(na odwrocie tyt. herb Lubomirskich pięknie sztych. rytem:
Fr. Antonius Nowakowski O. S. P. P. Erem. sculp.)
ded. Xiążęciu Jerzemu Lubomirskiemu podkomorz.
kor. i jego żonie Magdalenie z Czekarzowa Tarłownie...
x. Antoni Nowakowski typografii jasnogorskiej dyrektor.
(jest tu 17 kazań których autorowie: Andrzej Karsnicki
prob. radomsk. Atanazy Kiersnicki Soc. Jes. Tomasz Srebrnicki
Soc. Jes. Michał Krasowski proboszcz siemiatyck. Antoni Józef Roz=
marinowski proboszcz S. Krzyża na Kleparzu, Straszynski dominikan,
Cyprian Sapecki dominik. narcyz Sołdan augustianin, Innocenty Pokorski
paulin, Caesarius a S. Josepho piar, Alexander Marcelli Świderski Ka=
nonik lateran. Dominik Paprocki paulin, Szymon Olbiński paulin, Paweł
Doliński paulin, Dominik Frydrychowicz dominikan, Dyonizy Chełstowski
paulin, Anastazy Kiedrzyński paulin)

Pamiątka od wprowadzenia przecudownego Obrazu Boga Rodzicy Panny z Bełskiego zamku na Jasną Górę Czwartego zakończonego, a zaczętego Piątego Wieku uroczystością ośmiodniową w miesiącu Wrześniu R. P. 1782 uwielbiona. Na Jasnej Górze Często: chowskiej 1784. 4to str. 379. 1. (Dyaryusz nabożeństwa) Dyaryusz str. 1-14; dalej kazania i dalszy ciąg dyaryuszu.

Imago thaumaturga Beatissimae Virginis Mariae Immaculate conceptae primo Hierosolymitana, secundo Constantinopolitana, tertio Belzensis, quarto Claro-Montana Czestochoviensis seu Historia sacerrimae Imaginis... in Claro Monte Czestochoviensi... celeberrimae, sermone ligato per Jacobum Radlinski Polonum S. Theol. Doct. Ord. Canonicorum Regular. Custodum S. Hierosol. Sepulchri Praepositum generalem infulatum... proposita. Cracoviae, typis Michaelis Dyaszewski 1756. 4to.
Kart 10, str. 358 i k. 4. (wierszem)
ded. Mathiae Josepho Lubienski eccl. cath. crac. Archidiacono.

Częstochowa.

VII

Diva Claromontana, seu Imaginis ejus origo, translatio, miracula, per Adm. R. P. Fratrem Andream Goldonowski, Ord FF. Eremit. S. Pauli primi Eremitae, per Poloniam ac Silesiam Priorem Provincialem accuratissime conscripta. Cracoviae, in officina Andreae Petricovii S. R. M. Typographi A. D. 1642 – 8vo. Kart 4, str. 304. Kart 8. (Index) (na odwrocie tytułu dobrze sztychow. wizerunek N. P. M. Częstochowskiej z 2 wierszami łacińsk: Mira patrat Virgo etc.) ded. Caeciliae Renatae Reginae Poloniae – approbata) 8 flp.

O obrazie tym pisali: 1) Petrus a Rozprza: Historia de S. Imagine... ejusque miraculis. 1524 po łacinie ded. Andrzejowi Krzyckiemu bisk. przemysk. 2) Nicolaus Lanckoroński (za Zygmunta I) po łacinie. 3) Gregorius Samboritanus wierszem po łacinie. 5) Hieronim Powodowski po polsku druk. 6) Mikołaj Wilkowiecko paulin kilka razy po polsku druk. 7) Andreas Zimicius: Skarbnica (druk. rozszerzył pismo Mikołaja z Wilkowiecka) 8) Summarius historyi obrazu i cudów 1642 druk.

Stanisław Łaski miles Sepulchri Domini r. 1537 wracając z Egiptu do Konstantynopola i wprzód z Anglii do Polski morzem – Prokop Pieniążek eques Militiae Jerosolymitanae S. Mauritii et S. Lazari broniąc Golety po zajęciu 2 statków tureckich płynące na morzu do Jana de Austria

(Samboritani Gregorii Vigilantii): Censtochovia elegis celebrata. Cracoviae in offic. Sybeneycher, Kalen. Augusti ~~[illegible]~~ 1568. 8vo 3 ark. – Ded. Simoni Lugowski praep. ~~[illegible]~~ Miechovien

Skarbnica Kościoła Jasney Góry Częstochowskiego: w której się zamyka Historya o cudownym obrazie Panny Maryey, z dawnych historiy pilniey niż przedtym zebrana i do druku znowu podana przez X. Andrzeia Żymicyusza zakonu s. Pawła pierwszego Pustelnika Professa. W Krakowie, w drukarni Franciszka Cezarego 1618. 4to K. 3. str. 78. Aprobata z r. 1618. Ded. Januszowi na Ostrogu Kaszt. Krak... Dan na Skałce 1618 X. Andrzej Żymicyus Konwentu Częstochowskiego Profes. Powiada iż wydaje Script Mikołaja Lanckorońskiego: Historia o obrazie P. Maryey który Zygmuntowi I ofiarował str. 1–23 w 7 Rozdziałach początek: Wielkiey świątobliwości człowiek... i t. d. (obacz Powieść itd.)
z dodatkami – Cudami – Nabożeństwem.

Relatio coronationis Thaumaturgae Claromontanae in Regno Poloniae. Typis Clari-Montis Częstochoviensis (1717) 4to K. 12. (Teol. pol. 6036)

Relatio de solennissimo actu coronationis Archi-thaumaturgae Claromontanae imaginis in Regno Poloniae d. 8 Septembris peracto. Typis Clari Montis Częstochoviensis 1717. fol. K. 11

Goldonowski Andreas: Ursprung, Translation und Wunderzeichen dess weit berühmbten Mariä Bilds von Zestochau in Polen. Wienn, gedruckt bey Matthäus Cosmerovius (s. a. circa 1648) 8vo Karl 150
(w bibl. Czartorysk.)

Szczęśliwy powrót nieba i ziemie Monarchini Maryey w cudownym obrazie od Łukasza S. malowanym, u Greków z starodawna Odigitria nazwanym, kiedy dla spustoszenia pożarem Jasnogórskiego Klasztoru i Kościoła, z swojego ołtarza d. 16 lipca 1699 ruszony, znowu tegoż roku d. 1 Listopada do Kaplice przeniesiony był, Kazanie X. Stanisława Baltazara Małeckiego ~~Kanonika Kijowski~~; Kruszyńskiego, borowińskiego proboszcza. Kraków, w druk. Franciszka Cezarego 1691

146

4) Explicatio Sacri Apparatus in honorem Manifestati in carne Dei, ejusque Matris inventiosa manu=factura elaborati, atque in supplex humile votum sub una forma unius ad usum Benedicti XIII Pont. Max. alterius ad Clarum Montem Czestochoviensem oblati ac dedicati (b.m. i r.) fol. K. 11 (wyszło 1726 autor anon: Michael Krasowski Kanon. przemys. – wyszło i po polsku ob. Jocher |: ornaty te Krasowski r. 1725 darował :|

5 Vera et perfecta claritas Clari Montis Cziestochoviensis in regno Poloniae stabilita a miraculosa B. Virginis effigie Santis donis et gratiis plena, huic .. nuper coronatae Regni Poloniae Reginae consecrata a Rudolpho Podstatzkii libero Barone de Prusinovicz. Olomucii typis Joannis Adami Auinger. (1720) fol. K. 21. (paneg. stylo lapidario)

6) Epigrammata in laudem Claromontanae V. M. terminato saeculo 4to concinnata. A. 1782. 4o K. 2.
Wiersze na pochwałę P. M. cudownej w Jasnogorskim Obrazie przy dokonczeniu czwartego wieku napisane A. 1782 d. 8 Września 4to K. 2 (tłomacz. powyższego)

7) Geschichtliche Nachrichten über das alterthümliche Marienbild auf dem Klarenberge bei Czenstochau von Joseph Lompa. Warschau 1860. 8o z 3 rycin.
Przewodnik dokładny dla odwiedzających wszystkich wieków cudami słynące miejsce w obrazie N. P. Maryi na Jasnej Górze w Częstochowie zebrany przez Józefa Lompę. Warszawa, nakładem księgarni A. Dzwonkowskiego i Społki, w druk. J. Glücksberga 1860. 8o K. 2 str XII i 99 i 1. (z 9 rycin. [illegible] (Stafr.)

Brzeziński Pafnucyusz Michał x.: Zaszczyt wszyst-
kich świata wieków w Narodzonej Maryi wiekowém
nabożeństwem od wprowadzenia obrazu jej na Jasną
Górę Częstochowską. Częstochowa 1783. 8vo z ryciną
(Kazanie ?)

Kiedrzyński Anastasius: Mensa Nazarea. Claromont.
1759. 4o 2a ed. ibid. 1763. 4o k.2 pp. 388. 14. i k.10
3a edit. ibid. 1769. 4o pp. 6 12. 386.

Nieszporkowitz Ambroży: Odrobiny z Stołu Królew-
skiego .... teraz przez innego [redacted] tegoż zakonu
i Klasztoru Kapłana do druku podane. Częstocho-
wa 1706. 16o str. 180.
1o 1686
idem ibid. 1726. 4o k. 4 str. 468 i rej. k.6 (przerobił do ... Rawet)
z rycinami ... i drzeworytami w tekście
idem ibid. 1733. 4o k. 6. str. 468. i k. 6. (toż samo)
idem ibid. 1757. 4o k. 12. str. 484 z rycinami
idem ibid 1799. 4o

Pamiątka od wprowadzenia przecudownego obrazu Boga
Rodzicy Panny z [redacted] Bełzkiego zamku na Jasną Górę
czwartego zakończonego a zaczętego piątego wieku
uroczystością ośmiodniową w miesiącu wrześniu
1782 uwielbiona. Częstochowa 1784. 4o str. 376
2a ed. ibid 1787. 4o str. 379.

1a ed. 1756
2a ed. ... drukiem odnowione.
W druk. Jasnej Góry Częstochow.
1811. 8o str. 96.
(same nabożeństwo)

Ucieczka grzeszników albo Gorące nabożeństwo do N. P.
Maryi na Jasnej Górze ... z Łacińskiego. (pratromatorie) Często-
chowa 1824. 8o str. 96. 2a ed. 1830. 8o 3a ed. 1841. 8o
1844 - 1872

Powinności Bractwa Koronacyi Obrazu N. Maryi P. Jasnej
Góry Częstochowskiej wraz z odpustami oraz modlitwami
Częstochowa 1816. 8o str. 100.

Septenna czyli Nabożeństwo siedmiodniowe do Matki Boskiej Częstochows-
kiej przez M. B. C. (Ciemniewska ?). Warszawa 1860.

23 147

Częstochowa

Obraz N. P. Maryi do pół ciała trzymającej dzieciątko Jezus które w lewej ręce trzyma książkę na kolanie wspartą, a prawą błogosławi – według podania ma być malowany (woskowemi farbami) przez św. Łukasza ewangelistę za życia N. P. Maryi na desce od stolika cyprysowego przy którym się modliła mieszkając w domu S. Jana w Jerozolimie. Zachowany od zagłady podczas zburzenia Jerozolimy przez Tytusa, wzięty r. 320 przez cesarzową Helenę do Carogrodu. Ocalony przez cesarzową Irenę od zagłady obrazoburzycieli, darowany został przez Nicefora cesarza Karolowi wielkiemu: który go znowu jakiemuś księciu sprzymierzonemu słowiańskiemu darował. Złożony na zamku bełzkim tamże zostawał, aż go r. 1382 Władysław Książę Opolski przewiózł na Jasną Górę do Częstochowy i w kaplicy umieścił, przy której sprowadzonych z Węgier Paulinów tegoż roku osadził. R. 1430 zgraja łotrów wyznania husyckiego rozbiła siekąc obraz na 3 części, lecz go Władysław Jagiełło w Krakowie r. 1431 dał naprawić. Podczas napadu Szwedów r. 1655 obraz ten przed nieprzyjaciółmi wywieziony został wraz z kosztownościami na Szląsk do Lubińca

zamku Andrzeja hr. Cellarego. R. 1656 sprowadzony napowrót, Koronowany został d. 8 Września 1717 przez Krzysztofa Szembeka biskupa chełmskiego Koronami przysłanemi przez Klemensa XI papieża. Tło obrazu pokryte jest blachami srebrnemi pozłacanemi, z rytowanemi w XV wieku scenami świętemi. Sam wizerunek zaś pokrywa bogata sukienka sadzona perłami i drogiemi kamieniami, tak iż tylko zczerniałe twarze i ręce są widne. Wszelako sam kształt pierwotny widzieć można na rycinach z XVII wieku w dziełach: Kobierzyckiego, Kordeckiego i Goldonowskiego.

Ołtarz M. Boskiej Częstochowskiej w starożytnym kościele OO. Paulinów klasztoru Lepoglava (założ. 1400 w Sławonii) (prowincyi Kroacyi) r. 1672 fundowała Judyta ~~[illegible]~~ Balagovich de Lapra wdowa po Janie ~~[illegible]~~ Petheö, barvnie de Gersse.

W klasztorze Paulinów S. Petri in Sylvis (prowincyi Istryi założ. 1470 w wielkim ołtarzu kopia Matki Boskiej Częstochowskiej cudowna.

R. 1793 w czasie sejmu Grodzieńskiego wniósł Wojciech Tuszek prezydent m. Krakowa prośbę do Króla Stanisława Aug. do prymasa Michała Poniatowskiego i do biskupa Turskiego Feliksa, aby dla bezpieczeństwa przenieść obraz z Częstochowy do kościoła pojezuickiego w Krakowie, lecz to nie przyszło do skutku.

148

Historja cudownego obrazu Najśw. Panny Czę-
stochowskiej i opisanie Jasnogórskiego klasz-
toru ku chwale Boga-Rodzicy do druku podane.
Lwów z drukarni E. Winiarza 1862. 8º. str. 32. (autor Starkel Juliusz)
z ryciną chromolitograf. in 4to: Matka boska Często-
chowska Królowa Polska. Litografia Czasu w Krakowie.
(Opis prozą i pieśni) (Starkla) cena 12 kr. now.
— —(toż) Wydanie trzecie. Lwów z drukarni
E. Winiarza, 1863. 8º. str. 32.
— — toż. Lwów 1862.

Précis historique sur le tableau miraculeux de la
Sainte Vierge de Częstochowa (Schinstohova) en Pologne,
orné de deux gravures sur acier. Paris, au bureau
des affaires Polonaises (imprimerie de Maulde et Re-
nou) 1848. 8vo. str. 58 z 2 ryc. 1) La Sainte Vierge de
Czenstochowa. Dziekoński rys. i ryt. 8º. 2) Vue de cou-
vent de Czenstochowa (staloryt) 8º.

Przewodnik dla zwiedzających Częstochowę. Warszawa
w drukarni Józefa Unger. 1847. 12º. str. 78.1. z ryciną
litogr. Widok Jasnej Góry, podług dag. K. Bajera, Lit. J. V.
Fleck et Comp.

Krótkie opisanie początku obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej na
Jasnej Górze, z dodaniem modlitw--- przez x. Felińskiego
kanonika honorowego. Warszawa 1877.

Krótkie podanie historyi starożytnego obrazu Bogarodzicy Maryi na Jasnej-Górze przy Częstochowie przez Władysława Xięcia Opolskiego w r. 1382 złożonego, z Opisaniem Kościoła, Klasztoru warowni i przywilejów miejsca tego, przez wielu Królów i papieżów, nadanych, do roku 1820. (b. m. i r.) (Częstochowa) 8vo str. 53. k. 1, z 3 widokami sztychow. in 4to na końcu: Wiersz na cześć Maryi Bogarodzicy.

– (toż) 1830. 8o str. 53 i k. 1 z 3 widok. sztych. in 4o

– (toż) 1840. 8o

(Plebankiewicz Wincenty) Bogarodzica Marya na Jasnej-Górze Częstochowskiej. Kraków nakładem i drukiem D. E. Friedlein 1844. 8o str. V. 181 i k. 1. (Stanowi także tom 2gi dzieła: Marya Bogarodzica w Nazaret i na Jasnej-Górze Częstochowskiej, jej żywot, pomniki jej cnót i cudów opisał ś. p. X. Wincenty Plebankiewicz zakonu kaznodziejskiego. Kraków 1845.)

Widoki Częstochowy i Jasnej Góry z opisem. Warszawa nakładem D. Lange. Litogr. W. Kohn i Oderfeld w Częstochowie 1876. (6 zł. 20 gr.) 8o poprzeczn. Widoki (22 drzeworyt.) podług rysunku Władysława Dmóchows-kiego (liche) – text druk. kart 12 (autorzy Bronisław Grabowski) i tytuł litogr. 1.

Wały zniesiono 1844 tylko mury zostawiono, fortecę zniesiono 1813 Obraz Kodeński przywieziono 1875 jest w Kaplicy P. Jezusa Nazareńsk. Drukarnę zniesiono 1865 – Kościół i Klasztor Maryawitek skasowano 1865 na progimnazyum męskie

Beschreibung des durch Joseph Kalasantius Jakubowski (Königl. Gymnasiallehrer a. D.) in Holz geschnitzten Bildes der Heiligsten Maria von Czenstochau 1855. Ins Deutsche übersetzt von M. v. Br.... Posen, Buchdruckerei von M. Zörn 1858. 8vo str. 32.

Ulanicki Stanisław: Koronacya Matki Bożej na Jasnej Górze (1882)
Beliński – Heleniusz.

24 Nieszporkowitz f. 920

149

Częstochowa (1717)

II

1) Wiadomości historyczne numizmatyczne o Koronacyach obrazów Matki Boskiej w dawnej Polsce podał Tymoteusz Lipiński (z 4 tablicami na miedzi wyobrażającym 21 medali na 12 Koronacyj – wszystkich Koronacyj wymienia autor 27) Biblioteka Warszawska Tom IV Grudzień 1849 str. 441–476.)

medale bite na Koronacyje zwały się koronatki
Sztychowano w Rzymie ryciny na Koronacyje

2) Matka boska na Jasnej gorze Częstochowskiej Krolowa Korony Polskiej. Pamiątka z Pielgrzymki odbytej r. 1848 przez [illegible] Em..go Helleniusza. Paryż (w księg. polsk.) 1852. 8vo. K. 1 str. 283. i (z 3 rycinami Oleszczyńskiego, Lewickiego i Norwida) 6 fres.

3) Dziennik zbawienny tak dla ciekawej myśli jak dla pobożnej duszy z odrobin stołu Nazarejskiego Krolowej Nieba i Ziemi zebrany czyli Krótka wiadomość o cudownym obrazie N. P. Maryi Częstochowskiej z przyłączonym nabożeństwem. (na Jasnej Gorze 1812. 8vo. K. 4. str. 182. dr.)

brak w Jocher / w Sienick

4) Refugium peccatorum seu devotus afflictorum recursus ad Thaumaturgam Czenstochoviensem Matrem a fratre Xav. Rotter, collectus. Vratislaviae typ. Acad. Soc. Jes. 1749. 8vo str. 72 z rycinę – Ded. Francisco Adalberto Comiti de Tencin.
2a ed. Vratislaviae typ. Joh. Franc. Kreutzer 1767. 8vo str. 72. (książka do modlitwy) Ded. Henrico Maximiliano Comiti de Starhemberg.

z rycinę: Eigentliche Abbildung U. L. F. zu Czenstochau

5) (Walęcki Gabryel: Pożytek zbawienny (jak dla ciekawej myśli jak i dla pobożnej duszy) z odrobin stołu nazareńskiego zebrany czyli krótka wiadomość o cudownym obrazie N. P. Maryi Częstochowskiej z przyłączonym nabożeństwem, drukiem odnowiona. Na Jasnej Górze 1812. 8o. Kart 4 str. 152 i k. 14 z rycinami)
(data approbaty 1796)

6) Wiadomość historyczna o starożytnym obrazie Boga Rodzicy Maryi na Jasnej Górze przy Częstochowie; z przyłączeniem krótkiego nabożeństwa. Częstochowa 1856. 8o. str. 256. K. 2 (wydał Hawelski) z 3 rycinami sztych in 4o. (najlepszy dokładopis)

1a edyc. Częstochowa 1847. 8o. str. 256. i 4.

7) Rubus incombustus SSmae Virgo Deipara Maria iterum in Monte Claro Częstochoviensi per fortuitum incendium. Cracoviae typis Nicolai Alex. Schedel 1690. 4o. (stylo lapid.)
(autor anonim. Korkowski Despas. Mieszpoxkowicz Ambrozy)

8) Kurze Geschichte des Marianischen Gnadenbildes Maria von Czenstochau, das in der neuerbauten Kirche der Mechitaristen Congregation in Klosterneuburg zu St. Jakob andächtig verehrt wird. Wien 1832. 8o.

9) Scrutinium vitae intaminatae electae in Matrem Dei Mariae sive Elogia Mariana seriem vitae Deiparae et gestorum ejus, in ecclesia Christi frequentari solitorum; Demum Odigitriae Imaginis in Monte Częstochoviensi miraculis clarissimo insignes gratias complectentia votivo calamo exarata per R. P. Dyonisium Chetstowski Ord. F. F. Eremit. S. Pauli P. E. S. Theol. Doct. Clari Montis Częstochoviensis Priorem. Typis Clari Montis Częstochoviensis. 1710. 4o. K. 8 str. 215. ded. Stanislao Szembek archiep. gnesn.... D. Chetstowski. (z sztych. herbem) (stylem lapidarnym od str. 160–215: Elogia Imaginis Częstochoviensis z notami historycznemi)

BS

Częstochowa.

(Hawelski Eustach z. paulin): Wiadomość historyczna o starożytnym obrazie Boga-Rodzicy Maryi na Jasnej Górze przy Częstochowie przez Władysława Księcia Opolskiego w roku 1382 złożonym. Z przyłączeniem krótkiego nabożeństwa do N. Maryi Panny w tymże obrazie i wyjątkiem z księgi doznanych od Boga za jej wstawieniem łask i cudów. W Drukarni Jasnej-Góry Częstochowskiej, 1847. 8vo str. 256 i 4 (rejestru) z 3 sztychow. widokami klasztoru in 4to (na str. 256: zebrał X. E. H.)

— — (toż samo) W drukarni Jasnej-Góry Częstochowskiej 1856. 8vo str. 256. i 3 rejestru, z 3 sztych. widokami klasztoru in 4to

Opisanie ikony Czenstochowskoj Bożiej Matery, Pokrowitelnicy wsiech Christian na Jasnoj Gorje. Perewedeno s polskago kapelanom 5-oj i 6-oj Kawaleryjskich Dywizij Pocztenym Kanonikom (Stanisławom) Felinskim. Tretje izdanie. Warszawa w typogr. M. Zemkewycza i W. Noakowskago. 1879. 12mo str. 15. (literami rossyjsko grażdansk.)

(Wałęcki Gaudenty paulin zakrystian częstochowski):
Posiłek zbawienny tak dla ciekawej myśli, jak dla pobożnej duszy, z Odrobin stołu Nazareńskiego Królowy Nieba i ziemi zebrany, czyli Krótka wiadomość o cudownym Obrazie N. P. Maryi Częstochowskiej od Łukasza S. Apostoła i Ewangelisty malowanym, z przyłączonym Nabożeństwem i przygotowaniem się do Spowiedzi doskonałej drukiem odnowiona. Na Jasnej Górze R. 1812. 8vo Kart 4, str. 152.
(str. 1-65 Wiadomość historyczna; str. 66-152 Nabożeństwo w którem przy końcu 3 pieśni o tym obrazie)
— Z Approbaty widać iż to dzieło cenzurowane 20 Grudnia 1796 pod tymże co powyżej tytułem (z opuszczeniem tylko wyrazów: „drukiem odnowiona.")

151

Historia | pulchra et stupendis miraculis referta, Imaginis | Marię, quō et unde in Clarū montē Czastochouuię | et Olsztyn aduenerit. (Pod tem drzeworyt P. Maryi z dzieciątkiem Jezus) (na końcu:) Impressum Grachovie per Florianum Unglerium, Anno Virginei partus 1523.) 8º maj kart 24 (w bibl. Ossolińsk. we Lwowie) na odwrocie tyt. ded. Andreae Krzycki episc. premisl.... Petrus Rissinus (autor) |: w dedykacyi ma być rok 1524 :| (facsimile pierwszej karty tytułowej jest w dziele: Przyjaciel ludu Rok XII. № 26 Leszno d. 27 Grudnia 1845 (jeden tom str. 200. — Opis dzieła i wyjątki: Zeisberg: Geschichtschr. 193) (dedykacyja w Jocher Obraz T. III Nr. 8783 noty str. 624)

|: Juszyński idąc za Nieszporkowiczem: Analecta twierdzi jak się zdaje mylnie, że to dzieło po łacinie pisał Petrus Rosprza Academiae Crac. :| |: Zymicyusz Andrzej: Skarbnica Kościoła Jasnej Góry Częstochowskiego. Kraków, w druk. Fr. Cezarego 1618. 4º mówi iż Mikołaj Lanckoroński około r. 1517 napisał Historię Obrazu Częstochowskiego :|

- Historya - | O Obrazie w Częsthochowie | Panny Maryey, y o Cudach rozmai=|tych tey wielebney Tablice (Drzeworyt P. Marji z dzieciątkiem Jezus, z sercem i koralami na piersiach - podobny bez odmiany jak w edycyi z r. 1523). 8o. Kart 19 nieliczb. (Sign. A-Eiij)
Na odwrocie tytułu: Modlitkwa ku Pannie Maryey: kto ią mowi, taki bez pokuty, ani bez Ciała Bożego nie umrze, iakosz to Angioł święte. Biernatowi obiecał....
(dalej): Upominanie krotkie Chrześcijańskie, ku zachowa=niu y czcieniu Obrazow Swiętych, przeciw Kacerzom nowym ktorzy niemi gardzą y z Kościołow wymiatać każą. W tym to zamieszaniu Wiery Swiętey w Kościele Chrześcijańskim, naymileyszy Chrześcijani z korzenia złego urodził się nowy błąd.... Luter w tym oba=czywszy się przeciw Karolstadiusowi Kacerzowi tak pisze ..... A przeto umyśliłem wam Historyą o tey wie=lebney Panny tablicy na polskie wyłożyć, cuda też wypisać.....
(Karta 3a verso): Poczyna się historya o Obrazie w Często=chowey Panny Maryey, o cudach rozmaitych tey wielebney Tablice. Wielebny Łukasz Swięty, ieden ze czterzech Ewangelistow świętych, Kanclerz dziewice Panny Maryey: abowiem iako czytamy Jana Swiętego ..... „W tym naszy Malarze barzo błądzą, ktorzy nie maią żadnego względu na Greckie obrazy, na malowania pierwszego Kościoła Chrześcijańskiego, na prawicy dzieciąt=ko malują, com ich widział greckich obrazów, wszyscy z tego przykład wzięli. Błądzą też i w malowaniu

Ikonografia
Obrazy św.

„Umęczenia Bożego, abowiem nie trzemi gwoździemi,
„ale czterzemi Ciało Boże na Krzyżu przybite było.
„Błądzą i w osobach, malując Ojce święte za młodzień:
„ce, a Panny święte z wygolonemi piersiami, skąd mło:
„dym ludziom większe ku nieczystości niż ku nabożeń:
„stwu poruszenie przychodzi."
(Poprzednio zaś w przedmowie:) „Żeby mieli być upomi:
„nani malarze, aby nam takie święte malowali, jacy oni
„w pokornym a poczciwym odzieniu byli, przykładniech
„wezmą z Greckich obrazów Kościoła chrześciańskiego
„pierwszego, o tym szerzej na dole w historyey."
(Od karty 7 verso idą Cuda od r. 1430: Husyci – Marcin Lubliniec –
niewiasta z Boryce – Klimunt Borzyma – Mąż z ziemie Raci:
borskiey – W Wrocławiu 1506 – W Wrocławiu dziewka ubogiej
wdowy – . . . . . Starzechowski chorąży ziemie wieluńsk. –
Mikołaj z Sochaczewa 1402 – Stanisław Lasocki na Kamień
chory – Bartłomiej z Batoru Zatmarski – Jan Zabrzeziński
wojewoda trocki – Stanisław Łaski wracający z ziemie św. –
Malcher Ewlueth sekretarz Jana Króla węgier. – Piotr Szczy:
ciński – Stanisław Kościelecki syn Jana.
(Karta 18 verso): Modlitwa ku Pannie Maryey obrazowi
temu . . . . (wierszem)
(Karta 19): Modlitwa ku Pannie Naświętszey (prozą)
(Karta 19 verso:) Modlitwa ku pozdrawianiu Panny Maryey
(prozą).
Do Krześcijańskiego Czytelnika Andrzey Pograbius
(10 wierszy polsk. rymowanych.) (Koniec:) „Skąpiesz się.
(autor jak się zdaje był Węgrzyn, bo wiele cudów z Węgier
z Szląska – Andrzej Pograbius, może tłomacz)
* (2a ed. może?) Historia obrazu Z. Maryi Częstochowskiej. Kraków w druk. Macieja
Kortera? 1613. 8o 104. Bandtkie Hist. druk. I str. 298.)

153

Historia | pulchra, et stupendis miraculis referta, Imaginis | Marie, quo et unde in Clarū montē Czastochounię | et Olsztyn aduenerit. | (pod tem drzeworyt Matki Boskiej Częstochowskiej w koronie, w ramkach.) 8vo min kart 24. (Sign. k. i ij / A – Diiij.)

(na końcu:) Impressum Grachouiae per Floriannum Unglerium, Anno Virginei partus. 1523.

na odwrocie tyt. Reverendissimo d. d. Andreae Cricio D. G. Antistiti Premislien. ... Petrus Risinius se et operam suam humiliter offert. ... Gracovia 10 Augusti 1524 .. gdzie mówi że tę historią „ex lacero et veteri codice reintegravi

Prohemium lectori (karta 2 sign. a.)

Początek: Sacer ille trinas quatuor evangelistarum ut non inferior sic non superior, hic quemadmodum Johannem Christo ...

Cuda idą do r. 1521; ostatni cud: Miles quidam Jerosolimitanus nomine Daniel Barthodzenski aulicus Sigismundi regis Poloniae, Thorunii ...

na str. 6. IIIJ v. mówiąc o restauracyi obrazu zniszczonego od Husytów za władystwa Jagiełły mowi: „ab illo tempore „ad nos novam pingendi morem traductum, „cum anthac nonnisi Graeco more pingerent. „Graeci enim pictores ex Russia et vicinia „accersebantur."

~~Joannes Częstochowski~~
to samo dzieło przytaczają pod tytułem: Petrus de Rozprza (Alumnus Cracov. Acad.): Magnalia B.M.V. Częstochoviensis 1524 (ded. Andreae Krzycki episc. premisl.)

Rozprza pisał wierszem

Historya o obrazie w Częstochowie P. Maryey i ocudach rozmaitych tey wielebney tablice. (b.m.) 8[vo] (wydał And. Lograbius - podobno u Mikołaja Scharffenbergera) około r. 1568 (z drzeworytem Matki Boskiej) przerobiona z Rysinskiego - na końcu dodane nowe cuda - na końcu: Do Krześciańskiego Czytelnika Andrzej Lograbius (10 wierszy pol.) Końca brak Kart 19 (Sign. A - Eiij -) ostatniej karty brak

154

Rysinski korzystał w swem dziele z dawniejszego wydania „Petri de Rozprza vetusto codice" z którego cuda przytacza Nieszporkowicz p. 303, cuda te są i w Rysińskim pomnożone nowemi.
Goldonowski przytacza z Piotra de Rozprza jeden cud wierszem opisany.
Nieszporkowitz Ambrosius: Analecta mensae regiralis sive historia imaginis Odigitriae divae Virginis Claromontanae Cracoviae ex off. Schedeliana 1681. 4to

155

Czesław Pieniążek: O Kościele i cudownym obrazie N. Maryi Panny w Częstochowie. Lwów w druk. Anny Wajdowiczowej 1882. 8vo str. 40

(Wydawnictwo dziełek ludowych pod redakc. Kazimierza Okaza, Tomik VI.)

(10 centów)

De typographia in Claro Monte Czenstochoviensi librisque in ejusdem officina ab anno 1628 usque ad 1864. impressis. Autore Stanislao Siennicki. Varsaviae 1873. – Drukarnia na Jasnej Górze w Częstochowie i wyszłe z tej officyny druki od roku 1628 do 1864 przez Stanisława Józefa Siennickie=go zebrane. Warszawa (w drukarni okręgu nau=kowego warsz.) 1873. 12º Kart niel. 3, str. II i 83. 4½ złp.

Dziełko to liche i bez wartości bibliograficznej obej=muje 1) Historię drukarni str 1–10 (powtórzenie tego co znane z ~~dzieł~~ dzieł Jerzego Sam. Bandtkiego i Michała Balińskiego: Pielgrzymka do Częstochowy. Warszawa 1847) – oraz Alfabetyczny Spis druków częstochowskich. str 11–83 (niedokładny z Katalogów Biblioteki warszaws=kiej wypisany) – Autor przytaczając przywilej Augusta II dany w Łobzowie d. 2 Czerwca 1706 na otwarcie drukarni w Częstochowy, potwierdzony przez Augusta III w Warszawie d. 12 Listopada 1740 i przez Stanisława Augusta d. 24 Października 1776 drukowany już poprzednio w Ba=lińskim dołącza swoje mylne tłomaczenie polskie n.p. „Przeora S. Stanisława w Rupelli pod Krakowem" (str. 7.) zamiast na Skałce; – „quaevis scripta, honestosque ac libros illorum partus" tłomaczy pisma i pobożne księgi (str. 8) „Michael Augustinus Howel" jest u niego Michał August Szowel ~~[illegible]~~ J. K. M. Sekretarz (str. 9)

(Bonawentura S.) Żywot Pana i Boga naszego Jezusa Chrystusa, to jest Droga zbawienna prowadząca nas do Nieba przedrukowana 1830 w drukarni Jasnej Góry Częstochowskiej. 4to str. 312.
idem ibid. 1838. 4o str. 311.
idem ibid. 1850. 4o str. 312.
idem ibid. 1856. 4o str. 311.
idem ibid. 1860. 4o str. 311.

Catalogus librorum in typographia Clari Montis Częstochoviensis impressorum (b. r.) 8o arkusz

Catalogus officialium Congregationis S. Pauli primi Eremitae, tempore Capituli 1810. 8o Kart 4.

(autor Rudolf Pollacz paulin - wydał także Heroinę chrześciańską) Compendium medicum t. j. krótkie zebranie chorób. Częstochowa 1707. 8o Kart 16 i str. 483
" " auctum. ibid. 1719. 8o str 5 i 717
" " " ibid. 1725. 8o str. 803
" " " ibid. 1752. 8o
" " " ibid. 1762. 8o
" " " ibid. 1789. 8o str. 659 i Kart 17.

Directorium divini officii in usum Monachorum ord. S. Pauli primi Erem. pro 1767. 8o
" " " pro 1846 - 1857. 8o potem Ordo.

"Explicatio sacri apparatus ad Clarum Montem Częstochoviensem oblati s. a. in fol." pag. 29 (obacz notę moją) (Kto autorem i rok?)

Goldonowski Andrzej x. Bractwo S. Anioła Stróża od O. S. Urbana VIII za przyczyną Zygmunta III... Częstochowa 1724. 8o

Goldonowski: Hystoria 1642. 8o. (p. 32 mylnie za druk Częstochowski podane)

Kordecki Augustin. Nova Gigantomachia. Typis Clari Montis Czestochoviensis 1694. 8o. str. 298 i kart 4 (drugie wydanie) (pag. 42) ?
(trzecie wydanie) ibid 1717. 4o. kart 3; str. 146 z 2 rycin. (pag 42) ?

Łobżyński Dionis Paul: Duas Litaniarum et Psalterium Magnae Matri Deiparae V. Mariae concinnatum nunc tertio in lucem datum. Typis Clari Montis Czestochov. 1693. 8o. k. 2. str. 228 (to jedno tylko) (Decas?)

Matecki Stanisł. Baltazar: Architektura zdana z nieba kościoła Kruszyńskiego (Kazanie) W drukarni Częstochowskiej 1694. 4to.

Monumenta ecclesiae metropolitanae Gnesnensis. Częstochowiae 1815. 4o.

Mościcki Mikołaj x. Skarb nieprzebrany, Klejnot nieoszacowany Bogarodzica P. Marya Matka Miłosierdzia. W druk. Jasnej Góry Częstochow. 1722. 8o. str. 247, k. 3 z obrazem M. Boskiej - dedyk. Janowi Tarle bisk. ?

Wiadomość historyczna o obrazie N. Maryi P. w kościele OO. Dominikanow w Gidlach... po trzeci raz do druku podana. Częstochowa 1851. 8o. str. 75.

Vade mecum (medicum) Częstochowa 1721. 12o. str. 702. 2a. ed. ibid 1787.

Trybut należyty wdzięczności wszystkiego dobrego Dawcy Panu i Bogu. W druk. Jasnej Góry Częstoch. 1693. 4o. str. 105.

Sotarevius Bart. Byssus seu vita S. Stanislai: Typ. Clari Montis 1693. 4º

Ruszel Paweł: Skarb nigdy nieprzebrany. W drukarni Jasnej Góry Częstochow. 1654. 4º str. 544. i 4.
2a ed. ibid 1725. 4º

Rejestr Xiąg przy drukarni Jasnej Góry Częstochows=kiej znajdujących się w r. 1830. fol. i karta
idem ibid. 1833. fol. i karta.

Druki dawniejsze Częstochowskie:

Gryphus domus Otwinovianae XI symbolis illustratus Typis Clari Montis Częstochov. 1693. fol.

(Mikołaj z Mościsk) Akademia pobożności 1628 (pag 4 niewyszła tylko 2a edyc w Częstochow. 1722)

Łobżyński Joan. Dionis: Dies natalis panegyrice repraesentatus quem Vladislaus IV. Quinto Idus Junii 1644 in Monte Claro Częstochoviensi celebravit. str. 44. (pag. 5)

Adamovius Chrysostomus: Abecedarium vitae spiritualis A. 1648. (p. 5)

Ruszel P.: Skarb 1654. (p. 5) ?

drukarnia więc była czynna od r. 1628 (pytanie ?)

158

Historya o obrazie w Częstochowie Panny Maryey i o cudach rozmaitych tej wielebnej Tablice. (b. m. i r.) (podobno w Krakowie u Mikołaja Szarffenbergera około r. 1568). 8vo Kart 19 (Sygn. A – Eiij)

(toż) Kraków, w druk. Marcina Hosterpna 1617. 8vo

Zymieyusz Andrzej: Skarbnica Kościoła Jasney Góry Częstochowskiego, w której się zamyka Historya o cudownym obrazie P. Maryey, z dawnych Historyi pilniej niż przedtem zebrana i do druku znowu podana. Kraków, w druk. Franciszka Cezarego 1618. 4to K. 3, str. 78. (głównie czerpał z Historyi obrazu przez ~~Mikołaja~~ Lanikorońskiego 1517 w ~~[illegible]~~ rękopisie)

Goldonowski Andr. Diva Claromontana. Cracoviae in off. Andr. Petricovii 1642. 8vo z rycin.

Summaryusz historyi Obrazu Często-

" " chowskiego 1642.

Bzovius Abrah. Monile gemmeum Divae Virgini. Venetiis 1614. 4o item Coloniae 1615. 4to

Starowolski Simon: Diva Claromontana. Cracoviae in off. Christ. Schedel. 1640. fol.

Vanovitzius 1641(?)

~~Obea~~ Antopin Itali: Descriptio historica imaginis miraculosae B. V. M. Czestochoviensis. Romae 1673.

Nieszporkowicz Ambros: Analecta mensae reginalis. Cracoviae 1681. 4o – (toż po polsku:) Odrobiny. Kraków druk Franc. Cezarego 1683. 4o – (toż) 1683. 1720 [redacted] (przez Pawła Dolińskiego, nową dyspozycyą), 1757 – w skróceniu po polsku 1733 w Częstochowie, 1750 w Wrocławiu, 1758 w Częstochowie, – w Wrocławiu (po niemiecku) 1760.

Malecki. Cracov. 1691
Chełstowski: Majestas sacrae Claromontanae Thaumaturgae. Czestochoviae 1717.
" Splendor Korony. Czestochowa 1717.
Sistowski Rerum Czestochoviae 1717.
Juncewicz: Czestochoviae 1718.
Krassowski Michał. Czestochowa 1718
Kiedrzyński: Mensa Nazarea. Claromontis 1759.
et [illegible] 1763 Claromont.
Moszyński Konstanty
Kobierzycki: Obsidio Clari Montis. Dantisci 1659
Kordecki: Nova Gigantomachia. Cracov. 1655
et Czestochov. 1694 et 1717
Krassowski Michał: Wytłomaczenie albo opisanie ornatów Benedyktowi XIII i do Częstochowy danych. Warszawa 1726. fol.
Kazania.

Čzenstochowskaja czudotwornaja Ikona Bohorodycy w Čzenstochowskom Jasnogorskom monastyrie i Cerkow wo imia Swiatych rawnoapostolnych proswietytelej Sławian Kirytła i Methodia w gorodie Čzenstochowie s toczнoju w onoj Kopijej Czenstochowskoj swiatoj ikony Bohorodycy. Wilna, peczatano w typografii Gubernskago Prawlenija 1881. 8vo str. X. 179. – autor: S. N. A. S–w. (Sokołow Nikodym Andrejewicz (swiaszczennik)

z 4 lichemi litograf. wizerunkami: 1) Jasnogorskij monastyr w g. Czenstochowie. 2) Sw. ikona Bohorodycy Czestochowskaja… lit. N. Mac. Wilna (widok wnętrza Kaplicy, ołtarza i obrazu in 8vo). 3) Swiatyje… Kiryłł i Methodii. 4) Chram Swiatych… Kirytła i Methodija w g. Czenstochowie. (50 Kop.)

Autor dowodzi, że cześć N. P. Maryi i wszystkie cudowne obrazy w dawnej Polsce, pochodzą od Prawosławnego Kościoła w Rossyi.

Na str. 26 pisze autor: iż r. 1813 Kniaź Michał Ilarionowicz Kutuzow feldmarszałek ross. po wzięciu Warszawy, wysłał z całym korpusem jenerała Fabiana Wilhelmowicza barona Osten-Saken na zdobycie fortecy Częstochowskiej. Zająwszy d. 10 Marca 1813 przedmieścia, w kilka dni kapitulowała forteca, przyczem Przeor Klasztoru wyszedł na przeciw jenerała z cudownym obrazem Bogarodzicy, kopiją obrazu umieszczonego w ołtarzu – podług niektórych miał to nawet być sam oryginał (ob. str. 107) Obraz ten jenerał Saken ofiarował cesarzowi Alexandrowi I, który sprawiwszy bogate ryzy, kazał tenże obraz umieścić w Petersburskiej Kazańskiej Sobornej Cerkwi.

Mury forteczne w Częstochowie zburzone zostały r. 1845
R. 1872 zajęli Rossyanie w Częstochowy Klasztor i Kościół Maryja(s?)witek (fundowany r. 1786 przez Potemkinową, suprymowany r. 1863) wystawili na tem miejscu cerkiew SS. Cyrylla i Metodiusza, a r. 1873 wystawili w niej Obraz N. P. Częstochowskiej malowany podług

oryginału przez malarza Błażeja Lux r. 1873 - aby odwrócić nie-
których pielgrzymów od Klasztoru, kosztem swiaszczennika tamtej-
szego Nikodyma Andrejewa Sokołowa. Rozdają w tej cerkwi po-
święcane krzyżyki i obrazki

W Petersburgu w Kazańskiej Sobornej Cerkwi w prawej pobocz-
nej Kaplicy Narodzenia Bogarodzicy, z lewej strony w (marmurowej) kolumnie (pilas-
trze) z boku wprawiony jest obraz N. P. Maryi Częstochowskiej
w bogatych ryzach za szkłem. Ma to być obraz przywieziony
z Częstochowy dla cesarza Alexandra I przez Jenerała Sakena.
Przed tym obrazem wisi lampa złota wiecznie gorejąca. Tamże
na głównej przedniej kolumnie w tejże Kaplicy z lewej strony
zawieszone są klucze 28 miast i fortec polskich wziętych
przez Rossian r. 1813; pomiędzy niemi i klucze częstochows-
kiej fortecy z napisem: „Kluczy Czenstochowskoj Kriepostí"
Sam obraz Częstochowski w Petersburgu jest mniejszy od
oryginału: wysoki 13 werszków, szeroki 10½ werszków (Często-
chowski oryginał na desce cyprysowej wysoki 1 arszyn 7½
werszków, szeroki 1 arszyn 2 werszki)
W dziele: Izobrażenie ikon Preswiatoj Bohorodycy w Pra-
wosławnoj Cerkwi prosławlajemych. Moskwa 1848 str. 4
w Miesiacosłowach i Kalendarzach, ~~ccc~~ (w książce:
Skazanie o czudotwornojawlennoj Kazanskoj Ikonie
Bohorodycy w Peterburg. Kazanskom Soborie 1867
str. 37 - 38 mowi że to kopia) - piszą iż obraz Petersburs-
ki ma być oryginałem (?) zabranym przez Sakena
(Ob. Rukowod. dla selskich pastyrej 1876 Nr 49 pag.
462)
Skazanie o czudotwornojawlennoj Kazanskoj ikonie
B. Matery s opisaniem Peterb. Kazansk. Sobora. 1877.
W Częstochowie miał się r. 1698 w lipcu przed obrazem modlić i
śpiewać Car Piotr Wielki.
Archiepiskop warszawski Joannikij d. 14 Oktobra 1872 odwie-
dził Częstochowę modlił się klęcząc przed obrazem i słuchał d. 16
Mszy św. przyjmowany przez Paulinów (pag. 120-121)

160

Bzovius Abraham: Annalium ecclesiasticorum post Caesarem Baronium Tomus XIV. Coloniae apud Antonium Boetzerum. 1618 fol. na sztychowanym tytule ~~[illegible]~~ jako winieta wizerunek N. P. M. Częstochowskiej z napisem Imago B. Mariae Virg. Czestochoviensis a S. Luc. Evang. Hierosol. depicta in Pol. multis mirac. claret.

powtarza się w następnych tomach aż do tomu XIX wydanego r. 1630.

Tomy XIII ~~[illegible]~~ z r. 1616 (pierwszy) i XX z r. 1641 niemają tej winiety

Imago B. Mariae Virg. Czestochoviensis a S. Luc. Euang. Hierosol. depicta in Pol. multis mirac. claret (w owalu trzymanym przez 2 aniołów, sztych na tytule: Annalium ecclesiasticorum post D. Caesarem Baronium S. R. E. Cardinalem.. Tomus XIX. Rerum in orbe Christiano ab A. D. 1503 ad A. D. 1535 gestarum narrationem complectens, authore Fr. Abrahamo Bzovio. Coloniae Agrippinae, Sumptibus Antonii Boëtzeri haeredum 1630. fol.

toż samo i na innych tomach.

.... Tomus XVIII Rerum... ab A. D. 1471 usque ad A. D. 1503. .... Coloniae Agrippinae, Sumptibus Antonii Boëtzeri 1627. fol.

na k. 3. (wierszem): Ad Urbanum VIII Pont. Opt. Max. De Annalium ecclesiasticorum post Baronium Bzoviana Continuatione Laurentii Smieszkovicii Academiae Crac. Prosfonesis.

mat. z Tytlewa Tytlewski herbu Cholewa opat bened. w Lubiniu.

pag. 36 - 47 - pod rokiem 1472 §. X. Narratio de proeliis gestis inter Polonum et Turcam Annis 1620 et 1621. Ad Serenissimum Carolum Hispaniarum Infantem, per Matthiam Tytlewski Nobilem Polonum. — Neapoli 1622 4to, dein Matriti apud Thomam Juntem 1623 4o. k. 22.
p. 47 - 52. Mathiae Sarbievii Poloni Soc. Jes.

Classica ad excitandos Christianos Principes in Turcas sive Bellum a Ladislao Poloniae Sveciaeque Principe ad Cocinum contra Osmannum Turcarum Imperatorem gestum.
(I–X Odae)

Breve Relatione della Prodigiosa Imagine
della Madre di Dio di Chiaromonte
Cestecoviense in Polonia, ouer di Con:
stantinopoli. Tratta dall' Istoria latina
del R. P. Guilielmo Gumppenger (sic!)
della Compagnia di Giesu. E le Notitie
della vita di S. Paolo primo Romito,
istitutore de' Monaci solitarij; L'una,
e l'altre date in luce dal M. R. P.
Giouanni Vannouiczi Dottor di S. Teo:
logia e Procurator generale dell' Ordine
del sodetto S. Paolo primo Romito.
Con l'occasione dell'apertura della
Chiesa et Ospitio del medemo Ordine,
ultimamente venuto dall' Ungheria
in Italia, e fermato nel mezzo della
Via Felice, che guida a S. Maria
Maggiore... In Roma, per Michele
Ercole 1671. 4to Kart 8

na odwrocie tytułu sztych piękny in 12°: Imaginis B. V. M. Czestochoviensis in Polonia miraculosae a Sancto Luca depictae exemplar quod sic repraesentatum Romae apud P. P. S. Pauli Primi Eremitae devote colitur.

ded. Card. Flavio Ghigi.... Fr. Gio Vannonizzi
Roma li 8 di settembre 1671

Al Lettore Cytuje tu księgi Andrzeja Goldonows.
kiego wydaną w Krakowie. 1642

Na 4ej karcie sztych: S. Paulus primus Eremita.
na karcie 5ej 6, 7, 8: Breve Relatione
tradotta dal Atlante Mariano z małym
dodatkiem na koniec 1671 str. 1-8.

163

~~Kodenska nat~~

Matka Boża Kodenska na Jasnej górze w Częstochowie. Nakładem Kohn i Oder. Zakł. w Częstochowie 12° (Stalosyt kowankowy)

v[a] Lit K. & O. w Częstochowie 12°

v. Verlag v. Franz Schomm in Nürnberg 16° Stalosyt.

Nieszporkowicz Ambrozy Dr. S. Theol. historyograf prowincyi † 1703.

164

Nieszporkowitz Ambrosius. Analecta mensae reginalis seu historia imaginis odigitriae divae Virginis Claromontanae Mariae. Cracoviae ex officina Schedeliana 1681. 4to Kart 12 str. 336. Kart 5. (z ryciną oblężenia).

Exemplar imaginis B. V. Mariae a S. Luca depictae ... quam ... Vladislaus Oppolien=sis Dux A. 1382 ... in Montem Clarum Czę=stochova dictum transtulit. A. 1600 Romae ... ~~ded. Sigismundo III ...~~ ~~Auctor R. P.~~ Martinus Baronius Jaroslavien=sis Polonus, S. Ordinis B. Joannis Dei Bono=rum Fratrum edidit. fol. regal. rycina sztych obraz Matki B. z cudami i wizerunkami świę=tych polskich dokoła. ded. Sigismundo III regi Pol ... Jacobus Laurus Romanus.

Rycina M. B. Częstochowskiej po bokach święci polscy i cuda oraz widok klasztoru Częstochowskiego, oraz historia krótka obrazu po włosku ded. Cosmo de Torres Cardinali Regni Polon. Protectori .... Jacobus Laurus Romae 1626. fol.

Ziniczusz Andrzej: Skarbnica Kościoła Jasney Góry. Kraków 1618. 4º. ded. Janusowi X. Ostrogskiemu kr. na Tarnowie kaszt. Krak.

Wilkowiecko Nicolaus: Historia obrazu P. Maryi Częstochowskiej

Nieszporkowitz Ambroży: Odrobiny z stołu Królewskiego Królowy Nieba i Ziemi Najśw. Bogarodzicy P. Maryi historyą łaskami i cudami Obrazu Częstochowskiego na Jasney gorze .... zebrane .... przedtym przez W. X. Ambrożego Nieszporkowitza .... a teraz przez innego tegoż zakonu i Klasztoru Kapłana nowo dobrane i nową dyspozycyą do druku podane. W drukarni Jasney Góry Częstochowskiej 1757. 4º. str. 484. i k. 6 (regestr) z rycinami sztych. w texcie. (przerobił r. 1720 Paweł Doliński — jest tu opis koronacyi obrazu r. 1717)

Odrobiny stołu ... w Krakowie w drukarni Franciszka Cezarego 1683. 4º. K. 4. (rycina w 4º. Imago B. Mariae a S. Luca depicta.. Annis trecentum.... 4to k. 1) str. 169 Approbata 1681

165

Bsiecki J. x.: Historyja cudownego obrazu Najśw. Maryi Panny na Jasnej Górze, w której są opowiedziane dzieje cudownego Obrazu czerpane ze źródeł historycznych od r. 1382 do roku 1882 przez x. J. Bsieckiego. Częstochowa nakładem i czcionkami drukarni M. Stockelskiego, 1882. 12° k. 3, str. 112 z drzeworytem rys. A. Głęboki; drz. W. Bojarski.)

Częstochowa

166

Sposób najdogodniejszy do pobożnego odprawiania Pielgrzymki na Jasną-Górę w Częstochowie skreślił Xiądz J. Owiecki: Częstochowa, nakładem i czcionkami drukarni M. Stachelskiego, 1882. 12mo str. 51. 1 z drzeworytem (A. Głębocki-Drz. W. Bojarski: Władysław X. Opolski oddaje obraz 1382)

Dawne pieśni o Najśw. P. Maryi Częstochowskiej:
1. Krolowa Polska od Boga obrana...
2. Gwiazdo śliczna wspaniała Częstochowska Marya...
3. Witaj Jutrzenko rano powstająca...
4. A ty miła Jasnogoro, o wspaniały pałacu...
(Dla treści patryotycznej może niema ich w Zbiorach drukowanych).

Medaliki
1. S. G. (matka boska): S. M. Czestochovien. R. R. Pol- Roma.
S. O. (S. Barbara): S. Barbara O. P. N. Anno Jub. 1773.
ovał - 33 i 27 milimetr.
2. S. G. (matka boska): S. M. Czestochovien.
S. O. (matka boska różańcowa): Reg. Sac. Rosar.
ovał - 36 i 30 milim.
3. S. G. S. Maria Częstochowska A. M.
S. O. Dokonany N. M. Panny P. 3. 50 letni jubileusz Koronacyi
M. B. D. 8 Wrześn. 1867. ovał.

Pieśń ludowa o Matce Boskiej Częstochowskiej (w Kozłowski Kornel: Lud, pieśni, podania, baśnie,.. ludu z Mazowsza Czerskiego. Warszawa 1867. str. 243.)

50 167

Gnad= und Wundervolle Brosamen so von der Königlichen Taffel der Herrscherin Himmels und Erden Mariae durch Würckung ihrer glor= reichen von dem heil. Luca auf einem cypreßinen Tisch gemahlten in dem Königreiche Pohlen auf dem Clarenberg zu Czenstochau... im Jahr 1717 herrlich gekrönten Bildnüß.... abfallen... durch ... Fr. P. Xaverium Rotter... zusammengetragen 1750. Breßlau gedruckt bey Johann Frantz Kreutzer. 4º Kart 6. str. 2–583. str. 4.

ded. dem Frantz Adalbert Grafen von Tentschin... Polni= sche Pauliner Prowintz.

(Xaverius Rotter Ord. S. Pauli magister Novitiorum in convent Claromont

([illegible] (brak 13 Kart i 2 karty uwarte dopół) (Ebl. Zbi.)

przed tytułem obraz P. Maryi Często-
chowskiej na dole klasztor i kościół
i Antoni: Martin. Strahowsky sculps.
wyrytuj. 42

50 X.

(str. 25. i 26 oraz 31. 32 udarte do połowy – brak
zaś str. ~~205.206~~ 55.56; 143.144; 205.206; 287.288;
331.332; 377.378; 427.428; 503.504; 511.512; 541.542;
543.544; 563.564; 575.576)

(jest to [przerobienie] ~~tłumaczenie~~ dzieła Ambrożego Niesz por.
Kowicza: ~~[illegible]~~ Analecta mensae regalis)
pomnożone opisem Koronacyi 1717 i wprowadzenia
bractwa)

Częstochowa 168

(Rysiński Petrus): Historia pulchra et stupendis miraculis referta Imaginis Mariae, quo et unde in Clarum Montem Częstochoviae et Olsztyn advenerit. (na końcu) Impress. Cracoviae per Flor. Unglerium 1523. typ. rom. 8° 24 kart (Sign. A–Diiij) (ob Petrus de Rożrza)

Mikołaja Lanckorońskiego 1618 (w dziele Żywiczyńsz N. X.: Skarbnica Kościoła Jasnej Góry. Kraków dr. Cezarego 1618)

Hieronim Powodowski

Gregorius Vigilantius Sandomiriensis 1568

169

Ucieczka Grzesznikow albo Gorace Nabożenstwo do Najśw. Maryi na Jasnej Gorze od lat czterechset osobliwszemi Łaskami wsławioney... z Łacińskiego na polski język przetłumaczone... drukiem odnowione R. P. 1781 w drukarni Jasnej Gory Częstochowskiej 8vo str. 96

Imprimatur Cracoviae d. 25 Augusti 1756.

170

(Załęski Stanisł.) Pamiątka 500-letniego jubileuszu wprowadzenia cudownego obrazu N. Maryi P. na Jasną Górę w Częstochowie przez X. S. Z. Kraków, druk Czasu, 1882. 12º str. 40 z drzeworytem cudown. obrazu

(historya nabożeństwo)

171

L'Histoire de l'Image miraculeuse de Notre Dame de Czenstochowa. — Historya obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej (b. m. i r.) (1887) 4to str. 16.

Chociszewski Józef: Boga-Rodzica na Jasnej Górze Krótka historya cudownego obrazu. Poznań 1883. 8o. G. 1305.

Częstochowa (staraniem Redakcyi Bibl. warsz.) Warszawa 1862. 8o. G. 791.

Feliński Stanisław: Opisanie ikony Częstochowskiej. 3e izd. Warszawa 1879. 12mo str. 15.

Ulanecki x. : Matka Boża na Jasnej Górze. Częstochowa 1867. 12o. str. 236. (20 kop.)

Grabowski Bronisław: Pięćsetletnie dzieje kościoła i klasztoru na Jasnej Górze na rok jubileuszowy 1882 w krótkości zebrane. Częstochowa, nakładem Juliana Fuchsa, 1882 w druk. Kohna i Oderfelda 1882. 8º str. 59

Historya i pieśni pamiątkowe o cudownym obrazie Matki Boskiej Częstochowskiej. Częstochowa, druk. M. Stochelski" 1882. 12º str. 66

(Starkel Juliusz): Historya cudownego obrazu N. P. Częstochowskiej i opisanie Jasnogórskiego Klasztoru. Lwów druk. E. Winiarza 1862. 8º str. 32. 2º wyd. tamże 1862. — 3º wyd. tamże 1863. 8º z ryciną kolor. litogr. in 4º 12 kr.

Krótka historya obrazu Matki Bożej Częstochowskiej słynącego cudami na Jasnej górze z dodaniem godzinek, modlitw i pieśni jakie wierni od wieków na tem miejscu zanoszą. Na pamiątkę pięcsetnej rocznicy przez Ks. St. Ul. S. T. i O. P. D. Wydanie drugie z 8 drzeworytami. Poznań, druk i nakład Jarosława Leitgebra 1882. 12º str. 96.

Na 500-letni Jubileusz obrazu Bogarodzicy na Jasnej-górze w Częstochowie, napisał Rudołtowski. Kraków, w drukarni Związkowej 1882. 8º str 18. (broszura polityczna)

Kobierzycki. tytuł z portretem.

Ectypus obsidionis Clari Montis Czestochoviensis 1655.
Dantisci sumptibus Georgii Försteri. Joh Benszheimer
sc. fol.

Matka Boska 4° Imago Beatae Mariae V. Cla-
rimontis 4° bez korony.

Nieszporkowitz: Analecta Mensae reginalis Cracoviae
ex off. Schedeliana 1681. 4°
jest tu: Ectypus obsidionis Clari Montis Czestocho-
viensis. Joan. Alex. Gorczyn excudit Częstochoviae
Joh Benszheimer sc. (fol. kopia z Benszheimera)

~~Radlinski - Polskie~~

Kobierzyck. obsidio Clari Montis
Oblężenie Jasnej Góry Częstochowskiej poemat XVII w. Mscr
Kordecki Pamiętnik oblężenia Częstochowy Wydanie 3e Paryż
Bibliot. ludowa polska 2 tomiki

Częstochowa dla Polski jest tem czem Mon-Serro w Katalonii pod Barcelong (Augustianów) - N. P. dell Pilar w Hiszpanii - Maria Zell w Styryi - Einsiedel w Szwajcaryi.

Częstochowski Obraz podobny do 1) Obrazu w monasterze Św Trójcy w Wilnie. 2) Obrazu w Większej Uspenskiej Sobornej Cerkwi w Moskwie (zwanego Władymirskaja Bohorodyca)

Czestochowa. (Lipiński 1) I 171

1) Relatio de solennissimo actu coronationis Thaumaturgae archi-imaginis Claromontanae d. 8 Sept. 1717 peracto in Regno Poloniae. Typis Clari Montis Czestochoviensis 1717. fol. k. 11.

2) Diva Claromontana seu imaginis ejus Origo translatio, miracula per Andream Goldonowski Ord. Eremit. S. Pauli conscripta. Cracoviae in off. Andr. Petricovii 1642. 8o.

3) Kiedrzyński Mensa Lazaraea 1763. (z Mieś

4) Bogarodzica Marya Kraków porkowiecka 1844 (autor Plebankiewicz)

5) Triumphus quem Diva sua Czestochoviensi Caenobium Claromontanum Ordinis S. Pauli primi Eremitae pia et solenni in Augustum Lubienscianae liberalitatis Sacrarium deductione... exhibuit A. 1644 na dedykacie 4o str. 81. (autor Jan Dyonizy Łobżyński ord. S. Pauli) Cracov. typ. Franc. Caesarii ded. Petrowi Gembickiemu ep. crac. (opis przeniesienia obrazu i odwiedzin w. Władysława IV - proz)

6) Starowolski: Diva Claromontana seu oratio de laudibus B. Mariae Virginis Cracov. 1640 fol.

niema 8) Krótkie podanie historyi, staroż. obrazu Bogarodzicy na Jasnej Górze przy Częstochowie 1830 8o.

F. in virgine Czestochoviens.

22

9) Homagium augustissimae .. Coeli et terrae imperatrici .. in Claro Monte Czestochoviensi miraculis clarissimae a ... Clemente XI pontifice recens coronatae a Fratribus Ord. S. Pauli primi Eremitae ejusdem Claromontis Czestochoviensis ipso inaugurationis solenni die praestitum oratore Fr. Remigio Seistowski. 1717 typ. Clari Montis Czestochov. fol. k. 12.

10) Majestas sacrae Claromontanae thaumaturgae imaginis .. diademate ... coronata per Dyonysium Chelstowski ord. S. Pauli adorata. Typis Clari Montis Czestochov. 1717. k. 40. fol. ded. Casimiro Lubienski, episc. crac. (panegiryk prozą z notami histor. na boku)

11) Corona Coronarum orbis ... B. V. Mariae in Arce Clari-Montis coronata, devoto cultu collegii Petricoviensis Piar. Schol. adorata. 1717. Varsav. typ. Sch. Piar. fol. k. 15.

12) Splendor Korony z dwunastu gwiazd najświętszej Nieba i Ziemie Krolowej przy tryumfalnej cudownego obrazu tejże najwyższej Monarchini na Jasnej Górze Częstochowskiej koronacyi wierszem polskim odkryty i do druku podany od Konwentu S. Barbary zakonu S. Pawła pierwsz. pustelnika 1717 w druk. Jasnej Góry Częstochowsk. fol. k. 22. z obrazem N. Maryi (autor Mikołaj Juniewicz) anonim (poemat) (sztych przez Anton. Nowakowskiego paulina)

13) Augurium sortis beatae ab archithaumaturga Virg. Maria Claromontanae ara in universum regnum Pol. promanantis per Confraternitatem ejusdem B. V. M. institutam assumptum per Nicolaum Carolum Juniewicz 1718. Typ. Clari Montis Czestochov. fol. k. 14. (Oratio-proza)

14) Pielgrzymka do Jasnej-Gory w Częstochowie odbyta przez pątnika XIX wieku i wydana z rękopisu przez Michała Balińskiego. Warszawa 1847.

Góry Częstochowskiej 1720. 4to. K. 4. str. 468. K. 6 z rycinami. 379
(uzupełnił x. Paweł Doliński

175

2a ed. toż 1733. Częstochowa 4to str. 468 i 6.
11a ed. toż 1754 Częstochowa 4to str. 484. 12.
12a ed. toż 1757. 4to str. 484 i K. 6. Częstochowa w druk. Jasnej Góry z rycinami i drzeworytami. (Aprobata d. 30 maja 1720 wymienia Dolińskiego Pawła jako autora. – druga aprobata z r. 1739 – trzecia 1757.) z historyą Koronacyi r. 1718.)
5a ed. toż wydał Innocenty Lokorski. Częstochowa 1706. 8o K. 3 str. 280 z ryciną P. Maryi (Zacher)
6a ed. w druk. Jasnej Góry Częstochowsk. ~~(K. n. i r.)~~ 8o. str. 306 (Wydanie trzecie ?)
7a ed. z historyą Koronacyi w r. 1711. Częstochowa b. r. 4o.

10ed. Częstochowa 1751. 4o

Tłomaczenie niemieckie:

Grad- und wundervolle Brodsamen so von der Königlichen Taffel Mariae zu Czenstochau abfallen durch P. Xaverium Rotter zusamengetragen. Breslau 1750. 4to. K. 6 str. 583. 4 z rycinami.

Rotter był r. 1765 przeorem w Pinczowie

Refugium peccatorum Vratislaviae 1767 8o

Nieszporkowitz Ambroży (wstąpił przed r. 1670 do zakonu Paulinów w Częstochowy; był Kaznodzieją w Krakowie, w Częstochowie Dr Teol. + po r. 1703)

1) Analecta Mensae Reginalis seu Historia imaginis Odigitriae Divae Virginis Claromontanae Mariae a Divo Luca Evangelista.. depictae, origine, magnaliis, miraculis, gratiis admirabilis.. collecta. Cracoviae ex officina Schedeliana 1681. 4to Kart 12, str. 336, i K. 5.

Ded. Joanni III regi Pol. Aprobata d. 4 Sept. 1680.
(przytem powinno być wizerunek N. P. Maryi Częstochow. – i Oblężenie Częstochowy sztychow. przez J. A. Gorczyna)

2) Odrobiny stołu Królewskiego abo Historya o cudownym obrazie N. P. Maryey Częstochowskiey od Łukasza S. ... malowanym. Kraków w drukarni Franciszka Cezarego 1683. 4to Kart 4, str. 169 (Bibl. Kra

1a ed. 1680. 12mo 2a ed. 1681. 4to Ded. Maryey Kazimirze Krolowej polsk. (aprobata tego tłomaczenia jest z r. 1681) d. rüzumu
4a ed. Kraków u Fr. Cezarego 1686. 4to 8vo str. 184 resztę brak

8a ed. (toż): Odrobiny z stołu Krokewskiego krolowej nieba i ziemi Najświętszej Bogarodzicy Panny Maryi historyą, łaskami i cudami Obrazu Częstochowskiego na Jasnej Górze od S. Łukasza ... malowanego, zebrane ... teraz przez innego tegoż zakonu i Klasztoru Kapłana nowo dobiane. W drukarni Jasnej

Wunderthätiges Gnadenbild Maria zu Czenstochau das in der neu erbauten Kirche der Mechitaristen Congregation in Klosterneuburg zu St. Jacob andächtig verehrt wird. 8° s.typ. 176

Geschichte, kurze, des Marian. Gnadenbildes Maria v. Czenstochau. Mit 1 Kupfer. Wien (Mechitaristen-Verlag) 18 Kr.

Celniejsze ryciny N. Maryi P. Częstochowskiej:

1) Imago B. Virginis Czestochoviensis et Sancti ac Beati Regnorum Poloniae ac Svetiae Patroni.... Peter Overrard excudit Colon. (około r. 1600) fol. max. – (rycina okazała, w górze Bóg Ojciec oraz 40 małych wizerunków Patronów polsk. i szwedzk.) – w zbiórze Ks. Kan. Polkowskiego.

2) Exemplar imaginis B. V. Mariae a S. Luca depictae, quam... Vladislaus Opoliensis Dux a. 1382... in Montem Clarum Częstochovia dictum transtulit. Romae 1600. Author Martinus Baronius Jaroslaviensis Ord. B. Joannis Dei Bon. fratrum edidit. Dedit. Sigismundo III regi Pol.... Jacobus Laurus Romanus (sztycharz) fol. – (rycina piękna: w środku wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej, dokoła Patronowie polscy.) opisana przez Nieszporkowicza.

3) Exemplar imaginis B. V. Mariae.... ded. Cosmo de Torres Cardinali... Jacobus Laurus a. 1626. fol. (rycina piękna: w środku wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej; dokoła Patronowie i sceny z cudów; u spodu widok Klasztoru w Częstochowie.) opisana przez Nieszporkowicza.

4) Imago B. Virginis Czestochoviensis et Sancti ac Beati Regnorum Poloniae ac Svetiae Patroni.... Servatius Rab sculptor. (około r. 1640) fol. (rycina piękna, ozdobiona emblematami Męki Pańskiej, medalionami i figurami świętych po boku) w zbiorze Wład. Ks. Czartoryskiego.

5) Imago B. Mariae Virg. Częstochoviensis a S. Luc. Evang. Hierosol. depicta in Pol. multis mirac. claret. (a. 1618) – piękna mała rycinka w kształcie winietki, umieszczana od r. 1618 – 1630 na sztycho-

wanych tytułach dzieła: Bzovius Abraham: Annalium ecclesiasticorum post Caesarem Baronium Tomus 14–19. Coloniae apud Antonium Boetzerum 1618–1630. fol.

6) Wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej z wierszami u spodu: Mira patrat Virgo etc... 8vo na odwrocie tytułu: Goldonowski Andr.: Diva Claromontana. Cracoviae 1642. 8vo (sztych dobry)

7) Wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej: (Imago B. Mariae V. Clarimontis) 4to sztych. Jan Benozheimer w Gdańsku, – w dziele: Kobierzycki Stan.: Obsidio Clari Montis Częstochoviensis. Dantisci 1659. 4to

8) Wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej (z podpisem: Virginis effigies...) fol. sztych (podobno Jana Alexandra Gorczyna), – w dziele: Kordecki August: Nova Gigantomachia. Cracoviae 1655. fol.

9) Wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej. 4to sztych (podobno J. A. Gorczyna), – w dziele: Nieszporkowitz Ambros.: Analecta mensae reginalis. Cracoviae 1681. 4to

10) Wizerunek N. P. Maryi Częstochowskiej – sztych in fol. in 4to, in 8vo. – w edycyach Gumpenberga: Atlas Marianus.

11) Wizerunek z podpisem: Imaginis B. V. M. Czestochoviensis in Polonia miraculosae a S. Luca depictae exemplar, quod sic repraesentatum Romae apud P.P. S. Pauli primi eremitae devote colitur. 12mo piękny sztych na odwrocie tytułu dzieła: (Vannouigi Giov.): Breve Relatione della prodigiosa imagine della Madre di Dio di Chiaromonte Cestecoviense in Polonia; tratta dall' Istoria

latina del Guilielmo Gumppenger (sic). Roma, per Michele Ercole 1671. 4to

12) Wizerunek N. P. Marji Częstochowskiej. 12mo (sztych przez Alexandra Taraszewicza w Wilnie 1684) — w dziele: Drews Joannes: Methodus peregrinationis menstruae Marianae ad imagines Deiparae Virg. Vilnae 1684. 12mo

13) Sztych w dziele: Goldonowski Andr.: Ursprung, Translation und Wunderzeichen des weit berühmbten Mariä Bilds von Zestochau in Polen. Wienn, gedruckt bey Matthäus Cosmerovius (około r. 1648). 8vo Kart 150.

14) Drzeworyt w dziele: Historia pulchra et stupendis miraculis referta imaginis Marię, quomodo et unde in Clarum montem Czastochouuię et Olsztyn advenerit. Grachovie, impressum per Flor. Unglerium 1523. 8vo Kart 24... dedic. Andreae Krzycki episc. premisl... Petrus Rissinius (autor)
podług Goldonowskiego ma być tego dzieła autorem Petrus a Rozprza. — (O tem dziele ob: Przyjaciel ludu. Leszno 1845. Rok XII Nr. 26. — Zeissberg: Poln. Geschichtsschreib. pag. 193 — Jocher Obraz bibliograf. Tom. III No 8783 i Noty, str. 624.)

15) Drzeworyt w dziele: Historya o obrazie w Częsthochowie Panny Maryey. (b. m. i r. około 1540.) 8vo Kart 16 (z wierszami do czytelnika przez Andrzeja Pograbins.)
podług Goldonowskiego autorem ma być Mikołaj z Wilkowiecka, paulin. —
druga Edycja: Historia obrazu P. Maryi Częstochowskiej. Kraków w druk Macieja Wirzbięty Jędrzeja... Horteryna 1617. 8vo
Rozszerzył i przerobił to dzieło: Zymieynsz Andrzej: Skarbnica Kościoła

Jasnej Gory Częstochowskiego: w której się zamyka Historya o cudownym obrazie Panny Maryey... pilniej niż przedtym zebrana. w Krakowie w drukarni Franc. Cezarego 1618. 4to kart 3 i str. 78 (autor powiada w przedmowie iż to tłomaczył z ręko-pisu Tarńskiego Mikołaja Lanckorońskiego).

16) Wizerunek w dziełku: Kurze Geschichte des Marianischen Gnadenbildes Maria von Czenstochau, das in der neuerbauten Kirche der Mechitaristen Congregation in Klosterneuburg zu St. Jakob andächtig verehrt wird. Wien 1832. 8vo

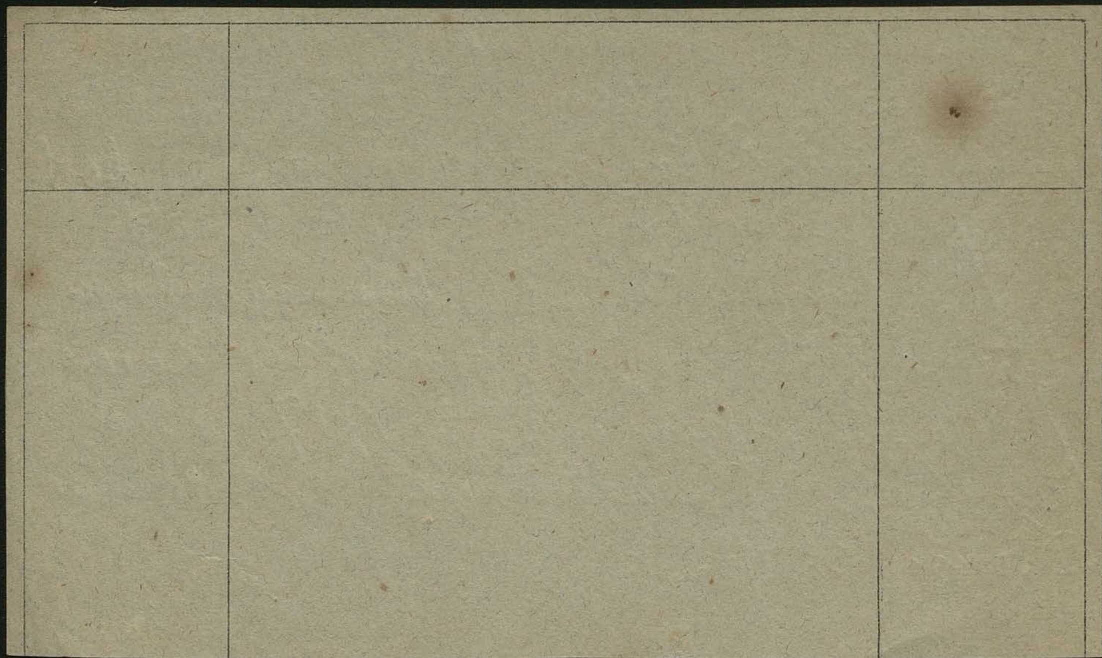
—

Inne Wizerunki N. Maryi P. Częstochowskiej sztychowane:

B. Maria Claromontana a ~~[illegible]~~ Luca depicta. C. Galle sculp. (około r. 1699) fol. = Klauber Cath. sc. (w augsburgu) (8vo (z S. Łukaszem i S. Pawłem). = P. N. Fuhrmann sc. Viennae, Joh. Marc. Will exc. A. V. 8vo = Ph. Yütl sc. Viennae. 8vo = Barthol. Strachowsky sculp. Vratisl. 1750. 4to (przy tłomaczeniu niemieckiem Niesporkowicza). = Effigies B. M. V. a S. Luca depicta,... corona Vaticana decorata, Czestochoviae ... ab.... Augusto III variis muneribus decorata. A. Schön sculp. 4to (z osmioma scenami cudów do koła). = D. Claro-Mont. Czestochoviensis Deipara a. 1717 d. 8 m. Sept. coronata. Birckart sculp. Prag. fol. (z widokiem fortecy Częstochowskiej u dołu). = D. Claro-Mont. Częstochow... attacta. Langer (sc.) Oppavia. 12mo (z S. Łukaszem i S. Pawłem). = Seb. Langer sc. Opaviae. 8vo = Mich. Langer sc. et exc. Oppaviae. 8vo = Prag bey Hofman 8vo = Jos. Dietrich in Grulich bey (Kitzer). 8vo = Effigies B. M. V. Claromont. Verlag bei Fr. Weissig Cath. A. V. (z widokiem klasztoru i herbem Króla Stanisława Poniatowskiego) 12mo = Peszke del. Cracoviae. Zschokke sculp. (około 1840). 8vo = München bey Dreindl. 8vo = Wenzl. Langhammer in Hohenelbe. 8vo (3 różne) = Paris C. Bertin edit. 8vo (z widokiem) = [illegible]koński sc. Paris. 8vo et fol. – Ph. Yütl Viennae 8vo –

litog. P. Wyszkowski 4to – chromolitogr. A. Dzwonkowski et Comp. A. Pecq w Warszawie (20 sztuk) – sculp. Desjardins w Paryżu 8vo (podług rysunku x. Kordeckiego 1655. – Carl Mayer st. Nürnberg 8vo – C. G. Röder w Lipsku – Bentziger in Einsiedeln – Prag bei W. Hoffmann – Prag bei Hoppe – Paris, L. Turgais – Lewicki in fol – Prag b. Ign. Riedl – chromolitogr. Fajans w Warszawie (z Rattawieckim i Grzezdzieckim) – ~~[illegible] sculp. [illegible] 1699~~ –

Obraz
Matka boska Częstochowskiej którą anioły koronują, na 179
dole Orzeł król polskiego. Fr. Antoninus Nowa
kowski O.S.P.P. Er. Sc. zgrabnie rytowane fol.
w dziele Splendor korony z dwunastu gwiazd
Maryi Panny przy triumfalnej cudownego obrazu
tejże na Jasnej Górze Częstochowskiej Korona
cyej Wierszem polskim odkryty 1717 w Dru-
karni Jasnej Góry Częstochowska. fol. (autor
Dionizy Chełstowski

Czortków miasteczko (w dawnej dyecezyi Kamie-
nieckiej) w Galicyi. W kościele OO. Dominikanów
fundow. r. 1610 przez Stanisława Gólskiego wojewodę
rusk. znajduje się w wielkim ołtarzu cudowny obraz
P. Maryi na płótnie malowany zwany Ostrowski
(Ostrownensis) przed którym r. 1663 Jan Kazimierz
król klęcząc wzywał opieki Niebios.

(Barącz Sadok: Rys dziejów za-
konu Kaznodziejskiego w Polsce.
Lwów 1861. Tom II, str. 417.)

Daleszowa (wieś w obwodzie kołomyjskim powiecie horodeńskim, parafii łacińsk. w Michalczu

W cerkwi parafialnej ruskiej, drewnianej wioski Daleszewa (liczącej 70 chałup i 457 mieszkańców — w biskupstwie stanisławowskiem rusk.), która to cerkiew zbudowaną została r. 1778 przez parafian i odnowioną r. 1867, nad wielkim ołtarzem (prestoł) w wschodniej ścianie umieszczony jest obraz cudownej Bogarodzicy piastującej na lewej ręce dziecinę Chrystusa, która trzyma w jednej ręce kulę świata z krzyżykiem. Obraz ten [malowany na drzewianej cyprysowej tablicy w stylu bizantyjskim pokryty sukienką atłasową złotą przeszywaną perłami] według podania miał się pierwotnie znajdować w pobliskim monasterze który stał na miejscu zwanem „monastyrok". Gdy za cesarza Józefa II ten monasterek skasowano, przeniesiono obraz do cerkwi parafialnej i umieszczono w ołtarzu pobocznym. Gdy naród różnych cudów doznawał i widział łzy na tymże obrazie, ówczesny proboszcz Bazyli Weligórski doniósł o tem biskupowi lwowskiemu Piotrowi Bielańskiemu, który zesławszy d. 28 października 1781 na miejsce Komissyą, [obraz ten za cudowny ogłosił,] kazał obraz w głównym miejscu w cerkwi umieścić i r. 1783 wyjednał w Rzymie u papieża nadanie odpustów dla cerkwi. Książeczka ruska wydana o tym obrazie przytacza 5 cudów z nowszych czasów od r. 1862 i wspomina że Andrzej Markowski nauczyciel wiejski miejscowy ułożył pieśń ruską na cześć N. Maryi P. Daleszewskiej.

(Ob. O czudotwornoj ikonie preswiatoj Djewy Marii w Daleszewie, s piesniami i molytwami, i akathistom do Presw. Djewy Bohorodycy. Kołomyja 1876. Pečatano w typografii M. Bilonsa. 8vo str. 32 z ryc. na drzeworyt. przed tytułem: „Ikona / Preswiatoj „Diwy Mrii Czudo= / tworno w wesi Dalez „szewie." 8o całe dziełko druk. literami cyryl.
str. 1–9 Wiadomosti o obrazie – od str. 10: Piesń k Preswiatoj Bohorodycie Daleszewskoj („Daj nam Spase i t. d.) – Piesń k Preswiatoj Bohorodycy czudotwornoj („Maty swiata! mnohopieta, nebes ozdobo i t. d.) – Piesń Preswiatjej Djewje Bohorodycie Poczajewskoj („Preczystaja Djewo maty russkoho kraja i t. d.) – Akathist k Presw. Bohorodycie (str. 19–28) – Molytwy.)

/: Kondak i Ikos w Akafiste :/

Cudowny ten obraz znajdował się pierwotnie w monasterze czerńców dyzunitów, później Bazylianów unitów w przysiółku Monastyr zwanym koło wsi Łuka. Fundował ten monaster około r. 1600 włościanin Ławro Hnyczkowicz, uposażył zaś Stefan Potocki z żoną swą Maryą Mohylanką. Po supressyi tego monasteru w r. 1789 przeniesiono obraz do cerkwi w Daleszowy. – Największy odpust d. 28 Sierpnia na Uśpienie N. P. Maryi.
Jest też pieśń ruska w Bohohłasniku, do Matki Boskiej w Daleszowie.

182

<u>Daleszyce</u> miasteczko (w dyecezyi kieleckiej)

Daleszyce wieś pierwotnie biskupów krakows. którą Filip Padniewski bisk. krak. r. 1569 za przywilejem króla Zygmunta Augusta do rzędu miast z prawem niemieckiem wyniósł; jest tu kościół parafialny S. Michała, który r. 1220 Iwo Odrowąż biskup krak. zbudował; w takowym w wielkim ołtarzu jest cudowny obraz Najśw. P. Maryi piastującej dzieciątko Jezusa, z srebrną sukienką malowany na drzewie, starej niemieckiej szkoły malarskiej, z tłem złocistem wysoki 2 łokcie, szeroki 1½ łokcia. Główne odpusty na N. P. Szkaplerzną i Różańcową.

Ob. Pruszcz: Morze, 45.

Dankow w. (dyecez. włocławska)

W kościele parafialnym (wymurowanym r. 1550) kosztem Stanisława Warszyckiego kasztelana krakow. około r. 1680, z odrestaurowanym konsekrowanym r. 1675 przez Andrzeja Olszowskiego arcybisk. gnieznień. jest cudowny obraz N. Marji P. (kopia częstochowskiego), który r. 1620 w obecności mnogiego ludu płakał. Pierwotny kościół wystawił r. 1472 dziedzic zań Hińcza z Rogowa kasztelan sandomirski starosta krzepicki.

Dembe

Dębe (pod Kaliszem w dyec. gniezn.) (Dembe dziś w dyec. włocław.) wieś z Kościołem parafialnym drewnianym, zbudowanym r. 1607 przez dziedzica Stanisława Mikołajewskiego.

Jest tu obraz cudowny N. P. Maryi piastującej dziecinę Jezusa w wielkim ołtarzu Kościoła parafialnego. Obrazek ten niewielki został pierwotnie na błotach tamtejszych znaleziony i przez młynarza około r. 1531 w ogrodzie młynarskim nad rzeką Swędrą w maleńkiej kapliczce umieszczony. Gdy się sława rozeszła, Stanisław Karnkowski arcyb. gniezn. uznawszy ten obraz za cudowny pozwolił kapliczkę powiększyć i w niej proboszczowi z Kamienia czasami mszę odprawiać. Gdy kościół parafialny w Kamieniu dziedzic Zaremba oddał heretykom przeniósł arcybiskup Karnkowski d. 4 Lutego 1600 farę z Kamienia do owej kapliczki w Dembem, gdzie dziedzic Stanisław Mikołajewski r. 1607 wystawił większy kościół z drzewa. Odrestaurował go r. 1770 proboszcz Józef Jonaszek, następnie proboszcz x. Filip Stanczewski, a r. 1866 x. prob. Czesław Mazuras

Kościół drewniany — na obrazie dużo wotów, z których r. 1730 było 331. Była dawniej w kościele księga pisana cudów tego obraza od r. 1531. — Arcybiskup gniezn. Gabriel Podoski dekretem z r. 1777 obraz ten za cudowny ogłosił. — Obraz ma sukienkę srebrną — Ołtarzów 4 — Kościół sam z drzewa — R. 1619 d. 3 maja Nuncyatura apost. nadała odpusty. — W Kościele jest portret fundatora Stanisława Mikołajewskiego + 26 lipca 1639.

Ob: Bystrzonowski W. Honor Maryi. Kalisz 1741. 8o. p. 73.

Catalogus dioec Vladislav. pro a. 1875. pag. 48

Przegląd Katolicki. Rok 1867 Warszawa Nr. 7 str. 107 — 110. i Nr. 40 str. 639.

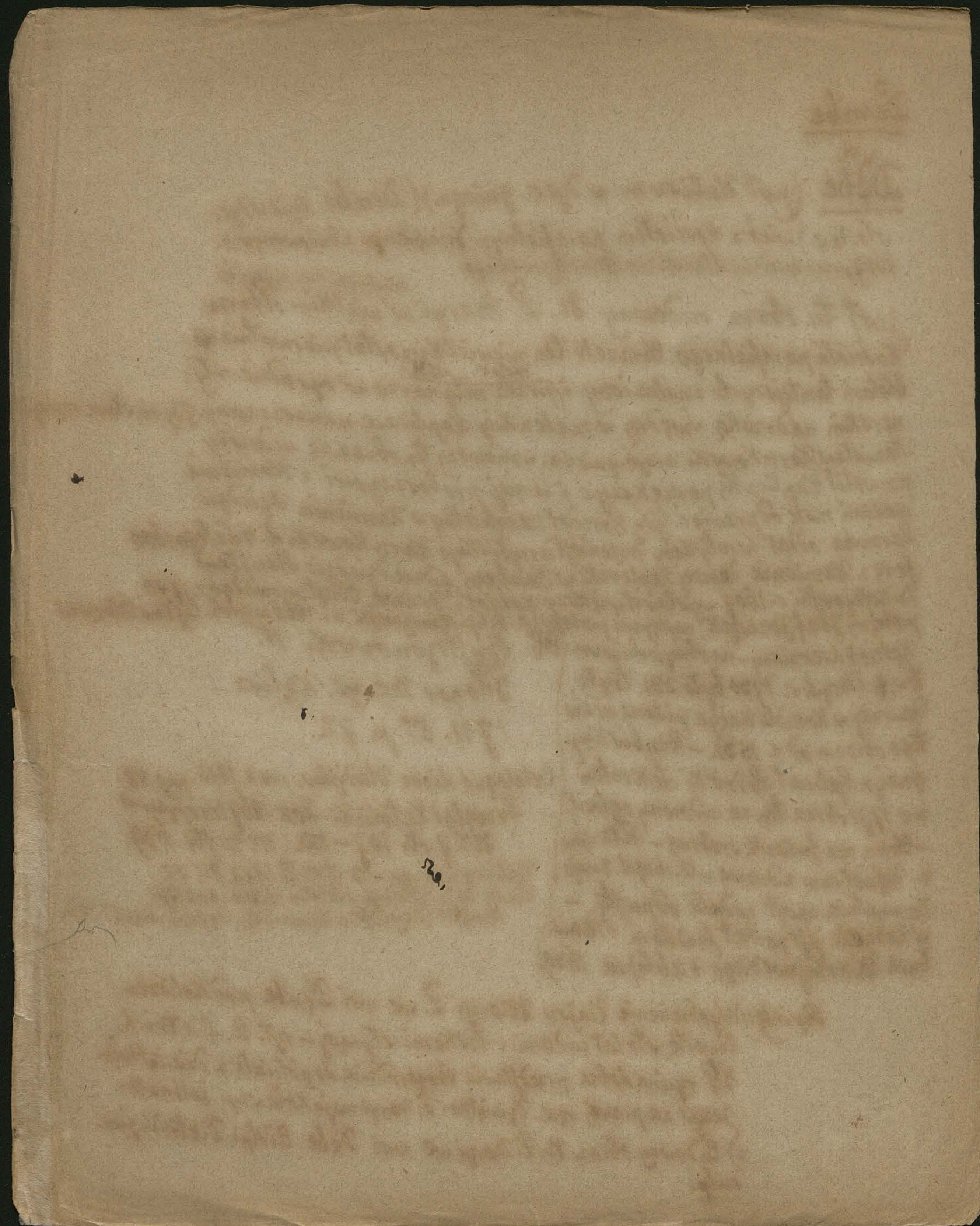
Kaliszanin, gazeta Rok III 1872 Nr. 52

Pieśń do N. P. Maryi w Dębskim obrazie, druk 1770

Początek: „Najświętsza Panno w tym Dębskim obrazie" i t. d.

Ryciny: 1) Wyobrażenie Najśw. Maryi P. we wsi Dembe pod Kaliszem, Czwarte sto lat cudami i łaskami słynącej — ryt. A. Dietrich. 4to rycina dobra przedstawia Bogarodzicę do półciała z dzieciątkiem Jezus na prawej ręce. Dzieciątko i P. Maryi mają koło szyi falbanki.

2) Cudowny obraz N. P. Maryi we wsi Dębe. Adolph Dietrich jun. sculp.

Dereczyn miasteczko dyec. wileńsk.

W Kościele Klasztoru Dominikanów fundowanym r. 1618 przez Konstantyna Kniazia Połubińskiego późniejszego wojewodę parnawskiego, były 3 obrazy cudowne: 1) N. P. Maryi (śnieżnej) z szatą srebrną. 2) P. Jezusa biczowanego u słupa. 3) S. Antoniego Padewskiego. – Po zniesieniu Dominikanów w r. 1832, jest kościół parafialny.

(Ob. Szymak: Prerogatywa 424) – Barącz Rys II. 342. – Teka wileńska 1858 Nr. III str. 245. – Pamiętnik religijno-moraln. I. 404. – Baliński: Starożyt. Polska III. 696.

186

<u>Dobromil</u> miasto (dyecezya przemyska)

W Kościele parafialnym fundowanym r. 1531 przez Jana Herburta, jest cudowny obraz N. P. Maryi, za którego przyczyną Jan Kazmierz otrzymał zwycięztwo nad Szwedami, Tatarami, Moskwą.

W cerkwi monasteru Bazylianów fundowanego 1613 przez Jana Szczęsnego Herburta, jest cudowny obraz S. Onufrego.

Ob. Krasuski: Regina. 174.
Rozmaitości 1858 Nr. 46.
Lwowianin 1840, T. V. 62.
Bibliot. Ossolińsk. 1866. VIII. 355.
Płoszczański: Dobromil
Galicya w obrazach. (Pillera)

Domaniewice w. (w dyecezyi warszawskiej)

Wieś niegdyś należąca do dóbr stołowych arcybis-kupa gnieźnieńskiego w województwie rawskiem, ziemi sochaczewskiej, w archidyakonacie łowickim 12 mil od Warszawy odległa, (dziś w gubern. warszawsk.)
Za wsią jest kaplica murowana okrągła z kopułą, wy-murowana r. 1633 przez Jakóba łowicka i Wojciecha rajcę braci Celestów z Krakowa. Kaplica ta ma tytuł Narodzenia N. P. Maryi. W wielkim ołtarzu tej kaplicy jest obraz cu-downy N. Maryi malowany na drzewie (na kształt obrazu S. Mariae Majoris w Rzymie) z srebrnemi koronami. Kaplicę tę konsekrował d. 15 Października 1633 Jan Wężyk arcybisk. warszaw. Bywają tu sławne odpusty. — W kościele farnym S. Bartłomieja w Domaniewicach jest w bocznym ołtarzu cudowny wizerunek P. Jezusa na krzyżu, malowany, roboty snycerskiej (str. 59)

Ob.: (Oszykowski Romuald): Obrazy cudowne w dawnym powiecie łowickim (Łowicz, Domaniewice, Miedniewice). Warszawa w druk. Stanisława Niemiery 1888. 12mo str. 210 z fotografią. (Domaniewice str. 49–89.) — Pruszcz: Morze. 57.

Druja miasteczko (w dyec. mohilewskiej)

W miasteczku Druji czyli Sapieżynie, w kościele klasztoru Dominikanów fundowanego r. 1697 przez Piotra Kazimierza Krzyżanowskiego podczaszego bracławskiego, jest cudowny obraz N. Maryi P. (Kopia obrazu w Poporciach). Po supressyi Dominikanów r. 1832 oddano kościół Bernardynom - dziś tylko kaplica.

Ob. Szymak: Prerogatywa 440.
Pamiętnik religijno-moral. T. I, str. 44.
Teka wileńska 1858. Nr. III, str. 242.
Baliński: Staroż. Polska III. 288.
Bartoszewicz: Rys II. 342.

Drzycim (Dritzmin) wieś w dzisiejszej dyecezyi chełmińskiej, dekanacie świeckim (powiecie świeckim). W kościele farnym jest łaskawy obraz N. P. Maryi Częstochowskiej malowany na płótnie. Obraz ten znajdował się do r. 1863 w wielkim ołtarzu, teraz zaś na ścianie w kościele zawieszony. Główny odpust bywa na Poczęciu Matki Boskiej.

(Fankidejski: Cudowne obrazy, str. 155.)

Dubno miasto (w dyecez. łuckiej)

W klasztornym kościele Bernardynów których tu r. 1620 Janusz Książe na Ostrogu fundował, był od r. 1629 cudowny obraz N. Maryi P.

Ob. Barącz S. Pamiętnik zakonu Bernardynów. Lwów 1874. 8º str. 356.

<u>Dunilowicze</u> miasteczko (w dyecez. wileńskiej)

W kościele klasztoru Dominikanów których tu r. 1683 Elżbieta z Kajkowskich żona Krzysztofa Białozora chorążego W. X. L. fundowała, znajduje się cudowny obraz N. Maryi P. który przywiózł z Florencyi Mikołaj Pac biskup wileński i tejże Białozorowej darował; ta zaś oddała go Dominikanom. Obraz ma tylko twarz i ręce malowane, reszta przykryta srebrną blachą. Po supresyi Dominikanów ~~dziś~~ r. 1864, dziś cerkiew prawosławna.

Ob. Szymak: Prerogatywa, 435.
Teka wileńska 1858 Nr. III, str. 239.
Baliński: Starożytna Polska III. 248.

Dzierzgow czyli Dzierszkow w. (Dyecezya Kielecka)

W Kościele parafialnym jest cudowny obraz N. P. Maryi, który r. 1664 łzy ronił, jak swiadczy Kochowski (Annal. Polon. III pag. 148 – i pieśń w tegoż Kochowskiego: Nieprózmujące próżnowanie, str. 127. – W Książce: Rożaniec do N. Maryi P. Kraków, u Piotrkowczyka 1668. 16o przez Kochowskiego Wiersz polski o płaczącym obrazie N. Maryi P. we wsi Dzierzkowie r. 1664 d. 22 Lipca; także i w jego Liryskach.

Dzikow 26

Roza Jerychonska Nayswiętsza Marya Panna w Obrazie Dzikowskim
cudami i łaskami wonnieiąca albo Łaski y Cuda Obrazu tegoż niegdyś
do druku podane przez X. Wawrzyńca Swięckiego, Kaznodzieię Generalnego, teraz
zaś za staraniem X. Bazylego Barskiego S. Teol. Bakałarza, Przeora Dzikows=
kiego WW OO. Dominikanów przedrukowane za dozwoleniem Starszych W San
domierzu w Coll. Soc. Jesu R. 1754. in 4o. kart nieliczb. 11 i str. 136
przytem dodana rycina sztych. in 4o: Obraz Nayśw. Maryi P. cudami słynący od R. P. 1675 w Dzikowie u WWOO. Dominika=
przypisane Rozy na Dzikowie Hrabinie Tarnowskiej urodzoney Duninownie Karwickiej
nów w Dobrach dziedzicznych JJ WW. PP. Hra=
oraz jej synom Janowi Joachimowi i Rafałowi
biów Tarnowskich. Jos. Erasm. Belling Cath. sc.
Aug. Vind.

Obraz tutejszy pewny towarzysz pancerny na Wołyniu darował Białkowskim szlachcie
ci zaś darowali go Janowi Stanisławowi Amorowi Tarnowskiemu i jego żonie Zofii z Dąbro
wicy Firlejownie. Andrzej Trzebicki biskup. krakowski wysłał inkwizycyię w skutek której obraz ten
w kaplicy zamku dzikowskiego się znajdujący. w Kielcach d. 11 Novembr. 1675 za cudowny ogłosił
Jan Stanisław Amor Tarnowski wystawił klasztor Dominikanów którym na utrzymanie wieś
Radowąż w województwie Sandomirskim 1676 żona zaś jego Zofia zapisała 16000 złp. na dob=
rach swych Wojczyka ~~[illegible]~~ w województwie sandomirskim z których rocznie szło 120 złp. na ~~[illegible]~~=
zbudowanie Konwentu. Erekcyię klasztoru podpisał Mikołaj Oborski sufragan krakowski biskup Laodycki
w Krakowie 17 lutego 1677. Obraz z pompą do klasztoru z zamkowej kaplicy przeprowadzony
d. 20 Maja 1678

Dzików

Wonności Róży Jerychontskiey, lub Łaski, dary nadprzyrodzone nabożnym ludziom w różnych potrzebach, przypadkach, chorobach, niebespieczeństwach od szczodrobliwości boskiey oświadczone za przyczyną Bogarodzice Panny Maryey w obrazie Dzikowskim kościele Klasztoru Dominikańskiego cudowney, przez x. Wawrzyńca Święckiego Kaznodzieię generalnego tegoż zakonu, a tamtego klasztoru Przełożonego. W Krakowie, w druk. Akademick. 1686. 4to

k. 127. i na przodzie kart 4

Ob: Piskorski – Baliński Star. Polska II Cz. I. 470. – Barącz: Rys. zak. Kazn. II. 295. – Miracula patrata ad imaginem thaumaturgam B.V.M. Dzikoviensem e Polono latine tradita. Cracoviae 1686. 4to (wydał Łukasz Paprocki S.J.) Kalendarz Katol. 1887. – Nowowiejski Phoenix p. 28. – Kalendarz Wila 1862 p. 32 – Tygodnik illustr. I. 22. – Czas 1852 (172 i 249) – Dodatek do Czasu 1857. VIII. 372.

Białe-Błota w. (w dyec. płock.)

W kościele filialnym należącym do parafii Prasnysz jest cudowny obraz N. Maryi P. (Kopia Częstochowskiej); jest licha rycina tego obrazu litografowana w Warszawie u Keltera – i 2 medaliki powsze.

Ejsymonty wielkie (wieś) (dyec. wileńska)
Anna Suwiak córka szlachcica litewskiego doznała cudu.

Ob. Gumpenberg: Atlas pag. 156 i 269.

195

Fraga

obacz Brzeżany.

196

<u>Fraga</u> obacz Brzeżany.

ob. Piskorski.

Gaj w. (w dyecezyi krakowskiej)

W wielkim ołtarzu starodawnego kościołka jest cudowny obraz N. P. Maryi malowany na desce lipowej około 1 metra wyso: kiej, przedstawiający Bogarodzicę piastującą małego Chrystusa. Obraz ten starożytny malowany na podkładzie kredowym z tłem złoconym staroniemieckiej szkoły, przez niedbalstwo zniszczał i kawałkami poodpadał, dla tego też przybito na nim nowszy ob: raz na płótnie malowany, który ma być kopią dawniejszego. Obraz w Gaju według podania pierwotnie umieszczono w drewnianym kościele r. 1277, skąd go do murowanego kościoła r. 1440 przenie: siono; około r. 1660 x. Mateusz Solecki proboszcz miejscowy kazał nowy obraz na miejsce dawnego wymalować, którego obra: zu dzieje, w tyle na desce r. 1662 x. Mikołaj Trzebnicki proboszcz w krótkości opisał.

Ob. Piskorski (oda na cześć obrazu 1698)
Łepkowski: Przegląd zabytków, str. 175.

198

OBRAZ
MATKI BOSKIEJ ŁASKAMI SŁYNĄCEJ
W KOŚCIELE PARAFJALNYM W GAJU POD KRAKOWEM

<u>Gdańsk</u> miasto w dyecezyi chełmińskiej. W kościele P. Maryi, który od r. 1570 Luteranie posiadają, jest w kaplicy Bractwa N. P. Maryi, wybudowanej r. 1374 w ołtarzu jest ~~[illegible]~~ starodawna figura cudowna N. P. Maryi z gliny palonej, w niży wyzłacanej, mającej nad głową gotyckie piękne podniebienie. Jakób biskup margaryteński r. 1478 nadaje wszystkim modlącym się do tej figury, 10 dni odpustu.

(Hirsch: Marienkirche in Danzig str. 183 i 388. – Fankidejski: Cudowne obrazy str. 106. i 31)

2) W Gdańsku w kościele Dominikanów (fundowanym r. 1227 przez Świętopełka Księcia pomorsk.) cudowny obraz N. M. P. (dziś supprymowany) Ob. Fankidejski: 31. – Baracz. – Rys za: Kom. II str. 297. – Kownacki: Sparta Polska. – Siejkowski

Gdów miasteczko (w dyec. tarnowsk.)

W starożytnym kościele parafialnym jest cudowny obraz N. P. Maryi, za wezwaniem którego król Władysław Warneńczyk zachorowawszy tutaj, zdrowie odzyskał i później zabłąkawszy się w [redacted] puszczy Niepołomickiej, prawdziwą drogę odnalazł. Oba te wydarzenia odmalowane są r. 1736 na dużym obrazie przybitym na ścianie od ambony aż do wielkiego ołtarza. Władysław Warneńczyk przywilejem (dat. Budae, d 1 Julii 1444) zapisał temuż kościołowi rocznie 17 grzywien oraz 30 sosien i pięć dębów z puszczy Niepołomskiej. Na wspomnionym historycznym dużym obrazie wypisana jest wierszem polskim historya tego wydarzenia cudownego Władysława Warneńczyka. – Przywilej potwierdził Zygmunt August w Warszawie 20 Marca 1564. – miasteczko było własnością 1583 Wielopolskich, 1676 Wesselinięgo i Jordanowej, – Lubomirskich.

(Ob. x. J. Maliszewski: Wiadomość o historycznym obrazie w Gdowie, z wypisaniem owych wierszy w Tygodniku Krakowskim 1834. fol. Nr 4, str. 15. – Jest też książeczka o obrazie w Gdowie wydana r. 1894. – Rycina: Imago B. V. M. in ecclesia Gdoviensi. Adal(bertus) Sze(luta) Żebrawski sc. 8vo)

– Ob. Dziennik literacki 1846 Nr 6 – Łepkowski: Przegląd zabytków

Schematismus dioec. Tarnov. 1874. pag. 152.

201

Pieśń nowa o Najśw. Maryi Pannie Gdowskiej. Nakład Franciszka Łasiaka. - Wolka żręcicka. Drukiem Franciszka Foltyna w Wadowicach 1889. 8° str. 4.

(Początek: „Panno Najświętsza w gdowskim obrazie".

Gidle

Cudowna figurka N. P. Maryi w koronie, piastującej dziecię i stojącej na globie wyrobiona niezbyt misternie z kamienia głazowego szarego, wysoka blisko 4 cale a gruba blisko 1 cal. Figurkę tę r. 1516 wyorał w polu kmieć Jan Czeczek na polu gdzie dziś kaplica. Gdy w mieszkaniu tego kmiecia nad tym obrazem widziano jasność, przeniósł tenże wizerunek pleban miejscowy x. Piotr Wolski do kościoła farnego S. Maryi Magdaleny; skąd tenże cudownym sposobem na dawne miejsce uszedł. Dziedzic wsi Gidel Adam Gidzielski z żoną swoją (z domu Grzezińską) wybudowali pierwotnie słup drewniany z wydrążeniem w którym tę figurkę umieszczono. Syn ich Marcin Gidzielski wystawił zaś drewniany kościółek ~~[illegible]~~. Później r. 1615 dziedziczka nowa Anna z Rusocic Dąbrowska kasztelanowa wieluńska (wdowa po Janie Wojciechu Dąbrowskim) postawiła murowaną kaplicę, którą r. 1615 przy pomocy Stanisława Słobieckiego z Kłomnic podstolego sieradzkiego oddała Dominikanom; ci wystawili (r. 1640) kaplicę wspaniałą, kościół z kaplicą S. Jacka i klasztor wymurowali r. 1649. Konsekrowany kościół 25 maja 1656. (Obraz Wniebowzięcia P. Maryi w wielkim ołtarzu malował Michał Stachowicz — W Gidlach był też drugi klasztor Kartuzów sprowadzonych r. 1641 z klasztoru paradyskiego z pod Gdańska przez Zuzannę z Przerębu Oleską podkomorzynę koronną)

Historya i pożytki skarbu znalezionego w stolicy, to jest obrazu cudownego P. Maryi Gidzielskiej, do wiadomości podana przez W. O. Tomasza z Pilzna przeora gidzielskiego, kaznodzieją jeneralnego Zakonu Dominika Św. W Krakowie, w drukarni Waleryana Piątkowskiego 1645. 4to z drzeworytem obrazku, kart sig. A–R. ded. Janowi Daniłowiczowi. (w bibl. Prezentek w Krakowie)
(Część I traktuje o Acheropitach Chrystusa i Maryi – Część II o obrazie Gidelskim, gdzie wspomina Votum Władysława IV.)

(Trebnic Jerzy x): Historya o cud. obrazie Przenajśw. P. Maryi w Gidlach. Kraków 1636. 4to (w bibl. Ossol.)

Skarb wielki Województwa Sieradzkiego na roli Gidelskiej znaleziony, każdemu potrzebującemu wspomożenia otwarty, to jest Obrazu Gidelskiego N. P. Maryi w Wojew. Sieradzkiem na roli Gidelskiej znalezionego cuda wielkie i łaski przez podanie do druku ogłoszone przez x. Ambrożego Zagajowskiego zakonu Kaznodz. Pisma św. Dokt. Roku 1724 (Kraków) w drukarni wdowy i dziedziców Franciszka Cezarego. 4to ark. 9, str. 131 i kart 11. (sign. A – Dd. 4) ded. Annie Konstancyi z Książąt Lubomirskich Szołdrskiej wojewodzinie poznań.... autor. – (Odp. 1–127 cuda od r. 1501–1714)

Wiadomość historyczna o obrazie N. Maryi P. w kościele OO. Dominikanów w Gidlach w gubernii warszawskiej powiecie radomskim cudami słynącym. Trzeci raz do druku podana. Warszawa w druk. XX. Piarów 1845. 8° str. 95. 1. (z rycin. litogr. S. Marya Gidelska)
(Wiadomość o obrazie – modlitwy i pieśni o obrazie p. 9–87. na końcu cuda od r. 1617–1824)

(Edycya 4ta) .... po trzecie do druku podana. W drukarni Jasnej Góry Częstochowskiej 1851. 8° str. 75. 1.

(Edycya 5^a^) .... w Gidlach w gubernii kaliskiej powiecie radomskim cudami słynącym. Czwarte wydanie, staraniem x. Kor. Mikusińskiego Z. K. Kraków, drukiem Karola Budweisera i spółki 1857. 8° str. 67. k. 1. z ryciną sztychow: Nay. Marya Pan. cudami słynąca w Obrazie Gidelskim. 24 groszy
(: Wiadomości o obrazie str. 3–7 nabożeństwo str. 8–61 Cuda (ostatni z r. 1824) str. 62–67.

Marya Gidelska w słynnym łaskami obrazie czyli pobieżny opis znalezienia cudownej kamiennej figurki Matki Najświętszej, z dołączeniem niektórych modlitw i pieśni właściwych, zebrany przez Ks. M. Dominikana. Warszawa, w drukarni Józefa Tomaszewskiego 1871. 8° str. 66, k. 1 (spis) i drzeworyt na czele: Najświętsza Marya Panna Gidelska. (Mieści się tutaj: Cudowne zjawienie się N. P. – Wprowadzenie OO. Dominikanów do Gidel, wzmianka o cudach, założenie Kościoła i Klasztoru – Obrazy, pamiątki i inne szczegóły zdobiące Kościół (str. 26–32) – Przywileje i odpusta – Nabożeństwo, modlitwy i pieśni.) (20 kop.)

Paweł Warszycki Kasztelan Konarski 1640

204

(autor Jerzy Trebnic zakonu kaznodz.):

Historya o cudownym obrazie Panny Mariey, który jest w Gidlach, w kościele braci Zakonu Kaznodzieyskiego S. Dominika. Pisana przez jednego z Braciey tegoż zakonu za rozkazaniem starszych. R. P. 1635. W Krakowie w druk. Macieja (Andrze) Jędrzejowczyka 1636. 4to kart 46 nieliczb. – ded. Zuzannie z Przeremba Oleskiej podkomorz. Koronn. ~~(Maciejowsk[illegible])~~

~~Pism. III. 146~~ ser. 4to ~~[illegible]~~ arkuszy 11½.

Ob. Tygodnik illustr. II. (VIII). 13.
Biblioteka warszawska 1845 Sierpień 450.

Tomasz z Pilzna 1645. Historia obrazu gidelskiego. Kraków 1645. 4o

Zagajowski Ambrozy: Skarb wielki województwa sieradzkiego czyli cuda obrazu Maryi w Gidlach 1724. 4o

Bartoszewicz: Staroż. Polska I. 230.

Barącz: Rys dziejów I. 298.

Nowowiejski: Phoenix.

Gumpenberg 525.

Schemat. dioec. Vladisl.

Siejkowski Dni roczne.

Ulanecki. Nr 15.

Nr 124½ Pieśń o N. P. Gidelskiej. Drukiem Fr. Foltyna w Wadowicach 1869. 1872. 18[illegible]. 8o k. 2.

Chata – pismo religijno-ludowe 1870
Tom II Nr. 18.

Ulanecki: Maria Panna Gidelska 1867. (10 Krp.)

Pieśń ludowa

Prawdziwe wyobrażenie Matki 205
Boskiej Gidelskiej cudami słynącej.
8° chromolitogr.
Na odwrocie: Statua Matki Boskiej
Gidelskiej znaleziona 1516 przez Józefa
Czeczek kmiecia .... Warszawa 12
Oktob. 1882. Lit. F. Kasprzykiewicz.

Gietrzwałd (Dittrichswalde) w. (Dyecez. warmijska)

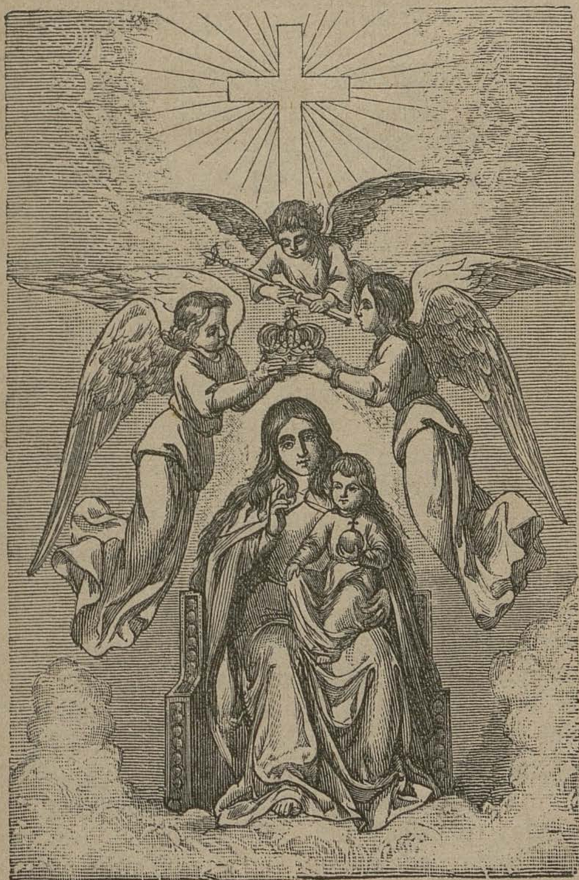
Najśw. Maryja Panna w Gierzwałdzie, przez ks. W. K. (Przedruk z „Czasu".) Kraków, nakł. Księgarni Katolick. 1878. 16º str. 36 [kuttoryzu - nabożeństwo]

Najświętsza Panna w Giętrzwałdzie. Dokładny opis Objawienia od d. 27 Czerwca do 9 Września 1877 r. (Przedruk z „Gońca Wielkopolskiego") Poznań, Wydawnictwo Fr. Bażyńskiego, Druk T. M. Daszkiewicza 1877. 8º str. 46. 20 fen.

Cudowne objawienie Najśw. Panny w Giętrzwałdzie na Warmii polskiej, przez J. E. M. Poznań, nakł. Wydawnictwa „Orędownika" druk Jarosława Leitgebra, b. r. 8º str. 32

Objawienia Najśw. Maryi P. w Giętrzwałdzie, z źródeł autentycznych na miejscu i z różnych pism zebrali R. i S. Giętrzwałd, nakł. Księgarni Katol. Roman i Samulowski, 1878. 8º str. 48.

Objawienia Matki Bozkiej w Giętrzwałdzie, dla ludu katolickiego podług urzędowych dokumentów spisane. W Brunsberdze 1878, Drukiem i nakładem drukarni Warmińskiej (J. E. Pohl). str. 80 z widokiem kościoła w texcie i drugim na okładce.

ZJAWIENIE NAJŚW. MARYI PANNY
W GIETRZWAŁDZIE.

wracając z przechadzki, przy klonie się był zatrzymał. A przybiegłszy potém do matki, która na nią na drodze czekała, zawołała: „Ach mateczko! teraz widziałam bardzo piękną Pannę żywą, siedzącą na tronie złotym, ozdobionym perłami. Patrzała na mnie i na X. Proboszcza. Nad nią była taka jasność, że aż mi się w oczach ciemno zrobiło. Czułam wtedy wielką bojaźń, zdawało mi się, że już będzie sąd ostateczny. Chciałam krzyczeć, alem nie mogła, chciałam uciekać, ale nie byłam w stanie ruszyć się "

Nazajutrz wieczorem przyszła Justyna z kilku innemi dziewczętami pod klon i tu zaczęły, jak zalecił X. Proboszcz, odmawiać Różaniec. Wtém zadzwoniono na Anioł Pański. „Podczas dzwonienia — tak opowiada Justyna — rozświeciło się nagle drzewo. Po zaczęciu trzeciéj tajemnicy radośnéj, zjawił się ten sam tron, jaki wczoraj widziałam. Po chwili zstąpiła z Nieba Pani, w niewypowiedzianéj jasności, otoczona Aniołami, i usiadła na tronie. Aniołowie oddawszy Jéj pokłon głęboki, stanęli po obu stronach. Pani, która się pokazała, była przedziwnéj piękności, z głowy nie zakrytéj spadały włosy jasne, długie, rozpuszczone, oczy miała niebieskie, spojrzenie nadzwyczaj łagodne i miłe porywało za serce. Suknia Jéj była biała. Ręce trzymała spokojnie na kolanach złożone. Z rąk, nóg i szyi rozchodziły się jaśniejsze pro-

Kurzer Bericht
über die
Erscheinungen

Ich bin die unbefleckt Empfangene!

Betet alle Tage den Rosenkranz!

Unserer Lieben Frau
zu Dittrichswalde.

Es war am 27. Juni 1877, daß der deutsche Reichskanzler in Kissingen mehreren protestantischen Predigern gegenüber die in den letzten Jahren in

Frankreich und Deutschland vorgekommenen Muttergottes-Erscheinungen als Täuschung bezeichnete und dabei zugleich die Hoffnung aussprach, daß durch den Einfluß der Schule diese Dinge bald aufhören würden. An demselben Tage, fast um dieselbe Stunde sollte an der äußersten Ostmark des deutschen Reiches ein armes polnisches Schulkind die nächste Veranlassung dazu geben, daß das Augenmerk fast der ganzen Welt sich von Neuem dauernd diesen Erscheinungen zuwendete. Am Abende dieses Tages nämlich, begab sich die dreizehnjährige Justina Szafrinski in Begleitung ihrer Mutter von Dittrichswalde, einem freundlichen Marktflecken in der Provinz Ostpreußen, eine halbe Stunde von der Eisenbahnstation Bieselen entfernt, auf den Weg nach seinem Heimathsdörfchen Neumühl. Das Kind hatte eben die Prüfung bestanden, welche im Bisthum Ermland dem Empfange der ersten h. Kommunion voraufzugehen pflegt. Beim Avemaria-Läuten, etwa 200 Schritte von der Pfarrkirche in Dittrichswalde entfernt, wendet sich das Kind zum Gebete um und bemerkte nun auf einem im Pfarrgarten befindlichen Ahornbaume eine Erscheinung, wie sie auf dem beifolgenden Bilde dargestellt ist. Diese Erscheinung wiederholte sich seitdem bis zum 24. Juli allabendlich, von da ab bis zum 9. September täglich dreimal beim Aveläuten während des Rosenkranzgebetes und dann noch eben so oft vom 12. bis 16. September, an den Tagen, wo auf dem Kirchhof, unweit des Ahornbaumes eine Muttergottes-Statue errichtet wurde. Hunderttausende von Wallfahrern haben in jenen Tagen unter dem Ahornbaume zu Dittrichswalde gebetet und das Kind und die drei andern Personen beobachtet, welche in Gemeinschaft mit demselben jener Erscheinungen gewürdigt wurden. Die genaueste ärztliche und kirchliche Untersuchung hat bis jetzt nicht die leiseste Spur von Trug und Täuschung aufweisen können, wohl aber dazu beigetragen, in Unzähligen die Ueberzeugung von der Echtheit und Uebernatürlichkeit jener Vorgänge zu befestigen.

Wer sich über das Einzelne näher unterrichten will, möge es nicht versäumen, die „mit Genehmigung des

hochwürdigsten Bischofs von Ermland" in Braunsberg erschienene kleine Schrift, unter dem Titel: „Die Erscheinungen in Dittrichswalde für das katholische Volk, nach amtlichen Berichten dargestellt" zu lesen. Daraus ergibt sich auch, daß die Erscheinungen auch noch für die Folge an den Festen Portiuncula, Mariä Himmelfahrt und Mariä Geburt zu erwarten sind, daß zahlreiche Heilungen leiblicher und geistiger Uebel der Hilfe der unbefleckt empfangenen Jungfrau und dem Rosenkranzgebete zugeschrieben werden und daß das Vertrauen auf die Fürbitte Mariens, durch die Vorgänge in Dittrichswalde in den weitesten Kreisen sich verbreitet und gesteigert hat.

Gebet.

Unter deinen Schutz und Schirm fliehen wir, o heilige Gottesgebärerin! verschmähe nicht unser Gebet in unseren Nöthen, sondern erlöse uns jederzeit von allen Gefahren, o du glorwürdige und gebenedeite Jungfrau! unsere Frau, unsere Mittlerin, unsere Fürsprecherin! versöhne uns mit deinem Sohne, empfiehl uns deinem Sohne, stell uns deinem Sohne vor!

Bitt' für uns, o heilige Gottesgebärerin! Auf daß wir würdig werden der Verheißungen Jesu Christi!

Salve Regina.

Sei gegrüßt o Königin, Mutter der Barmherzigkeit! Du, unser Leben, unsere Wonne und Hoffnung, sei gegrüßt! Zu dir rufen wir verbannte Eva's Kinder! zu dir seufzen wir trauernd und weinend in diesem Thale der Thränen. Nun, so wende denn, o unsere Fürsprecherin, deine barmherzigen Augen uns

zu; und zeige uns nach diesem Elende Jesum, die gebenedeite Frucht deines Leibes, o du gütige, o milde, o süße Jungfrau Maria!

Memorare.

Gedenke, o süße Jungfrau Maria! wie es noch nie erhört worden, daß einer von denen, die um deinen Schutz flehten, deinen Beistand anriefen und zu dir ihre Zuflucht nahmen, jemals sei verlassen worden. Von dieser Hoffnung belebt, flehe ich zu dir, o Jungfrau aller Jungfrauen, Königin der Engel und Mutter unseres Herrn Jesu Christi! Zu dir blicke ich auf, o Meeresstern! Weinend und seufzend werfe ich armer Sünder mich dir zu Füßen.

Verschmähe meine Bitte nicht, o Gebieterin der Welt und Mutter des ewigen Wortes! — sondern neige dein Ohr und erhöre mein Flehen in diesem Thale der Thränen, jetzt und besonders in der Stunde meines Todes; o milde, o süße Jungfrau Maria!

O Maria, ohne Sünde empfangen, — bitte für uns, die wir unsere Zuflucht zu dir nehmen!

Maria, Zuflucht der Sünder, — bitte für uns!

Verlag von B. Kühlen, M.Gladbach 1878 (Rheinpreußen).

Głogowiec w. (w dyecezyi warszawskiej)

W Głogowcu wsi dawnej Ziemi Gostyńskiej, dziś gubernii warszawskiej, powiecie Kutnowskim, jest kościół parafialny pierwotnie z drzewa przez Jana Głogowskiego herbu Grzymała wystawiony i r. 1433 przez jego wdowę Wichnę wraz z synami uposażony, a przez Pawła Głogowskiego dziekana katedr. płockiej wymurowany w stylu gotyckim roku 1573; w głównym ołtarzu tegoż kościoła znajduje się cudowny obraz N. P. Maryi piastującej dziecinę Chrystusa do 2 łokci wysoki i tyleż szeroki, pokryty srebrną wyzłacaną sukienką z licznemi wotami. Obraz ten starożytnej szkoły malarskiej, (nieco do Częstochowskiego podobny) miał, wedle podania, jeden z Głogowskich przywieść z Grecyi, otrzymawszy go w darze od cesarza. – Największy odpust bywa na Narodzenie N. P. Maryi d. 8 Września.

Ob. Wiadomość o kościele parafialnym w Głogowcu, przez Wincent. Hippol. Gawareckiego, w Pamiętniku religijno moralnym 1845 Tom VIII, str. 385–396.

Głogów miasteczko w obw. rzeszowsk., w dawnej dyecezyi krak. dziś w dyecezyi przemysk. Za miastem na piaskach był kościółek N. P. Maryi śnieżnej i w nim cudowny obraz N. Maryi P. oraz studzienka z wodą cudowną. Kościółek ten fundował w XVII wieku wraz z prebendarzem Kasper Jelita Makowski miecznik chełmiński. Około r. 1736 Jan Kazimierz Lubomirski starosta bolimowski dziedzic Głogowa przybudował do tego kościółka chór większy i fundował wieczystą lampę. Kościółek ten konsekrowany r. 1744. Wdowa po Janie Kazim. Lubomirskim Urszula z Branickich starościna bolimowska r. 1763 fundowała tu Missionarzy, którzy ten drewniany kościółek rozebrawszy wymurowali nowy. Po suppressyi Missyonarzy za Józefa II przeniesiono nabożeństwo (i obraz?) do fary fund. r. 1606 przez dziedzica Mikołaja Spytka Ligęzę, gdzie się też obraz ten w ołtarzu w kaplicy znajduje, malowany na płótnie przybitem na desce, z sukienką złoconą z drzewa rzezbioną. Obraz ten (na wzór N. Maryi P. w Leżajsku) wysoki 45 centimet. szeroki 31 centimetr., przedstawia Bogarodzicę z dzieciątkiem. – Jest pieśń o N. Maryi P. Głogowskiej, której początek: „Matko najświętsza pięknego Kochania" i t. d.

Rycina sztych.

<u>Głuchów</u> w. (dyecez. warszawska)

W Głuchowie dobrach arcybisk. gniezn. w województwie rawskiem milę od Rawy odprawiła się Komissyja cudów przy obrazie N. P. Maryi w Kościele parafialnym, przez Balcera Ostrokońskiego kanon. łowick. i Andrzeja Felixa Wniszewskiego kanonika kurzelow. na instancyją Wawrzyńca Grocholewskiego proboszcza głuchowskiego d. 29 Kwietn. 1764.

(Kurier warszawski 1764 Suple: ment Nr 35)

~~Catalogus dioec. Vladisl. pro A. 18[illegible]~~

214

1

Głuchów w. (w dyecezyi warszawskiej)

W kościele parafialnym jest cudowny obraz Matki Boskiej, przy którym zdziałane 3 cudowne uleczenia w r. 1820 i 1827 opisał x. P. Michałowski P(roboszcz) G(łuchowski) W. – Rękopis ten widziałem w zbiórze x. Ignacego Polkowskiego w Krakowie. – Obraz (Kopia dawna Częstochowskiego) malowany na płótnie 2 łokcie wysoki 1½ łokc. szeroki, w sukience srebrnej, z wotami. Przeniesiony ten obraz z starego drewnianego kościoła istniejącego już r. 1440, do nowego wymurowanego r. 1786 kosztem prymasa Ostrowskiego, pod nadzorem proboszcza x. Grocholewskiego.

n.

Godow (w wojew. lubelsk.)

W Kaplicy na pagorku jest Obraz cudowny N. Maryi P. Loretańskiej. Wieś tę darował Jezuitom w Kaliszu Bernard Maciejowski arcybisk. gniezn. 1589 r.

Cuda i łaski tego obrazu wydane są w Lublinie r. 1739.

Ob. (Bystrzonowski Woje. S. J.:)
Honor Najświętszej Maryi
historycznie wyrażony. Kalisz
1741. 8o. str. 72.

Historya cudownego obrazu Godows: kiego drukowana w Lublinie 1735.

Gołąb (w dyecezyi lubelskiej.)

X. Grzybowski proboszcz gołąbski, powróciwszy z poboż:
nej pielgrzymki do Loretu, wystawił r. 1650 Kaplicę N.
M. P. Loretańskiej i w niej przywieziony Obraz N. Maryi
P. Loretańskiej umieścił, który słynie cudami. (Ob. Prusz:
Morze

Gosprzydowa w. (dyecezya tarnowska)

W kościele parafialnym erygowanym około r. 1440, a wystawionym r. 1697 na nowo z drzewa, mającym na suficie malowane r. 1756 sceny z życia N. P. Maryi, jest w wielkim ołtarzu cudowny obraz N. P. Maryi pięknej roboty, z licznemi wotami, o którym Wizyta d. 7 Listopada 1773 przez Kaspra Paszyca kanonika krakow. dokonana wspomina: „in hac ecclesia altare majus B. M. V. gratiosae miraculis clarae," i przytacza, że się tam znajduje „Regestr cudów Matki Bożej," którego to rękopisu dziś już nie ma. – Piskorski zamieszcza łacińską odę na cześć tego obrazu. – Dziedzicem Gosprzydowy był Garlicki (za Władysława IV).

Gostyń.

Gostyń miasto od r. 1278 w Wielkiej-Polsce w dyecezyi poznańskiej, należało w XIII w. do Przedpełków, r. 1430 do Bartosza z Wisemberga który tu tegoż roku kościół parafialny wymurował, a w XVI w. do Gostyńskich. Prócz kościoła parafialnego była za miastem na wysokiej górze zwanej Górą świętą odwieków kaplica z cudownym obrazem P. Maryi malowanym na drzewie cedrowém, wyobrażającym Matkę Boską z nakryciem na głowie trzymającą na lewem ręku dzieciątko Jezus, a w prawej zaś kwiat róży. Obraz ten poczerniały wiekiem ma u dołu po prawej stronie litery S. B. w skutek czego jest podanie że go miał malować Stanisław Borek kapłan kościoła farnego w Gostyniu. Obraz ten komissya duchowna przez Jana Lubrańskiego bisk. pozn. r. 1511 wyznaczona, za cudowny uznała. R. 1512 dziedzic Maciej Gostyński wraz z plebanem miejscowym Stanisławem z Oporowa wystawili nową kaplicę z muru pruskiego, pod tytułem Nawiedzenia N. P. Maryi. – R. 1668 dziedzic Gostynia Adam Florian Konarzewski herbu Wręby za poradą x. Stanisława Grudowicza proboszcza kościoła Św. Małgorzaty na Śródce w Poznaniu, założył przy niej klasztor xx. Filipinów. Żona jego Zofia z Opalińskich Konarzewska prowadziła dalej budowę nowego kościoła jeszcze za życia męża d. 8 Września 1675 rozpoczętą, i takową na wzór kościoła S. Maria de la Salute w Wenecyi, pod sterem architekta zwanego Katanaży dokonała. Nowy i wspaniały ten kościół poświęcony został d. 8 Września 1698. Kopułę wielką stawiał r. 1726 architekt Ferreriusz de Pompe z Rydzyny

(który się zjawił pastergom)

od d. 12-16 Maja 1826)

Po przeprowadzonej powtórnej Komissyi duchownej, obraz dekre-
tem Konsystorza poznańskiego z d. 2 Sierpnia 1726 przez Karola
Ponińskiego sufragana poznań. za cudowny ogłoszony został. –
Rozległe gmachy klasztorne wystawiła Weronika z Konarzews-
kich żona Macieja Mycielskiego Kasztelana poznań. która się
także do uposażenia klasztoru znacznie przyczyniła i wnętrze
kopuły kościelnej malowidłami przez malarza Jerzego Wilhelma
Verümhernk alfresko r. 1746 przyozdobić dała. Za nowszemi
czasy x. Wawrzyniec Kuśniak proboszcz Kongregacyi r. 1865
kazał malowidła odnowić przez Mikołaja Baur i Juliusza
Frank z Monachium oraz przez x. Bernarda Dreibisz. Przy
Kościele są następne Bractwa 1) Różańca Św. od r. 1687. 2) Konfrater-
nia wszystkich członków od r. 1675. 3) Bractwo Niepokalanego Poczę-
cia N. P. M. od r. 1694. 4) Bractwo wstrzemięźliwości od picia wódki
od r. 1844. 5) Bractwo Różańca Św. za Konających od r. 1648. 6) S. Aloj-
zego i S. Stanisława Kostki od r. 1846. 7) Szkaplerza Męki Pańskiej od
r. 1846. 8) S. Franciszka Xawerego od r. 1840. 9) S. Stanisława od r.
1864. – Cudowny obraz podczas wojny r. 1655 wywieziono do Szląska.
Oprócz Obrazu cudownego N. P. Maryi w wielkim ołtarzu, jest
jeszcze w ołtarzu pobocznym po lewej stronie łaskami słynąca
figura z drzewa Matki Boskiej Bolesnej trzymającej na łonie
zdjętego z Krzyża Chrystusa która przed r. 1511 przez heretycką
Zborowską Kasztelanową krak. (?) do starej studni wrzuconą zos-
tała. Dziś jest kapliczka nad tąż studnią. – Jest też w ołtarzu bocznym
cudowny Krucyfix rzezbiony.

Za miastem na wzgórzu nad rzeczką Kanią jest gmach wałem opa-
sany z dawnego zamku w którym w XVII w. mieszkał Stanisław
Gostyński Kasztelan Krzywiński, a później Radzewscy. Samo miasto
ma Przywilej Przemysława księcia wielkopolsk. z r. 1278. Szpital
fundował dziedzic Gostynia Mikołaj z Przedpełków r. 1301.

Prospekt wesoły miłosiernych oczu Przenajświęt=
szej Maryi na smutne ludzkiej niedoli przy=
padki z Góry Św. Gostyńskiej łaskawie obrócony,
albo Zebranie cudów przy obrazie N. Bogaro=
dzicy Panny przed Gostyniem doznanych, a
teraz ostatnią Komissią R. P. 1726 d. 12 Maja
odprawioną potwierdzonych, przez OO. Kongre=
gacyi Oratorium Gostyńskiego S. Philippa Ne=
riusza publicznemu widokowi podane R. P.
1726 d. 15 Sierpnia. W Poznaniu w druk.
Akademick. 4to Kart 4 i str. 314 i K. i (Omyłki) (autorem x.
Surmantowski Filipin.) ded. Teofili z Leszczyńskich
Xiężnie Wiśniowieckiej

Pamiątka Jubileuszu dwuchsetletniego Zgroma=
dzenia XX. Filipinów na Górze Świętej Gos=
tyńskiej R. P. 1868. Poznań nakładem Zgro=
madzenia XX. Filipinów 1869 (czcionkami Ludwi=
ka Merzbacha). 8o Tom I Kart 2, str. V. i 335. —
Tom II Kart 1, str. 248 i XXVI (Spis) /: Kronika Klasz=
toru po większej części przez x. Kaspra Domini=
kowskiego r. 1836 spisana).

Najświętsza Marya Panna w obrazie na Świętej
Gorze cudowna w Kościele Księży Filipinów
pod Gostyniem. — Rycina in 8o staloryt: w gorze N.
P. Maria trzymająca P. Jezusa na lewej ręce, u spodu
widok Kościoła. — przydziele: Żywot Najśw. P. Boga=
rodzicy Maryi ku nauce i zbudowaniu niewiast i dziewic
napisany przez ks. Jana Hirschera, a przełożony na
polskie w Zgromadzeniu ks. ks. Filipinów na Świętej Gorze
pod Gostyniem. Grodzisk czcionkami Augustina Schmaedicke,
nakładem [illegible] 1855. 8vo (Ad.)

Balinski: Starożytna Polska I. 109.
Sanner Stanisław x.: Jezusowi węgielnemu Kamieniowi, kazanie w Gostyniu. Leszno 1677. fol.
Pruszcz: Morze.

Cudowny Obraz N. Maryi P. w Gostyniu
drzeworyt 12mo: oraz Krótka wiadomość o cudownym obrazie Matki Boskiej w Gostyniu. pag. 113 – 124
w „Piast Kalendarz polski ludowy na rok 1879 ułożył Józef Chociszewski. Rok II. Poznań 1878.

Obraz ten u Filipinów w Gostyniu na drzewie cedrowym wyobraża N. P. Maryą trzymającą na lewem ręku Jezusa na sukience orzeł polski, na dole litery S. B. Obraz ten malował kapłan Kościoła farnego w Gostyniu Stanisław Borek, dekret ogłaszający ten obraz za cudowny wydał 1512 x Jan z Góry Archidyakon i Oficyał Poznański. – jest w wielkim ołtarzu dziś

Krótka wiadomość o cudownym obrazie Matki Boskiej w Gostyniu (i drzeworyt) str. 204 Nr. 26 Rok I 1878 Lech tygodnik illustrowany (Chociszewskiego) Poznań. 4to
Bibl. Brzezińskí: Pamiątka Jubileuszu 1868.

Kościół w Piasecznie w Prusach zachodnich (na drodze z Gniewu do Czerwińska) Lech 1879 Rok II nr. 29 p. 221.

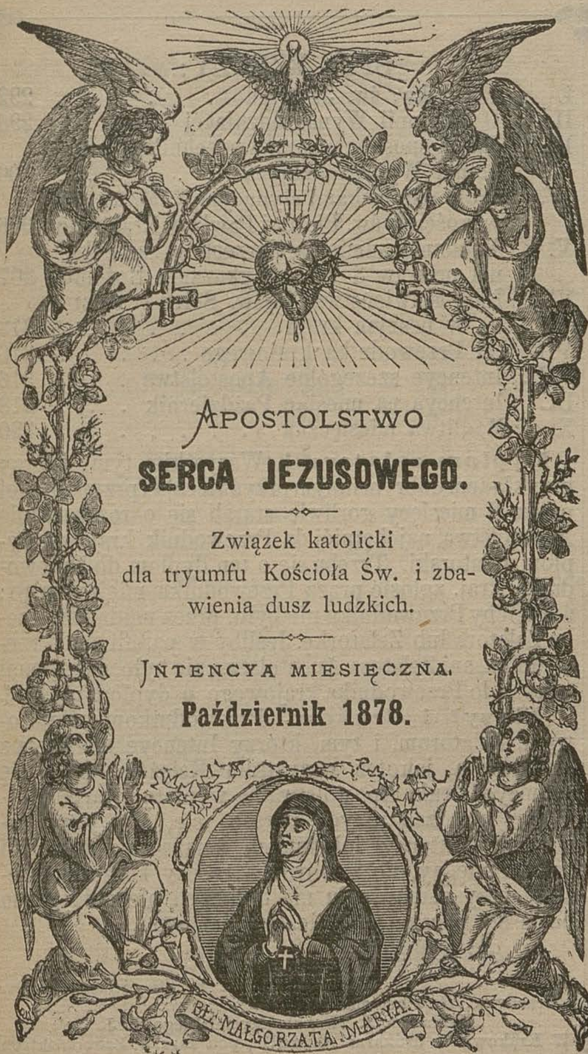
posąg z drewna stojącej P. Maryi z Chrystusem w koronie z berłem w wielkim ołtarzu cudowny — Kościół istniał 1398. — objawił się za [illegible] przy studzience gdzie dziś kapliczka.

221

Gostyń. w W. Ks. Poznańskim – Kościół z Klasztorem OO. Filipinów jeden z najokazalszych i najprzestronniejszych w Wielko-Polsce – na wzór Kościoła S. Piotra w Rzymie – ma jasne i piękne sklepienie. Katakumby z których główna jest pośmiertną własnością rodziny Mieleckich. Klasztor OO. Filipinów założył Adam Konarzewski 1668. – Żona jego Zofia z Opalińskich rozpoczętej budowy w części dokonała – uzupełniła Teofila z Leszczyńskich

Konarzewska y powtórnie Ks. Wiśniowieckiemu zastąpiona – Lecz to ozdoby Świątyni i do uposażenia Zgromadzenia, najwięcej przyczyniła się Weronika Konarzewska małżonka Macieja Mycielskiego Kasztel. poznańskiego. – te zapisy Zgromadzeniu urzędownie zabezpieczyła od roku 1751. – tak że OO. Filipini prawem zastawy posiadają znaczne dobra. —

222

APOSTOLSTWO

SERCA JEZUSOWEGO.

Związek katolicki
dla tryumfu Kościoła Św. i zbawienia dusz ludzkich.

JNTENCYA MIESIĘCZNA.

Październik 1878.

Cena dwa centy (4 fenigi).

SPIS RZECZY:

Dyplom zelatorski. Wszystkim tym, którzy przykładem dobrym innym przyświecają i przynajmniej przez 6 miesięcy gorliwie starali się o rozszerzenie Apostolstwa, najchętniéj da Przewodnik krajowy dyplom zelatorski. Trzeba się o ten dyplom do Przewodnika kraj. zgłosić przez Przewodnika miejscowego; a gdzieby Przewodnika nie było, przez najdawniejszego Zelatora lub Zelatorkę. Jeśliby w parafii ani Przewodnika, ani Zelatora Apostolstwa nie było, mogą sami wprost do Przewodnika krajowego o dyplom napisać.

Wysyłki druków. Przewodnikom miejscowym, Zelatorom, i tym, którzy Intencye miesięczne stale biorą, jakoteż wszystkim Księżom daje się Intencye i druki Apostolstwa na wypłatę kwartalną.— Wszystkich zaś innych uprasza się, aby przy zamawianiu Intencyi lub innych książeczek dołączyli tyle pieniędzy, ile zamówione rzeczy kosztują. Jeżliby przy zamówieniu nie dołączyli pieniędzy, tym pośle się paczka za zaliczką pocztową.

IMPRIMATUR. Antonius,
Episc. Amathunt. et Vic. Apost. Cracov.
Cracoviae, die 6 Septembris 1878.
Nakładem X. Michała Mycielskiego T. J.
W Krakowie w drukarni „CZASU“, pod zarz. J. Łakocińskiego.

dają swobód nawet dla zbrodniarzów, dla kryminalistów, zakonnikom tylko chcieliby nałożyć kajdany nietylko na nogi i ręce, ale i na usta. — *„Świat się będzie weselił, a wy smutek mieć będziecie, i będziecie płakać i lamentować.“* (Jan 16). *„Jeśli mnie prześladowali i was prześladować będą.“* (Jan 15). Ta przepowiednia P. Jezusa spełnia się ustawicznie na zakonach. Im lepszy, im gorliwszy zakon, tem więcéj ma tego smutku, tem srożéj prześladowany. — Mili Czytelnicy! czemuż to źli ludzie tak nienawidzą, tak prześladują i spotwarzają zakony? Oto jedyna przyczyna tego jest ta, że zgromadzenia zakonne obowiązują się w sposób doskonały służyć P. Jezusowi; że szerzą gorliwie chwałę P. Jezusa; odwodzą ludzi od grzechu, a pociągają ich do Serca P. Jezusa, do życia cnotliwego, do życia wedle Serca Jezusowego. I to właśnie bezbożnym się nie podoba — i dlatego ich prześladują. I za te prześladowane zakony mamy się w tym miesiącu modlić. Prośmyż więc Serce P. Jezusa, aby ich broniło od nieprzyjaciół, i zachowało w swéj szczególniejszéj opiece. Prośmy téż o tę łaskę dla wszystkich zgromadzeń zakonnych, aby jak najdoskonaléj naśladowały P. Jezusa, i dla samego P. Jezusa żyły, pracowały, cierpiały, aby przykładem świątobliwego żywota lud Boży budowały, i do Serca Jezusowego pociągały.

Modlitwa miesięczna codzienna.

Boskie Serce P. JEZUSA ofiaruję Ci przez Serce Niepok. Najś. MARYI P. wszystkie modlitwy, sprawy i krzyże dnia dzisiejszego. Łączę je z tą intencyą, w jakiéj Ty Sam za nas na ołtarzu się ofiarujesz.

A mianowicie ofiaruję Ci je za Kościół św. katolicki, za Ojca ś. Leona XIII. i za wszystkie Zakony przez bezbożnych ludzi prześladowane. Racz je bronić i zachowywać w swéj opiece. Amen.

3. O *zamawianiu intencyi miesięcznych i o płaceniu za nie.* Miesięczne intencye odbierają Członkowie Apostolstwa przez Przewodników miejscowych, a gdzie tych nie ma przez Zelatorów lub Zelatorki, którzy takowe zamawiają u Przewodnika krajowego. Kto z Przewodników miejscowych zamówi raz *pewną liczbę* intencyj miesięcznych, temu się ta ilość posyła tak długo, aż nie uwiadomi Przewodnika krajowego, że sobie życzy więcéj lub mniéj.

Kto *mniéj* egzemplarzy intencyi mieć pragnie, niż pobierał dotąd, niechaj uwiadomi o tem Przewodnika krajowego najpóźniéj do 10 poprzedniego miesiąca.

Ko ich *więcéj* żąda proszony jest równie, aby wcześnie o tém doniósł. Można jednak, jeżli komu intencyi niespodziewanie zabraknie, zażądać drugiéj lub trzeciéj ich przesyłki w ciągu miesiąca.

Cena intencyi jest po 2 centy albo 4 fenigi za egzemplarz. Kto jednak odbiera intencyi mniej niż 20 powinien oprócz tego wynagrodzić koszta przesyłki.

Za *niesprzedane intencye* Przewodnicy miejscowi nic nie płacą, jeżli je odeszlą *franko* i *wczas*, to jest najpóźniéj 12go miesiąca, który na intencyi wydrukowany.

Płacą Przewodnicy miejscowi i Zelatorowie za intencye albo każdą razą po ich odebraniu, albo przynajmniéj co kwartał z dołu,

tj. w Marcu, Czerwcu, Wrześniu i Grudniu.

4. *Obrazy olejne Serca P.* Jezusa. Dochodzą nas z rozmaitych stron zapytania o obrazy olejne Serca P. Jezusa i N. Maryi P. — W miejsce odpowiedzi polecamy niniejszém wszystkim pana Alojzego Pazdanowskiego, malarza w Nowym Sączu, który dwa obrazy Serca P. Jezusa bardzo pięknie i tanio wymalował. P. Pazdanowski maluje obrazy Serca P. Jezusa i N. Maryi P. podług najlepszych wzorów włoskich i niemieckich, 69 centim. wysokie a 50 centim. szerokie za 12 złr. jeden, obraz o połowę większy kosztuje 18 złr. w. a. Ramy złote gładkie lub rzeźbione można tamże zamówić po cenach umiarkowanych.

5. *Prośba.* Nieraz się zdarza, że osoby pi szące do Przewodnika krajowego o przesyłki, dziwią się może, że odeń nie odbierają odpowiedzi. Zapewne miło by było Przewodnikowi, gdyby mógł na każdy list odpisać, ale ponieważ ich odbiera na każdy miesiąc około 500 lub 600 od Członków Apostolstwa, więc prosi wszystkich doń piszących o łaskawe wyrozumienie, bo żadną miarą na tak wielką liczbę listów odpisywać nie jest w stanie i chyba wtedy tylko odpisać może, gdy koniecznie sprawa tego wymaga.

6. Do liczby *Przewodników miejscowych, u których mogą Członkowie Apostolstwa dostać wszelkich druków* Apostolstwa, obrazków,

medalików i t. p. przybył także W. Ksiądz Wojnar, dyrektor Apostolstwa w Krośnie, który łaskawie nam w téj mierze swą pomoc przyrzec raczył.

7. *Memento codzienne.* Liczba kapłanów, którzy obiecać raczyli, że będą polecać przy każdéj mszy św. intencye Apostolstwa, wynosi obecnie 322. Prosimy bardzo i innych kapłanów, aby raczyli przystąpić do tego codziennego memento, i łaskawie oświadczyć się z tém Przewodnikowi krajowemu.

IV. Obraz Cudowny Najświętszéj MARYI Panny i kościół pod Gostyniem.

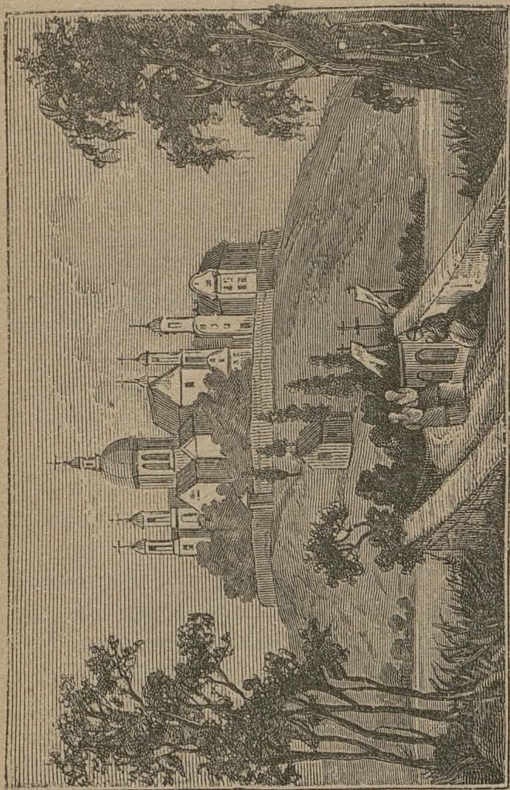
W dawniejszéj Wielkopolsce, którą teraz zowią prowincyą poznańską, wznosi się blisko miasta Gostynia, znaczne wzgórze, które od niepamiętnych czasów nosi imię Góry świętéj. To imię nadał jéj lud pobożny dla łask i cudów, których tu przy obrazie Najś. Maryi Panny doznawał. Trudno dojść tego, kiedy i zkąd ten obraz dostał się na Górę świętą, ale domyślać się można na pewne z zapisku w dokumencie z roku 1511, że już przed tym rokiem i w odleglejszych wiekach czci on wielkiéj w całéj Wielkopolsce używał. Tak liczne już bowiem w tym czasie odbywały się do niego pielgrzymki pobożne, że w roku 1512 zdała się kapliczka, w któ-

Obraz cudowny Matki Boskiéj Gostyńskiéj.

réj był umieszczony, za szczupłą, bo potrzeba było obszerniejszy wystawić kościołek.

Równie nie masz pewnych świadectw na

Widok kościoła na Świętéj Górze pod Gostyniem.

to, kto ten obraz malował. Wedle starych podań, miał go malować pewien kapłan od kościoła farnego w Gostyniu, nazwiskiem

Stanisław Borek, który też pierwsze litery swego nazwiska S. B., znajdujące się dotychczas na dole obrazu, wypisał.

W teraźniejszym kościele jest ten obraz umieszczony we wielkim ołtarzu. Ma kolor nieco przyćmiony, ale pełen wspaniałych i wdzięcznych rysów. Jest malowany na drzewie cedrowém, a wyobraża Matkę Boską trzymającą na lewém ręku Najmilszego P. Jezusa, w prawéj zaś kwiat róży, jako godło Jéj panieństwa. Na sukience jest orzeł biały, jako herb Polski, z białych koralików.

Cuda i łaski, których pobożni przy tym obrazie Matki Boskiéj Świętogórskiéj albo Gostyńskiéj doznawali, zostały po raz pierwszy w sposób urzędowy przez władzę kościelną poświadczone roku 1511. Powtórne śledztwo wytoczone zostało przez komisyą Biskupa Poznańskiego Jana Tarły, która pod dniem 2 Sierpnia roku 1726 wydała wyrok, uznający obraz za cudowny i łaskami słynący, i dozwalający na mianowanie go temi tytułami w kazaniach i publicznie. Kto chce dowiedzieć się o tych cudach, niech czyta książkę pod tytułem: „Prospekt wesoły“, w któréj wiele z nich zostało ogłoszonych drukiem.

Jak się wyżéj wspomniało, stała od niepamiętnych czasów na Górze świętéj kapliczka, która w r. 1511 dla starości zniesioną została, poczém był wybudowany nowy ko-

ściół przez dziedzica miasta Gostynia i pobożnego pielgrzyma Słupskiego.

Roku 1668 pobożny pan polski, nazwiskiem Adam Konarzewski, dziedzic dóbr Chociszewickich, i świątobliwy kapłan Stanisław Grudowicz, założyli na Górze świętéj Zgromadzenie Księży Filipinów, których święta żarliwość w służbie Bożéj, miejscu temu nadto czci przymnożyła, i liczniejsze niźli dawniéj pielgrzymki do obrazu cudownego sprowadziła. Dla téj przyczyny dawniejszy kościołek okazał się za szczupły, a bogobojny fundator klasztoru, Adam Konarzewski, postanowił nowy wybudować, którego tu obrazek jest podany. Wiele lat jednak upłynęło, nim stanął, jak go na obrazku widzimy. Przy zakładaniu jego fundamentów r. 1675 umarł bogobojny fundator; żona jego Zofia z Opalińskich prowadziła daléj budowanie to wedle wzoru i rysunku wziętego z kościoła w mieście włoskiém Wenecyi, zwanego Sancta Maria de la Salute. Po wystawieniu murów i wybudowaniu kościoła pod dach zostało poświęcenie jego odprawione dnia 8 Września r. 1698. Dokończenie jednak budowy dokonane zostało dopiero roku 1731, za staraniem X. Tomasza Zieleniewicza, Filipina, i głównie funduszem Księżnéj Teofili Wiśniowieckiéj, która w pierwszém małżeństwie była za Filipem, synem fundatora klasztoru Kongr.; kosztem zaś Weroniki, zamę-

żnéj Mycielskiéj, a wnuczki Adama Konarzewskiego, została kopuła wspaniała miedzią pokryta r. 1756. Nareszcie na pamiątkę dwuchsetnego jubileuszu założenia Kongregacyi, przypadającéj w r. 1868, zostały w tym roku ukończone piękne malowania w kościele, wyobrażające głównie żywot Najśw. Maryi Panny i znaczniejszych patronów polskich.

Kto widział kiedy tę wspaniałą świątynię na Górze świętéj pod Gostyniem, jak wewnątrz i zewnątrz stoi obecnie wykończona, został niezawodnie uderzony jéj majestatem, bo policzyć ją można do najpiękniejszych kościołów na ziemi polskiéj.

Ale już w niéj teraz nie masz chwały Bożéj, a obraz cudowny nie odsłania się pobożnym pielgrzymom, bo Zgromadzenie XX. Filipinów w skutek nowych praw rozwiązane zostało i kościół zamknięty.

V. Błogosławieństwa Najśw. Serca P. JEZUSA w naszym kraju.

Przy końcu starego roku raczył P. Jezus rozdać więcéj łask niż kiedykolwiek między tych, którzy w potrzebach swoich do Jego Najśw. Serca z ufnością się uciekali; zdaje się jakoby P. Jezus przez to chciał powołać wszystkich do czci Swego Najś. Serca i zachęcić do nieograniczonéj w Niém ufności. Nie podobna nam przytoczyć szczegółów

228

J. M. J.

PAMIĄTKA
z Świętéj Góry Gostyńskiéj.

Pieśń dawna
o Najświętszéj Pannie Gostyńskiéj.

Tobie po Bogu, pierwsza cześć i chwała,
Panno nad Panny, coś się godną stała
W ogromnéj władzy swego majestatu
Panować światu.

Co świat, prócz Boga, ma wielkiego w cenie,
Co zmysły ludzkie bierze w zachwycenie,
To w porównaniu do Ciebie tak właśnie,
Jak świeca gaśnie.

Nikt ci nie zrówna w tak wielkim zaszczycie,
Żeć, co ożywia wszystkich, winien życie;
I ten, którego wielbią aniołowie,
Matką Cię zowie.

Ztąd, żeś jest Matką Boga w ludzkiém ciele,
Godnie Cię wsławić nad anioła wiele,
Do wyśpiewania, ile w tém masz chwały,
Mały świat cały.

Dla tego nie dziw, że Ci nieprzestanną
W tém cześć świat daje, żeś Matką i Panną,
I żeś unikła, między ludźmi sama,
Grzechu Adama.

Bo to uczynić Bóg mógł, i przystało
Dla téj, z któréj się Słowo Ciałem stało,
Na tę, co Boga swą piersią karmiła,
Nie jest to siła.

Bóg synem Twoim, więc Ci tę cześć dawa,
Która rodzicom ma być wedle prawa,
Dla czego łacno na Twe zawołanie
Wszystko się stanie.

Moc wielowładną Twą po wszystkie lata
Zna lud pobożny w różnych krajach świata,
Pociechę, zdrowie na téj dla was górze,
Zlewa łask morze.

Nie zgaśnie pamięć na czas długo-trwały,
Świateł, które tu cudownie jaśniały;
Nie pójdzie, co tu brzmiało, w zapomnienie
Anielskie pienie.

Czego dowody, choć ich nie wspomniemy,
I widzi ślepy i powiada niemy,
I ci świadectwo będą zeznawali,
Co zmartwychwstali.

Od głodu, moru, powietrza, szatanów,
Od niebezpieczeństw, zguby i kajdanów,
Od wszech niemocy, co się tu udają,
Wolni zostają.

Ty święta Matko, lepiéj wiesz, co trzeba,
Nam daj posiłku podróżnym do Nieba,
Niechże w opiece Twéj komu nie braknie,
Kto czego łaknie.

Jezusa Imię, w nim nasze nadzieje,
I Twoje w uściech naszych niech słodnieje,
Niech Ci brzmi chwała sercem w niebie wziętém,
Z Filipem świętym. Amen.

Nakładem i drukiem Ernesta Günthera w Lesznie.

Góra S. Anny, także Góra Chełmska (Annaberg) w Górnym Szląsku (w obwodzie wielkostrzeleckim. Pierwotną kaplicę na wierzchołku góry zbudowano r. 1516., odrestaurował ją Jerzy Adam Franciszek Gaschin. Cudowną figurę drewnianą s. Anny, darowała Anna Maria z Maltitzów Nostitz. Po osiedleniu się tu Reformatów z Krakowa, konsekrowano zbudowany wielki kościół r. 1673. Klasztor zaczął budować Józef hr. Gaschin, dokończył go zaś brat jego Ludwik r. 1733. Równocześnie wzniesiono w okolicy klasztoru 33 kaplic czyli tak zwaną Kalwaryę. R. 1811 zniesiono klasztor. R. 1859 biskup wrocławski właściciel miejscowości osadził tu na nowo Franciszkanów z Westfalii, których gdy r. 1875 wydalono, na nowo r. 1887 Franciszkanie z Westfalii objęli klasztor.

(Ob. Książka Kalwaryjska .... dla wygody pobożnych pątników przybywających do Góry Św. Anny w Górnym Szląsku. Nakładem Klasztoru OO. Franciszkanów w Św Annie 1888. Drukiem A. Maryi'go w S. Annie 1888. 8vo str. 161.

Górka duchowna (Lubińska) pod Śmiglem.
(w dyecezyi poznańskiej)

Górka Duchowna dawniej Górką Lubińską zwana wieś niedaleko miasteczka Śmigla (w dyecezyi poznańskiej) leżąca należała już r. 1277 do posiadłości klasztoru Benedyktynów w Lubiniu. Kościół tutejszy murowany (podług książki x. Augustyna Ganowicza benedyktyna o cudownym obrazie Matki Boskiej Góreckiej wydanej r. 1760) miał fundować Piotr Dunin; lecz najprawdopodobniej wystawił go jeden z opatów lubińskich w XIV wieku. Po pożarze r. 1691, odbudował go x. Ganowicz pleban i r. 1710 wystawił z przyczynieniem się Eleonory Jaraczewskiej kasztelanowej lądzkiej, starościny połeckiej, po lewej stronie wielkiego ołtarza kaplicę pokrytą blachą. — Cudowny obraz N. Maryi P. pod tytułem Pocieszenia (zwany także Góreckim) sprowadzony z Czech, wsławił się już cudami przed r. 1710; mieścił się on najprzód w wielkim ołtarzu, potem w kaplicy po prawej stronie, skąd r. 1760 d. 31 sierpnia, przez x. Józefa Szołdrskiego opata przemenckiego do nowo wybudowanej kaplicy po lewej stronie uroczyście przeniesiony został. X. Ganowicz sprawił r. 1760 do niego srebrne ramy, srebrną sukienkę i złocistą koronę. Kościół rozszerzył r. 1792 x. Roman Komolski Benedyktyn pleban miejscowy. — Największy odpust bywa na Matkę Boską Pocieszenia w Wrześniu.

(Nabożeństwo do Najśw. Maryi P. Pocieszenia wraz z wiadomością o Jej słynącym łaskami obrazie w Górce Duchownej, modlitwami przygodnemi i drogą Krzyżową, wydane przez Ks. St. G. miejscowego proboszcza. Dochód na upiększenie kościółka. Poznań, czcionkami A. Schmädickiego 1870. 8vo str. 258 k. 2 (Spis i Omyłki druku) — mieści się tu str. 18—43 dosłowna wiadomość o Kościele i obrazie; str. 190, i str. 201 dwie Pieśni o cudownym obrazie w Górce.)

(Stanisław Gieburowski) (autor)

Józef hr. z Werbna Pawłowski biskup niocheński archidyakon
i oficyał jeneralny poznański (dekretem swym [po przewiedzeniu Komissyi] (w Poznaniu d. 22
Maja 1758) obraz ten za cudowny ogłosił i cuda spisane przez x.
Augustyna Ganowicza benedyktyna plebana w Górce Lubińskiej,
drukiem wydać pozwolił. Komissyja dla zbadania cudów w Kos:
ciele farnym wsi Gorki Lubińskiej ukończyli d. 17 Sierpnia 1757
x. Jakub Marciszowski rektor Akademii Poznańskiej i x. Mateusz
Grygier proboszcz święciechowski wyznaczeni Komisarze.
(Obraz przedstawia do półciała P. Maryą nachyloną na prawą stronę na której obiema rę:
Kami trzyma dziecinę Chrystusa tulącą się z wyciągniętą ręką)

Łaski i dobrodziejstwa światu ulubione przy
cudownym obrazie Matki Boskiej w Kościele far:
nym WW. OO. Benedyktynów wsi Gorka Lubińska
świadczone, przez x. Augustyna Ganowicza.
Poznań 1760. 4to (Obejmuje cuda od r. 1691 – 1759)

Łaski i dobrodziejstwa światu ulubione przy cudow:
nym obrazie Matki Boskiej w Kościele farnym
WW. OO. Benedyktynow, wsi Gorka Lubińska naz:
wanej, różnego stanu i kondycyi ludziom, w róż:
nych przypadkach, potrzebach i nieszczęściach świad:
czone, a dla powinnej wdzięczności, pamiątki i coraz
większego do poszanowania tego Świętego Obrazu, i
wzywania protekcyi Najś. Maryi P. zachęcenia, przez
x. Augustyna Ganowicza Zakonu O. S. Benedykta,
Kościoła Gorki Lubińskiej plebana, za dozwoleniem
zwierzchności duchownej, publicznym drukiem od:
nowione. R. P. 1774 W Poznaniu w drukarni Aka:
demickiej. 4to Kart 10, str. 135 i 1. ded. Floryanowi Aman:
dowi Janowskiemu klasztoru tynieckiego opatowi .... x. Aug.
Ganowicz. (Są tu od str. 128–135 dodane cuda od r. 1762–1773.)
Na odwrocie 8ej karty drzeworyt: „Prawdziwe wyrażenie obrazu
„Pocieszenia N. M. P. łaskami znacznemi słynącey w Gorce pod
„Śmiglem WW. OO. Benedyktynow. Roku 1757." – Na karcie 9ej i 10ej:
Krótka wiadomość o cudownym obrazie Goreckim – dalej cuda
od r. 1748 – 1758 opisanych 145 cudów i od 1759–1773 wiele cudów (bez liczby).

30 231

Gorka

Chwała łaskawego Pocieszenia Przedziwnej Matki Boskiej Najdostojniejszej Maryi Panny w obrazie Kościoła farnego Gorki Lubińskiej wielebnych Xięży Benedyktynów, w Województwie Poznanskiém licznemi cudami słynącej kazaniem dwoistém w r. 1764 i w r. 1766 ogłoszona. W Poznaniu, w druk. Akademickiej 1767. 4º. k. 8 str. 44.

ded. Łukaszowi Franciszkowi Starzeńskiemu herbu Lis opatowi lubińskiemu .... X. S. F. A. L. R. (Stan. Fizkiewicz)
(Ł. Starzeński syn Krzysztofa i Konstancyi Bartochowskiej miał braci: Józefa kasztel. gnieznień. ożenionego 1º voto z Eufemią Glinczanką 2º voto z Katarzyną Poklatecką. 2) Macieja starostę brańskiego półkownika znaku pancern. 3) Antoniego podstolego kanonik. 4) Melchiora jezuitę 5) Piotra generał majora w. Kor. 6) Mariannę Skorzewską 7) Wiktorię Rogalińską 8) Teodozyję Chylkowską 9) Magdalenę pannę)

Są tu (tylko Kazania 1) Andrzeja Lipiewicza Akademii Poznań. rektora 1764 i 2) Stanisława Michała Fizkiewicza Akad. Poznań. rektora 1766

Zbiór intencyi miesięcznych Apostolstwa Serca Jezusowego. Grudzień 1876. Kraków 1876. 12º. (drzeworyty obrazu i widoku kościoła)

Tygodnik Katol. 1863 str. 341.

231 ⓥ

Łaski i dobrodziejstwa świątu ulubione przy cudownym obrazie Pocieszenia Matki Boskiej w kościele farnym WW. OO. Benedyktynow wsi Gorka Lubińska nazwanej .... ludziom ... świadczone a ... przez X. Augustyna Ganowicza Zakonu O. S. Benedykta Kościoła Gorki Lubieńskiej plebana ... publicznym drukiem odnowione R. P. 1774. w Poznaniu w druk. Akadem. 4º. k. ~~9~~ 10 st. 135. 1.

1 f 20 Ded. Florianowi Amand. Janowskiemu opatowi tynieck. – Ganowicz (P.)

(Obraz w Kaplicy kościoła który Piotr Dunin wystawił w Górce Cuda od r. 1691. Komissia wyznaczona przez Józefa Zawadowskiego oficiała

generalnego poznań. d. 17 Sierpnia 1757 obraz
za cudowny uznała.)

Na odwrocie karty 8ej drzeworyt: Prawdziwe wyrażenie
obrazu Pocieszenia N. Maryi P. Łaskami znacznemi
słynącej w Górce pod Śmiglem WW. OO. Bene-
dyktynów r. 1757. (P. Jezus siedzi na prawej ręce
~~[illegible]~~ i tuli się do N. Maryi która ku niemu
pochylona obejmuje go.)

Zobacz ten obraz Górecki

Gręboszów w. (w dyecez. Tarnowsk.)

W kościele parafialnym Wniebowzięcia N. P. Maryi znajduje się cudowny obraz N. P. Maryi, za której pomocą Konstancya wdowa po Piotrze Bużeńskim starości brzeznickim i dobrzyńskim około r. 1599 załamawszy się na łodzie przy przeprawie przez Wisłę pod Korczynem cudownie uratowaną została, i r. 1599 kościołowi w Gręboszowie na utrzymanie plebana i 2 wikaryuszy znaczny fundusz zapisała. Kościół istniał już r. 1326. Franciszek Dembiński wnuk Konstancyi Bużeńskiej (która zmarła jako Karmelitanka bosa w Krakowie) wymurował nowy kościół r. 1650 za staraniem proboszcza x. Baltazara Przerębskiego, który 1675 Mikołaj Oborski sufragan krak. poświęcił. Do kościoła dobudowano r. 1863 kaplicę S. Anny.

(Ob. Kościół w Gręboszowie – w dziele: Chata, czasopismo ludowe ku nauce i rozrywce dla starszych i dzieci pod redakcyą x. O. Hołyńskiego. Lwów 1875. 8vo Tom XII Nr. 8, str. 113–118. – Matka Św. Polska „art. Konstancya Bużeńska".)

Grodno miasto (dyecezya wileńska)

a) W kościele parafialnym pojezuickim (Studencka)

Obraz cudowny Matki Boskiej w dawnym Kościele Jezuitów (dziś farnym) [postawionym r. 1663 ze składek,] zaczął słynąć w XVII wieku, gdy Wojciech Zelarowski z 20 innej szlachty osadzeni od Moskwy w zamku grodzieńskim za prośbami do tego obrazu wyłamaną dziurą cudownie uszli. – Szczerozłotą sukienkę ofiarował Kazimierz Sapieha wojew. wileń. hetman W. X. L. – Jerzy Białozor biskup wileński po odbytej r. 1664 Komissyi przez x. Kazmierza Wojsznarowicza kan. wil. w której 102 cudów udowodnionych zostało, obraz ten za łaskawy ogłosił i uroczyście d. 3 Sierpnia 1664 do Kościoła jezuitów wprowadził. – Zowie się ta Bł. P. Maryja Studencka. dawniej zwano ten obraz Rzymski, potem Wasilkowski, na Końcu Kulbackim (gdzie zostawał).

Summariusz cudów i łask znakomitszych (Najświętszej Panny Maryi Studenckiej ~~(w Grodnie) Wilno 1686 4to~~ w Kongregaciey Grodzieńskiey Ichmościów PP. Studentow, pod titułem Annuntiationis u WW. Ojców Societatis Jesu na rozżarzenie ufności utrapionych zebrany… W Wilnie w drukarni Soc. Jesu 1686. 4to str. 91 F

(od str. 14 cuda od r. 1655

(Ob: Chłopicki Edward: Notatki z różnoczasowych podróży po Kraju (Inflanty, Żmudź, Litwa, Polesie) Warszawa w druk. Ch. Keltera 1863. 8o str. 142. pp. 96–98.)

F ded. Helenie Joannie Ogińskiej wojewodzance połockiej …. Kongregacya Grodzieńska N. P. Maryi – z piękną ryciną emblematyczną przedstawiającą herb Ogińskich.. Leo Tarasewicz scul.

Obraz ten z Rzymu pochodzi; darował go Prowincyał litewski Dominikanów xięciu Stanisławowi Albrychtowi Radziwiłłowi Kanclerzowi W. X. L. po którego śmierci dostał się x. Kuklinskiemu dominikanowi, a od tego Wojciechowi Zelarowskiemu, który go darował Kongregacyi Studentów Grodzieńskich r. 1664. Dziś obraz ten na prawo od wielkiego ołtarza na pilastrze, otaczają go 8 obrazów malowanych na drzewie, przedstawiających sceny z cudów. Opis tych obrazów w artykule: Kaleidoskop Faustyna Wszędobylskiego (w piśmie: Pamiętnik naukowo-literacki, pismo zbiorowe pod redakcyą Romualda Podbereskiego. Wilno 1849. Zeszyt I. 8vo str. 102–104)

Pieśń nowo obranemu Studenckiej Sodalisów N. M. P. Kongregacyi prefektowi J. M. Wielmożnemu Panu Donatowi Zebrowskiemu majorowicowi wojsk rossyjskich; na uroczystem prefektury ogłoszeniu z muzyką grana roku 1812 d. 28 Styczna w Połocku. 4to K. 4.

b) u Dominikanów, suprymowanych w r. 1832

W Kościele w wielkim ołtarzu jest cudowny obraz Bogarodzicy, trzymającej w lewej ręce dzieciątko Jezusa, a w prawej berło, w szatach srebrnych. Klasztor Dominikanów. Klasztor [illegible] fundował r. [illegible] 1633 Fryderyk Sapieha podkomorzy witebski – suprymowany r. 1832. – przedstawiał Bogarodzicę z dzieciątkiem!

Ob. Szymak: Prerogatywa, str. 425.

Bargz Rys II.

Gródek (po rusku: Horodok)

We wsi Gródku (obwodzie czortkowskim) w parafialnej cerkwi ruskiej S. Michała wymurowanej r. 1799 jest cudow: ny obraz Bogarodzicy, dekretem biskupim z d. 3 Septembr. 1779 za cudowny ogłoszony. Obraz ten pierwotnie zostawał w drewn. cerkwi S. Dymitra w przyległej wiosce Kutakowce, skąd r. 1810 do Gródka przeniesiony został. Parafia grecko-unicka w Gródku należała do dyecezyi Kamienieckiej, później do lwowskiej a dziś do stanisławowskiej. W Kutakowcach dostrze: żono r. 1727 w dzień S. Jozefata na tym obrazie łzy u Matki Boskiej, które przez 25 tygodni płynęły, co zaprzysięgło 11 świadków i ówczesny dziedzic Jerzy Borkowski.

(Ob. Schematismus universi Cleri grae: co-catholicae dioecesis Stanislaopolitan: sis pro a. 1887. Stanislaopoli, typis J. Dankiewicz 1887. 8°. pag. 227.)

(Szematyzm wseho klira hreko-katołyczeskoi eparchii Stanisławowskoi na rôk bożij 1888. III Rocz: nik. w Stanisławowie, z peczatnie J. Dankewicza 1888. 8vo pag. 113)

Gudohaje, miasteczko w powiecie osz=
miańskim dziś położone, 2 mil od Oszmiany
odległe, mające 11 domów i 143 dusz ludności.
W kaplicy katolickiej (r. 1764 kościół i klasztor
Karmelitów bosych przez Józefa Wojnę oboźnego połockie=
go i żonę jego Ludwikę z Sulistrowskich fun=
dowany) jest cudowny obraz Bogarodzicy.
Należy do parafii Soły dzisiaj.

rycina

236

„Obraz N. Maryi P. który na miejscu
„Gudohaie nazwanym w Powiecie Oszmian.,
„skim W. X. Litew. w Kościele WW. OO. Kar.
„mel. Bosych wielkiemi słynie cudami."

w ramce poti ~~rymuyac~~ owany przy aniołków

na dole kościołek o 2 wieżach

mały i z boku domy drewn. w

tyle las. gez. piękny sztych

wzoru!

„Obrałem i popisałem to miejsce
- . : .

Gutowska Wola. w. (dyecez. podlaska) w dawnej ziemi Stężyckiej. (dawniej dyec. krakow.)

R. 1548 we wsi Wola Gutowska Hieronima Rusiec=kiego (h. Ramieniec) chorążego sandomier. objawiła się N. P. Maryja kobiecie Jadwidze modlącej się przed figurą P. Jezusa ukrzyżow.; w skutek czego wystawił dziedzic na tém miejscu kaplicę do której wprowadzono Obraz cudow=ny N. P. Maryi, który kmiotek (ze wsi Przytoczna dzier=żawy pp. Zbąskich milę od Gutowskiej woli) znalazł wa=lający się w błocie w miasteczku Łysobyki nad Wieprzem gdzie go Kalwini wyrzucili, i który oddał do kościoła w Gutowskiej Woli,* gdzie [Krasińscy dziedzice fundowa=li Klasztor Karmelitów regularnej obserwancyi za potwierdzeniem i erekcyją Jędrzeja Trzebickiego bisk. krak. fundowali. Obraz w wielkim ołtarzu, malowany na desce 2 łokcie wysoki, i łok. 10 cali szeroki — Karmelici dawnej obserwy, którzy tu mieli nowicyat, supprymowani r. 1864 a kościół oddano 1869 świeckiemu duchowieństwu.

*) właściwie ten obraz od właściciela kupiła Katarzyna z Krasińskich wojewodzanka płocka, żona Hieronima Ru=sieckiego — i do kościoła oddała.

[około r. 1660 (Ludwik Krasiński kasztelan ciecha=nowski starosta płocki fundował w r. 1633 klasztor Karmelitów)

(Historya. Początek Miejsca Gutowskiego i Przecudownego Obrazu N. P. Maryi Boga=rodzice, przy którym Klasztor Zakonu Braci Przebłogosławionej P. Maryi z Góry Karmelu jest. (K. 1 po 1 stronie in fol. podłużn. w obwódkach — z XVII wieku druk italiką)

Hlińsk wieś w gubernii wołyńskiej w powiecie ro=
wieńskim, dawnej dyecezyi łuckiej. W cerkwi parafialnej
dawniej unickiej, dziś prawosławnej, drewnianej, mającej
tylko prezbiterium murowane, wystawionej w XVI wieku przez
Konstantego księcia Ostrogskiego, jest cudowny obraz Bo=
garodzicy, już r. 1635 kanonicznie za cudowny uznany. Cer=
kiew tę odnowił i uposażył r. 1775 Remigiusz Jełowicki.
Wieś ta należała dawniej do Ordynacyi Ostrogskiej, nadał ją
r. 1496 Alexander wielki książę litewski, Konstantemu Iwa=
nowiczowi księciu Ostrogskiemu.

(Stecki Tadeusz Jerzy: Z boru i stepu, obrazy
i pamiątki. Kraków 1888. 8vo str. 95.)
Encyklopedia powszechna (Orgelbranda) T. XI. 961.

Hochkirch w. (w dyecezyi wrocławskiej)

We wsi Hochkirch albo Hohenkirch (Alta ecclesia) w regencyi Lignickiej, obwodzie Glogau, w dawnem Księstwie Głogowskiem, w kościele farnym w wielkim ołtarzu szafiastym, za szkłem, jest starodawna statua cudowna N. P. Maryi, wyrzeźbiona z drzewa, przedstawiająca Najśw. Pannę z wzniesionemi do modlitwy rękami, ozdobiona kosztowną szatą i licznemi wotami. Około r. 1694 zaczął miejscowy proboszcz x. Rauch przy pomocy barona Dirhen nawróconego z Luteranizmu, na miejsce dawnego stawiać nowy kościół, który proboszcz x. Jan Tausch dokończył. Papież Klemens XIII nadał kościołowi odpust, na który w dzień Narodzenia Najśw. P. Maryi, licznie bywa zwiedzany przez pątników, mianowicie z Poznańskiego. W ten dzień odbywali tu także solenną processyę Bernardyni z Głogowa. Cuda zaczęto spisywać r. 1742

Ob. Oelsner Th.: Schlesische Gnadenbilder und Wallfartsorte (w Schlesische Provinzialblätter 1865, str. 197. 269. 342)
Fibiger: Henelii Silesia renovata I pag. 725.

Hłodowica

We wsi Hłodowicy pod Lwowem (dyecezyi lwowskiej) znaj=
duje się cudowny obraz N. P. Maryi. Jest to rycina dawna
na papierze odciśnięta kolorowana 9 cali wysoka 7 cali sze=
roka w ramkach za szkłem. Przedstawia N. P. Marię w koro=
nie trzymającą na lewem ramieniu Dzieciątko Jezus stojącą na
postumencie który 2 aniołów w powietrzu unosi. Po bokach
są uskrzydlone główki aniołków, u spodu kapliczka otoczona
drzewkami i na dole napis: „Maria Trost, so zwischen
Eichhorn und Braunseifen verehrt wird." (Była to cudowna
statua stojąca, pomiędzy miasteczkami Eichhorn i Braunseifen
na Morawie w obwodzie ołomunieckim umieszczona w ka=
pliczce, którą r. 1804 zburzono a statuę do kościoła w Braun=
seifen oddano). Obrazek ten znajdował się już r. 1798 u pew=
nego gospodarza we wsi Basiowce. Gdy córka tegoż gospo=
darza r. 1839 za mąż do wsi Hłodowicy za Jędrzeja Rączkows=
kiego włościanina poszła, wzięła ten obrazek Pocieszenia
N. P. Maryi mocno zblakowany ze sobą i w kącie izby
w chacie powiesiła. D. 25 Stycznia 1852 dostrzegł Jędrzej
Rączkowski iż obrazek ten niepojętym sposobem w kolorach
się odnowił. Na rozgłos tego zdarzenia, odwiedzali pobożni
licznie ten obraz; a gdy przy nim różne łaski doznawano,

przeniesiono d. 25 Stycznia obraz do Kościoła parafialnego w Hodowicy. Zesłana Komisya z Konsystorza lwowskiego, złożona z 2 Kanoników, obraz ten d. 27 Czerwca 1852 za cudowny ogłosiła, po czém go w ołtarzu d. 1 Lipca 1852 umieszczono, który to ołtarz r. 1856 na nowo wystawiono.

Krótka wiadomość o odnowionym w roku 1852 niepojętym sposobem w kolorach obrazie N. Maryi P. Powieszenia w Hodowicy. (Na korzyść domu ubogich w Hodowicy stawiać się mającego.) Lwów, drukiem Michała F. Poremby 1858. 8vo str. 16.

Rycina lit. u Marc. Jabłońskiego we Lwowie. Medalik.

Pamiątka z Hodowicy t. j. Najnowsza książka z Nabożeństwem na miesiąc Maj. Wydanie 2gie. Lwów (Poremba) 1861. 12o 30 ant.

<u>Hłodowica</u> w. pod Lwowem (w dyec. lwowskiej)

W Kościele parafialnym znajduje się cudowny wizerunek
N. P. Maryi, rycina na papierze odbita 9 cali wysok. 7 cali sze=
rok z podpisem niemieckim: „Maria Trost, so zwischen
Eichhorn und Braunseifen verehrt wird." Przedstawia N. P.
Maryę stojącą, trzymającą na lewem ręku dzieciątko Jezus;
cała figura otoczona promieniami po za któremi widać posta=
cie aniołków u dołu zaś dwóch serafinów unoszących się nad
kapliczką otoczoną drzewami. Rycina ta znajdowała się już r.
1398 u jednego gospodarza we wsi Basiowce; gdy r. 1839
Jędrzej Rączkowski z Hłodowicy pojął za żonę córkę owego
gospodarza, dostał z nią także tę rycinę. R. 1852 d. 25 Stycznia
~~[illegible]~~ kolory tej ryciny cudownie się odnowiły. Gdy wskutek
tego coraz liczniejsze do owego domu zbierały się pielgrzymki
zesłał arcybiskup d. 27 Czerwca 1852 Komisyę duchowną –
za której wyrokiem obraz św. d. 1 Lipca do Kościoła parafialnego
przeniesiono, gdzie licznie od pobożnych odwiedzany bywa.
Rycina przedstawia cudowną figurę N. P. Maryi która się znajdo=
wała w kaplicze pomiędzy miasteczkami Eichhorn i Braun=
seifen na Morawii. Figurę tę gdy kapliczka podupadła przenie=
siono do kościoła parafialnego w Braunseifen.

(Ob: Wiadomość o obrazie N. Panny słynącej
łaskami w Hłodowicy – w dziele: Chata,
czasopismo ludowe ku nauce i rozrywce dla
starszych i dzieci, pod redakcyą x. B. Hołyńskie=
go. Lwów 1875. 8ue Tom XI Nr 15, str. 225–229)

Włodyszew czyli Włodyszewo (w gubernii augustowskiej, dziś łomżyńskiej.)

W cerkwi parafialnej grecko-unickiej (dyecezyi chełmskiej) cudami słynący obraz Matki Boskiej z dzieciątkiem Jezus na ręku, malowany pięknie na drzewie żywemi kolorami. Sławne tu bywały odpusty na Święta Matki Boskiej, na które po kilka tysięcy ludu się zbierało i wiele księży łacińskich. R. 1875 objęli tę cerkiew prawosławni, po zniesieniu Unii.

Ob: Bańkowski Emil x.: Ruś Chełmska od czasu rozbioru Polski. Lwów, 1887. 8vo; str. 111.

Horodło miasteczko (dyecezya lubelska)

W kościele klasztoru Dominikanów fundowanym około r. 1455(?) przez Władysława syna Ziemowita mazowieckiego Księcia rawskiego i bełskiego, supprymowanym r. 1783, znajdował się obraz cudowny N. Maryi P. – Kazmierz Jagiellończyk Król potwierdził r. 1476 fundacyę klasztoru.

Ob. Barącz: Rys dziejów. II. 299.
Nowowiejski: Phoenix, 298.
Kownacki: Sparta, 119.
Siejkowski: Dni roczne, III. 2.
Barącz: Obrazy Nr 98.

Hoszczew w. (dyecezya wileńska)

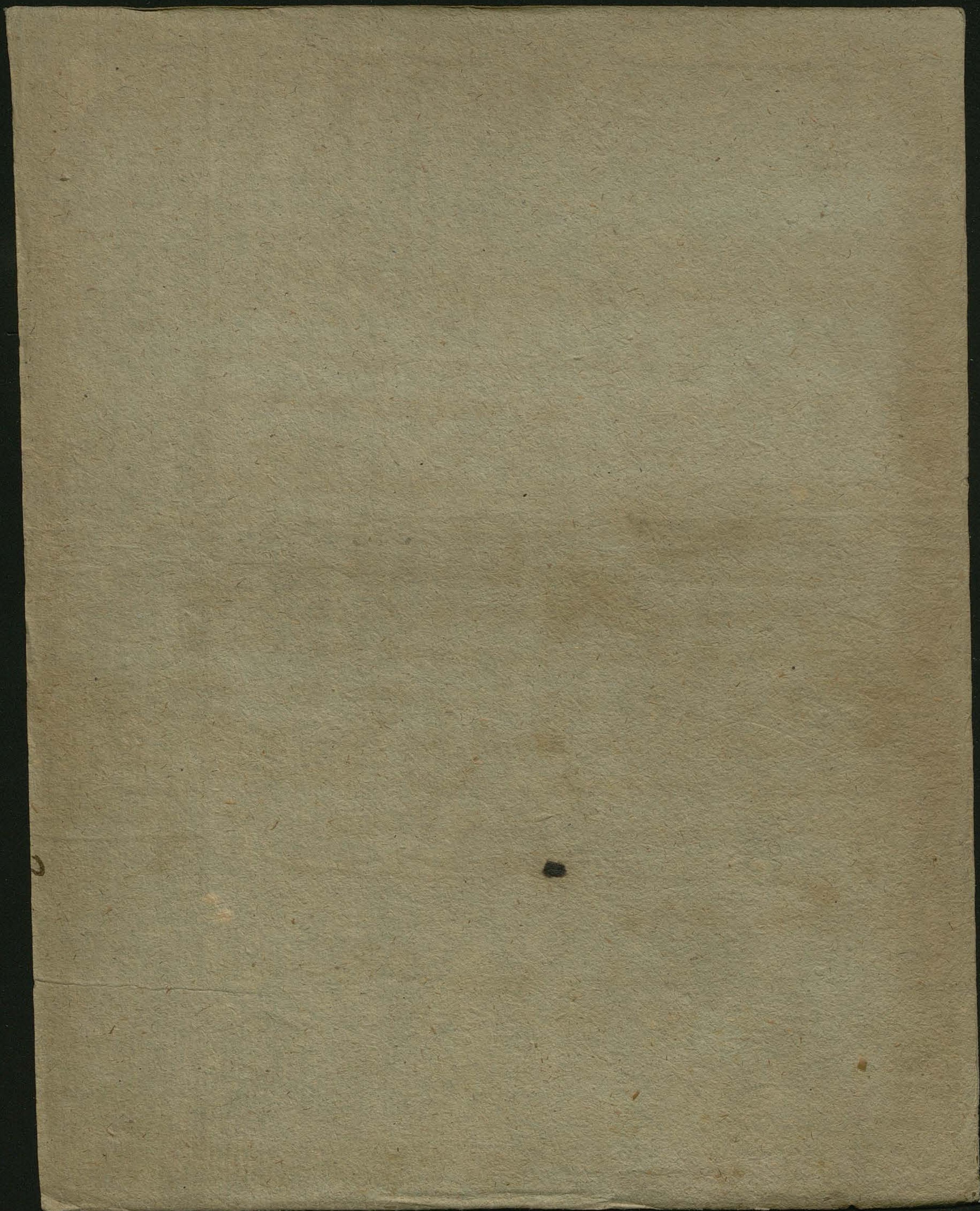
W Kościele Klasztoru Dominikanów fundowanym r. 1692 przez Mikołaja Tyszkiewicza Kasztelanica smoleńskiego z żoną Izabellą z Dołskich, był w wielkim ołtarzu cudowny obraz N. Maryi P. — R. 1776 Kościół i Klasztor drewniany zniesiono.

Ob. Szymak: Prerogatywa, str. 441.
Bargcz: Rys. II str. 346.
Teka wileńska 1858 Nr. III str. 241.
Bargcz: Obrazy, Nr. 99.

Hoszów w obw. stryjsk. — W monasterze tutejszym Ba-
zylianów jest cudowny obraz Bogarodzicy nakształt Często-
chowskiej malowany w Dunajowie; obraz ten wisząc na
ścianie u Mikołaja Hoszowskiego łzy wylewał. Atanazy
Szeptycki episk. lwow. r. 1737 ogłosił go za cudotworny
— i przeniesiono go do cerkwi.

Pierwotny monaster Bazylianów w Hoszowie z drzewa (r. 1570) wed-
ług podania ~~[illegible]~~ dorzecz r. 1629 na dole w lesie w miejscu (uroczysku)
zwanem Czorny dił, wystawić miał Koczuład opryszek
z Tucholszczyzny, a według innych zaś fundował go Ostap
Szumlański rotmistrz król. za czasów Króla Jana Kazimierza.
Jan Hoszowski r. 1704, Józef Szumlański władyka lwowski, Bazyli Ma-
siuk Strutyński i Katarzyna Czołhańska poczynili fun-
dacye dla monasteru.
Obraz pierwotnie zjawił się w miejscu Jasna Hora, na które
to miejsce r. 1759 drewniany monaster z cerkwią (i cudownym obrazem) prze-
niesiono z miejsca Czorny dił zwanego. Dzisiejszą cerkiew
wymurował r. 1842 Julian Mokrzycki ihumen,
a monaster r. 1837 tenże.

Monastyr Św. Wasylyja Welikoho w Hoszewi.
Lwiw 1878. 8°.

245a

monastyr cz. św. Wasy-
lija W. na jasnoj horìe
w Hoszewie ~~w~~ z ikonoju
presw. Bohorody

O.-M. 1886.

n

dlung in **Berlin.**

ig, de- beide	pro Explr. netto.	**Remitt.**	**Dispon.**

Hryniowce

We wsi Hryniowcach (obwodzie czortkowskim) w cerkwi Narodzenia N. M. P. parafialnej drewnianej jest cudowny obraz N. Maryi P. r. 1726 z Rzymu przywieziony, jak świadczy na nim napis: „Roma 1726"

(Schematismus universi Cleri graeco-catholicae dioecesis Stanislaopoliensis pro a. 1887. Stanislaopoli 1887. 8vo. pag. 196.)

Human miasteczko (w dyecezyi łuckiej)

Obraz cudowny P. Maryi trzymającej na lewej ręce siedzącą dziecinę Chrystusa, który w jednej ręce trzyma książkę a drugą błogosławi. Ręce P. Maryi na kolanach dzieciny założone, w lewej trzyma chustkę. – Obraz ten był najprzód w kościele Radomyślskim (w gubernii Kijowsk.), skąd r. 1789 przez Szczęsnego Potockiego przeniesiony do kaplicy zbudowanéj przy kościele parafialnym w mieście Humaniu gubernii wołyń.: w wielkim ołtarzu. Z powodu starości przemalowany. – Kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia P. Maryi ukończony w r. 1826.

Drzeworyt F. S.: Wizerunek N. Maryi Panny Humańskiej 4to w Kalendarzu warszawskim Ungra.
Tygodnik Illustr. 1869 (Ser. II. Tom IV. str. (4.) 79
Dodatek do Czasu VIII. 3.

Human miasteczko (dyec. Łucka)

W kościele parafialnym (odrestaurowanym r. 1826) jest w wielkim ołtarzu cudowny obraz Najśw. P. Maryi (kopia Częstochowskiego); był on pierwotnie w kościele Radomyslskim (gubernii Kijowskiej), skąd go r. 1789 Szczęsny Potocki przeniósł do kaplicy zbudowanej przy kościele parafialnym w Humaniu (gubernii wołyńskiej).

Ob. Józefa Ungra Kalendarz warszawski illustrowany na r. p. 1881. Rok XXVI. Warszawa 4to str. 12: Wizerunek N. Maryi P. Humańskiej (drzeworyt – z krótiutką wiadomością)

Wizerunek Najświętszéj Maryi Panny Humańskiéj.

Obraz ten za cudowny uznany, znajdował się przedtém w Kościele Radomyślskim w Gubernii Kijowskiéj, zkąd w roku 1789 był przeniesiony przez Szczęsnego Potockiego do kaplicy zbudowanéj przy kościele parafialnym w mieście Humaniu w Guberni Wołyńskiéj. Z powodu starości zatarty i zczerniały przemalowany jest teraz zupełnie i umieszczony w wielkim ołtarzu w kościele pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszéj Panny Maryi stojącym na nowem mieście który założył tenże Potocki a ukończony został w r. 1826.

Świątynia ta ozdobiona dwiema wieżami cokolwiek za niskiemi z powodu iż są nieukończone podług pierwotnego planu, i frontem z czterema doryckiemi kolumnami. Wewnątrz przybrana jest w sztukaterje i filary gzymsowe w jonickim porządku. Oprócz wielkiego ołtarza są tu dwa boczne Ś. Antoniego, i Matki Boskiéj Częstochowskiéj. Nad tym ostatnim mieści się obraz Niepokolanego poczęcia N. Maryi Panny pędzla Rafała Hadziewicza znakomitego malarza z Warszawy.

wolnéj woli, gwałt czyli *przymus*; błąd, *error*, jeżeli zaślubia się inną osobę, przez pomyłkę lub podstęp; niezdolność fizyczna, *impotentia*. Dzieci niepełnoletnie uważają się za niezdolne. Od chłopców wymaga się lat czternaście skończonych, od dziewcząt lat dwanaście. Istniejące już poprzednio małżeństwo. Cudzołóstwo i zabójstwo męża. Ślub czystości, *votum solenne*. Stan duchowny. Pokrewieństwo, *consanguinitas* i powinowactwo, *affinitas*. Od pokrewieństwa Kościół udziela *Dyspensy*.

Rodzice ze łzami krzyż dadzą na drogę
I z serca pobłogosławią.
Przed ołtarz zawiodą dziewicę niebogę
I obok młodzieńca postawią.
A kapłan połączy rąk dwoje na wieki,
Niebo przysięgi wysłucha,
I młodym łza spłynie z pod czystéj powieki,
Pod wpływem Bożego Ducha.
I spłynie gołąbek bieluchny w jasności,
Posłaniec z górnych podwoi,
I barwą swych piórek da białość miłości,
W nadzieje pięknie ustroi.
I pójdą już w parze krzyż jeden poniosą,
Przez kwiaty w radości, przez ciernie w nie-
[doli.
Ożywiać się będą wzajemnych łez rosą
I ciesząc się wzajem, współczując gdy boli.
We dwoje to mało — Bóg daje i trzecie,
Aniołek przynosi przyszłości nadzieje,
Łask Bożych zadatek—maluczkie im dziecię,
I miłość już inną ku niemu rozgrzeje.
Taż miłość gdy z wiarą złączona zarządzi,
Jak dziecię wychować po Bożym zakonie,
To matka słabością dla dziecka nie zbłądzi,
A wieniec laurowy uwije na skronie.

Pismo święte mówi o trojakiéj śmierci, o śmierci fizycznéj, o śmierci duchownéj i o śmierci wiecznéj. Śmierci naturalnéj daje rozmaite nazwiska: zowie ją rozprzężeniem (dissolutio), z powodu rozdziału między duszą a ciałem; albo też zmienieniem powłoki śmiertelnéj; o ile umarli uwolnieni są od kłopotów i przygód światowych, i odpoczywają po troskach życia w nadziei odrodzenia się kiedyś z ciałem, śmierć nazywana jest snem, odpoczynkiem. Wiara w nieśmiertelność duszy, w czyściec i w zmartwychwstanie ciał, wzbudza pobożną troskliwość chrześcijan o los tych, którzy poumierali.

Religija towarzyszy umierającemu przy skonaniu, modli się za niego, opatruje go Sakramentem świętego namaszczenia czyli *Ostatniego pomazania*, posila go Sakramentem ciała i krwi Pańskiéj czyli udziela mu na ostateczną podróż *Wijatyk*. Po wskazanych prawem dniach, następuje *Pogrzeb*, po poprzedniem wystawieniu ciała w domu lub w kościele na katafalku, po pokropieniu go święconą wodą i po odśpiewaniu *castrum doloris*, ksiądz zwykle przeprowadza ciało na cmentarz, przy modlitwie, śpiéwaniu psalmów i biciu w dzwony. W chwili gdy trumna zamknęła się, ksiądz rzuca na cmentarzu garstkę ziemi na nią, przypominając że człowiek jest prochem i w proch się obraca; ale dusza powraca do Boga swego stworzyciela.

Proboszcz zapisuje akt zejścia nieboszczyka, w obecności dwóch świadków, z oznaczeniem wieku zmarłego, jego stanu, miejsca zamieszkania, roku, miesiąca, dnia i godziny śmierci. Taki akt zowie się *Sepulturą*. Według nauki kościoła katolickiego, między wszystkiemi jego członkami, w czasie i w wieczności, zachodzi *Obcowanie (communio)*, które pozwala im wspierać się nawzajem jedni drugich, i spólność dóbr duchownych, za pomocą któréj każdy bierze udział w dobrach wszystkich; tę wielką społeczność składają kościół tryumfujący, to jest święci i błogosławieni połączeni z Chrystusem, kościół wojujący czyli wierni żyjący na ziemi i kościół cierpiący w czyscu. Kościół tryumfujący wstawia się nieustannie do Boga za swemi członkami kościoła wojującego i cierpiącego, kościół wojujący i kościół tryumfujący łączą się z sobą w błaganiu Chrystusa za swoją bracią cierpiącą w czyscu. Spólność czyli wzajemność dóbr duchownych między duszami czyscowemi a wiernymi, którzy żyją na ziemi, odbywa się przez dobre uczynki, jakie ci wierni wykonywają, modlitwy jakie zanoszą i ofiarę mszy świętéj, składane dla przyniesienia ulgi cierpiącym duszom.

Jezus Chrystus postanowił w swoim kościele środki odpuszczenia grzechów. Odpuszczenie grzechów otrzymuje się najprzód przez Chrzest święty; ale ponieważ Chrzest nie może być powtarzany; ponieważ ten Sakrament gładząc grzech pierworodny, nie odejmuje skutków tegoż grzechu i nie wyzwala ludzi od pożądliwości, która bez ustanku pobudza ich do złego, przeto nieskończona dobroć boskiego Zbawiciela skłoniła go do ustanowienia w swoim kościele środka odpuszczenia grzechów, po otrzymanym chrzcie, a to przez sakrament Pokuty. *Leon Rogalski.*

250

...zem, pokaza...
...opłaty paszportowéj, więk...
... i straty na pieniądzach, pobyt u w...
...o kilkadziesiąt rubli taniéj wypada, aniż...
...cya przy krajowych zdrojowiskach.

Nie mogłem zaprzeczyć oczywistości popartéj nie-zbitemi dowodami, zwłaszcza, kiedy mi rachmistrz stawił na oczy różnicę w wygodzie, urządzeniu całém i rozlicznych ułatwieniach. Wszystkie argumenta, które każdy z nas posiada gotowe kiedy idzie o rozstrzygnięcie kwestyj tego rodzaju, upadały przed niezbitą cyfr logiką.

Zasmuciło mnie to wielce.

Jakiż tego powód, że pobyt u wód krajowych, nie odznaczający się wcale wygodami, do których każdy jadący się leczyć ma prawo, tak znaczne koszta za sobą pociąga? Boć nie każdy tak ściśle jak ów pan z ołówkiem rzeczy bierze i wody krajowe na brak gości uskarżać się nie mogą. Ależ to właśnie powinno wpłynąć na lepsze ich urządzenie i obniżenie normy wydatków miejscowych, tak żeby nietylko moralne, ale i materyalne względy mogły powodować liczniejsze zwiédzanie krajowych zakładów leczebnych.

Mnie się zdaje że główna przyczyna téj różni... ...tém leży, iż za granicą nikt nie rachuje na s... ...zbogacenie się. Eksploatacya wyrachowa... ...latą całe. Wiedzą dobrze że kto ... ...ać wprzód musi. U nas pr... ...wielkim trudem...

<u>Hłuńcza</u> (nad Sobem) wieś (w dyecezyi łuckiej)
(w dawnem województwie kijowsk.)

W parafialnej cerkwi S. Eliasza unickiej był malowany cudowny obraz N. P. Maryi (Kopia Sokalskiego). R. 1760 d. 14 Kwietnia w Radomyślu, na prośbę proboszcza Teodora Owsianieckiego Felicyan Filip Wołodkiewicz metropolita biskup włodzimierski po otrzymaniu aktów przewiedzionej Kommissyi, która obraz za cudowny uznała, polecił Janowi Chryzostomowi Strockiemu dziekanowi granowskiemu przeprowadzenie urzędowej Kommissyi dla zbadania cudów.

Husiatyn ~~(może [illegible])~~ w archidyec. lwowsk.

Nuncyusz papieski ofiarował Bernardynom obraz N. P. M. który słynął łaskami. Bernardynom fundował około r. 1610 klasztor Walenty Alexander Kalinowski starosta kamieniecki

Ob. Schneider: Encyklopedia geogr.

Hyżne (w przemysk. dyecezyi)

Hyżne wieś należąca do dóbr Dynowa Wapowskich, pierwotnie
zamieszkaną była przez Rusinów, których wraz z cerkwią Wapowscy
do Bachórza przesadzili, a na ich miejsce w Hyżnem osiedli Kato-
licy. Zbudowano najprzód pod górą kościółek WW.Świętych, ten dla powo-
dzi zniesiono, a inny na górze wystawiono. Pierwotny kościółek WW.
Świętych w Hyżnem wystawiła r. 1590 Katarzyna z ~~[illegible]~~ Ma-
ciejowskich Wapowska Kasztelanowa przemyska, do którego r. 1592
oddała obraz cudowny N. Maryi P. Kościół konsekrował Wawrzyniec
Goślicki bisk. przem. r. 1594. (Wapowska + 17 maja 1596 pochowana
w Dynowie w kościele). Podczas napadu Tatarów na Ruś pod dowództwem
Kantymira, Tatarzy ulękłszy się od obrazu, chociaż chcieli kościół na
górze podpalić uciekli (infra Octavam Corporis Christi). Obraz malowany
na tablicy lipowej postrzecia łokcia wysokiej przedstawia Bogarodzicę na
księżycu stojącą trzymającą w lewej ręce ~~[illegible]~~ dziecinę Chrystusa
(z książką w jednej ręce a drugą błogosławiącego), w prawej zaś berło
Za przyczyną tego obrazu wiele osób uwolnionych z tatarskiej niewoli
– Do kościoła sprawił dzwony Jan Bujnowicz pleban 1619
Dzisiejszy kościół zaczął murować proboszcz Piotr Antoni Nawrotowski
r. 1722, skończono budowę 1733, konsekrowano 29 Augusti 1745
Kościółek drewniany WWSS. spalili Tatarzy r. 1624 – Opis cudów wierszem od r. 1592-1746
– Ołtarz P. Jezusa ukrzyżowanego fundował Franciszek Dzianott stolnik
czernichowski + 12 kwiet. 1737 żona jego Helena Korabiowska + 1 Grudnia
1744. Wacław Hieronim Sierakowski bisk. przem. wyznaczył z Brzozowa
d. 18 Octobris 1745 na komisarzy do badania cudów tego obrazu x. Józefa Dzianott
Dra Praw, kanonika przemyśk. brzozow. plebana w Błażowy, x. Macieja
Flaszyńskiego Dra Teol. archidiak. kamieniec. dziekana Opatowsk. Kollegiaty pro-
boszcza w Kańczudze – dekretem w Przemyślu d. 5 Augusti 1747 obraz za cu-
downy ogłosił. Na karcie 39 sztych in 8vo „Wizerunek Obrazu N. S. Maryi Panny wiel-
„kiemi łaskami i cudami słynącego w kościele Hyżyńskim Diecez. Przem. Dekanatu Dynowskiego."
K. 4 i Sign. a – g i kart 4.

i r. 1750 d. 5 Września nadał odpusty.

(między cudownemi obrazami cytuje: Starawieś, Łączki, Hyżne, Tuligłowy)

Pamiątka cyrkułu pasterskiego .... wierszem polskim przez X. Piotra Nawrotowskiego opisana 1746 sumptem brata jego x. Kazimierza Nawrotowskiego pleb. hyżeńskiego z druku pokazana 1751. (Lwów) 4°.

Hyżne, wieś Kmitów, Nieborowskich, a r. 1644 Mikołaja Wapowskiego. Katarzyna z Maciejowskich Wapowska kasztelanowa przemyska wystawiła tu kościół r. 1590. Cuda od r. 1679 spisywał Piotr Nawrotowski proboszcz

Hyżne.

255

Pamiątka czułości pasterskiej to jest Wizyta wiekopomnym czasom głośna JW. Wacława Hieronima z Bogusławic Sierakowskiego biskupa przemyskiego honor boski promowująca... na dwie części rozłożona i wierszem polskim przez X. Piotra Nawrotowskiego plebana hyznieńskiego opisana 1746 sumptem brata jego x. Kazimierza Nawrotowskiego plebana hyznieńsk. z druku pokazana 1751. (Lwów) 4-to. Część I Kart 35

" II Brzęk trądu nieczystego... in clarissima imagine na Górze Kościoła Hyżeńskiego wierszem polskim przez x. Piotra Antoniego Nawrotowskiego wybrzękniony R. 1751. Kart 68 (Cuda i historia Kościoła hyznieńskiego wierszem)

Całe dzieło wierszem zawiera Kart 4. arkuszy 16 (Sign A-Q) i Kart 4.

256

Inowłodz Kościół w mieście
wystaw. 1520 w wielkim ołtarzu
obraz Matki Boskiej bolesnej
był najprzód w pobliskiej puszczy
Giełzowskie zwanej na drzewie lipie
za Stefana Bator. Kule- 1801
sza mieszczanin Inowłodzki
doznał cudownego
uwolnienia 1401
od wozu - zbudowano
kaplicę a gdy ta spaliła 1101
i obraz został cały później
przeniesiono do Kościoła paraf 1101
d. 11 września
1790
Ognisko domowe 9115
1886. Nr 21 str 257.

Interroga de diebus anti
quis qui fuerunt ante te
narratio ystoriarum
In principio secundum
dyonisium de divinis nomi
nibus laudare nos convenit

Inwałd w. (dyec. Krakowska)

W Kościele parafialnym fundowanym r. 1318 wymurowanym zaś r. 1750 przez Franciszka Stanisława Czernego Kasztelana wojnickiego, jest starożytny obraz N. Maryi P. malowany na dębowej tablicy a tempera staroniemieckiej szkoły, który miał koronę złotą i ze srebrzaną sukienkę. Po pożarze r. 1886 r. obraz ten za staraniem x. Ignacego Polkowskiego przez Ludwika Łepkowskiego olejnemi farbami odrestaurowany. – Obraz ten gdzieś zrabowany przez rozbójników węgierskich Lajos i Mazonka. Gdy się we śnie Matka Boska pierwszemu hersztowi Lajosowi pokazała r. 1608, kazał tenże Lajos ów obraz zawieść do zamku w Inwałdzie, ofiarując zarazem pieniądze na wybudowanie kaplicy. Lud miejscowy obraz ten codziennie zawieszał na dębie koło drogi, na noc zaś takowy odnosił do wójta, stawiając przy nim straż by go nie wykradziono. Z powodu mnogich cudów przeniesiony został do Kościoła, gdzie sławne odpusty bywają d. 16 lipca i 8 września. (Rps)

Izbica miasteczko (w dyecez. włocławskiej)

W kościele parafialnym murowanym jest obraz cu=
downy N. P. Maryi Rożańcowej, malowany na płótnie dobre=
go pędzla wysoki 2 1/2 łokc. szeroki 1 3/4 łokc. z sukienką
srebrną i koroną; przedstawia Bogarodzicę piastującą na
lewej ręce dzieciątko Jezus, w prawej zaś berło trzymającą. -
Największy odpust bywa tu w Niedzielę Rożańcową.

259

Izby wieś (dyec. tarnowska)

W Izbach wsi koło Tylicza, jest w drewnianej cerkwi cudowny obraz Bogarodzicy. Cerkiew tę uposażył r. 1659 Andrzej Trzebicki biskup krak. Gdy wskutek dawności cerkiew ta runęła, wystawiono r. 1755 dzisiejszą. Za łaskę tego obrazu doznał Kazmierz Puławski marszałek konfederacyi łomżyński cudownego ocalenia r. 1771, gdy jadąc z Pilzna do obozu konfederatów barskich w Izbach, został przez Kozaków i wojsko moskiewskie otoczony; który to cud, zostawiwszy pieniężną ofiarę dla cerkwi, kazał w akta tamtejsze zapisać. Na bocznej ścianie cerkwi odmalowany jest też Puławski na koniu koło obozowej twierdzy.

(Ob. Łepkowski J.: Ruś sandecka) w Dodatku do Gazety lwowsk. 1855 Nr 40
Kraj 1868. 26.)

Janówka w. (dyecezya wileńska)

W Janówce (w dawnej dyecezyi Łuckiej) fundował r. 1628 Mikołaj Jełło-Maliński z żoną swą Krystyną księżniczką Wiśniowiecką, klasztor z kościołem xx. Bernardynów, do którego oddali obraz N. P. Maryi greckiego malowidła w srebrnej sukience i złotej koronie. Obraz ten pochodzący z Konstantynopola otrzymał ojciec Krystyny Adam książę Wiśniowiecki niegdyś w darze od Dymitra księcia Moskiewskiego. Obraz ten słynął cudami. R. 1832 zniesiono klasztor i kościół.

Ob. Bargcz: Pamiętnik zakonu Bernardynów str. 358.
Teka wileńska Nr. IV str. 150.

Jarosław

Opisanie miejsca świętego i cudownego obrazu w Polu Jarosławskim (str. 91–102 Rozdz. XIX w dziele: ~~[illegible]~~ Życie ku podziwieniu chwalebne JO. X. Ostrogskiej Anny Alojzii Chodkiewiczowej wojewodziny wileń. Kraków druk. Mikoł. Schedla. 1698. 8°.)

Najświętsza Panna Marya cudowna w Jarosławiu w kościele polnym OO. Dominikanów. Jej cuda i łaski, jako też i koronacyą jej cudownej statuy z dokumentów autentycznych zebrał i opisał i z dodatkiem nabożeństwa do druku podał x. Donat Piątkowski z. k. przeor konwentu jarosławskiego. Rzeszów nakład autora, czcionkami Jana A. Pelara 1864. 8°. str. 216. IV. i rycina litogr. Prawdziwy wizerunek N. Maryi P. cudami słynącej w kościele Jarosławskim WW Ks. Ks. Dominikanów (z widokiem klasztoru) ~~[illegible]~~ od str. 63 do końca Nabożeństwo (przedruk z dodatkiem) i Pieśni o obrazie

Ded. Alfredowi Józefowi hrabi Potockiemu ordynatowi Łańcuckiemu, posłowi na sejmie i Maryi z Książąt Sanguszków hrabinie Potockiej... autor

Obraz zjawił się 20 sierp. 1381 przedstawia Bogarodzicę siedzącą trzymającą na łonie z prawej strony zdjętego z krzyża Syna z spuszczoną prawicą. Robota dosyć prosta z drzewa gruszowego. Cuda opisane od r. 1391 do r. 1730. Dach kopuły miedzią kazał pokryć Alexander Antoni Fredro bisk. przem. – Na koronacyą obrazu zezwolił już Klemens XII i powtórnie Benedykt XIV. Po zniesieniu Jezuitów r. 1773, Józef II cesarz na prośbę Jana Prochaski przeora dominikanów w Bochni, oddał ten klasztor Dominikanom, który go d. 13 czerwca 1777 objęli. – Stoletnią rocznicę obchodzono d. 8 września 1856 przyczem nową koronę sprawiono bo dawną z Rzymu pochodzącą zabrali Austriacy.

Nabożeństwo do Siedmi Boleści N. P. Maryi przy cudownym obrazie swoim koronowanym w r. 1755 w Jarosławiu w Kościele XX. Dominikanów. W Rzeszowie nakładem i drukiem Franciszka Skielskiego. 1847. 8º str. 68. III
na czele drzeworyt: Prawdziwy wizerunek Matki Najśw. cudami słynącej w Jarosławiu w Kościele XX. Dominikanów. (z S. Jackiem i S. Dominikiem)
(przedrukował to później z dodatkiem x. Donat Piątkowski r. 1864)

Effigies Beatissimae Matris Dolorosae Jaroslaviae miraculis clara. Strahowsky sc. Wratislaviae
(sztych in fol. w ramkach, w otoczeniu aniołki trzymające narzędzia Męki Pańskiej.)
Gumpenberg 54. — Krasuski — Pruszcz.
Baliński: Starożytna Polska T. II. cz. II. str. 658.
Barącz: Rys dziejów zakonu kazn. II. 423.
Łobeski (w Dodatku do Gazety lwowskiej 1852 Nr. 30)

Pielgrzymka do Matki boskiej bolesnej Jarosławskiej polnej w dzień stoletniej pamiątki jej Koronacyi obchodzonej w Poniedziałek w Uroczystość Narodzenia Najśw. Maryi P. 8 Września R. P. 1856... przez Ks. W. Zgrzebnego. Drukiem J. A. Pelara w Rzeszowie 1859. 8º str. 24. (Opis)
Najświętsza P. Marya cudowna w Jarosławiu, w Kościele polnym OO. Dominikanów, jej cuda i łaski, jakoteż i Koronacya jej cudownej statuy, z dokumentów autentycznych zebrał i opisał, i z dodatkiem Nabożeństwa do druku podał X. Wincenty Marya Podlewski zak. S. O. Dominika, przeor Klasztoru Jarosławskiego. Kraków, Wł. L. Anczyca i Spółki 1892. 8vo str. 127, (z piękną rytyną najwierniejszą drzeworyt.:) Prawdziwy wizerunek cudownej N. Maryi P. Bolesnej u OO. Dominikanów w Jarosławiu.

Ryciny: M. B. Jarosławska, w lit. M. Jabłońskiego we Lwowie. 8vo
Prawdziwy wizerunek Matki Najśw. cudami słynącej w Jarosławiu u XX. Dominikanów, Renard fec. Vien. 8vo

Urbanowski Paulin (bernardyn): Aukcya wojska niebieskiego (Kazanie) Lwów w druk. Jana Szlichtyna 1756. fol. (ob. Jaher Nr. 8842 — Barącz Pamiętnik Bernardynów str. 288.

Kwiatkiewicz: Morze łask i pociech Bolesna Matka Boża Marya albo Cuda i łaski różne przy obrazie polnym Jarosławskim N. Panny w Kościele polowym Jarosławskim doznane i pilnie zebrane przez x. Jana Kwiatkiewicza S. J. Kraków 1660. 8vo (629 cudów opisanych

(toż) W Krakowie, w drukarni Jerzego i Mikołaja Schedlów 1680. 8vo K. 168. ded. Rajcom Jarosławskim.

(toż). Nowe wydanie. W Lublinie, w drukarni Collegium Soc. Jes. 1692. 8vo ded. Annie z Rysin Potockiej Kasztelanowej Krakows.

(toż).. przedrukowane we Lwowie w drukarni Soc. Jes. 1744. 8vo K. 4 i 27 arkuszy (sign. A – CC.)

Leśniewski Franc. Mich: Najświętsza Bogarodzica Marya nad umęczonym dla Zbawienia naszego boskim i swoim Synem bolejąca w obrazie Jarosławskim Kościoła polnego Soc. Jes. od lat półczwarta sta i dalej łaskami i cudami słynąca od... Benedykta XIV w r. 1755 ukoronowana. Panegiryków świętych dwa. Lublin druk Soc. Jes. 8o. str. 120. 9. 42. 2.

ded. Franc. Xaw. Branickiemu staroście barwałd.

Akademia z historyi kościelnej ku czci Matki Boskiej Maryi na cztery epochy... podzielona, na applauz Królowej Nieba i ziemi przez.... Wacława Hieronima Sierakowskiego biskupa przemysk.... w cudownym obrazie Jarosławskiego Kościoła Societatis Jesu koronowanej odprawiona od szlachetnej młodzi szkół Przemyskich Soc. Jesu... Iwona Drohojowskiego chorążyca żydaczew. Wacława Sierakowskiego chorążyca krakow. Franciszka Łaszowskiego podwojewodzica sanock. Kajetana Jągoborskiego chorążyca czerniechow... każdego na wszelką Quaestią odpowiedzieć gotowego..... w Przemyślu w druk. Adama Kleina.... x. Biskupa Przemysk. ordynaryjnego typografa 1756. 4o. K. 3. str. 48. K. 1 (regestr)

ded. Ignacemu Rogali Lewickiemu towczemu podlask. Pawłowi z Przeczek Mierzejowa Przeczkowskiemu cześnikowi wiskiemu, Stefanowi z Ternowa Dwernickiemu pisarzowi grodzk. przemysk.... Szkoły Przemyskie Collegium Soc. Jes.

(Bib. Sier.)

Epocha I Oczcie N. Maryi przed jej narodzeniem

Sybil 9: Perska, Libijska, Delficka, Samijska, Hellespontu, Tyburtyńska, Kumana, Frigijska, Europejska – przepowiadały przyjście na świat N. Maryi

Epocha II O życiu i czci N. Maryi (S. Łukasz podług Metafrasta malował wiele obrazów N. P. Maryi. Najdawniejsze są: Loretańska statua, Obraz S. Mariae Majoris w Rzymie, Obraz w Kościele Via Ducum w Konstantynopolu, Obraz w Częstochowie, Obraz Gvadalupe od cesarza Mauryciusza S. Grzegorzowi W. papieżowi, a od tego Leandrowi biskupowi hiszpaleńskiemu r. 595 darowany, i r. 1313 odszukany, darowany r. 1635 od Urbana VIII Sapiehom, cudowny w Kodniu pod Brzesciem litewskim)

Epocha III Oczci Matki Boskiej przez pierwsze pięć wieków. dowodzą to kościoły starożytne i obrazy cudowne. Najdawniejsze kościoły w Rzymie: S. Mariae Majoris (zał. r. 367) (ś[ni]eżna) S. Mariae trans Tyberim (zał. r. 224), Ara coeli (z obrazem S. Łukasza), S. Mariae Schola graeca (zał. r. 260), S. Mariae in via lata, S. Mariae a palmis in via appia, S. Mariae a Dominica vel Navicella.)

Epocha IV O czci N. Maryi w dalszych wiekach (Towarzystwo Jezuickie Sodalitas Mariana pierwszy zaprowadził Jezuita Jan Leoninus Belga r. 1563.

Obrazy N. P. Maryi łaskami wsławione w Polsce: w Częstochowie, Krakowie, Lublinie, Jarosławiu, Lwowie, Przemyślu, Jaśle, Leżańsku, Berdyczowie, Podkamieniu, Tuchowie, Studziannie, Łucku, Łęczkach, Łąkach pruskich, Starejwsi pod Brzozowem, Rymanowie, Borku, Tomaszowie, Samborze, Poczajowie, Sokalu, Dzikowie, u S. Anny (? w Sędziszowicach), Rutkach, na Kalwaryi. (? str. 40) – w Końcu wiadomości o Koronacyach.

Obrazy N. P. Maryi S. Łukasza pędzla w Rzymie: S. Mariae in Campo Martio (u Benedyktynek), S. Maria nowa (w rynku), S. Mariae de Populo (u Augustianów), S. Mariae majoris, S. Mariae Ara coeli.

XIV. 35   264

Jarosław. (Kor. 1755.) M. B. Bolesna (Krasuski) (Łepiński 15) (Diva campestris)

Morze Łask i pociech Bolesna Matka Boża Marya albo cuda i łaski rozne przy obrazie polnym Jarosławskim Nayswiętszey Panny w Kościele OO. Societ: Jesu złożonym. Doznane i pilnie zebrane przez W. X. Jana Kwiatkiewicza Soc. Jesu. Przedrukowane we Lwowie w drukarni Societatis Jesu Roku Pańskiego 1744. 8vo (Sign. A – CC.) (kart 4 i 27 arkuszy) dedyk. Annie z Rysin Potockiej Kasztelanowej Krakowskiej, leżajskiej, śniatyńskiej, kołomyjskiej starościnie.

(aprobatio loci ordin. Leopoli 30 Martii 1692. – Facultas: Marcowiecki 30 i Junii 1692)

Pierwsza edycya z tym samym tytułem: W Krakowie w druk. Jerzego i Mikołaja Schedlów 1682.

cuda po r. 1692 – r. 1517.

8o. k. 168. ded. rajcom jarosławskim. 2a edyc. w Lublinie 1692 w druk. Soc. Jesu. 8o.

Jarosław miasto r. 1309 od Jana Spytka z Tarnowa Kasztel. Krak. założone (a podług innych 1368) obraz P. Maryi drewniany, z drzewa rzniety zjawił się r. 1387 d. 20 Sierpnia pasterzom na gruszce bnej w Polu pod Jarosławiem skąd cudownie powrócił na dawne przeniesiono więc obraz do fary. R. 1391 d. 24 Sierpnia Jadwiga żona Jagiełły pobiwszy Ruś z Tatarami czego świadkiem jest mogiła pod słupem dziękowała tu Matce Boskiej. R. (1420) Tatary spalili Jarosław i kościół R. 1422 d. 23 Siep. i r. 1434 d. 2 lipca. R. 1421. Rafał z Tarnowa pan na Jarosławiu Kasztelan przemyski Starosta generalny ruski wspaniały dla obrazu murowany na miejscu drewnianego postawił kościół. R. 1434 Tatary Jarosław złupili i spalili i r. 1440 (wtedy był zamek w Jarosławiu) R. 1496 na prośbę X. Tomasza z Drohobycza kanonika lwowsk. proboszcza jarosławskiego papież Alexander VI nadał odpusty równie jak poźniej Klemens X. R. 1542 głód mor i szarańcza. R. 1635 wprowadziła do Jarosławia oddawszy im miejsce już r. 1629 jezuitów Anna z Sztemberku Kostczanka Zna Ostrogska fundacyi dokończyła córka jej Anna Alojzia R. 1653. Zna Alojzia Chodkiewiczowa wojewodzina wileńska uczyniła nowe fundacye (nowe collegium Soc. Jes.) przy kościele polnym Jarosławskim Najświętszej Panny Bolesnej d. 28 Kwietnia w Poznaniu zapisawszy im dobra dziedziczne: Cetule, Munina, Głęboka, Kruchel i adwokacyja na przedmieściu ruskim jarosławskim. R. 1656 Szwedzi opanowali miasto i od 8 marca do 22 Marca tu przebywali mieszkając w polnem Kollegium R. 1657 dla niebezpieczeństwa Węgrów Kozaków Wołoszy i Multan obraz do Lwowa d. 11 Lutego do Jezuitów zawieziono. R. 1662 powietrze. Jarosław zgorzał 14 Kwietnia 1680

(Cuda aż do r. 1692)

R. 1681 Sambor zgorzał

Okoronacyja starał się w Rzymie z córką swą Maryją Klementyną Jakób Sobieski i 1731 przyjęcie wziął dla obrazu korony do Polski:

Dyaryusz albo opisanie osmdniowego Aktu Koronacyi (sic). Cudowney Statuy naybolesnieyszey Matki Bożey Maryi, na łonie macierzystym P. Jezusa trzymaiącey a od 374 lat nieustaiącemi cudami sławney w polu Jarosławskim w Kościele Societatis Jesu Roku 1755. Dnia 8 Września Odprawionego. (Kart nieliczb 14/12 in 4o.)

Koronacyja odbyła się staraniem Stanisława Potockiego Wojewody kijowskiego – (Anna z Rysińskich Potocka kasztelanowa krakowska kościoła fabrykę wspierała a Sieniawska kasztelanowa krakowska sufit kościoła pięknym malowaniem i złoceniem przyozdobiła.

Koronował obraz (Hieronim Wielki Sierakowski biskup przemyski:

(str: ostatnia:)

„Pod ten akt rozrucone były numismata, albo Metale Rzymskie większej i mniejszej formy; na których wyrazony był z jednej strony portret tejże samej Ukoronowanej Nayboleśniejszej Matki Boskiej; z drugiej zaś portret S. Ignacego fundatora Zakonu Soc. Jesus, jako osobliwszego Czciciela Bolesnej Matki Bożej Maryi" (tych medali nie zna Lipiński)

Także rozrucone były xiążki niektóre nowo wydane 1) Łacińskie Anegrammata, sztychami 2) X. Kwiatkiewicza opisanie cudów od r. 1693–1754 po polsku. 3) Uwagi o boleściach Najświętszej Panny Maryi & wyjęte z xiąg W. X. Kaspra Drużbickiego Soc. Jes. i innych autorów. Zostaje jeszcze w druku czwarta xiążka Korony tejże Najświętszej Matki Bolesnej opisująca. Obrazko także tejże Najboleśniejszej Matki Bożej nowo wysztychowane wyszły jedne półarkuszowe drugie pomniejszej formy. Historią cudów zebrał (200) zebrał x. Marcin Baroni które 1636 w Wrześniu approbował Andrzej Szołdrski bisk. przemysk.

Mater dolorum et gratiarum septem vulneribus velut fontibus miraculorum in icone Jaroslaviensi conspicua ad aedem ejusdem Virginis miraculis clarissimae ornata. Typis Collegii Leopol. Soc. Jes. 1755. 4º K. 67. (panegiryk z sztychów. winietami przez G. Wysłowski. sc.)

R. 1703 inkursyja Szwedska, morowe powietrze r. 1704 i 1705 (po całej Galicyi) 1706 w Samborze 1707 w Jarosławiu r. 1709 także, r. 1719.

Historia cudów tego obrazu wydrukowana r. 1628

Żniwo cudownych darów w polu Jarosławskim to jest Cuda i dziwne łaski za przyczyną Najś. Panny i Matki Bolesnej w Jarosławskim Polnym Kościele cudami wsławionej doznane od roku pańsk. 1693 aż do r. 1755 zebrane i wydane przez jednego Kapłana Zakonu Societatis Jesu. W drukarni Kollegium Lwowskiego Soc. Jes. in 8º. Kart 192. kart nie liczb 4 i ark A.–M (4 kart) dedyk Mariannie z Ogińskich Lolocki wojewodzinie wołyńskiej (autor X. Jan Kwiatkiewicz Soc. Jesu ob. Dyaryusz) Kongregacya siedmiu boleści N. Panny w przecudownym obrazie swoim Jarosławskim wprowadzona. Lwów dr. Soc. Jes. 8º.

(Krasuski p. 54)

Pielgrzymka do Matki Boskiej Bolesnej Jarosławskiej polnej w dzień stoletniej pamiątki jej koronacyi obchodzonej 8 września 1856 przez ks. W. Zgrzebnego (wikaryusza w Gniewczynie). Rzeszów drukiem J. A. Pelara 1859. 8º str. 24 (prozą opis. bez historyi obrazu) (Bibl. Sier.)

Pamiątka uroczystości N. Matki Bolesnej cudami sławnej w Kościele Jarosławskim S. J. ukoronowanej 1756 d. 8 września. Przemyśl. 1759. 8º. (autor Hulewicz Jan Soc. Jes.)

Piątkowski. Obraz. N. P. Marya cudowna w Jarosławiu 1863. 8º. (Bibl. Sier.)

265

Memoria coronationis Thaumaturgæ Virginis Mariæ Dolorosæ missis a Clemente XII aureis Coronis. Benedicto XIV. Pontifice approbante - Rege Polonarum Augusto III. ~~anno Christi 1756~~. Ab Illustrissimo loci Ordinario Venceslao Sieratowski Cellebrante anno Christi 1756. Jaroslaviæ

Celem pomnożenia chwały Pana Boga, i przyczynienia czci, i uwielbienia Najświętszej Maryi Panny Bolesnej w Kościele OO Dominikanów cudami słynącej, oraz dla duchownego pożytku wiernych katolików odbyła się pamiątka stoletniej koronacyi w Jarosławie dnia 7 Września w dzień poprzedzający Uroczystość Najświętszej Maryi Panny Narodzenia, za Najjaśniejszego Franciszka Józefa Cesarza Austryi miłościwie nam panującego - za Najdostojniejszego Biskupa Franciszka Xawerego Wierzchlejskiego Pasterza Dyecezyi Przemyślskiej niemniej za Najwyższego Generała Zakonu Kaznodziejskiego Wincentego Alexandra Jandel Najprzewielebniejszego Leona Ulanowskiego Prowincyała Prowincyi S Jacka Galicyjskiej za pilnem staraniem Przewielebnego Ojca Dalmacego Ułyjewicza Przeora Klasztoru Jarosławskiego w r. 1856.

Zapowiedziana Uroczystość stoletniej pamiątki koronacyi w Kościołach z Ambon w Dyecezyi Przemyślskiej w Jarosławiu u XX Dominikanów ponowić się mającej lotem błyskawicy wszystkich serca przebiegła i o świętej pielgrzymce myśleć kazała. Dni 3. przy wystawieniu Najświętszego Sakramentu to jest 6. 7. i 8. Września r. b. z kazaniami rano i po południu, miały przypomnieć i odnowić pamiątkę tej wielkiej Uroczystości, w której przodkowie nasi korne modły Bogu przesyłali polecając się przyczynie i Opiece Najświętszej Maryi Panny na tem miejscu cudami słownej. -

W dniu więc pierwszem Uroczystości czyli 6 Września rozpoczęło się nabożeństwo od wystawienia Najświętszego Sakramentu Wotywy Sumy kazań i Nieszporów, a Sakrament Bierzmowania licznie zgromadzonemu wiernemu ludowi udzielał Najprzewielebniejszy X Biskup Przemyślski. Dzień 7 Września przy pogodzie najśliczniejszej zgromadził taką wielką liczbę do Jarosławia pobożnych pielgrzymów że ich 4 kościoły dość wielkie razem z Cmentarzami pomieścić nie mogły. W tem to dniu obok uroczystości jednej nadarzyła się druga to jest secundycye czyli Jubilatio 50 lat Kapłaństwa skończonego Przewielebnego Ojca Floryana Lemieńskiego Członka Zgromadzenia XX Dominikanów Jarosławskich, który Summę celebrował a po skończonej licznie zgromadzonemu Duchowieństwu począwszy od X Biskupa, który tkliwie i rzewnie z tronu swego do X. Jubilata i do okoliczności przemówił błogosławiąc głowy ściskał.

Czuły ten widok cisnącego się Biskupa od Tronu do Wielkiego Ołtarza przez massę ludu dla ucałowania rąk jubilata i wzięcia błogosławieństwa z tych rąk które

już 50 lat przy Ofierze Mszy S. piastują Boga w każdemu z duchownych i nawet ludziom świeckiem obfitość łez wyciśnęło. w tem to dniu od rana aż do Summy udzielany był Sakrament bierzmowania na dość obszernych i długich korytarzach klasztornych.
Po południu zaś o godzinie 4 Jaśnie Wielmożny X. Biskup z liczem Duchowień stwem tak świeckiem jak i zakonnem niemniej ruskiem uniackiem z niepoliczonem ludem w jedną massę złączonem udał się processionaliter z kościoła XX Dominikanów do kościoła Parafialnego pod tytułem S. Jana, w którem korona szczerozłota drogiemi kamieńmi ozdobiona za staraniem Przewielebnego X. Dalmacego Ufryjewicza Przeora miejscowego z pobożnych składek ludu sprawiona, była przez X. Biskupa poświęconą, mówię o koronie nowej, bo dawną z Rzymu od Papieża Klemensa XII przesłaną, świętokradzka ręka przed kilkunastu laty z kościoła i Ołtarza ściągła i na zawsze przepadła. Po uroczystem poświęceniu nowej korony, po odśpiewaniu Litanii o Najświętszej Maryi Pannie oddana była kapłanom do niesienia przez kościół to iest XX Kanonikom dwom honorowym Lewickiemu i Zatuskiemu i dwom Zakonnikom X Floryanowi Lemień[ski] Dominikanom skiemu i X Michałowi Pawłowski Gwardyanowi OO. Reformatów Jarosławskich, wszystkim Jubilatom.
Po wyjściu z kościoła przy odgłosie wszystkich Jarosławskich dzwonów przy kilkokrotnem z moździerzy, i ręcznej broni huku i wypaleniu dali do niesienia wspomnieni Jubilaci poświęconą koronę Pannom do tego przygotowanem jednakowo po przybieranym w białe suknie, których było 24.
Celem utrzymania porządku asystowało Wojsko – o godzinie 6 po południu wracającą Processyą, nagle postrzega wieżę wspaniałe, facjatę kościoła, bramę klasztoru, najwspanialej oświetlone, gustowne i całą dokładnością wypracowanemi transparentami przybrane serca i duszy miły widok sprawiają. W tej to bramie odebrali XX Kanonicy koronę do tąd przez Panny niesioną i przyniosłszy do kościoła złożyli na Wielkim Ołtarzu w czasie Nieszporów włożona była na głowę N. M. P. w statui przedstawionej na łonie Syna bożego po śmierci krzyżowej trzymającej. Lud pobożny którego w tem dniu blisko sto tysięcy liczyć można było – niemogąc się pomieścić w kościele zaległ wokoło kościoła i klasztoru rozległe miejsca i wyśpiewując pobożne pieśni do samej północy, chwalił Boga i wielbił Maryą jak umiał. Zaledwie zamilkł na kilka godzin, już ci znowu pieśń Zawitaj ranna Jutrzenko i grzechów naszych Ucieczko, wszystkich usta i serca nuciły.
W tem więc dniu 3. uroczystości celebrował Summę X. Biskup, a po południu bierzmował – W czasie tej wielkiej trzechdniowej uroczystości w samem kościele Dominikańskiem spowiadano i wykomunikowano przeszło 36 tysięcy, nie licząc innych 3 kościołów w których spowiadano i komunikowano

Dzięki więc Bogu a cześć i chwała Najświętszej Maryi niech będą po wszyst-
kie wieki z równą gorliwością spełnione.
Tobie zaś najprzewielebniejszy Najczygodniejszy Biskupie i Pasterzu nasz
składa Ci najczulsze podziękowanie Zgromadzenie i cała Prowincya na-
sza za Twoje niezmordowane prace i mozoły, jakieś w tem czasie pomięci go
dnem, udział mając Łaskawie podejmował.
Niemniej składa Zgromadzenie nasze winne podziękowanie Naczelniko-
wi Miasta naszego Wiel. Panu Friedberg za wzorowy porządek którym
rozrządzał, iż w masie tak wielkiej ludu żadnego wypadku niebyło.

267

Mater dolorum et gratiarum septem vulneribus, velut fontibus miraculorum in Icone Jaroslaviensi conspicua septemplici munere ... a Societate Jesu ad aedem ejusdem Virginis miraculis clarissimae ornata. Anno 1755 Typis Collegii Leopoliensis Soc. Jes. 4to kart 64

4° z ryc. w texcie bez m. i r.

(1755) (wyd. 1756)

T. R. Cuda proz. i wierszem opisane z emblematami rytemi na miedzi) (przez M. Żukowski i Georg Wysłowski sc. Leop.)

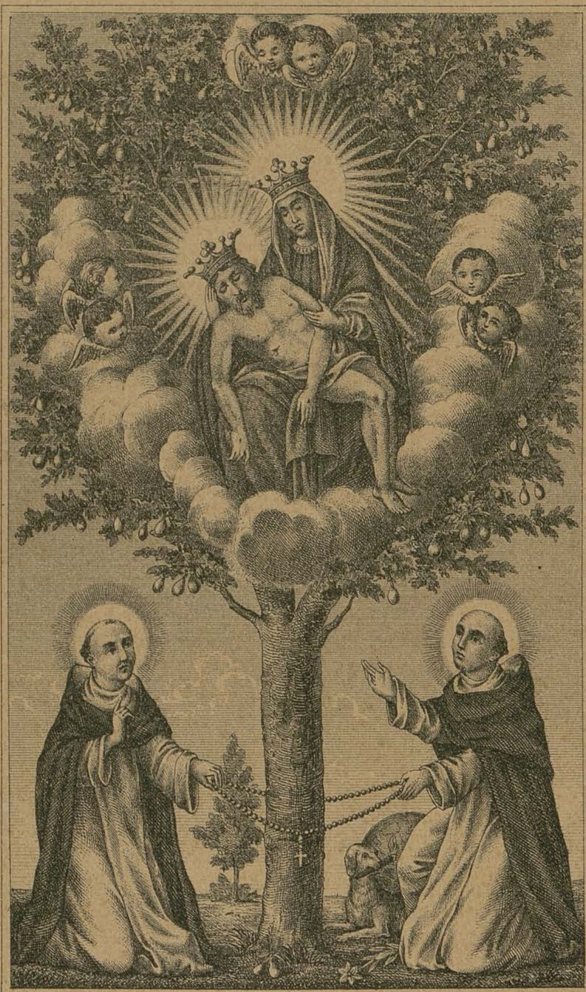
Filipowicz, A.

Pomieszanie Jarosza Bejły objawione p. A. Filipowicza.

8. Wilno 1842 /: J. Glücksberg :/

Ltp

268

lit. A. Lippert. Litogr. M. Salba w Krakowie

Prawdziwy wizerunek

CUDOWNEJ N. MARYI P. BOLESNEJ

u OO. DOMINIKANÓW w JAROSŁAWIU

zjawionéj d. 20. Sierpn. 1281 r. kanonicznie ukoronowanéj 8. Wrz. 1755

przez Biskupa Sierakowskiego za Ojca Ś. Bened. XIV.

OFIARA

na dokończenie odnowienia wewnątrz Kościoła Najśw. Maryi Panny Bolesnéj OO. Dominikanów w Jarosławiu.

Kto składa najmniéj 50 cent. w Kraju naszym, a w Królestwie Polskiém pół rubla, staje się Dobrodziejem miejsca tego i zapewnia sobie uczestnictwo w 20-tu Mszach św. rocznie, jakie Klasztor odprawia za Dobrodziejów swoich, tak żyjących, jakoteż zmarłych, na wieczne czasy.

X. Jakób Marya P. Patlewicz,
Przeor Klasztoru.

X. Wincenty Marya P. Podlewski,
Promotor Różańca św.

Imprimatur.

Przemyśl d. 22 Lutego 1886 r.

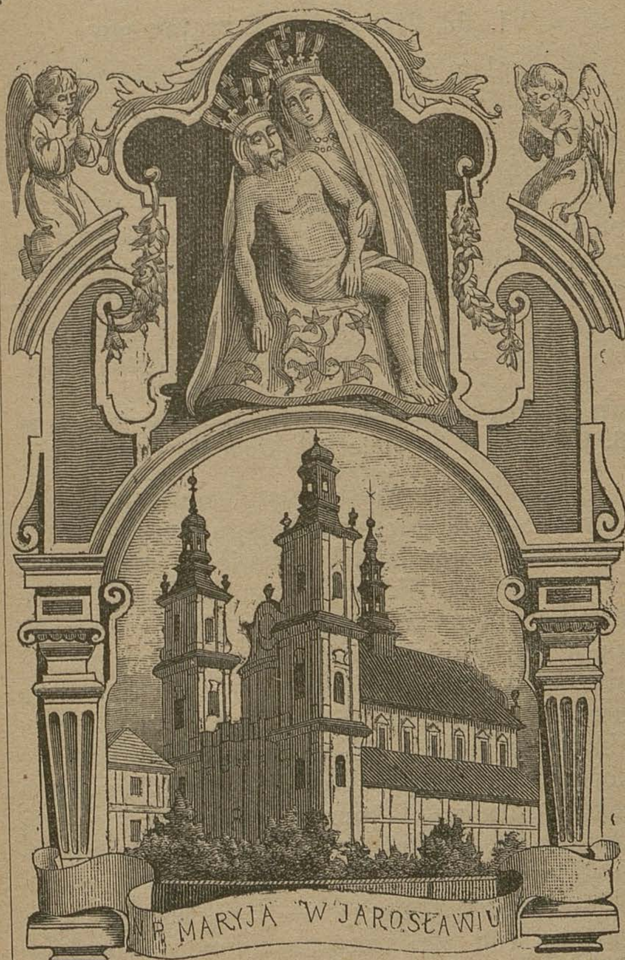
† **Łukasz Solecki**, biskup.

i wszystkich, i nawet dziwi się, że rodzice Jego święci nie domyślili się, że nie gdzieindziej jeno w domu Ojca należało Go szukać. Jest P. JEZUS młodzieniaszkiem, a gorącość Serca Jego sprawia, że rośnie jak w lata tak w łaskę i mądrość u Boga i ludzi, a rośnie tem, że stał się poddanym, i jakby ostatni poddany nie ustaje w pracy przy warsztacie Józefowym i w chacie MARYI. Wyrasta P. JEZUS na męża, i gorącość Serca Jego sprawia, że opuszcza Matkę ukochaną, by nieść pomoc i pociechę tym, których wołał mówiąc: *„Pójdźcie do mnie wszyscy, którzy pracujecie i obciążeni jesteście, a ja was ochłodzę..... a najdziecie odpoczynek duszom waszym.“* Gorącość Serca Jego sprawia, że się nad każdą nędzą lituje; więc i chorych uzdrawia, i umarłych wskrzesza, i smutnych pociesza, i zgłodniałych nakarmia, i błądzących poucza, i grzeszącym przebacza, aż w końcu dla nas i dla naszego zbawienia zawisł na sromotnem drzewie krzyża, i dla nas i dla naszego zbawienia życie swoje położył w ofierze. Czyż podobna, aby przykład takiej ofiarności, takiego poświęcenia nie rozpalił by też najgnuśniejszego serca? Obyś tylko znał, choć trochę tylko znał to gorące Serce JEZUSOWE, by przynajmniej tyle o ile ono żyje i bije dla nas w Przenajśw. Sakramencie! podobno prędkobyś się zdobył, jeżli nie na takie jak On poświęcenie, to

przynajmniej na jakiekolwiek zaparcie samego siebie dla miłości Boga i bliźniego; prędkobyś się zdobył, jeźli nie tak jak On na ofiarę życia, to przynajmniej na te drobniejsze ofiary, które każdy co chce służyć Bogu raz po raz uczynić musi z swego widzimisię, z swoich wygódek, z swoich zachcianek, z swoich przyjemnostek. Obyś tylko znał, choć trochę tylko znał to gorące i temsamem tak szlachetne i wspaniałe Serce Jezusowe, to przynajmniej wżdy razbyś sobie obrzydził tę ohydną, podłą gnuśność twoję, która tak szpeci serce twoje, tak kala życie, tak zaraża wszystkie sprawy Twoje.

Gdybyś ty umiał szczerze ufać w Najsł. Sercu Jezusowem, i w różnych małych i wielkich potrzebach swoich śmiało i bezpiecznie do Niego się uciekał! Prędkobyś doznał czułej i hojnej Jego nad sobą opieki, i czego bojaźń kary nie zdołała na tobie wymódz, wymogłaby szczera wdzięczność za wciąż nowe łaski i dary, i wstydby cię było, że ty dla Boga tak mało albo i nic nie czynisz, kiedy On dla ciebie tak dobrym i hojnym się okazuje.

Obyś ty kochał, choć trochę kochał Najsł. Serce Jezusowe, ah wtedy niepodobna, abyś zapomniał kiedykolwiek o tej rzewnej prośbie Jego: „*Synu oddaj mi serce twoje,*“ i prędkobyś z szczerego serca, i całem sercem i całym sobą począł szukać nie już do-

Matka Boska w Jarosławiu, uk. 8 Wrześ. 1731 r.

VI. Od Przewodnika krajowego.

1. Dyplom agregacyjny otrzymały *parafie w Dyecezyi przemyskiej*: Hussów, Niżankowice, Grodzisko, Frysztak; *w Dyecezyi tarnowskiej*: Łapczyca.

2. Upraszamy, aby każdy, kto przesyła pieniądze na książeczkę jaką z Apostolstwa, zechciał dołączyć odpowiednią ilość i na porto; również przypominamy, że tylko wtedy opłacamy porto od Intencyi, jeżli kto 17 egzemplarzy bierze — kto mniej bierze sam porto opłaca.

VII. Krótka wiadomość o ukoronowanej figurze M. B. bolesnej w kościele OO. Domin. w Jarosławiu.

Z końcem czternastego stulecia, szukali pasterze z okolic Jarosławia zagubionego swego bydła — i oto znachodzą je w głębi lasu razem około dzikiej gruszy klęczące. Zdziwieni zbliżają się i widzą na gruszy niewielką figurę Najśw. Panny, trzymającej na łonie martwe ciało Zbawiciela. Wieść o tem rozeszła się prędko, a zgromadzony lud przeniósł w nabożnej procesyi figurę do farnego kościoła w mieście; ale kiedy niewidomą ręką figura na dawne miejsce przeniesioną została, wystawili tam kapliczkę, gdzie wkrótce Najśw. Panna cudami zasłynęła. Niedługo potem spalili Tatarzy tę kapliczkę, ale figura wśród zgliszczów cudownie ocalała. Rafał więc Tarnowski, pan na Jarosławiu

postawił na tem miejscu kościółek, a w r. 1629 stanął obszerny kościół wraz z klasztorem nakładem Anny księżnej Ostrogskiej, wojewodziny wołyńskiej. Bo też wielkie i liczne cuda działała tu Matka bolesna. Zebrano ich do r. 1692 przeszło 360. Między temi czytamy, jak w jednym roku 1572 siedemnastu opętanych przed tą figurą cudownie od złego ducha uwolnionych zostało, a całe miasto Jarosław za ucieczką do Matki bolesnej od grasującego morowego powietrza ocalało. Nie były te łaski tajne papieżom rzymskim, to też Ojcowie św. hojnemi odpustami darzyli to święte miejsce, a Benedykt XIV na prośby biskupa i króla Augusta III pozwolił na uroczystą koronacyę cudownej figury. Obrzędu tego dopełnił z nader wielką okazałością N. Ks. Wacław Sierakowski, podówczas Biskup przemyski dnia 8 września 1755 roku.

VIII. **Intencye szczególne Apostolstwa.**

1. **W**. Ś. Albina. *Podziękowanie za wysłuchanie próśb od 7846 o., 912 r., 93 z.* Int. Najp. ks. Biskupa krakow.
2. **Ś**. *Popielec.* Ś. Heleny. *O miłość S. P.* Jezusa *dla 10100 o., 2112 r., 291 z.* Za Ojca św. Leona XIII.
3. **C**. Ś. Kunegundy ces. *O błogosł. S. P.* Jezusa *dla 43404 o., 15530 r., 6993 z.* Za Najj. Cesarza.

4. **P.** **1 mieś.** Ś. Kazimierza. Odp. w Ap. (albo 6). *O opiekę S. P.* Jezusa *dla 40853 o., 11914 r., 3644 z.* 28 spraw szczególnie poleconych.

5. **S.** Ś. Fryderyka. *O rozszerz. czci S. P.* Jezusa *międ. 12850 o., w 1861 r., w 231 par.* Intencya Dzieci Maryi we Lwowie i Jarosławiu.

6. **N.** **1 mieś.** *(1 Wstępna).* Ś. Kolety. *Za 38993 grzeszn., w 1651 r., w 128 par.*

7. **P.** Ś. Tomasza z Akw. *O nawróc. 7027 niedow., w 973 r., 78 par.* OO. Dominikanie. Zakłady teologiczne.

8. **W.** Ś. Jana Bożego. *O nawrócenie 3503 pijaków, w 720 r., w 101 par.*

9. **Ś.** *Suchedni.* Ś. Franciszki Rzymianki. Odp. Zel. *Za dusze zmar. 37366 o., w 2656 r., w 251 zgrom.*

10. **C.** 40 Męczenników. *O zdrowie dla 39084 o., 1844 r., 154 zgrom.*

11. **P.** *Suchedni.* Ś. Konstantego. *O błogos. w naukach dla 27702 o., w 952 r., w 82 zgrom.*

12. **S.** Ś. Grzegorza. Odp. w Apost. *O różne doczesne dary dla 39424 o., 4533 r., 92 zgrom.*

13. **N.** *(2 Sucha).* Ś. Krystyny. *O pociechę w smutkach dla 15568 o., 1992r., w 98 zgrom.*

14. **P.** Ś. Matyldy. *O światło w wątpliw. dla 7547 o., 1428 r., w 48 zgr.*

15. **W**. Ś. Longina. *O zwyc. w pokusach dla 6990 o., 2076 r., w 48 zgr.*
16. **Ś**. Ś. Cyryaka. *O dobrą spowiedź dla 13274 o., 2742 r., 2413 p.* O zaprowadzenie PP. Felicyanek w K.
17. **C**. Ś. Gertrudy. *O wyjście ze stanu oziębłości dla 4769 o., 1629 r., 75 zgrom.* Dziedzictwo Bł. J. Sarkandra.
18. **P**. Ś. Edwarda. *O powstanie z nałogu 8231 o., 1091 r., w 55 zgr.* Duchowieństwo Dyec. Chełmińskiej.
19. **S. Ś. Józefa Obl. N. M. P.** Odp. w Ap., w Szkapl. Karm. i Niep. Pocz., Papieski, Zel. *O zgadzanie się z wolą Bożą dla 20453 o., 2341 r., 134 zgr.* O błogosł. dla pracujących przy Apost., MM. Miłosierdzia i PP. Bernardynki w Krakowie.
20. **N**. *(3 Głucha).* Ś. Eufemii. *O spokój duszy dla 5424 o., w 1989 r., w 90 zgr.* Za JE. ks. Kard. Ledóchowskiego i duchow. Dyec. Gn. Poz.
21. **P**. Ś. Benedykta. *O powoł. lub wytrw. zak. dla 36848 o., w 1001 zgr.* Zakony św. Benedykta.
22. **W**. Ś. Katarzyny Kr. Szw. *O rozmaite łaski wewn. i cnoty dla 43528 o., 3593 r., 3084 zgrom.*
23. **Ś**. Ś. Pelagii. *O wytrw. w postanow. dla 18142 o., 3032 r., 119 zgrom.*
24. **C**. Ś. Gabryela. Odp. w Szkapl. Niep.

Pocz. *O śmierć szczęśliwą dla 15341 o., 3000 r., 138 zgr.*

25. **P. Zwiastowanie N. MARYI P.** Odpust w Apost., w Żyw. Róż., w Arcyb. Król. od S. P. Jezusa, w Szkapl. Karm. i Niep. Pocz., Pap. *O pojednanie i zgodę dla 4239 o., w 3604 r., w 67 par.* PP. Augustyanki.

26. **S.** Ś. Teodora. *O gorliwe speł. obowiąz. dla 15231 o., 3009 r., 180 zgr.*

27. **N.** *(4 Środopostna)*, Ś. Jana Pust. *O dobre wychowanie 29916 dzieci, w 7386 r., w 833 z.* PP. Urszulanki.

28. **P.** Ś. Syksta Pap. *Int. nieozn., samemu P. Bogu wiadome 2137 o., 2608 r., 496 zgrom.*

29. **W.** Ś. Eustazego. *Za zmarłych Członków Apostolstwa.*

30. **S.** Ś. Jana Klimaka. Za Francyą i prześladowane zakony.

31. **C.** Ś. Balbiny. *Intencye, które nie doszły rąk Przewodnika.* O spowiedź dla tych, którzy już od dawna do św. Sakramentów nie uczęszczają.

IX. Intencya na miesiąc Marzec.

Stowarzyszenia ku rozkrzewianiu św. wiary.

Są ludzie, którzy przejęci czynną miłością Boga i bliźniego, złączyli się w stowarzyszenie ku wspomaganiu już to modlitwą, już

273

Jarosław (obw. przem.) W cerkwi ruskiej [w ołtarzu pobocznym] jest obraz cudowny Bogarodzicy dla którego Eliasz Wapiński kupiec i wójt jarosławski, wyjednał odpusty od Piusa VI d. 21 Novembr. 1779

(Ob. Schimatism eparchii Peremyszlskoj 1878 str. 401)

Koronacyą obrazu P. Maryi w cerkwi ruskiej w Jarosławiu odprawił d. 8 Września 1879 biskup przem. rusk. Stupnicki w towarzystwie kanoników Szaszkiewicza i Kordaszewskiego; było na niej 25,000 ludzi. (czyli raczej 100 letnią rocznicę koronacyi obchodzono)

Jasło

obóz Tarnowiec.

Jaworow miasto (w dyecezyi przemyskiej)

W cerkwi parafialnej znajduje się za wielkim ołtarzem łaskawy obraz N. P. Maryi, który po supressyi w r. 1795 monasteru w Czernilawie (zwanym także Jarow stary lub Lisok Jaworowski) dostał się do Tauńskiego kościoła w Jaworowie, skąd do parafialnej cerkwi ruskiej przeniesiony został.

Ob. Płoszczański Benedykt: Opis Jaworowa (w Naukowyj Sbornik. Lwow 1868 Wypusk III, str. 190.

Jazłowiec miasto (dyecez. lwowska)

Był tu w kościele klasztoru Dominikanów (który r. 1595 Mikołaj Jazłowiecki wojewodzic ruski fundował) cudowny obraz Matki Boskiej. Klasztor zniesiony r. 1788.

Ob. Okolski: Russia florida pag. 111.

277

Jan III 1690-1693 przyznany
dla biskupów bakońskich
probostwo brodzkie
Cieszyński Amand
1693 w Brodach mieszkał

Obraz P. Marii Jazłowieck
w Brodach w kościele farnym
wśród pożaru 1693

Jakub królewicz 1699 pozwolił
żydom budować się
zakładać org i bożnicę
handlowali

Zelna w. (w dyec. wileńskiej)

W kościele klasztornym po Dominikach fundowanych tutaj r. 1667 przez dziedziczkę Zofię Mariannę Odachowską z Olszewskich, cudowny obraz N. P. Maryi. Po supressyi Dominikanów w r. 1832, został kościoł parafialnym.

Ob. Szymak: Prerogatywa str. 431.
Teka wileńska 1858 Nr III str. 237.
Pamiętnik religijno-moral. T. I, str. 404.

279

<u>Jezupol</u> miasteczko (dyecezya lwowska)

W Jezupolu miasteczku, dawniej zwanem Czeszybiesy, w kościele klasztoru Dominikanów (fundowanych r. 1598 przez Jakóba Potockiego wojewodę bracławskiego) znajduje się cudowny obraz N. Maryi P.

Ob. Okolski: Russia florida, pag. 84
Barącz: Rys dziejów II. 429.

Juchnowiec w. (dyecezya wileńska)

Kościół parafialny pierwotnie drewniany fundował Stanisław Zacharyaszewicz Włoszek, dziedzic r. 1540; w nim cudowny obraz Matki Boskiej. W XVIII wieku postawiono murowany kościół w miejsce drewnianego.

Ob. Przyałgowski Winc. x.: Żywoty biskupów wileńskich. Petersburg 1860. Tom II str. 41.

37 281

Jurowice (w dyecezyi mińskiej – pod Mozyrem)

x. l. bi.

X Krynice cudownych łask Maryi z Jurowieckich Gor wynikające na honor Jaśnie Wielmożnego Jegomości Mościom Pana Bogusława Oskierki Kasztelanica nowogrodzkiego sędziego pogranicznego całym się morzem zlewaiące przez W. X. Franciszka Kolerta Soc. Jesu niegdyś pracowitym piorem otworzona a teraz drukarską prasą wyciśniona Roku Pańskiego 1755 W Nieświeżu w drukarni Jego Xiążęcey Mości in Collegio Soc. Jesu.
8º. K. 7 (tyt. i dedykac.) k. 1 (przedmowa) rzadny brak.
K. 118 (text) k. 2. (Pieśń o łaskach cudownego obrazu Maryi P. w kościele Jurowickim)
Sign. ⁂ a (kart 7) A – P. (P. ma kart 2 a inne 8) i kart 2. (Dedykacyja podpisała Rezydencya Jurowicka S. J.)
na odwrocie tyt. herb Oskierków sztych ⊕ (mierdelio)
autor Franciszek Kolert jezuita wydał to dzieło pierwotnie r. 1742 jak świadczy aprobata w Poznaniu d. 17 Augusti 1742 – powtórnie po śmierci autora wyszło 1755. (pod tymże samym tytułem)

X O. Jurowice miasteczko na Polesiu litewskiem (w powiecie mozyrskim pod Mozyrem) niegdyś było miasto Widolicze zwane zburzone przez Tamerlana hana tatarskiego. Obraz ten pierwotnie zostawał w fortecy przy Dnieprze Kudak, skąd po wyjściu załogi przez Kozaków hetman Koniecpolski obraz ten oddał do Kollegium Soc. Jesu w Barze. Podczas wojny Kozackiej obraz przewieziono do Lwowa.

A. 1661 Marcin Tyrawski zostawszy przełożonym kole=
giów Soc. Jesu na Ukrainie, wyjednał sobie iż mu Sta=
nisław Koniecpolski hetm. w. kor. (?) obraz ten darował.
Odebrawszy go więc z depozytu od Alexandra Loren=
cowicza rektora lwowsk. woził go z sobą odbywając
missie. Odbywszy r. 1673 missią w Jurowicach gdy z
obrazem konie z miejsca ruszyć nie mogły i gdy głos
z nieba usłyszał w śnie, aby ten obraz w miejscu loko=
wał, oraz gdy 2 szlachcianki we śnie ten obraz widziały
z wezwaniem aby szły do kapłana jezuitów i o zostawie=
nie obrazu na miejscu prosiły, zbudował Tyrawski
kaplicę drewnianą r. 1673 i obraz w niej przy assystencyi
bernardynów konwentu mozyrskiego umieścił. Widywa=
no światłość nad kaplicą i słyszano dzwonienie i dozna=
wano cudów. R. 1681 Bartłomiej Wąsowski prowincyał
jezuitów prowincyi polskiej wyjednał że tu nowy koś=
ciół erygowano, który r. 1715 na nowo z 2 wieżami
pod tytułem Narodzenia Matki Boskiej wymurowano.

[(podobny do rzymskiego S. Mariae Majoris)

Obraz [malowany na miedzi, twarz nieco przydłuższa, pias=
tuje na lewej ręce Maria Jezusa. Obraz prócz ramy mało
co trzywierściowej dymensyi ma sukienkę i korony oraz
ramę srebrne-pozłociste. Odpusty stałe na Narodzenie
Matki boskiej. Cuda opisane tu do r. 1739
Na końcu 2 pieśni: Zawitaj Monarchini tronu niebies=
kiego (piękna i t.d.) i: Marya w Jurowickim obrazie
cudowna i t.d.

w. 1773 Rezydencyi
po zniesieniu Jezuitów
umieszczono Bernardy=
nów, których 1832 supry=
mowano, a kościół oddano
Kapucynom r. 1832, w
końcu i tych zniesiono 1835
i kościół został świeckim
parafialnym, który r. 1866
obrócono na cerkiew
prawosławną

Hrehory Oskierko za Zygmunta Aug. i Stefana wojował
pod Żołkiewskim – Cypriana Oskierkę wspomina konstytucya 1593 –
Samuel Oskierko (dziad) pisarz, sędzia ziemsk. mozyrsk. walczył pod
Białacerkwią, r. 1660 rozbił Kurana przywódcę kozaków Lińsk rabują=
cych, Turow odebrał im; walczył pod Nowem miastem w Prusiech ze szwedami.
Syn jego Antoni Oskierko kasztelan nowogrodzki z 1ej żony Kolendowny
zostawił Gerwazego [pisarza lit.] i Rafała [marszałka mozyrsk.] z 2ej żony z Oborskich Grabowskiej
Marcina, Bogusława i Kazimierza. – Bogusław mając Bandynellownę spłodził
Zygmunta, Leopolda, Florentynę, Serwacego.

[pisarza lit.] — pisarza litew.
[marszałka mozyrsk.] — marszałka mozyrsk.

x Głos nieprzebranych łask o cudownej N. P. Maryey Jure-
2 wickiej na siedmioraKich górach między poleskiemi
puszczami Ku czci i chwale boskiej wdzięcznie brzmiący
x Vilnae Typ. Soc. Jes. 1678. 4o (wierszem z ryciną) K. 2.
w bibl. warsz.

x Krynice łask cudownych czyli Opisanie cudownego ob-
razu N. Maryi P. Jurowickiej napisane w r.
3 1742 przez x. Franciszka Kolerta Soc. Jes. a teraz
na nowo przedrukowane. Mińsk (druk. J. Dwor-
x ca) 1853. 8o str. VIII. 183
(toż). (Edycya druga Mińsk 1854

